

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla samt 43 motioner som väckts med anledning av regeringens förslag och under den allmänna motionstiden hösten 1999.

Regeringen föreslår i propositionen att det IT-politiska målet skall vara att Sverige som första land blir ett informationssamhälle tillgängligt för alla. Vidare föreslås en inriktning för IT-politiken inom olika samhällsområden och att statens insatser prioriterar tre områden. Dessa är tilliten till IT, kompetensen att använda IT samt tillgängligheten till informationssamhällets tjänster. Regeringen redovisar vidare ett program för att bygga ut IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet i hela landet inom de närmaste åren. Utbyggnaden skall i första hand ske i marknadens regi. Staten har dock ett övergripande ansvar att se till att hela landet kan få tillgång till en god IT-infrastruktur. För att främja konkurrens, mångfald och en utbyggnad som kommer hela landet till godo redovisas statliga åtgärder för sammanlagt 8,3 miljarder kronor. För att underlätta en utbyggnad av en IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet i befintliga ledningsnät föreslås dessutom att ledningsrättslagen (1973:1144) ändras.

Trafikutskottet anser att informationstekniken har stor betydelse för samhällsutvecklingen. Den påverkar vår produktionsförmåga och våra levnads-mönster liksom förutsättningarna för att utveckla vår demokrati. Det är därför viktigt att en kapacitetsstark och säker IT-infrastruktur skyndsamt byggs ut så att hushåll och företag i hela landet ges goda möjligheter att utnyttja den nya tekniken till konkurrenskraftiga priser. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till mål för IT-politiken att Sverige som första land skall bli ett informationssamhälle för alla. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag till inriktning och prioritering av IT-politiken samt att ledningsrättslagen ändras för att underlätta en utbyggnad av IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet. Utskottet ställer sig bakom regeringens program för att bygga ut IT-infrastrukturen i hela landet.

Trafikutskottet anser att riksdagen bör ge regeringen till känna att regeringen snarast bör redovisa lagförslag som möjliggör att de lokala accessnäten öppnas för konkurrens.

Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om ett mer samlat ansvarstagande för Sveriges informationssäkerhet och betonar betydelsen av att IT-politiken följs upp och utvärderas.

Utskottet avstyrker samtliga motioner men bedömer att syftet med flertalet motionsförslag kommer att tillgodoses.

1999/2000:TU9

Till betänkandet har fogats 33 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Propositionen

Regeringen (Näringsdepartementet) föreslår i proposition 1999/2000:86

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144),

2. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd,

3. att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om IT-politiskt mål,

4. att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om IT-politikens inriktning,

5. att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om prioriterade uppgifter,

6. att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om ansvarsfördelning vad gäller informationssäkerhetsarbetet.

Lagförslag 1 har fogats till betänkandet som *bilaga 1*. Lagförslag 2 har överlämnats till arbetsmarknadsutskottet.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av proposition 1999/2000:86

1999/2000:T21 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kompetenskonsortium för forskning och utveckling inom bredbandsteknologi.

1999/2000:T22 av Tom Heyman (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att reglerna för offentlighet och sekretess ses över.

1999/2000:T23 av Jan Backman (m) och Cristina Husmark Pehrsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en sådan ändring i förslaget till ändring i ledningsrättslagen att berörda markägares rättssäkerhet tillgodoses,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om expropriationslagens ersättningsregler.

1999/2000:T24 av Johnny Gylling m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om entreprenörskap,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om nya regler för beskattning av optionsprogram,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om nya regler för beskattning för capital venture-företag,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av bokföringsregler,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av samarbete mellan ABM-institutionerna,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT och demokrati,
7. att riksdagen beslutar att inrätta ett framtidsråd,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdheten inom IT-sektorn,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information till allmänheten och företag om IT:s möjligheter i utvecklingen för ett hållbart samhälle,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elektronisk handel,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elektroniska signaturer och EID-kortet,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning och forskning,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT-kompetens i småföretag,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för bredbandsutbyggnad,
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om accessnätet,
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om funktionshinder och IT,
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EG-kommissionens program,
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skydd för barnen.

1999/2000:T25 av Bengt-Göran Hansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett svenskt IT-institut för utveckling och säkerhet.

1999/2000:T26 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på proposition 1999/2000:86 hos regeringen begär förslag till en ny IT-politik i enlighet med vad som anförs i motionen,
2. att riksdagen, under förutsättning av avslag på yrkande 1, avslår regeringens förslag om IT-politiskt mål och som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs därom,
3. att riksdagen, under förutsättning av avslag på yrkande 1, avslår regeringens förslag om IT-politikens inriktning och som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att likvärdig IT-infrastruktur bör vara vägledande för IT-politiken vad avser regional utveckling,
4. att riksdagen, under förutsättning av avslag på yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att det bör vara en prioriterad uppgift för staten att se över lagar och förordningar för att bidra till ökad yttrandefrihet och offentlighet,

5. att riksdagen, under förutsättning av avslag på yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det bör vara en prioriterad uppgift för staten att verka för såväl utveckling som implementering av användarvänliga gränssnitt,

6. att riksdagen, under förutsättning av avslag på yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångpunkterna för statens politik för IT-infrastruktur,

7. att riksdagen, under förutsättning av avslag på yrkandena 1 och 6, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den fortsatta beredningen av regelverket för IT-infrastruktur,

8. att riksdagen, under förutsättning av avslag på yrkande 1, hos regeringen begär förslag till sådan ändring av ledningsrättslagen att berättigade anspråk från markägare vad avser kompensation för nya intrång och förlängd livslängd hos befintliga ledningar tillgodoses i enlighet med vad som i motionen anförts.

1999/2000:T27 av Lena Sandlin-Hedman (s) och Ingemar Josefsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompetensutveckling inom IT-området för den statliga förvaltningen.

1999/2000:T28 av Bo Lundgren m.fl (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkurrens i stället för statliga bredband,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om transparenta samtrafikavgifter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den svenska teleavregleringen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upphandling av viss garantitrafik i glesbygd,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om markbunden digital-TV,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens roll på IT-området,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användning av digitala signaturer,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statliga uppkopplingsmål,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för ett säkrare Internet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om generellt teknikberoende och missbruksbaserad integritetsskyddslagstiftning,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett bättre klimat för individer, investeringar och företag,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av konkurrenskraftiga svenska skatter,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompetensförsörjningen till IT-branschen,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de svenska arbetslagarna,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bostäder och fysisk infrastruktur i Stockholm,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en europeisk Nasdaqbörs för teknikaktier,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det svenska klimatet för forskning, utbildning och utveckling,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om digital distansutbildning,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om virtuellt universitet i Sverige,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utbilda 50 % fler civilingenjörer.

1999/2000:T29 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på oberoende revision av IT-säkerheten på myndigheter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör arbeta för att avveckla de generella exportrestriktioner på krypteringsprodukter som finns i Wassenaar-arrangemanget,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förslaget om införandet av ett nationellt infrastrukturprogram bör avslås,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stomnät för bredbandsnät,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd för regionala transportnät,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd för lokala transport- och accessnät,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skattelättnader för bredbandsanslutning,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om korta IT-utbildningar i samarbete med näringslivet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förverkligande av prov med beslutsfattande medborgarpaneler baserade på demokratiska samråd i Internetbaserade studiecirklar,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om marksänd digital-TV.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1999

1999/2000:T205 av Stig Eriksson m.fl. (v) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar vad gäller IT-infrastrukturen i glesbygden.

1999/2000:T209 av Kenth Skårvik och Elver Jonsson (fp) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om telekommunikationer.

1999/2000:T210 av Johnny Gylling m.fl. (kd) vari yrkas

47. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avreglering inom telekommunikationsområdet,

48. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att se över prissättningen på ISDN och liknande tjänster,

49. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om informationsteknik,

50. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om programvara och dator,

53. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för bredband.

1999/2000:T220 (delvis) av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om infrastruktur och bredband samt om sjö-, väg- och järnvägstransporter i Värmland.

1999/2000:T222 av Marianne Andersson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om digital allemansrätt.

1999/2000:T243 av Carin Lundberg m.fl. (s) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att hela landet snarast måste få tillgång till teleföbindelser som klarar att överföra stora datamängder med hög hastighet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att staten bör verka för att teletaxorna så långt möjligt görs avståndsberoende.

1999/2000:T701 av Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utbyggnad av bredbandsnät för den nya informationstekniken i Kalmar län.

1999/2000:T702 av Eva Flyborg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på offentliggörande av strålningsvärdena för varje mobiltelefonmodell från tillverkarna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av lagstiftad tillsyn av mobiltelefonernas strålningsvärde,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av snabb forskning kring nivåerna av gränsvärdena.

1999/2000:T703 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnad av den digitala infrastrukturen,

2. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta ett helägt statligt bolag för digital infrastruktur i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att riksdagen bemyndigar regeringen att anvisa 10 000 000 000 kr för detta bolags aktiekapital,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kunskapslyft inom IT,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag till Skolverket att initiera och utvärdera projekt för utvecklad distansutbildning i grundskola och gymnasium,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag till Skolverket att komplettera statistiken över skolans datorer med en kvalitativ analys,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om satsningen på Internetanslutning till skolor,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målet att all offentligt finansierad utbildning skall vara tillgänglig på Internet,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av effekterna av elektronisk handel,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av betalningssystem på Internet,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elektroniska signaturer,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändringar för att underlätta elektronisk handel,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentskydd och elektronisk handel,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett tilläggsdirektiv till Domännamnsutredningen,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska ståndpunkter i förhandlingar om intellektuell egendom m.m.,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning för att se över tillgängligheten i IT-samhället för funktionshindrade och äldre.

1999/2000:T704 av Roy Hansson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att drift, nät och tjänster utsätts för konkurrens,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att mindre företag skall ha lika möjligheter att ta del av samhällets satsningar på IT-kommunikation,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att landsbygdens behov skall beaktas vid utbyggnad av IT-kommunikationsnätet.

1999/2000:T705 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ledningar, växlar, AXE-system etc. skall hålla en jämförbar standard och taxa över hela Sverige,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT-anpassning för funktionshindrade,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att staten bör frånhålla sig storskaliga planer på bredband för alla,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en ny servicemyndighet till konsumenter av IT,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla elever bör ges full tillgång till dator,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integrerad IT i undervisningen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om exportsatsningar från svenska IT-företag.

1999/2000:T706 av Barbro Feltzing (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att försiktighetsprincipen skall gälla vid exponering för elektromagnetiska fält,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att SAR-värden för mobiltelefoner görs officiella,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att forskningen om radiofrekventa fält bör ökas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att undantagsklausulen för kontroll av apparater med en uteffekt på mindre än 7 W slopas,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en varningstext som varnar för alltför flitigt användande bör finnas på mobiltelefoner,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en rekommendation bör utfärdas angående användning av mobiltelefon i bilar,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att forskning om interaktion mellan elektriska fält i luftrummet påbörjas.

1999/2000:T710 av Rune Berglund (s) och Berit Andnor (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT-utveckling i glesbygden.

1999/2000:T711 av Willy Söderdahl m.fl. (v, m, kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etablering av delar av ett svenskt EU-institut inom IT-området i Karlskrona/Ronneby.

1999/2000:T712 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hälsorisker av strålning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nationellt mobiltelefonnät,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny myndighet för det nationella mobiltelefonnätet.

1999/2000:T713 av Carina Moberg (s) och Cinnika Beiming (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumentens makt vad gäller framtida kommunikationstjänster.

1999/2000:T714 av Sven Bergström m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en digital allemansrätt,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar för likvärdig kapacitet till likvärdiga priser i hela landet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att anslutningsavgiften till den i dag tillgängliga tekniken skall vara densamma över hela landet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kunskapslyft inom IT-området.

1999/2000:T715 av Maria Larsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av befintlig lagstiftning rörande elektronisk handel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en parlamentariskt tillsatt arbetsgrupp med uppgift att kontinuerligt följa frågorna kring området elektronisk handel.

1999/2000:T716 av Jan Björkman m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etablering av delar av ett svenskt EU-institut inom IT-området i Karlskrona/Ronneby.

1999/2000:T717 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkurrens på telemarknaden,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om digitala signaturer,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett gemensamt certifikat för s.k. smart cards.

1999/2000:T804 av Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning som innebär att innehavare av alla typer av telefoner skall registreras.

1999/2000:A228 av Ulla-Britt Hagström (kd) och Birgitta Carlsson (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "hackersförädling" bland ungdom med autodidakt kunskap.

1999/2000:Bo528 av Marianne Andersson (c) och Gunnel Wallin (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om obligatoriska uppgifter om strålning.

1999/2000:K345 av Inger Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett försök med digital demokrati.

1999/2000:K355 av Åsa Torstensson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag till kommittén för utvärdering av digital-TV att utvärdera konsekvenserna av en utbyggnad av bredband till hemmen.

1999/2000:N213 av Runar Patriksson m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utbyggnader för IT-satsningar och teleföbindelser i gles/landsbygd, skärgården och fjällvärden.

1999/2000:N239 av Per Westerberg (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om infrastrukturen för bredband, telefoni och datatrafik.

1999/2000:N241 av Rosita Runegrund (kd) och Åke Carnerö (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT-teknikens möjligheter att utveckla kompetens- och vidareutbildning.

1999/2000:N273 av Per Westerberg m.fl. (m, kd, fp) vari yrkas

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Internetbaserat informationssystem,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nationell IT-kampanj i småföretag.

1999/2000:N279 av Ulf Björklund m.fl. (kd) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnaden av bredbandsteknik.

1999/2000:Ub278 av Eva Arvidsson (s) och Carina Moberg (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av IT redan i förskolan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av omsorgspersonal och konsumenter.

1999/2000:Ub294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillgång till dator och egen e-postadress för alla elever.

1999/2000:Ub802 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, kd, fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av informations- och utbildningsinsatser inom IT-området riktade till småföretag,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av rättsliga lösningar vad gäller elektroniska signaturer och kryptering.

1999/2000:Ub808 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av kommunernas skolplaner,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibliotekens roll för IT i skolan.

1 Bakgrund

1.1 Inledning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 1999/2000:86 Ett informationsområde för alla. Propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd har överlämnats till arbetsmarknadsutskottet. Arbetsmarknadsutskottet avser att behandla detta lagförslag under hösten 2000.

Med anledning av regeringens proposition har nio motioner väckts med sammanlagt 62 yrkanden. Fyra av dessa yrkanden har överlämnats till utbildningsutskottet för beredning. Det gäller motionerna T28 (m) yrkandena 21, 22 och 23 samt T29 (fp) yrkande 8. I betänkandet behandlas vidare 34 motioner med sammanlagt 82 yrkanden om olika IT-frågor som väckts under den allmänna motionstiden hösten 1999.

Trafikutskottet har berett vissa utskott tillfälle att avge yttrande över propositionen jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Yttranden har kommit in från

- Konstitutionsutskottet (1999/2000:KU8y).
- Skatteutskottet (1999/2000:SkU9y).
- Försvarsutskottet (1999/2000:FöU5y).
- Socialutskottet (1999/2000:SoU7y).
- Utbildningsutskottet (1999/2000:UbU5y).
- Näringsutskottet (1999/2000:NU5y).
- Bostadsutskottet (1999/2000:BoU8y).

Yttrandena återfinns i *bilaga 2*.

I samband med ärendets beredning har utskottet haft en utfrågning av representanter från Närings- och Justitiedepartementen om accessnätet och yttrandefrihetsgrundlagen. Vidare har en skrivelse kommit in från Mobiltelebranschen, MTB, om strålningsvärden för mobiltelefoner.

1.2 Informationsteknik

Informationsteknik eller IT har tidigare av utskottet definierats som ett samlingsbegrepp för olika tekniker som används för att skapa, lagra, bearbeta, överföra och presentera ljud, text och bild (bet. 1995/96:TU19). IT gör denna hantering möjlig oberoende av mängden information och geografiska avstånd. Sammansmältningen av tele-, data- och medieområdena har inneburit att begreppet IT numera omfattar all datorbaserad hantering av information. Begreppet informations- och kunskapssamhälle används vidare som en benämning på en vidareutveckling av industrisamhället där information och kunskap utgör en allt viktigare resurs för att skapa nationellt välstånd.

IT kan därmed sägas vara ett stort tekniskt system för informationshantering och kommunikation i vid mening, som bygger på en sammansmältning av olika tekniker och äldre infrastrukturer, främst datorn och telesystemet samt TV- och annan medieteknik. IT och informationssamhället är inte bara

en integration av datorer, medieteknik och telesystem i snävt teknisk mening utan också ett system, där ägandeform, organisation och regelverk i hög grad avgör utvecklingen. Det betyder att sociala, kulturella, politiska och ekonomiska faktorer spelar en avgörande roll för informationsteknikens utveckling.

För en närmare förklaring av olika ord och begrepp inom IT-området hänvisas till proposition 1999/2000:86 bilagorna 11 och 12. I samma proposition ges även en bild över tillgången och användningen av informationsteknik i Sverige (bilaga 13).

1.3 1996 års IT-beslut

Första gången riksdagen behandlade IT-frågor som ett särskilt politikområde var år 1996. Riksdagen godkände då regeringens förslag till mål och prioriterade uppgifter för en nationell IT-strategi (prop. 1995/96:125, bet. 1995/96:TU19, rskr. 1995/96:282). Enligt 1996 års IT-beslut skulle användningen av IT stimuleras genom att så många som möjligt skulle få kunskap om IT och att detta skulle ske på ett sätt som befrämjade kreativitet, tillväxt och sysselsättning. Vidare skulle IT-politiken främja Sveriges konkurrenskraft, öka kunskap, demokrati och rättvisa, främja jämställdheten, utveckla välfärds-samhället i olika avseenden, t.ex. under hänsynstagande till grupper med särskilda behov, samt öka effektiviteten i offentlig förvaltning. Insatser på tre områden prioriterades – rättsordningen, utbildningen och samhällets informationsförsörjning.

Trafikutskottet framhöll i sitt av riksdagen godkända betänkande vikten av att det redovisade handlingsprogrammet genomfördes snabbt och kraftfullt. Vidare konstaterade utskottet att det rådde en betydande samsyn om informationsteknikens möjligheter att påverka samhällsutvecklingen i positiv riktning. I utskottets betänkande underströks vidare betydelsen av att informationstekniken används i sådana former att samhällsutvecklingen främjas och att risker för regionala obalanser, försämrat integritetsskydd, ökad sårbarhet och kunskapsmässiga skillnader mellan olika grupper i samhället motverkas.

Riksdagen godkände regeringens förslag och gav också regeringen till känna vad trafikutskottet anfört om att säkerhets- och sårbarhetsfrågorna inom IT-användningen borde uppmärksammas tydligare och att regeringen borde återkomma till riksdagen med en utvecklad strategi för detta arbete. Riksdagen gav även regeringen till känna att den parlamentariska förankringen skulle stärkas genom en årlig rapportering till riksdagen av utvecklingen inom IT-området. Trafikutskottet förutsatte vidare att målen för IT-användningen skulle vidareutvecklas och förtydligas.

Med den beskrivning som lämnas som en bilaga till den nu aktuella propositionen (bilaga 1) har regeringen lämnat sammanlagt tre redovisningar av utvecklingen på IT-området. Sedan år 1996 har riksdagen dessutom behandlat en rad förslag och skrivelser angående olika delar inom det nationella handlingsprogrammet för informationsteknik och presenterat sina bedömningar av centrala frågor för att åstadkomma ökad tillväxt och sysselsättning i informationssamhället.

2.1 Motionsförslag

Lennart Daléus m.fl. (c) kritiserar i motion T26 propositionen för att den innehåller för få konkreta förslag och har för låg ambitionsnivå. Enligt Centerpartiets uppfattning behövs en ny IT-proposition, med konkreta förslag och tydliga åtaganden om att tillgången till snabba Internetförbindelser skall komma alla till del. Dessförinnan saknas anledning för riksdagen att behandla en proposition som framför allt består av vaga ambitioner och allmänt resonerande kring frågan. Riksdagen föreslås därför avslå propositionen och uppdra åt regeringen att återkomma med ett nytt förslag med den inriktning som Centerpartiet utvecklat i sina motioner.

2.2 Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet anser att regeringens proposition utgör ett beslutsunderlag som kan ligga till grund för riksdagens ställningstagande om IT-politiken. Utskottet avstyrker därför motion T26 (c) yrkande 1.

3 IT-politikens mål och inriktning

3.1 Regeringens förslag

IT-politiskt mål

Regeringen bedömer att i huvudsak bör 1996 års IT-politiska mål gälla även i fortsättningen, inte minst målet att bredda och utveckla IT-användningen. Regeringen anser dock att det finns skäl att göra några justeringar och kompletteringar föranledda av den hårdnande internationella konkurrensen samt den oerhört snabba utvecklingen på IT-området. Vidare anges att målformuleringarna bör utvecklas så att de blir lättare att utvärdera, kvalitativt och kvantitativt.

För att ett land skall kunna hävda sig internationellt krävs numera en framskjutet position på IT-området. Sverige har redan i dag lyckats uppnå ställningen som en av världens ledande IT-nationer. I 1999 års regeringsförklaring angavs målet att Sverige skall vara en ledande IT-nation. Målet föreslås nu sättas ett steg högre och formuleras som att *Sverige skall som första nation bli ett informationssamhälle för alla*. Målformuleringen bygger på övertygelsen om att breddsatsning är den enda hållbara grunden för att Sverige långsiktigt skall kunna hävda sig i den internationella konkurrensen. Statens ansvar är att se till att förutsättningarna för utvecklingen är goda och att de hinder som försvårar förverkligandet av detta mål avlägsnas. Statens ansvar är också att bevaka att inte kriminella och andra nedbrytande krafter får genomslag genom den nya tekniken.

IT-politikens inriktning

Regeringens strävan är att IT-politiken under de närmaste två åren i väsentlig grad skall bidra till ökad uppfyllelse av de följande allmänna politiska målen:

- sunda finanser och stabila priser,
- tillväxt, fler arbetstillfällen och lägre arbetslöshet,
- att Sverige skall vara en ledande kunskapsnation och en framstående forskningsnation,
- att stärka trygghet, rättvisa och välfärd,
- att kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta,
- att hela Sverige skall växa,
- att uppnå större delaktighet i den demokratiska processen samt trygghet och rättssäkerhet.

Mot denna bakgrund föreslås att den vägledande inriktningen för IT-politiken skall vara att främja

tillväxt genom att:

- öka den svenska IT-sektorns internationella konkurrenskraft,
- bidra till nya marknader, fler jobb och ökad produktivitet i hela samhället genom användningen av IT,
- öka den elektroniska handeln;

sysselsättning genom att:

- öka anställbarheten genom att ge IT-utbildning med hög kvalitet på alla nivåer;

regional utveckling genom att:

- bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt i hela landet genom en bra IT-infrastruktur;

demokrati och rättvisa genom att:

- öka allas möjlighet till information om offentlig verksamhet och delaktighet i politiska beslutsprocesser, både i Sverige och i övrigt inom EU genom användningen av IT,
- bidra till ett aktivare medborgarskap genom att IT skapar nya möjligheter att använda yttrandefriheten,
- att till varata IT:s möjligheter att bevara och utveckla kultur, kulturarv och språk i Sverige,
- inte otillbörligt kränka människors integritet när IT används;

livskvalitet genom att:

- öka individernas välfärd genom användningen av IT i vardags- och arbetslivet,
- höja utsatta gruppers livskvalitet genom användningen av IT;

jämställdhet och mångfald genom att:

- öka alla människors förutsättningar för att utnyttja informationsteknikens möjligheter oberoende av kön, ålder, etnisk bakgrund och eventuella funktionshinder,
- bidra till att sammansättningen av IT-specialister motsvarar befolkningen med avseende på kön och etnisk bakgrund;

en effektiv offentlig förvaltning genom att:

- låta den offentliga förvaltningen bli en föregångare i användningen av IT,

- bidra till att elektronisk kommunikation sker på ett säkert sätt mellan myndigheter, människor och företag;

ett hållbart samhälle genom att:

- använda IT för att främja en ekologiskt hållbar utveckling,
- bidra till att minska transporters miljö- och hälsopåverkan genom användning av IT,
- inordna IT-utrustningen i ett hållbart kretslopp.

Prioriterade uppgifter för staten

I syfte att skapa ett informationssamhälle för alla i enlighet med den föreslagna inriktningen av IT-politiken föreslås att följande tre områden prioriteras inom IT-politiken:

- tilliten till IT,
- kompetensen att använda IT samt
- tillgängligheten till informationssamhällets tjänster.

Tillit till IT skall inte förutsätta hög teknisk kompetens eller dyr utrustning, utan förtroende att använda IT för kommunikation, handel och höjd livskvalitet skall kunna skapas hos alla användare. Kompetensen skall ökas inte bara hos ett fåtal specialister utan en grundkompetens att utnyttja och förstå tekniken skall finnas hos alla. Tillgänglighet skall inte bara finnas i de delar av Sverige som attraherar marknadens aktörer utan i alla delar av landet.

3.2 Motionsförslag

Moderata samlingspartiet

Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller i motion T28 att det behövs en politik med en vision, om IT-branschen skall kunna växa i Sverige. För att behålla vår tätposition krävs därför att vi genomför åtgärder som syftar till att göra Sverige till ett mer attraktivt land att bo och verka i. Vårt skattesystem måste exempelvis vara internationellt konkurrenskraftigt när det gäller beskattningen av arbetsinkomster, kapitalinkomster och företag. Vi måste ha regler som gör det möjligt för den kunskapsintensiva och snabbväxande IT-sektorn att i högre grad attrahera och behålla kvalificerad personal i Sverige. Vi måste ha ett individklimat som gör det lockande att komma till Sverige och att stanna här. I motionen framhålls också vikten av att trafiksituationen i Stockholm löses för att möjliggöra att regionen blir den naturliga platsen för IT-investeringar i norra eller östra Europa. Flygplatser och alla andra transportinfrastrukturer måste även förbättras. Bostäder utgör också en flaskhals för utvecklingen i t.ex. Stockholmsregionen. Situationen kan förbättras genom väsentligt snabbare pendling till större regioner för att därigenom skapa en bredare och effektivare arbets- och bostadsmarknad. En ny bostadspolitik är därmed en förutsättning för att bl.a. Storstockholm skall kunna dra full nytta av sitt IT-försprång.

Johnny Gylling m.fl. (kd) framhåller i motion T24 att för Kristdemokraterna är den viktigaste utgångspunkten för IT-politiken att människan står i centrum. Informationstekniken är till för människan inte tvärtom. En annan utgångspunkt bör vara att uppmuntra och stötta entreprenörskap. Mycket talar för att framtidens företag är mindre och mer flexibla till sin uppbyggnad och organisation. Konflikten mellan ägare och arbetstagare är mindre och alla känner sig delaktiga i arbetet i större utsträckning än tidigare. Ur ett politiskt perspektiv får dessa förändringar stora konsekvenser. Stora delar av vårt regelverk och vår syn på arbetsmarknaden baseras på ett industriellt tänkande, med stora arbetsgivare och relativt maktlösa medarbetare, där fackföreningar har fungerat som en motpol. Därför måste flexibiliteten öka för mindre och medelstora företag.

Motionärerna framhåller vidare att med en avancerad IT-sektor i samhället måste jämställdhetsarbetet nå längre. Kvinnor skall i lika hög grad som män ha tillgång till Internet och ha ett inflytande när det gäller att utforma systemen. En bättre uppföljning av jämställdhetsplaner i branschen måste stimuleras. Med en avancerad IT-sektor i samhället måste jämställdhetsarbetet nå längre.

I motion T210 av Johnny Gylling m.fl. (kd) framhålls att uppmärksamhet måste riktas mot IT-medaljens baksida. Nya sjukdomssymptom börjar visa sig, stressen ökar och Internet ger även kriminaliteten nya möjligheter. Enligt motionen är den etiska dimensionen inom IT-världen viktig, och de negativa företeelserna bör bekämpas genom påverkan av attityder och värderingar.

Centerpartiet

Lennart Daléus m.fl. (c) utvecklar i motion T26 Centerpartiets uppfattning om en digital allemansrätt. Enligt motionärerna kommer IT att förändra samhället på ett långtgående sätt. Det innebär att IT-politiken inte kan avgränsas till enbart IT, utan måste innebära en mycket stark fokusering på goda grundkunskaper och allmänbildning, som gör att människor kan delta som medborgare i ett sådant samhälle. Det IT-politiska målet bör därför formuleras som att *Sverige som första land skall bli ett kunskapssamhälle för alla*. Detta bör uppnås genom en IT-politik som berör samhällets alla sektorer. I Centerpartiets uppfattning om kunskapssamhället ligger nämligen att IT används för att ta till vara människors kunskaper och kreativitet för att förändra strukturer och funktionssätt i samhälle och näringsliv.

När det gäller IT-politikens inriktning menar Centerpartiet att regeringen har satt målet för lågt vad avser regional utveckling. Vägledande för IT-politiken vad avser regional utveckling bör vara att *bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt i hela landet genom en bra och likvärdig IT-infrastruktur*.

Sven Bergström m.fl. (c) anför i motion T714 att begreppet en digital allemansrätt innebär att informationstekniken skall komma alla till del oavsett kön, ålder, social och ekonomisk bakgrund eller var man bor i landet. Avgörande för detta är att tekniken är spridd men också kunskapsfrågorna – människornas kunnande för att tillgodogöra sig tekniken.

Utskottet anser att informationstekniken har stor betydelse för samhällsutvecklingen. Den påverkar vår produktionsförmåga och våra levnadsvillkor liksom möjligheterna att utveckla vår demokrati. Det är därför viktigt att människor och företag i hela landet ges goda möjligheter att utnyttja den nya tekniken. Den oerhört snabba tekniska utvecklingen under de senaste åren har skapat helt nya förutsättningar för användningen av IT. Enligt utskottets mening är det därför angeläget att den IT-politik som lades fast av riksdagen år 1996 nu vidareutvecklas.

I 1996 års riksdagsbeslut framhölls att den nationella IT-strategin skulle ta sikte på att övergången till informations- och kunskapssamhället skulle omfatta nationen i dess helhet och att alla medborgare skulle kunna dra nytta av IT:s möjligheter. Denna inriktning bör nu som regeringen föreslår specificeras och formuleras som ett tydligt mål för IT-politiken.

Centerpartiet har i sin partimotion T26 förordat att begreppet *kunskaps-samhälle* används i målformuleringen i stället för ordet *informationssamhälle*. Enligt utskottets mening har valet mellan dessa båda begrepp inte någon avgörande betydelse för hur IT-politiken utformas. Vad som är viktigast är tolkningen av begreppet. Av propositionen framgår att med informationssamhälle avses ett samhälle där IT finns representerat överallt i samhället. Ett samhälle där IT förändrar villkoren för företagande, arbetsliv, kultur, utbildning och politik. Det innebär också att IT skall användas för att ta till vara människors kunskaper och kreativitet och för att utveckla strukturer och funktionssätt i samhälle och näringsliv. I sammanhanget kan vidare nämnas att det engelska begreppet "Information Society" alltmera används internationellt för att beteckna det nya samhälle som nu är under framväxt och som bygger på en bred användning av IT. Utskottet bedömer mot denna bakgrund att regeringens förslag till nytt IT-mål, *Sverige skall som ett första land bli ett informationssamhälle för alla*, är väl formulerat och fångar in även de aspekter som Centerpartiet betonar.

Enligt utskottets mening innebär regeringens förslag till *ny inriktning av IT-politiken* en angelägen precisering och utveckling av tidigare gällande riktlinjer. Beträffande Centerpartiets synpunkter på en delvis förändrad lydelse av inriktningen för att främja regional utveckling vill utskottet understryka att IT-politiken självfallet skall komma hela landet till godo. Informationstekniken har också särskilt positiva effekter i glesbygd genom sin möjlighet att minska betydelsen av avståndsskillnader och underlätta informationsöverföring och kontakter. Människor i glesbefolkade delar av landet kan t.ex. med hjälp av IT ta del av service, kultur och handel. Som utskottet återkommer till senare är det därför av särskild betydelse att en väl fungerande IT-infrastruktur finns tillgänglig i hela landet.

Utskottet delar vidare regeringens bedömning att när det bl.a. gäller regelsystem, utbildning och infrastruktur skall staten prioritera arbetet med att öka *tilliten till IT, kompetensen att använda IT samt tillgängligheten till informationssamhällets tjänster*.

I motion T24 (kd) behandlas en rad grundläggande och viktiga frågor i IT-politiken. Utskottet delar uppfattningen att människan måste stå i centrum. Motsvarande inriktning redovisas i propositionen där regeringen betonar att informationstekniken måste nå ut till alla och att den kan behöva anpassas till de särskilda krav som t.ex. utsatta grupper ställer. Utskottet instämmer även i motionärernas uppfattning att informationstekniken bidrar till att villkor och strukturer förändras i arbetslivet genom att möjliggöra nya arbetssätt och arbetsorganisationer. Förändringar som enligt utskottets mening bör tas till vara på ett sätt som tryggar den enskildes säkerhet och trygghet. Den föreslagna inriktningen av IT-politiken innebär också – som efterlyses i motionen – att jämställdhet och mångfald främjas genom att den ökar alla människors möjligheter oberoende av kön, ålder, etnisk bakgrund och eventuella funktionshinder och motverkar olika negativa effekter.

Trafikutskottet delar den uppfattning som framförs i motion T28 (m) om betydelsen av att det i landet finns ett samhällsklimat som möjliggör en fortsatt utveckling av informationssamhället. Så är också fallet. Sverige är en av världens mest framstående IT-nationer med bl.a. en stark industriell bas, hög användning av IT samt en stark expansion av företag inom IT-sektorn. Sverige är t.ex. världsledande inom trådlös kommunikation och Internetanvändning. Enligt utskottets mening är det angeläget att detta positiva klimat befasts och vidareutvecklas. Utskottet vill samtidigt betona att ett lyckat införande av ny teknik förutsätter att den enskildes behov av skydd för såväl den personliga integriteten som hälsa och säkerhet och socialt skydd tillgodoses. Dessutom krävs en kontinuerlig kompetensutveckling. Arbetsmiljöproblem som t.ex. stress och utbrändhet som kan följa i teknikens spår behöver också uppmärksammas.

När det gäller motionärernas synpunkter på vissa skattefrågor instämmer trafikutskottet i vad som anförs i skatteutskottets yttrande (SkU9y) om att det inte i detta sammanhang finns något skäl att göra allmänna uttalanden om framtida skattesänkningar. Sådana frågor bör tas upp i ett större ekonomisk-politiskt sammanhang där en avvägning kan göras mot anspråken på resurser för ändamål som t.ex. vård, skola och omsorg. Som bostadsutskottet redovisar i sitt yttrande (BoU8y) finns det heller inte anledning för riksdagen att nu i sak behandla bostadspolitikens inriktning i enlighet med förslaget i Moderata samlingspartiets partimotion.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker trafikutskottet regeringens förslag till IT-politiskt mål, IT-politikens inriktning och prioriterade uppgifter. Utskottet avstyrker samtliga motioner, dvs. T24 (kd) yrkandena 1 och 8, T26 (c) yrkandena 2 och 3, T28 (m) yrkandena 11 och 12 i denna del, 14 och 15, T210 (kd) yrkande 49 och T714 (c) yrkande 1. Syftet med flertalet motionsyrkanden förutsätts dock komma att tillgodoses.

4.1 IT-infrastruktur

Regeringens bedömning

Regeringen anser att hushåll och företag i alla delar av Sverige inom de närmaste åren bör få tillgång till IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet. Detta skall i första hand ske i marknadens regi. Staten har dock ett övergripande ansvar att se till att IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet finns tillgänglig i hela landet. Konkurrens, låga priser och en snabb utveckling främjas av att ett stort antal operatörer och IT-företag har möjlighet att nyttja näten. Konkurrensneutralitet och mångfald på näten skall främjas genom statliga insatser och regler. Den teknik som skulle kunna överbrygga avstånden i landet får inte på grund av stora skillnader i tillgänglighet, taxor och kapacitet bli ytterligare en klyfta mellan storstad och glesbygd

Nationellt infrastrukturprogram

Regeringen anser att det finns behov av ett nationellt infrastrukturprogram för att skapa en helhetsbild av behovet av IT-infrastruktur samt för att ge underlag till ställningstaganden om principer för ansvarsfördelningen mellan staten och övriga aktörer. En viktig utgångspunkt är att programmet i första hand skall vara vägledande och underlätta en utbyggnad i marknadens regi, samtidigt som grundläggande krav att åstadkomma en tekniskt sammanhängande helhet uppfylls. Regeringen har därför beslutat uppdraga åt en särskild utredare att överväga dessa frågor, liksom också de organisatoriska formerna för en fortsatt statlig medverkan (Infrastrukturprogram för bredbandskommunikation, dir. 2000:04).

Nationellt stamnät

Regeringen anser att ett stamnät bör skapas med hög överföringskapacitet till alla kommuner. Tillgängligheten i nätet skall vara hög så att låga priser och en snabb utveckling främjas av att ett stort antal aktörer har möjlighet att nyttja nätet. Konkurrens skall också skapa förutsättningar för så långt möjligt avståndsberoende priser i hela landet. Enligt regeringen bör det vara möjligt för alla tjänsteleverantörer som så önskar att få tillgång till stamnätet.

Regeringens uppfattning är att det första steget i utvecklingen mot en tillgänglig infrastruktur med hög överföringskapacitet bör tas genom att affärsverket Svenska kraftnät bygger ut ett stamnät för bredbandskommunikation mellan landets alla kommuner på marknadsmässiga villkor där svart fiber erbjuds. Ett sådant nät utgör början av utvecklingen mot en högre kapacitet i nätet som helhet. Investeringskostnader för ett nationellt optofibernät som når fram till varje kommunhuvudort beräknas till ca 2,5 miljarder kronor.

Det regionala nätet förbinder de mindre orterna i en kommun med stömnätet som i sin tur förbinder kommunernas huvudorter med varandra. Regeringen bedömer att detta transportnät i stor utsträckning kommer att förverkligas av marknaden och andra icke statliga aktörer. Det är därför viktigt att osäkerhet om statens intentioner inte hämmar andra aktörers investeringsvilja. Utredaren bör därför göra en bedömning av de transportnätsförbindelser som bör prioriteras av regional- och näringspolitiska skäl och som inte bedöms komma till stånd under de närmaste fem åren på helt kommersiella grunder. Av propositionen framgår att för statligt stöd till dessa nät har för åren 2000–2004 reserverats 2 625 miljoner kronor.

Lokala transport- och accessnät

Förbindelsen ända fram till slutanvändaren betecknas som lokala transport- och accessnät. Enligt regeringen kan det på samma sätt som när det gäller det regionala nätet finnas delar av accessnätet som inte kommer till stånd på kommersiella grunder. För att underlätta en utbyggnad också i glesbygd bör en kommun kunna få möjlighet att söka stöd för att ordna anslutning med hög överföringskapacitet. Stödet bör avse fastigheter där anslutning skulle bli avsevärt dyrare för abonnenterna än i normala fall.

Stödet bör förenas med villkor. Sådana villkor kan vara att nätet skall kunna hyras av alla operatörer och att priserna är rimliga och enhetliga inom kommunen. Vidare skall det finnas ett lokalt försörjningsprogram. Ansökningarna från kommunerna skall prövas utifrån ovannämnda villkor och regional- och näringspolitiska grunder. Det bör framhållas att kommunala initiativ vad gäller utbyggnad av accessnät är ett frivilligt åtagande för kommunerna. Det statliga stödet bör täcka endast en mindre del av utgiften. Slutligen bör villkoren för stödet vara så utformade att kommunerna redan vid sitt beslut om en eventuell utbyggnad har rimliga möjligheter att bedöma möjligheterna att få del av stödet.

Skattelättnad för bredbandsanslutning

Regeringen anger att en skattelättnad bör övervägas för fysiska och juridiska personer som haft utgifter för en anslutning för datakommunikation som innebär en väsentlig kapacitetshöjning i förhållande till överföringskapaciteten i det normala telefonnätet. Skattelättnaden, som bör utformas som en skattereduktion, bör avse anslutningsutgifter över ett visst belopp och motsvara en mindre del av utgiften. Frågan bör utredas med inriktning på att ny lagstiftning skall kunna träda i kraft den 1 januari 2001. Regeringen bedömer att värdet av skattelättnaden tillsammans med stödet till kommunerna uppgår till 3,2 miljarder kronor.

Regeringen framhåller att staten skall ha ett övergripande ansvar för säkerheten i den tekniska infrastrukturen i allmänt tillgängliga telenät. En stor del av de regler som skall tillämpas för att näten skall fungera har utvecklats inom branschen. Staten måste dock, i takt med att IT-infrastrukturen blir en alltmer betydelsefull del av samhället, ytterst garantera att den kan fungera på ett tillförlitligt sätt.

Teknikneutralitet

Regeringen anger det viktigt med teknikneutralitet, eftersom det är omöjligt att med säkerhet hävda att t.o.m. de tekniska lösningar som i dag anses särskilt tillförlitliga, verkligen kommer att förbli de bästa på längre sikt. Vidare kan tekniken komma att variera beroende på lokala och speciella förutsättningar.

Informationsteknikens betydelse för regional utveckling och utjämning

Regeringen framhåller att tillgång till modern informationsteknik till konkurrenskraftiga priser bör finnas för att näringslivet i hela landet skall kunna utvecklas. För att hela Sverige skall leva och utvecklas bör även företag i regionalpolitiskt prioriterade regioner snabbt få tillgång till denna teknik så att de kan konkurrera på mer likvärdiga villkor med företag i övriga landet. I detta syfte bör särskilda åtgärder vidtas, bl.a. för att stimulera utbyggnaden av transportnätet i dessa områden.

Ekonomiska insatser för utbyggnad av IT-infrastruktur

Regeringen beräknar att 2 625 miljoner kronor under åren 2000–2004 bör stå till förfogande för att inom ramen för det nationella IT-infrastrukturprogrammet ge stöd till den utbyggnad av regionala transportnät m.m. som inte kommer till stånd på kommersiella grunder. Regeringen överväger också ett stöd till kommuner för att möjliggöra abonnentanslutning med hög överföringskapacitet i glest bebyggda områden genom lokala transport- och accessnät och en särskild skattelättnad för utgifter för anslutning till datakommunikation. Det sammanlagda beloppet för stödet till kommuner och skattelättnaden motsvarar 3 200 miljoner kronor. Summan av dessa belopp för utbyggnad av IT-infrastrukturen uppgår således till 5 825 miljoner kronor.

Investeringskostnaden för ett nationellt optofibernet som når fram till varje kommunhuvudort har beräknats till ca 2 500 miljoner kronor. Denna kostnad förutsätts finansieras av det statliga affärsverket Svenska kraftnät på marknadsmässiga grunder.

Av propositionen framgår att de statliga stöd som planeras lämnas för att bygga ut en digital infrastruktur skall ha som villkor att andra aktörer bidrar med minst motsvarande belopp. Som framgår av nedanstående sammanställning beräknas att de totala insatserna för utbyggnaden av IT-infrastrukturen med regeringens program uppgår till drygt 17 miljarder kronor.

	<i>Staten</i>	<i>Övriga</i>	<i>Totalt</i>
Stomnät	Ca 2,5	0	2,5
Regionalt nät	2,6	2,6	5,2
Stöd för bredbandsanslutning	3,2	6,4	9,6
Summa	8,3	9,0	17,3

Motionsförslag

Moderata samlingspartiet

Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller i motion T28 att statens uppgift inte bör vara att bygga svartfibernet med skattepengar och bedriva osund konkurrens med privata bolag som bygger eller har byggt svartfibernet. En central statlig uppgift är i stället att upphandla en viss garantitrafik i glesbygd eller på orter som annars kan få vänta orimligt lång tid på bättre överföringskapacitet. Staten skall däremot inte med skattesubventioner gå in och konkurrera med de bredbandsaktörer som redan har etablerat sig på marknaden.

Angelägna utbyggnader, som inte är kommersiellt möjliga, kan komma till stånd genom att staten upphandlar bredbandstjänster. Motionärerna anser emellertid att det är tveksamt med speciella skatteavdrag för inköp av bredbandsuppkoppling. Sett som arbetsredskap finns det redan i dag avdragsmöjligheter för bredbandsanslutning. Dessutom finns det en risk för bristande konkurrensneutralitet om staten låser fast sig till en viss speciell teknik. Prisnivån hos leverantörerna riskerar vidare att hållas uppe, och beslut om uppkoppling riskerar att dröja i avvaktan på ett framtida stöd.

I motionen framhålls att staten i stället skall stå neutral till teknikvalet och följa marknadens utveckling. Den regionala utvecklingen av bredbandskapaciteten bör följas noga och den snabba teknikutvecklingen för i synnerhet olika behov och olika geografiska avstånd beaktas. När konkurrens mellan olika företag och system med svartfiber uppträtt har priset för att nyttja näten fallit dramatiskt. Motionärerna framhåller i sammanhanget att konkurrens i flera fall har lett till prisnivåer som bara är bråkdelar av det gamla priset.

I motion N239 av Per Westerberg (m) framhålls att den fortsatta utbyggnaden av infrastrukturen för bredband, telefoni och datatrafik måste präglas av privata företag, konkurrens och statligt garanterad trafik där så är nödvändigt.

I motion T704 av Roy Hansson (m) framhålls att drift, nät och tjänster på kommunikationsområdet bör utsättas för konkurrens. Motionären påpekar vidare att vissa delar av Sveriges befolkning och en del företag i dag kan använda digitala tele- och datatjänster, medan andra fortfarande inte har tillgång till dessa till en rimlig och med storstadsområdena jämförbar kostnad. Landsbygdens behov bör därför beaktas vid utbyggnad av IT-kommunikationsnätet, och mindre företag bör ha likvärdiga möjligheter att ta del av samhällets satsningar på IT-kommunikation.

Johnny Gylling m.fl. (kd) delar i motion T24 regeringens bedömning att hushåll och företag i alla delar av Sverige inom de närmaste åren bör få tillgång till IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet och att detta i första hand skall ske i marknadens regi. Kristdemokraterna anser att staten bara bör gripa in där marknaden inte räcker till och att staten först och främst bör stimulera en satsning på en kraftfull telekommunikation i Sverige. Det kan handla om att ge en avsiktsförklaring samt att förbereda spelregler för konkurrensneutralitet på marknaden.

Risken med statligt teknikval är att det inte blir långsiktigt hållbart. Motionärerna vill i stället se en nätmarknad som påminner om elmarknaden där man skiljer på nätdelen och tjänstedelen. Det skall vara möjligt för nya tjänsteföretag att köpa in sig på andras nät för att sälja tjänster till slutanvändaren. Priserna måste vara så att monopol och oligopol undviks.

I motionen framhålls vidare att staten har ett alldeles särskilt ansvar för glesbygden. Marknaden kommer med all säkerhet att se till att först storstäderna, sedan alla större tätorter får tillgång till bredband i konkurrens och med ett flertal tjänsteoperatörer att välja på. Men precis som med mobiltelefonins GSM-nät kommer det att ta lång tid innan hela Sverige är täckt. Det är knappast ens troligt att samtliga kvadratkilometer av landet någonsin kommer att täckas om marknadsmässiga villkor enbart skall gälla. Enligt motionärerna har staten här en tydlig uppgift och de anför att det finns många olika möjligheter: ROT-avdrag för boende i glesbygd, investeringsbidrag, stöd via regionala strukturmedel och EU-medel. Beträffande en skattelättnad för accessnätet anför motionärerna att en sådan kan vara ett sätt att nå målet om bredband till alla, men de framhåller att förslaget är otydligt och att remissinstanserna haft olika åsikter om hur en stimulans bäst kan ges till hushåll i glesbygd. De anser att det är beklagligt att regeringen inte kunnat samla sig till ett konkret förslag på denna punkt.

I motion T210 utvecklar Johnny Gylling m.fl. (kd) likartade synpunkter på IT-politiken. Dessutom framhålls att prissättningen på ISDN och liknande tjänster bör ses över. Det är inte rimligt att man kan få betala 15 000–20 000 kr för en vanlig installation av ISDN. Detta borde regeringen via Post- och telestyrelsen uppmärksamma. Motionärerna framhåller vidare behovet av avreglering inom telekommunikationsområdet.

Ulf Björklund m.fl. (kd) framhåller i motion N279 att snabb datakommunikation i hela landet är viktigt för Sveriges fortsatta tillväxt, för möjligheter till distansarbete och för möjligheter att bo och verka även i glesbygden. Regeringen bör därför ge en tydlig avsiktsförklaring om att bredbandsteknik skall bli tillgänglig i hela landet.

Centerpartiet

Lennart Daléus m.fl. utvecklar i motionerna T26 och T703 Centerpartiets politik för en digital allemansrätt och hur IT-infrastrukturen bör utformas. Motionärerna kritiserar regeringen för att ha för låg ambitionsnivå och ser en

uppenbar risk för lokala infrastrukturmonopol med den lösning som regeringen förordar. Staten bör i stället enligt Centerpartiet ta ett ansvar i första hand för accessnätet. Det innebär ett finmaskigt fibernät till ”nära hemmet”. Nätet bör sedan upplåtas på lika villkor till alla operatörer. Vidare framhålls att i den fortsatta beredningen av regelverket för IT-infrastruktur bör en lösning tas fram, som motverkar framväxten av monopolsituationer. En sådan lösning bör vara att uppmuntra kunderna att själva äga förbindelserna på samma sätt som elektrifieringen av landsbygden en gång åstadkoms.

Centerpartiet menar att staten bör stå som ägare till en heltäckande digital infrastruktur, byggd på fiber till hushållen och företagen. Utbyggnaden beräknas kosta ca 60 miljarder kronor. För att utbyggnaden snabbt skall komma i gång bör riksdagen bemyndiga regeringen att inrätta ett nytt helägt statligt bolag för att upphandla den nödvändiga infrastrukturen och för att tillhandahålla denna på likvärdiga villkor till alla operatörer. Riksdagen bör därför bemyndiga regeringen att anvisa 10 miljarder kronor för detta bolags aktiekapital. Sammanfattningsvis menar Centerpartiet att den statliga politiken för digital infrastruktur bör utgå från tre tydliga kriterier:

- Att trygga konkurrensen på tjänste- och operatörssidorna som är den mer dynamiska delen av IT-sektorn genom ett nät öppet på lika villkor för alla operatörer.
- Att garantera likvärdiga förbindelser i hela landet.
- Att ge förutsättningar för en långsiktig planering som gör att nätet blir skalbart i takt med att efterfrågan på kapacitet ökar.

Sven Bergström m.fl. (c) påtalar vidare i motion T714 att med en gemensam utbyggnad av likvärdig kapacitet till likvärdiga priser tryggas konkurrens och tillgång till informationsteknik i hela landet. Motionärerna uppmärksammar att kostnaden för ett ISDN-abonnemang varierar från under 2 000 kr i Stockholms innerstad upp till 60 000 kr. Enligt motionen bör anslutningsavgiften vara densamma över hela landet så att regional obalans motverkas.

Folkpartiet liberalerna

Eva Flyborg m.fl. (fp) framhåller i motion T29 att det är angeläget att en bredbandsutbyggnad kommer till stånd. Folkpartiet liberalerna ifrågasätter däremot en alltför detaljstyrd statlig planering. Det finns en risk att utvecklingen på infrastrukturområdet går både fortare och långsammare än vad man tänker sig. Enligt motionärerna skall det inte vara en statlig uppgift att garantera bandbredd åt vartenda hushåll utan snarare att främja en god konkurrens, en god mångfald på nätet och tillse att Post- och telestyrelsen bevakar denna konkurrens. Regeringens förslag om ett nationellt infrastrukturprogram bör därför avslås. Folkpartiet menar att byggandet av stomnät bör genomföras i konkurrens och att regeringen bör stimulera till investeringar av olika aktörer i olika slags nät samt ta hänsyn till regionala och sociala obalanser. Bredbandsutbyggnad bör inte forceras fram alltför snabbt. Det finns en risk att man bygger fast sig i gammal teknik om man snabbt investerar i utbyggnad samtidigt som det hela tiden sker tekniska innovationer på området. Folkpar-

tiet avstyrker mot denna bakgrund även förslaget om statligt stöd för regionala transportnät och lokala transport- och accessnät.

Motionärerna anför vidare att en riktad skattelättnad riskerar att leda till att prisnivån fortsätter att vara hög och anser också att det är tveksamt om det över huvud taget är en klok fördelningspolitik att subventionera bredbandsuppkopplingar. Enligt motionärernas mening är det främst stadsbor samt människor med god ekonomi och datorvana som efterfrågar höghastighetsinternet. För många låginkomsttagare är det inte alls aktuellt att köpa en dator till hemmet.

Enligt motionen är det angeläget att ett stomnät byggs ut till orter som inte har det, liksom att de nät i tätbefolkade regioner som nu inte är tillräckligt kraftfulla för att möta efterfrågan byggs ut. Folkpartiet ifrågasätter dock att tekniken skall beslutas på politiskt centralt håll samt att regeringen i förväg vill ge hela uppdraget till statliga Svenska kraftnät. Folkpartiet liberalerna menar att byggandet av stomnätet bör genomföras i konkurrens och att regeringen bör stimulera aktörer till investeringar i olika slags nät samt ta hänsyn till regionala och sociala obalanser.

Folkpartiet liberalerna delar regeringens uppfattning att utbyggnaden av regionala nät bör utföras av marknadens aktörer. Frågan om utredning av detta är emellertid för tidigt väckt. Folkpartiet anser det också angeläget att så många som möjligt, även i glesbygd, på sikt kan få tillgång till bredbandsnät, och motsätter sig inte heller att offentliga medel kan tas i bruk för detta. Men man ifrågasätter att staten i nuläget skall ta ett sådant ansvar.

Eva Flyborg m.fl. (fp) framhåller vidare i motion T705 att ledningar, växlar, AXE-system etc., skall hålla en jämförbar standard och taxa över hela Sverige.

Kenth Skårvik och Elver Jonsson (båda fp) framhåller i motion T209 att det är av största vikt att hela Sverige får tillgång till ett utbyggt bredbandsnät. Motionärerna anser dessutom att det i första hand är privata intressenter som måste stå för utbyggnaden. Stat och kommun bör endast i undantagsfall engagera sig i denna typ av utbyggnad. Det är också viktigt att en bra konkurrens mellan olika aktörer kan upprätthållas.

Övriga motionsförslag

Marianne Andersson (c) framhåller i motion T222 att om likvärdiga förutsättningar för data- och telekommunikation skall kunna uppnås i landet bör infrastrukturen byggas ut och erbjuda en digital allemansrätt.

Agne Hansson (c) föreslår i motion T701 att Kalmar län utses som ett försöksområde för bredbandsutbyggnad. Ett statligt anslag bör anvisas för ändamålet och regeringen bör i samverkan med Regionförbundet i Kalmar län genomföra projektet.

Stig Eriksson m.fl. (v) framhåller i motion T205 att om IT-utvecklingen skall ha regional balans som utgångspunkt bör staten ta ett regionalpolitiskt ansvar. Enligt motionärerna kan medel som frigörs genom t.ex. en delförsäljning av Telia vara en lösning på hur bredbandsutbyggnaden kan finansieras.

Carin Lundberg m.fl. (s) framhåller i motion T243 att hela landet snarast måste få tillgång till teleföbindelser som klarar att överföra stora datamängder med hög hastighet. De insatser som görs av det privata näringslivet på rent marknadsmässiga grunder bör därför kompletteras med statliga insatser så att utbyggnaden sker parallellt till orter där de kommersiella förutsättningarna saknas (yrkande 9). I samma motion understryks vidare att en förutsättning för att modern informationsteknik skall kunna tas till vara är att hela landet får tillgång till den nya tekniken på likvärdiga villkor. Staten bör därför verka för att teletaxorna så långt görs avståndsberoende (yrkande 10).

Rune Berglund och Berit Andnor (båda s) framhåller i motion T710 att likvärdiga IT-förutsättningar bör råda i landet. För detta krävs inte bara fysiska investeringar utan också rättvisare teletaxor som är oberoende av avstånd, en ökad satsning på kompetensutveckling samt stöd till IT-rådgivare i kommunerna.

Carina Moberg och Cinnika Beiming (båda s) betonar i motion T713 att marknaden och infrastrukturen för framtidens kommunikationstjänster bör byggas upp med utgångspunkt från konsumenternas behov. Det betyder att den enskilde konsumenten fritt skall kunna välja den eller de operatörer och leverantörer de vill, oavsett om det handlar om Internet, telefoni, TV etc.

Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s) konstaterar i motion T220 att samhället på många områden har tagit ett nationellt ansvar. Det gäller exempelvis att vägarna är framkomliga, att elström finns till hushåll och företag över hela landet och att fast telefoni blivit utbyggd. Enligt motionärerna bör på motsvarande vis samhället även ansvara för att bredband på sikt finns i hela landet.

Runar Patriksson m.fl. (fp) påtalar i motion N213 att väl utbyggda och fungerande kommunikationer är av mycket stor betydelse i glesbygden. Det är regeringens uppgift att kräva att operatörerna erbjuder en grundservice.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet har i sitt yttrande (SkU9y) begränsat sig till regeringens planer på en skattereduktion för bredbandsanslutning och bemött de invändningar som motionärerna fört fram på följande sätt:

Flera motionärer har ifrågasatt planerna på en skattereduktion främst därför att ett riktat bidrag skulle vara kontraproduktivt och på längre sikt kunna leda till att kostnaden för anslutning blir högre än som skulle bli fallet utan ett bidrag. Enligt utskottets mening kan ett stöd som av någon anledning begränsar utbudet på en marknad motverka sitt syfte eftersom det minskade utbudet kan ge upphov till prisökningar. När det gäller den av regeringen planerade skattereduktionen är emellertid avsikten att denna skall lämnas direkt till den som har utgiften för anslutningen. Härigenom undviks enligt skatteutskottets mening att det uppkommer negativa effekter på utbudet.

Vidare invänds att planerna på ett stöd kan medföra att pågående arbete avbryts och att nya arbeten inte startas i avvaktan på besked om stödets närmare utformning. I sammanhanget kan framhållas att skattereduktionen är

avsedd att öka spridningen av snabba uppkopplingar till områden som kommersiella aktörer inte skulle täcka in inom en rimlig tid och att den skall utgöra ett relativt sett lågt bidrag till totalkostnaden. Härigenom begränsas enligt skatteutskottets mening risken för negativa effekter på marknaden under den tid stödets utformning utreds.

Slutligen har det riktats fördelningspolitiska invändningar mot förslaget. Enligt motionärerna är det i första hand stadsbor med god ekonomi som använder Internet med höghastighetsanslutning, och för många låginkomsttagare är det inte alls aktuellt att skaffa en dator i hemmet. Enligt utskottets mening är syftet med den föreslagna stimulansen inte i första hand fördelningspolitiskt utan avsikten är att låta de delar av landet som inte har samma kommersiella bärkraft som storstadsregionerna få del av de möjligheter som IT-utvecklingen ger. De möjligheter till ekonomisk tillväxt och annan samhällsutveckling som väl utvecklade kommunikationsnät på detta område ger upphov till bör vara tillgängliga i hela Sverige med rimliga ekonomiska insatser.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla att det från skattemyndigheternas synvinkel är viktigt att skattereduktionen utformas så att den är enkel att tillämpa och lätt att administrera.

Skatteutskottet har mot denna bakgrund inte någon erinran mot regeringens planer på en skattereduktion och avstyrker aktuella motionsyrkanden.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet anser att avgörande för Sveriges möjligheter att kunna behålla och utveckla vår ledande ställning på IT-området är att en väl fungerande IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet skyndsamt byggs ut och ges en stor spridning. Denna utbyggnad bör i första hand ske i marknads regi. I likhet med vad som gäller inom andra viktiga infrastrukturområden har staten dock en viktig roll att spela. För att möjliggöra exempelvis att de nya tjänsterna skall kunna tillhandahållas på ett effektivt och säkert sätt samt till konkurrenskraftiga priser är det nödvändigt att vidta åtgärder så att hushåll och företag i hela landet ges goda möjligheter att utnyttja den nya tekniken. Konkurrensneutralitet och mångfald liksom säkerhet och teknisk samordning av näten kan vidare främjas genom statliga insatser och regler.

Enligt utskottets mening är det därför angeläget att ett nationellt infrastrukturprogram tas fram för att vägleda och underlätta en marknadsledd utbyggnad. Programmet bör innehålla förslag till regler och riktlinjer som garanterar bl.a. säkerheten och framkomligheten. Staten bör däremot inte i detalj peka ut tekniska lösningar.

När det gäller de invändningar som rests mot Svenska kraftnäts utbyggnad av ett stamnät mellan landets kommuner med ett fiberoptiskt bredbandsnät vill trafikutskottet klarlägga att denna utbyggnad skall ske på marknadsmässiga villkor. Genom sitt befintliga ledningsnät har Svenska kraftnät en unik möjlighet att snabbt kunna erbjuda ett konkurrenskraftigt öppet bredbandsnät. Utskottet anser det angeläget att denna möjlighet tas till vara. Enligt utskottets mening bör det vara till fördel både för hushåll och företag med en ökad konkurrens mellan olika bredbandsaktörer. Genom konkurrens, låga priser

och en snabb utveckling får fler operatörer och IT-företag möjlighet att nyttja näten.

Utskottet konstaterar att det finns olika uppfattningar om behovet av statliga insatser för fortsatt utbyggnad av IT-infrastrukturen. Centerpartiet menar att insatserna enligt regeringens förslag är alltför blygsamma och förordar en statlig satsning på ca 60 miljarder kronor. Folkpartiet liberalerna framhåller däremot att staten nu bör avstå från ekonomiska insatser. Därmed kan vi senare se var behoven av statliga insatser finns. Moderata samlingspartiet anger att det kan bli aktuellt för staten att upphandla viss garantitrafik i glesbygd. Även Kristdemokraterna framhåller att särskilda insatser kan komma att behövas i glesbygdsområden.

Trafikutskottet anser det angeläget att utbyggnaden av en väl fungerande IT-infrastruktur i största möjliga utsträckning sker i marknadsmässig regi. För närvarande pågår också omfattande investeringar av olika aktörer i utbyggnad, framför allt av bredbandsnät. Utskottet anser att denna utveckling är positiv och tyder på tilltro till Sverige som en ledande IT-nation. Trafikutskottet är därför inte berett att stödja Centerpartiets förslag att staten skall vara en betydande ägare till en heltäckande digital infrastruktur.

Staten har dock ett ansvar att se till att IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet snarast blir tillgänglig i hela landet vilket skapar förutsättningar för tillväxt. Enligt utskottets mening är en sådan satsning nödvändig om Sverige skall kunna hävda sig långsiktigt i den internationella konkurrensen. Utredningen om Infrastrukturprogram för bredbandskommunikation har i sitt delbetänkande den 3 april 2000 preliminärt beräknat att 30 % av Sveriges befolkning inte kommer att erbjudas bredbandsförbindelser av kommersiella aktörer inom en femårsperiod.

Enligt trafikutskottets mening får inte den teknik som kan överbrygga avstånden i landet leda till att klyftan mellan storstad och glesbygd vidgas. Utskottet delar därför inte den uppfattning som framförs i flera motioner om att utvecklingen bör avvaktas för att se i vad mån statliga insatser kan komma att behövas någon gång i framtiden. Enligt utskottets mening är särskilda statliga insatser påkallade för att trygga en utbyggnad av hög hastighetsförbindelser även i landets glest befolkade områden. Utskottet har därför ingen erinran mot regeringens planer på att avsätta drygt 5,8 miljarder kronor för utbyggnad av IT-infrastruktur under åren 2000–2004.

Beträffande de motionsförslag som väckts om mer likriktad prissättning för framför allt ISDN-anlutning vill utskottet hänvisa till att sedan telelagens tillkomst år 1993 har konkurrensen utvecklats mycket positivt på vissa delar av telemarknaden såsom internationell telefoni och mobiltelefoni. Andra delar av telemarknaden har inte blivit föremål för samma starka konkurrens. Det gäller framför allt produkter och tjänster som i hög grad är beroende av tillgången till accessnätet såsom t.ex. ISDN-anlutning. Som utskottet återkommer till senare under nästa avsnitt *Tillgång till lokala accessnät och lokal monopolisering* förutsätts att en väl fungerande konkurrens skall utvecklas även på detta område, vilket kommer att påverka priserna positivt.

Slutligen – när det gäller de motionsförslag som berör IT-utbyggnaden i olika landsdelar – vill utskottet hänvisa till den utredning som för närvarande

pågår om ett nationellt infrastrukturprogram (dir. 2000:04). I utredningens uppdrag ingår att klarlägga vilken IT-infrastruktur som inte beräknas komma till stånd på rent kommersiella grunder och som bör prioriteras av samhället.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna T24 (kd) yrkande 14, T26 (c) yrkandena 6 och 7, T28 (m) yrkandena 1, 3 och 4, T29 (fp) yrkandena 3–7, T205 (v) yrkande 3, T209 (fp) yrkande 19, T210 (kd) yrkandena 47, 48 och 53, T220 (s) i denna del, T222 (c) yrkande 2, T243 (s) yrkandena 9 och 10, T701 (c), T703 (c) yrkandena 1–3, T704 (m), T705 (fp) yrkandena 4 och 6, T710 (s), T713 (s), T714 (c) yrkandena 2 och 3, N213 (fp) yrkande 4, N239 (m) yrkande 7 och N279 (kd) yrkande 7.

Syftet med flertalet motionsyrkanden om att trygga en effektiv och välfungerande IT-infrastruktur med hög kapacitet i hela landet förutsätts dock komma att tillgodoses.

4.2 Tillgång till accessnät och lokal monopolisering

Regeringens bedömning

Regeringen anger att sedan telagens tillkomst år 1993 har konkurrensen utvecklats mycket positivt på vissa delar av telemarknaden såsom internationell telefoni och mobiltelefoni. Andra delar av telemarknaden, såsom produkter och tjänster som i hög grad är beroende av tillgången till ett accessnät, har inte blivit föremål för samma starka konkurrens. Av propositionen framgår vidare att accessnätet står för merparten av de totala nätkostnaderna. Tillgången till ett accessnät är därför av avgörande betydelse för att möjliggöra för en operatör att kunna tillhandahålla produkter och tjänster i accessnätet och därmed öka konkurrensen på området. Detta kan ske antingen genom nyutbyggnad av accessnät, uthyrning av Telias accessnät eller utnyttjande av befintliga alternativa accessnät.

Enligt regeringen talar därför starka skäl för att tillgång till accessnät görs möjlig för operatörerna och att detta skall ske genom lagstiftning. Den senaste tidens tekniska utveckling har emellertid inneburit att radio- och TV-tjänster samt andra tjänster som kräver hög överföringskapacitet, t.ex. kommunikation via Internet, kan förmedlas även genom telenätet. Detta innebär att vissa bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen aktualiseras även när det gäller telenät. Bestämmelsen i 3 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen innebär att varje svensk medborgare och svensk juridisk person har rätt att sända radioprogram genom tråd. Enligt propositionen kan det inte uteslutas att en skyldighet att ge tillgång till sitt accessnät innebär en begränsning av denna grundlagsfästa rätt för nätinnehavaren. Frågans förhållande till yttrandefrihetsgrundlagen måste därför övervägas innan något förslag till lagstiftning kan presenteras.

Motionsförslag

Enligt motion T28 av Bo Lundgren m.fl. (m) bör ökad konkurrens skapas genom ett system med förutsägbara, allmänt accepterade och transparenta samtrafikavgifter så att operatörerna kan använda alla nät konkurrensneutralt.

Ett förslag om "local loop unbundling" (skyldighet att ge tillgång till sitt accessnät på rimlig begäran) finns färdigt som till stora delar löser dessa problem. Genom "national roaming" (skyldighet att låta abonnenter hos andra operatörer sända och ta emot telemeddelande via sitt nät) kan konkurrensen samtidigt förbättras i de nationella och regionala näten där monopol bildas och då det inte har varit lönsamt att dra fram kabel från flera operatörer.

Även enligt motion T717 av Bo Lundgren m.fl. (m) bör konkurrensen öka på telemarknaden. Accessnätet bör öppnas för full konkurrens och full nummerportabilitet gälla vid byte av telebolag. Regleringsmyndigheten måste samtidigt förstärkas och ges större befogenheter att vidta konkurrensfrämjande åtgärder.

Kristdemokraterna genom Johnny Gylling m.fl. (kd) betonar i motion T24 behovet av ökad konkurrens och avreglering inom teleområdet. Motionärerna påpekar att det statliga och dominerande teleföretaget Telia AB ensamt har tillgång till de kablar som går från telestationerna ända fram till fastigheternas accessnät. För att möjliggöra konkurrens på bredbandsmarknaden krävs tillgång till detta nät. Enligt motionärerna är det anmärkningsvärt att regeringen inte har kommit längre när det gäller att öppna Telias accessnät för marknaden. Motionärerna hänvisar till att i EG-kommissionens IT-program eEurope anges som mål att medlemsländerna skall öppna accessnäten hos de monopoloperatörer som finns senast i december 2000. Regeringen bör därför snarast se till att accessnätet blir tillgängligt så att det klarläggs för alla operatörer vilka regler som gäller för eventuella nya accessnät som dras fram till hushållsfastigheter.

Näringsutskottets yttrande

Näringsutskottet har i sitt yttrande (NU5y) aktualiserat två konkurrensfrågor av betydelse för konsumenterna men också för branschens fortsatta utveckling. Den ena gäller tillgången till accessnätet. Som framhålls i propositionen är tillgång till detta nät av avgörande betydelse för att möjliggöra för en operatör att kunna tillhandahålla produkter och tjänster i accessnätet och därmed öka konkurrensen på området. Enligt näringsutskottets mening är det väsentligt att beredningen av denna fråga sker med skyndsamhet och att regeringen därefter snarast återkommer till riksdagen i ärendet.

Den andra uppmärksammade konkurrensfrågan gäller risken för s.k. lokal monopolisering. Under senare tid har utvecklingen av de nya fastighetsnäten för bredbandskommunikation gått oerhört snabbt. Enligt näringsutskottets mening är det positivt att Post- och telestyrelsen nyligen har kartlagt riskerna för monopol vid bredbandsutbyggnaden och framlagt olika förslag för att begränsa dessa risker. Regeringen bör, menar näringsutskottet, utan fördröjning bereda rapporten från PTS och undersöka om ytterligare åtgärder erfordras för att minska riskerna för monopol på bredbandsområdet.

Näringsutskottet anser att de två nämnda konkurrensfrågorna är av stor betydelse för konsumenterna men också för utvecklingen på IT-området. Trafikutskottet bör därför enligt näringsutskottets uppfattning i sin fortsatta

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet konstaterar att det föreligger en bred politisk samsyn om vikten av en väl fungerande konkurrens när det gäller *tillgången till accessnätet*, dvs. det nät som olika användare och organisationer utnyttjar för åtkomst till annat nät. En ökad konkurrens ses således som önskvärd i samtliga aktuella motioner. Näringsutskottet har också i ett enhälligt yttrande funnit att frågan är av stor betydelse för konsumenterna och för IT-utvecklingen. Som framgår av propositionen delas denna syn av regeringen som framhåller att starka skäl talar för att tillgång till accessnätet möjliggörs för olika aktörer och att detta skall ske genom lagstiftning.

Även inom EU finns en klar inriktning mot att främja en ökad konkurrens och skapa mångfald på accessnätet. EG-kommissionen har i sitt meddelande Mot ett nytt regelverk för infrastruktur för elektronisk kommunikation och tillhörande tjänster, KOM (1999)539, beträffande konkurrensen i lokala nät angett att brådskande åtgärder krävs för att öka konkurrensen inom de lokala näten. Kommissionen välkomnar de initiativ som flera medlemsländer tagit för att göra de lokala näten tillgängliga för konkurrerande tjänsteleverantörer men framhåller att gemenskapen inte kan vänta på att nationell lagstiftning skall antas på detta område. Kommissionen kommer i stället att använda sig av rekommendationer och, i särskilda fall, sina befogenheter enligt konkurrensreglerna i fördraget för att uppmuntra en uppdelning av anslutningarna för lokala nät i hela EU. I ett meddelande har kommissionen rekommenderat medlemmarna att införa tillgång till accessnätet. Tillgång till rå kopparledning bör finnas till den 31 december 2000 mot kostnadsorienterad ersättning.

Trafikutskottet anser det angeläget att en väl fungerande konkurrens snarast utvecklas i accessnätet. Som framgår av bakgrundsredovisningen har regeringen med hänvisning till yttrandefrihetsgrundlagen beslutat att frågan måste övervägas ytterligare innan något förslag till lagstiftning kan presenteras. Enligt propositionen kan det nämligen inte uteslutas att skyldighet att ge tillgång till accessnät innebär en begränsning av nätinnehavares grundlagsfästa rätt att sända radioprogram genom tråd.

Trafikutskottet anser det angeläget att operatörerna på teleområdet ges långsiktiga spelregler och klarlägganden om regelverkets framtida utformning. Utskottet anser mot denna bakgrund att det bör tydliggöras att de lokala accessnäten kommer att öppnas för konkurrens genom lagstiftning. Som framgår av propositionen har också Telia förklarat att bolaget avser att öppna sitt accessnät frivilligt. För att genomföra erforderlig lagändring kan det dock, som regeringen anmäler, inte uteslutas att en grundlagsändring först erfordras. Enligt utskottets mening är det angeläget att denna fråga får en skyndsam lösning så att regeringen snarast kan föreslå riksdagen de lagändringar som krävs. Vad utskottet nu anfört om *åtgärder för att öka konkurrensen på accessnäten* bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Som regeringen redovisar finns det risker för *lokal monopolisering* i de nya fastighetsnät som nu växer fram i landet. Det är därför angeläget, som näringsutskottet framhåller, att regeringen även bereder denna fråga skyndsamt.

Med hänvisning till det anförda finner trafikutskottet att syftet med motionerna T24 (kd) yrkande 15, T28 (m) yrkande 2 och T717 (m) yrkande 3 blir tillgodosett. Yrkandena kan sålunda lämnas utan åtgärd från riksdagens sida och avstyrks därför.

4.3 Ledningsrättslagen m.m.

Regeringens förslag

Regeringen anser att avgörande för Sveriges möjligheter att kunna behålla en ledande ställning på IT-området är att IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet ges stor spridning. För att möjliggöra att de nya tjänsterna skall kunna tillhandahållas i hela landet är det nödvändigt att vidta åtgärder som stimulerar utbyggnaden av nät med hög överföringskapacitet. Detta skulle, enligt regeringens uppfattning, kunna ske t.ex. genom en utbyggnad i det befintliga elektriska stamnätet och i regionala elnät. Affärsverket Svenska kraftnät och regionala nätbolag har nämligen ledningsgator med starkströmsledningar, för vilka det i allmänhet finns ledningsrätt, som når samtliga huvudorter i landets kommuner och många andra tätorter. Dessa elnät skulle kunna användas för att bygga ut IT-infrastrukturen genom att i dessa befintliga nät dra fram fiberoptiska ledningar.

För att kunna dra fram och begagna ledning på annans mark krävs emellertid i dag ett förrättningsförfarande enligt ledningsrättslagen, för det fall civilrättsliga avtal inte används. Ett förrättningsförfarande kan dock vara resurskrävande både i tid och pengar. Det finns därför enligt regeringen skäl att ändra ledningsrättslagen för att åstadkomma ett enklare förfaringssätt utan att för den skull inkräkta på enskilda intressen. Innebörden av regeringens förslag är att den som innehar ledningsrätt för starkströmsledning med koncession eller för starkströmsledning som försörjer telekommunikationssystem för allmänt ändamål m.m. skall få rätt att, i befintligt ledningsrättsutrymme, även dra fram och använda teleledningar, t.ex. fiberoptiska ledningar. Detta skall kunna ske utan nytt förrättningsförfarande för varje fastighet där det redan finns ledningsrätt för starkströmsledning.

Regeringen anser att om en starkströmsledning har dragits fram över annans mark med stöd av ledningsrätt och denna starkströmsledning i ett senare skede kompletteras med en eller flera svagströmsledningar, som teleledningar, medför detta som regel inte något ytterligare intrång i fastighetsägarens rätt. Ett betydande intrång för fastighetsägaren har redan skett i och med framdragandet av starkströmsledningen. Framdragandet av ytterligare teleledningar och fiberoptiska ledningar har därför mycket liten betydelse. Enligt regeringens uppfattning är en sådan komplettering av väsentlig betydelse från allmän synpunkt.

Jan Backman och Cristina Husmark Pehrsson (båda m) framhåller i motion T23 att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i ledningsrättslagen med syftet att berörda markägares rättssäkerhet skall bli tillgodosedd. I motionen framhålls att markägaren enligt propositionens förslag vid en lantmäteriförrättning inte kan få sina invändningar mot själva ledningsdragningen prövade. Det påpekas att antalet nya kablar inte är begränsat och att ledningsrätten också omfattar vissa tillbehör såsom transformatorstationer och master. Motionärerna ifrågasätter också lagförslagets retroaktivitet utifrån bestämmelserna om egendomsskydd i 2 kap. 18 § regeringsformen och Europakonventionen. I samma motion föreslås att en översyn skall göras av expropriationslagens ersättningsregler med utgångspunkt i den obalans som råder mellan kabelägarens möjligheter att tjäna pengar på sitt kabelinnehav och de låga ersättningsbelopp som expropriationslagen innebär.

I Centerpartiets partimotion T26 begär Lennart Daléus m.fl. att regeringen lägger fram förslag med syfte att markägarens berättigade anspråk på kompensation för nya intrång och förlängd livslängd hos befintliga ledningar tillgodoses. Två skadefall framhålls i motionen. Det gäller dels om vid ledningsdragningen intrång sker med maskiner över t.ex. växande gröda, dels om mark till följd av regeringsförslaget kommer att belastas av ledningsrätt under en längre tid än som annars skulle ha blivit fallet.

Bostadsutskottets yttrande

När det gäller *propositionens lagförslag* delar bostadsutskottet i sitt yttrande (BoU8y) regeringens uppfattning att en komplettering i befintligt ledningsrättsutrymme bör kunna tillåtas utan ny förrättning. Detta med hänsyn till de kostnader och den tidsutdräkt som är förenade med en förrättning i förhållande till frågans ringa betydelse för berörda fastighetsägare. Bostadsutskottet tillägger i sammanhanget att Lagrådet inte haft något att invända mot förslaget och tillstyrker med hänvisning till det anförda propositionens förslag till ändring i ledningsrättslagen. Motion T23 (m) yrkande 1 om avslag på regeringens lagförslag avstyrks följaktligen.

När det gäller frågan om ersättningsvillkor för skada och intrång redovisar bostadsutskottet att utskottet tidigare i år (bet. 1999/2000:BoU6) uttalat att *expropriationslagens ersättningsregler* i grunden är väl utformade när det gäller fastighetsägarens rätt till ersättning. Inom Justitiedepartementet finns planer på att genomföra en analys av behovet av vissa förändringar i ersättningsreglerna. Avsikten är att analysera om det under senare år skett några förskjutningar av lagens tillämpningsområde som bör föranleda att ersättningsreglerna revideras. Med hänvisning till det anförda ansåg bostadsutskottet att ersättningsreglerna i vart fall tills vidare bör kvarstå oförändrade. Bostadsutskottet avstyrkte i sammanhanget vissa m-förslag om ändrade ersättningsregler. Bostadsutskottet finner inte skäl att ändra sina nu redovisade tidigare ställningstaganden och avstyrker i enlighet med detta förslaget om en översyn av expropriationslagen med den i motion T23 (m) yrkande 2 föreslagna inriktningen.

Vad gäller den i motion T26 (c) väckta frågeställningen om *markägarens ersättningsrätt* anför bostadsutskottet följande:

En ledningsrätt är inte begränsad i tiden. Ersättning för det intrång en ledningsrätt förorsakar fastighetsägaren bestäms enligt en grundprincip som ger honom rätt till skillnaden mellan värdet på hans fastighet före och efter upplåtelsen av ledningsrätten, dock utan att vissa förväntningsvärden ersätts. Vid upphörandet av en ledningsrätt som i enlighet med regeringsförslaget givit rätt till framdragning och brukande också av en kompletterande ledning kan en ny ledningsrätt för den senare ledningen prövas vid en förrättning enligt ledningsrättslagen. Också annan ersättning än den som avser en minskning av själva fastighetens värde kan utgå. Sådan ersättning kan även omfatta skador som beräknas inträffa i framtiden. Det kan gälla att en fastighetsägare åsamkas en utgift eller att han går miste om en inkomst som han kunnat påräkna. Det kan också gälla att fastighetsägarens fasta kostnader för t.ex. ett befintligt jordbruk kvarstår men måste fördelas på en mindre brukningsareal. Lika med kontanta utgifter anses värdet av förlorade naturaförmåner, värdet av eget arbete och annat som kan skattas i pengar. Syftet med ersättningen är att ge fastighetsägaren möjlighet att bibehålla det ekonomiska läge som skulle ha förelegat om någon upplåtelse inte hade ägt rum. Det är i princip fråga om samma syfte som ersättningen för intrånget skall tillgodose.

Bostadsutskottet anser mot denna bakgrund att det inte är någon risk för att en fastighetsägare inte skulle få berättigade anspråk på compensation tillgodosedda. Motion T26 (c) yrkande 8 avstyrks följaktligen.

Trafikutskottets ställningstagande

Ledningsrättslagen

Trafikutskottet anser det angeläget att underlätta en utbyggnad av IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet i befintliga ledningsnät. Trafikutskottet delar bostadsutskottets uppfattning att en komplettering i befintligt ledningsrättsutrymme bör kunna tillåtas utan ny förrättning med hänsyn till de kostnader och den tidsutdräkt som är förenade med ett sådant förfarings-sätt i förhållande till frågans ringa betydelse för berörda fastighetsägare. Trafikutskottet tillstyrker propositionens förslag till ändring i ledningsrättslagen medan motion T23 (m) yrkande 1 avstyrks.

Expropriationslagens ersättningsregler

Trafikutskottet delar bostadsutskottets uppfattning och avstyrker motion T23 (m) yrkande 2 om en översyn av expropriationslagen.

Markägares ersättningsrätt

Trafikutskottet delar bostadsutskottets uppfattning att gällande regelverk skapar garantier för att en fastighetsägare kan få berättigade anspråk på compensation tillgodosedda. Motion T26 (c) yrkande 8 avstyrks följaktligen.

Regeringens bedömning

Regeringen anför att utvecklingen inom IT-området för många människor med funktionshinder kan innebära ökade möjligheter att kommunicera med andra. Att nära följa och ta del av hälso- och sjukvård, utbildning, kultur, samhällsdebatt och underhållning kan höja livskvaliteten väsentligt för många som annars skulle ha svårt att ta del av samhällets tjänster och aktiviteter. Många barn med funktionshinder kan t.ex. om de har tillgång till datorer med bra program och styrhjälpmiddel leka som andra barn. Vid datorn kan elever i skolan också arbeta i sin egen takt och på sin egen nivå, vilket kan stärka självkänslan.

Enligt propositionen skall personer med funktionshinder ha tillgång till och kunna använda de IT-system som byggs upp. Särskilda lösningar för personer med funktionshinder skall så långt som möjligt undvikas. IT-systemen skall vara så flexibelt utformade att de går att utnyttja av så många som möjligt och med samma utrustning som andra. Den offentliga sektorn bör vara ett föredöme och kunna ställa krav på tillgänglighet och användbarhet vid upphandling av IT-system. En generell tillgänglighet är samhällsekonomiskt lönsam och bör eftersträvas. En satsning från statens sida bör på olika sätt innehålla åtgärder som säkerställer en sådan utveckling.

Enligt propositionen bör försöksverksamhet för personer med funktionshinder inledas när det gäller möjligheterna till förbättrade levnadsvillkor med hjälp av produkter och tjänster som kräver hög överföringskapacitet inom telekommunikationsområdet. Formerna för en sådan försöksverksamhet bör utredas. Fortsatta insatser bör göras för utveckling och kompetensutveckling då det gäller IT för funktionshindrade.

Motionsförslag

I motion T24 av Johnny Gylling m.fl. (kd) anför att informationstekniken kan vara till stor hjälp för funktionshindrade människor i vardagen. Mobiltelefonens SMS-meddelanden kan göra att hörselskadade kan kommunicera med sin familj eller sitt arbete. Ett talprogram kan ge blinda människor möjlighet att sköta ett arbete eller studera. Motionärerna anser som grundprincip att *alla* IT-system skall utformas så att *alla* medborgare oavsett funktionshinder skall kunna ta del av dem. Särskilt bör uppmärksammas de synskadades möjligheter att ta del av IT-infrastrukturen. Motionärerna anför vidare att de ställer sig bakom regeringens förslag i propositionen att en försöksverksamhet för personer med funktionshinder bör inledas när det gäller möjligheterna till förbättrade levnadsvillkor med hjälp av produkter och tjänster som kräver hög överföringskapacitet inom telekommunikationsområdet.

Lennart Daléus m.fl. (c) redovisar i motion T703 att Handikappinstitutet har framfört att lagstiftning framstår som den enda tillgängliga vägen för att säkra en rimlig tillgänglighet för funktionshindrade och äldre. Vid sidan av en allmän antidiskrimineringslag för att göra det möjligt för funktionshindrade

och äldre att leva i IT-samhället bör speciella bestämmelser om krav på tillgänglighet eller möjlighet att uppställa sådan krav föras in i lagar som reglerar IT-området. Det är nu hög tid att tillsätta en utredning med uppdrag att se över tillgängligheten i IT-samhället för funktionshindrade och äldre.

Eva Flyborg m.fl. (fp) framhåller i motion T705 att IT i många fall måste anpassas så att människor med funktionshinder kan använda tekniken. Det kan innebära att speciell mjukvara och speciella produkter måste utvecklas och installeras.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet erinrar i sitt yttrande (SoU7y) om att regeringen nyligen i proposition 1999/2000:79 Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken tagit upp frågeställningar och farhågor på ett sätt som i stor utsträckning anknyter till vad som anförs i motion T24 (kd). I propositionen konstateras nämligen att regeringen just nu förbereder en omfattande satsning på IT-området. Syftet är att skapa en god och bred användning av IT som gynnar både producenter och konsumenter och som ökar välfärd och livskvalitet. För t.ex. personer med funktionshinder kan den nya IT-tekniken, rätt använd, skapa nya och ökade möjligheter att ta del av samhällets utbud av varor, tjänster, information m.m. och underlätta kommunikationen människor emellan. Men samtidigt, anförs det, finns det en risk för att nya kommunikationsmönster och ny teknik kan innebära att funktionshindrade personer ställs utanför utvecklingen och således inte har möjligheter att ta del av de positiva effekterna som t.ex. bredbandstekniken kan medföra. Det konstateras vidare att frågor om synskadade och deras tillgång till information på Internet är ett område som bör ses över närmare. Det poängteras att nya tjänster och produkter inom IT-området måste göras tillgängliga och användbara för alla. En generell tillgänglighet är samhällsekonomiskt lönsam och bör eftersträvas. Staten har här en viktig roll när det gäller att påverka tillverkarna av nya system och produkter och att styra utvecklingen i mer tillgänglig riktning. En satsning från statens sida på t.ex. bredbandsinfrastruktur bör på olika sätt innehålla åtgärder som säkerställer en sådan utveckling. I propositionen görs bedömningen att det är viktigt att funktionshindrade personers behov beaktas tidigt i en kommande satsning inom bredbandsområdet.

Socialutskottet ställer sig bakom dessa bedömningar och anser att motionsyrkandet i allt väsentligt är tillgodosett.

Trafikutskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning om informationsteknikens betydelse för att öka funktionshindrades och äldres livskvalitet. En utgångspunkt för IT-politiken är därför att IT skall användas på ett sådant sätt i vardags- och arbetslivet att individers välfärd tryggas samt att IT skall vara ett redskap för att höja utsatta gruppers livskvalitet. Det innebär att grupper med särskilda behov, t.ex. funktionshindrade och äldre, behöver stöd. För personer

med funktionshinder förutsätter detta att IT-systemen är tillgängliga och användbara.

Utskottet konstaterar vidare att regeringen enligt propositionen kommer att utreda förutsättningarna för en försöksverksamhet när det gäller funktionshinderades användning av bredband. Regeringen föreslår också fortsatta insatser för utveckling och kompetensutveckling då det gäller IT för funktionshinderade samt att Sverige deltar i internationella initiativ som syftar till att göra Internet tillgängligt för alla.

Nya tjänster och avancerade produkter inom IT-området måste därför göras tillgängliga och användbara för alla. En generell tillgänglighet är samhällsekonomiskt lönsam och bör eftersträvas. En satsning från statens sida bör därför på olika sätt innehålla åtgärder som säkerställer en sådan utveckling.

Med hänvisning till det anförda anser trafikutskottet att något särskilt tillkännagivande från riksdagens sida inte är påkallat. Motionerna T24 (kd) yrkande 16, T703 (c) yrkande 24 och T705 (fp) yrkande 5 avstyrks följaktligen.

4.5 Samhällets informationsförsörjning

Regeringens bedömning

Regeringen framhåller att väl fungerande system för information om grundläggande fakta från den offentliga sektorn är betydelsefullt i flera avseenden. För det första är det, av demokratiska skäl, angeläget att enskilda får en god insyn i samhället och de produkter som är resultatet av det arbete som bedrivs inom den offentliga förvaltningen. För det andra har en väl fungerande informationsspridning stor betydelse för effektiviteten i den offentliga förvaltningen själv. Att göra grundläggande information från den offentliga sektorn tillgänglig är också betydelsefullt för tillväxt och välfärd.

När det gäller den grundläggande information som finns i samhället har rättsinformationen i många avseenden en särställning. Lagar, förordningar och andra föreskrifter utgör en av hörnstenarna för ett ordnat och organiserat samhällsliv. Rättsordningen bygger på principen att medborgarna skall känna till de föreskrifter som har beslutats och kungjorts. För att underlätta för allmänheten att skaffa sig information om vilka regler som gäller har regeringen beslutat att det skall byggas upp ett nytt offentligt rättsinformationssystem som skall vara tillgängligt via Internet.

Regeringen anger vidare att när det gäller övrig grundläggande information behöver flera frågor övervägas. Det gäller t.ex. omfattningen av det offentliga åtagandet för grundläggande offentlig information, omfattning av samverkan och samspel med olika intressenter, krav på kvalitet, standardisering m.m. Oklarheter i dessa sammanhang hindrar utvecklingen på området. För att de elektroniska informationsvägarna och tjänsterna i den offentliga verksamheten skall vara snabba, ha hög kvalitet och god tillförlitlighet, behövs vissa grundläggande regler. Regeringen avser därför att påskynda den systematiska och långsiktiga uppbyggnaden av regler och riktlinjer som kan vara

Motionsförslag

Per Westerberg m.fl. (m, kd, fp) anför i motion N273 att staten bör vara ytterst ansvarig för ett Internetbaserat informationssystem där en företagare lätt och när som helst på dygnet kan få fram vilka regler som gäller för olika typer av företag i olika situationer. Denna tjänst bör innehålla alla typer av information som en företagare kan behöva för sina kontakter med stat och kommun.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet anser det angeläget med målmedvetna satsningar på utveckling och tillhandahållande av offentlig information. Utskottet har inga erinringar mot regeringens bedömning att en strategi bör utformas för att effektivisera och underlätta tillgängligheten till den offentliga informationen och för att stimulera utveckling av elektroniska informationstjänster.

Som framhålls i motion N273 (m, kd, fp) innebär IT-utvecklingen möjligheter till snabbare och mer kundanpassad offentlig service. Därmed underlättas även övergången till elektronisk affärsverksamhet. I sammanhanget kan nämnas att regeringen har gett NUTEK i uppdrag att underlätta för företagare att söka information bl.a. genom att skapa en elektronisk sökväg till relevant företagsinformation. NUTEK har startat projektet Direktsvar i syfte att förbättra småföretagares beslutsunderlag genom att via Internet snabbt, enkelt och billigt tillgodose småföretagens behov av myndighetsinformation. Direktsvar skall på olika sätt förmedla information och vägleda företagen till rätt information och myndighet. Direktsvar drivs av NUTEK men är ett samarbetsprojekt mellan flera av Sveriges myndigheter. Enligt vad utskottet erfarit kommer Direktsvar att kompletteras med en interaktiv funktion där företagare på ett och samma ställe kan ställa frågor och få svar av myndigheterna. Företagaren skall på så sätt slippa bli slussad mellan myndigheter och få ett svar kring en frågeställning från flera myndigheter.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att syftet med den nu behandlade motionen till väsentlig del är tillgodosett. Något initiativ från riksdagen är inte erforderligt. Utskottet avstyrker därför motion N273 (m, kd, fp) yrkande 27.

5 Tillit till IT

5.1 Informationssäkerhetsarbetet

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att ansvaret för informationssäkerheten även fortsättningsvis skall ligga hos de myndigheter, företag och organisationer som har det normala verksamhetsansvaret. Bakgrunden till regeringens förslag är att riksdagen med anledning av 1996 års IT-proposition gav regeringen till

känna sin syn på behovet av ett mer samlat ansvar för IT-säkerhetsfrågorna än det som råder för närvarande. I det sammanhanget skulle behovet av att koordinera Sveriges medverkan i det internationella IT-säkerhetsarbetet beaktas. Riksdagen ansåg vidare att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en utvecklad strategi på IT-säkerhetsområdet, där regeringen preciserar statens ansvar och anger hur säkerhetsarbetet inordnas i det nationella handlingsprogrammet för IT samt hur säkerhetsarbetet bör organiseras.

Av propositionen framgår att för den närmaste framtiden prioriterar regeringen i det nationella handlingsprogrammet tre områden: skydd mot informationsoperationer, ett säkrare Internet samt elektroniska signaturer och annan säkerhetsteknik.

Skydd mot informationsoperationer

Regeringen anser att det är nödvändigt med ett fortsatt och fördjupat arbete kring frågor som rör skyddet mot informationsoperationer, informationssäkerhet och IT-säkerhet. Gränsdragningen mellan vad som är att betrakta som åtgärder för att motstå informationskrigföring (eller andra informationsoperationer) och åtgärder för att öka IT-säkerheten är enligt regeringen diffus. Utvecklingen inom området informationskrigföring ställer ökade krav på den grundläggande IT-säkerheten i samhället.

Det är viktigt för Sverige att aktivt stödja internationella avtal och regler inom detta område som snabbt internationaliseras. Informationsoperationer och informationskrigföring har bl.a. behandlats i Förenta nationerna, i en G8-kommitté och i EU:s ministerråd.

Ett säkrare Internet

Regeringens arbete skall bidra till ett säkrare Internet. Regeringen anser att ett säkrare Internet skulle innebära en snabb och effektiv höjning av säkerheten för många aktörer i samhället.

Under senare år har användningen av Internet ökat mycket kraftigt. Stora grupper av användare har blivit beroende av Internet som kommunikations- och informationsväg. Informationsutbytet mellan myndigheter, företag och medborgare ökar dramatiskt. Myndigheter och företag använder i allt större utsträckning elektroniska tjänster och Internet för tjänster och förmedling av information. Allt fler hushåll använder Internet för att kommunicera med varandra, med myndigheter, med sina arbetsplatser och med företag. Regeringen menar att en säker infrastruktur för Internet utgör en viktig del i arbetet med samhällets informationssäkerhet.

Elektroniska signaturer och annan säkerhetsteknik

Regeringen anger att med den ökande kommunikationen ökar exponeringen av den information som hanteras. Hoten mot informationssystemen och kraven på säkerheten i dessa ökar och ändrar karaktär.

Den ökade användningen av elektronisk kommunikation innebär krav på system som medger säker identifiering, att ett meddelande inte har förändrats

under överföringen, samt att man skall kunna skydda information från insyn. För att uppnå detta kan olika former av krypteringsteknik användas.

Staten kan skapa förutsättningar för en ökad användning av säkerhetsteknik genom att undanröja eventuella legala hinder. Det är viktigt att den offentliga förvaltningen med gemensamma ansträngningar börjar använda system för säker elektronisk kommunikation och driver på denna utveckling i samhället. Regeringen anser att användning av krypteringsteknik för att åstadkomma säkra elektroniska kommunikationer utgör en viktig del av arbetet för att förbättra samhällets informationssäkerhet.

Motionsförslag

Bo Lundgren m.fl. (m) anför i motion T28 att säkerhetsmedvetandet är lågt i såväl offentlig som privat sektor. Den enda metod som står till buds för att skapa säkerhet i en öppen digital miljö som Internet är användning av kryptering. Med stark kryptering når signaturer och nycklar den säkerhetsnivå som det digitala samhället behöver. Sverige bör under sitt ordförandeskap i EU ta initiativ till en konferens om åtgärder och arbete i Europa för att skydda den digitala infrastrukturen. Elektroniska signaturer är en viktig beståndsdel i de elektroniska affärerna. Men förtroendet för och bruket av sådana affärer uppstår inte via lagstiftning.

Eva Flyborg m.fl. (fp) framhåller i motion T29 att det är viktigt att känslig information hanteras på ett sådant sätt att riskerna för intrång i personlig och affärsnärlig integritet blir så små som möjligt. Regeringens förslag till ansvar för informationssäkerheten är lika rimligt som okontroversiellt; informationssäkerheten kan inte betraktas som något annat än en normal del av verksamheten. Folkpartiet föreslår att det skall ställas krav på revision av IT-säkerheten på alla myndigheter som hanterar information som är känslig för enskilda, företag, organisationer eller för samhället i stort. IT-revisionen bör utföras av experter som är fristående från de myndigheter som granskas.

I motion T25 av Bengt-Göran Hansson (s) betonas att behovet av ett sammanhållande organ för säkerhetsfrågor kommer att öka mycket kraftigt ju fler som blir användare och ju snabbare den tekniska utvecklingen går. Skall regering och riksdag kunna hålla jämna steg med den mycket snabba utvecklingen blir det nödvändigt att myndigheter, organisationer och företag i Sverige snarast bildar ett IT-institut för utveckling och säkerhet, samt att någon statlig myndighet får till ansvar att vara samordnare i säkerhetsfrågor.

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet framhåller i sitt yttrande (FöU5y) att hotet mot informationssamhället har fått ökad betydelse i takt med att samhällsviktiga system och funktioner blir beroende av informationsteknik. Den internationella utvecklingen inom området har tydligt visat att *hela samhället berörs* – inte bara den offentliga förvaltningen. Hela samhällets beroende och dess sårbarhet har därför även en stor säkerhetspolitisk betydelse. Utgångspunkten för beredskap och skyddsåtgärder är inte primärt knutet till skyddet av Sveriges

territorium utan i högre grad till behovet att skydda svenska intressen och nationella tillgångar, t.ex. en funktionssäker samhällsviktig infrastruktur, i såväl fred som i kris och krig. En nationell samordning och ett sektorsövergripande ansvar för planering och exekutiva åtgärder blir därmed nödvändig.

Enligt försvarsutskottets mening behöver begreppen i den säkerhetspolitiska dimensionen utvecklas. Sålunda bör man skilja på *informationsoperationer* å ena sidan och *informationskrigföring* i kris och krig å den andra sidan. Informationsoperationer kan förekomma i hela spektrumet fred-kris-krig medan informationskrigföring enligt försvarsutskottets mening är en militär aktivitet riktad mot vårt militära försvar och därmed i huvudsak är Försvarsmaktens ansvar.

Försvarsutskottet delar regeringens uppfattning att ansvaret för informationssäkerheten även fortsättningsvis skall ligga hos de myndigheter, företag och organisationer som har det normala verksamhetsansvaret. Ställningstagandet är – som anförs i motion T29 (fp) – okontroversiellt. Informationssäkerheten kan inte betraktas som något annat än en normal del av verksamheten. Denna ordning är emellertid inte tillräcklig. Tvärsektoriella hot kräver tvärsektoriella lösningar. Ansvarsfrågorna i ett mer nationellt perspektiv måste nu äntligen klaras ut. Det är försvarsutskottets mening att den utredare som nu arbetar måste lämna förslag till hur en tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring i Sverige bör utformas.

Försvarsutskottet erinrar om riksdagens tidigare tillkännagivande i frågan våren 1996 och utgår från att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag som redovisar de konkreta åtgärder – och eventuella författningsförslag – som behövs för ett mer samlat ansvarstagande för Sveriges informationssäkerhet än hittills.

Trafikutskottets ställningstagande

Informationssamhället präglas av snabbhet, växelverkan och gränslöshet. Detta medför att samhället tenderar att bli betydligt mer sårbart än tidigare. Datavirus som det "kärleksvirus" som grasserade tidigare i vår kan exempelvis på kort tid få global spridning och slå ut viktiga tjänster och funktioner på Internet. Med den planerade utbyggnaden av IT-infrastruktur med hög kapacitet där många användare är ständigt uppkopplade på Internet kan dessa risker öka. Grundläggande för IT-politiken måste därför vara att minimera risker, trygga viktiga system och funktioner i samhället och skapa tillit till informationstekniken.

Trafikutskottet utgår, i likhet med försvarsutskottet, från att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag som redovisar de konkreta åtgärder – och eventuella författningsförslag – som behövs för ett mer samlat ansvarstagande för Sveriges informationssäkerhet än hittills. Riksdagen har tidigare i ett tillkännagivande till regeringen begärt en sådan redovisning.

Trafikutskottet har i avvaktan på denna redovisning ingen erinran mot vad regeringen anför om ansvarsfördelning vad gäller informationssäkerhetsarbetet. Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motionerna T25 (s), T28 (m) yrkande 9 och T29 (fp) yrkande 1.

Regeringens bedömning

Regeringen framhåller att Internet har stor betydelse för utvecklingen av kommunikation och nya tjänster, för allmänheten och inom privat och offentlig sektor. I det fortsatta arbetet med informationssäkerhet bör staten bl.a. vidta åtgärder som leder till ett säkrare och stabilare Internet t.ex. genom att

- verka för att den svenska delen av Internet bör kunna drivas oberoende av funktioner utomlands,
- tillhandahålla en säker och korrekt nationell tidsangivelse för Internet via riksmätplatser för tid och frekvens,
- stärka Sveriges roll i det internationella Internetsamarbetet och förbättra förutsättningarna för den svenska delen av Internet.

Motionsförslag

Lennart Daléus m.fl. (c) framhåller i motion T703 att det är orimligt att ideella organisationer, stiftelser m.m. som har rikstäckning inte har möjlighet att registrera sig under toppdomänen .se utan måste registrera sig under en länsbokstav. För att åtgärda problemet föreslås att regeringen ger den statliga domännamsutredningen tilläggsdirektiv om regelsystemet för organisationers hemvist.

Trafikuskottets ställningstagande

Trafikuskottet har inga erinringar mot regeringens bedömningar om ett säkrare Internet.

Vad gäller motion T703 (c) om domännamn vill utskottet klargöra att på samma sätt som posten behöver en mottagaradress för att brev skall komma fram krävs det adresser på Internet för att informationen skall hitta rätt. Adresserna utgörs av nummerserier som varje dator tilldelas. För att göra Internet användarvänligt finns domännamn kopplade till dessa adresser. Ett domännamn består av olika delar, som t.ex. "www.riksdagen.se" till riksdagens webbplats, där det sista ledet indikerar att det tillhör den svenska toppdomänen .se.

När det gäller motionärernas önskemål kan utskottet nämna att Domännamsutredningen den 31 mars i år har redovisat sitt betänkande .se? (SOU 2000:30). I utredningen konstateras att det stora flertalet användare vill kunna registrera sina domännamn direkt under toppdomänen .se och inte under länsvisa huvuddomäner. När inte denna möjlighet ges i det svenska systemet vänder sig alltfler användare till andra domännamnssystem i världen. En majoritet av de svenska aktörerna på Internet finns därför i dag registrerade under andra toppdomäner än den svenska. Domännamsutredningen har mot denna bakgrund blivit övertygad om att det svenska regelverket måste ändras från grunden. Utredningen föreslår därför att regelverket för domännamsregistreringar ändras till ett system med klara och enkla regler utan förprovning. Genom denna ändring kommer det att bli möjligt för aktö-

rer som har anknytning till Sverige att registrera domännamn direkt under den svenska toppdomänen .se

Trafikutskottet anser det angeläget att den svenska toppdomänen .se utvecklas till en naturlig hemvist för användare med anknytning till Sverige. Med hänvisning till pågående beredning av domännamsutredningens förslag är utskottet inte berett att ta något initiativ i ärendet. Trafikutskottet avstyrker följaktligen motion T703 (c) yrkande 22. Syftet med motionsyrkandet förutsätts dock komma att tillgodoses.

5.3 Åtgärder för att främja elektronisk kommunikation

Regeringens bedömning

Regeringen framhåller att ökad elektronisk kommunikation över öppna nät kan innebära stora rationaliseringsvinster för företag och myndigheter samt underlätta medborgarnas kontakter med dessa. Det är därför angeläget att betryggande säkerhetsfunktioner baserade på krypteringsteknik och elektroniska signaturer utvecklas och görs allmänt tillgängliga i samhället så att förutsättningar skapas för ökad elektronisk kommunikation och elektronisk handel.

Enligt regeringen bör vidare lagstiftningen ses över så att onödiga formkrav som förhindrar användning av elektroniska signaturer tas bort. I propositionen framhålls att en bred samverkan mellan de viktigaste aktörerna på leverantörs- och användarsidan inleds i syfte att få till stånd en samsyn om hur man kan stimulera och utveckla en gemensam infrastruktur för elektroniska signaturer, t.ex. genom en lösning baserad på s.k. smartkort.

Av propositionen framgår att i december 1999 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 99/93/EG om ett gemenskapsramverk för elektroniska signaturer. Regeringen kommer mot bl.a. denna bakgrund att överlämna en proposition till riksdagen under våren 2000 med förslag till ny lag om elektroniska signaturer.

Motionsförslag

Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller i motion T717 att det är angeläget att regeringen arbetar för att de principer som varit vägledande för den svenska lagstiftningen får genomslag i EG-direktiven om rättsverkan av digitala signaturer och elektronisk handel. När direktivet införlivas i svensk rätt bör det inte ske på ett sådant sätt att den infrastruktur för elektroniska avtalsslut som redan börjat byggas upp av privata intressen raseras. Krav bör heller inte ställas på att certifieringsorgan för digitala signaturer skall vara myndigheter.

Motionärerna anför vidare att säkerheten i smartkortbaserade system måste förbättras. Allmänheten och företag måste kunna lita på att denna nya teknik är säker, eftersom Sveriges framtid inom den elektroniska handeln på Internet i stor utsträckning kommer att vara baserad på smartkort. Smartkort kan också användas till att signera elektroniska dokument, exempelvis skattedeklarationer, beställningar och kontrakt.

Johnny Gylling m.fl. (kd) delar i motion T24 regeringens uppfattning om vilken roll staten skall spela när det gäller elektronisk handel. Staten skall arbeta för internationella standarder och regelverk, samordna offentliga aktiviteter samt verka för en bra och säker infrastruktur. Den rättsliga infrastruktur som bör åtgärdas är avtalsrätten, konsumenträtten, upphovsrätten samt ett säkrare system för betalning.

I samma motion framhålls vidare att ett av de viktigaste medlen för att öka tilliten till elektronisk handel är att få till stånd en säker elektronisk identifiering. Regeringen bör därför påskynda arbetet med elektroniska signaturer och bana väg för EID-kortet som möjliggör säker IT-användning i alla miljöer.

Lennart Daléus m.fl. (c) konstaterar i motion T703 att Sverige har hårdare restriktioner för betalning med kontokort över Internet än vad som gäller i många andra länder. Det är möjligt att dessa restriktioner är motiverade men det bör i så fall studeras om lagstiftningen är effektiv då även svenska företag kan utnyttja betalningstjänster i andra länder. Motionärerna begär mot denna bakgrund en översyn av betalningssystemen på Internet.

I samma motion anförs vidare att det bör slås fast att elektroniska signaturer skall godkännas i alla fall då deras äkthet kan avgöras lika säkert eller säkrare än med traditionella underskrifter.

Marianne Andersson m.fl. (c, m, kd, fp) framhåller i motion Ub802 att säkerhetsfrågor som elektroniska signaturer och kryptering är strategiska delar i näringslivets användning av IT. Regeringen bör prioritera att i samband med EU-handelsdirektivet finna rättsliga lösningar som uppfyller näringslivets önskemål när det gäller elektroniska signaturer och kryptering.

Eva Flyborg m.fl. (fp) anför i motion T29 att kryptering är en nödvändig del av de flesta datasäkerhetstillämpningar och bör därför finnas tillgänglig på alla nivåer i samhället. Sverige bör därför arbeta för att avveckla de generella exportrestriktioner på krypteringsprodukter som finns i Wassenaar-arrangemanget. De enda länder som inte bör få tillgång till krypteringsteknik är de länder som står på FN:s embargo.

Trafikutskottets ställningstagande

Elektroniska signaturer m.m.

Trafikutskottet konstaterar att elektroniska signaturer ger ökad säkerhet och bidrar till att tillit skapas till kommunikationssystemen. Sådan tillit leder till en ökad utbredning av den elektroniska handeln. Utskottet anser det därför angeläget att nödvändiga åtgärder vidtas för att uppnå ett sådant förtroende för elektroniska signaturer att användningen kan få stor utbredning i samhället som helhet.

Som framhålls i flera motionsyrkanden har Sverige en unik kompetens på området elektroniska signaturer och krypteringsteknik. Det är viktigt att se till att vi på bästa sätt tar hand om och förvaltar denna kompetens genom att snarast omsätta den i praktiska lösningar. Av propositionen framgår också att regeringen inser vikten av att det finns klara regler på området för att an-

vändningen av elektroniska signaturer skall kunna stödja den elektroniska handeln på önskat sätt. Regeringen ser också det som ett viktigt steg att se till att användningen av ny säkerhetsteknik stimuleras för att få ökad utbredning och därmed även öka tilliten till systemen. Regeringen kommer att ta initiativ till en bredare samverkan mellan olika aktörer på marknaden i syfte att få till stånd en samsyn om hur man kan stimulera och utveckla infrastrukturen för elektroniska signaturer. Det är härvid viktigt att sträva mot en teknikneutral utveckling som följer internationella standarder. En utgångspunkt skall vara att medborgarnas och företagens behov av säkerhetslösningar tillgodoses till lägsta möjliga kostnader.

Regeringen har i dag, den 23 maj 2000, överlämnat propositionen Lag om kvalificerade elektroniska signaturer, m.m. till riksdagen (prop. 1999/2000:117). Lagförslaget skapar regler för elektroniska signaturer i syfte att ge en ökad tillit och därmed förutsättningar för en ökad användning av elektronisk kommunikation i samhället. Utskottet avser att behandla propositionen under hösten 2000. Utskottet bedömer att de av motionärerna påtalade frågorna berörs av regeringens förslag. I avvaktan på utskottets förestående beredning avstyrks motionerna T24 (kd) yrkandena 10 och 11, T703 (c) yrkandena 15 och 19, T717 (m) yrkandena 13 och 14 samt Ub802 (c, m, kd, fp) yrkande 3.

Kryptering

Riksdagen har tidigare i vår behandlat en regeringskrivelse om *kryptografi* (skr. 1998/99:116). I skrivelsen beskriver regeringen bl.a. sin uppfattning när det gäller vissa aspekter på användningen i Sverige av kryptografi vid överföring och lagring av information i elektronisk form samt när det gäller export av kryptoprodukter. Enligt skrivelsen välkomnar regeringen en bred användning av kryptografi, vilket ökar tilliten till kommunikationssystemen och stärker informationsfriheten. Det är därför också viktigt att användarna får god tillgång till säkra kryptosystem, svenska eller importerade, så att de själva kan välja teknik.

Utrikesutskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande framhållit att Sverige bör verka för en friare handel med kryptoprodukter som ett led i utvecklingen av elektroniska tjänster (1999/2000:UU7). Enligt ett enigt utrikesutskott kvarstår det dock ett säkerhetspolitiskt betingat intresse av att försvåra åtkomsten av starka krypton för exempelvis sådana användare som är länkade till utveckling eller produktion av massförstörelsevapen.

Trafikutskottet, som delar utrikesutskottets uppfattning, avstyrker motion T29 (fp) yrkande 2.

5.4 Integritetsfrågor m.m.

Motionsförslag

I Centerpartiets partimotion T26 av Lennart Daléus m.fl. framhålls att det bör vara en prioriterad uppgift för staten att se över lagar och förordningar för att bidra till ökad yttrandefrihet och offentlighet (yrkande 4). I motionen kritise-

ras regeringens prioritering vilken innebär en onödig inskränkning av statens prioriterade uppgifter. Öppenhet och yttrandefrihet är nog så viktiga frågor som de av regeringen prioriterade uppgifterna för att IT skall kunna bli ett verktyg för fördjupad demokrati och bredare debatt. Vidare framhålls att personuppgiftslagen blivit ett hinder för såväl öppenhet som yttrandefrihet. Det finns enligt motionen anledning att ifrågasätta uppriktigheten i ambitionen att IT skall bli ett verktyg för att stärka demokratin. Det borde vara en prioriterad uppgift för staten att se över lagar och förordningar i syfte att bidra till ökad yttrandefrihet och offentlighet i kunskapssamhället.

I motion T28 av Bo Lundgren m.fl. (m) anförs att den ökade informationen och tillgängligheten ställer krav på åtgärder i syfte att värna den personliga integriteten. Det finns enligt motionen behov av att uppdatera den personrättsliga lagstiftningen. Regeringens lagstiftningsarbete saknar enligt motionen en övergripande strategi för hur offentlighet, öppenhet och integritetsintressen skall vägas mot varandra. I motionen efterlyses en samlad integritetsskyddslag. En sådan lag bör göras generell och oberoende av den tekniska utvecklingen och syfta till att beivra missbruk av personuppgifter.

I motion T22 av Tom Heyman (m) framhålls att reglerna för offentlighet och sekretess bör ses över. Flera olika sakfrågor och problemområden behandlas i motionen. Lagen om personregister bör ändras. Genom oklarheter i lagstiftningen har enligt motionären många av de problem som skapades av den tidigare datalagen levt kvar, bl.a. frågor om myndigheters möjligheter att utnyttja Internet i sammanhang där personuppgifter förekommer, t.ex. protokoll. Det är enligt motionären svårt att förstå hur svenska myndigheter skall kunna bli världsledande på Internet om inte dessa problem kan lösas. Propositionen behandlar inte frågan. I motionen anförs också att integritetsskyddet är svagt inom såväl data- som telekommunikation. Det anförs också att det är angeläget att den praxis som utvecklats för myndigheternas hantering av pappersdokument anpassas till de nya rutiner som måste gälla för elektroniska dokument utan att den traditionella öppenheten förloras. Inte heller dessa problem behandlas i propositionen.

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet konstaterar i sitt yttrande (KU8y) att de aktuella motionerna behandlar frågor om ändringar i integritetslagstiftningen (motion T28, (m)) och översyn av reglerna för offentlighet och sekretess (T22 (m) och T26 (c)). I samtliga fall berörs frågor som i olika sammanhang är föremål för utredning och översyn i olika kommittéer. Det gäller Offentlighets- och sekretesskommittén och Mediegrundlagskommittén, vilkas arbete avses avslutas senast vid årsskiftet 2000/2001. Det gäller också den nyligen avslutade Demokratiutredningen, vars betänkande (SOU 2000:1) är föremål för en bred remiss. Dessutom pågår ett arbete med att ta fram direktiv för en kommitté som avses behandla integritetsfrågor på bred front. Konstitutionsutskottet finner mot denna bakgrund ingen anledning för riksdagen att ta något initiativ i de här aktuella frågorna, varför de nämnda motionerna bör avstyrkas.

Trafikuskottet avstyrker i likhet med konstitutionsutskottet motionerna T22 (m), T26 (c) yrkande 4 och T28 (m) yrkande 10.

6 Kompetens

6.1 Regeringens bedömning

Regeringen framhåller att skolan bör ge alla en grundläggande kompetens för att använda IT i vardags- och yrkeslivet. IT-kompetensen bör vara tillräcklig för att tillgodose arbetstagarnas behov av att hålla jämna steg med struktur-omvandlingen, för att stärka deras ställning på arbetsmarknaden och för att arbetsgivarna skall få tillgång till en kompetent arbetskraft. Vidare behövs specialiserad IT-kompetens för forskning och utveckling.

Skolväsendet

Regeringens uppdrag till Skolverket att ansvara för och utveckla skoldatanätet och ett nationellt resurscentrum för läromedier bör fortsätta som en del av det ordinarie arbetet. Det bör också utvecklas för att svara mot den ökade efterfrågan som följer av satsningen på IT i skolan. Myndigheter och intressenter bör samverka kring hur IT kan användas i skolan.

Regeringen avser att i en proposition till riksdagen före sommaren återkomma till frågan om den nya teknikens betydelse för lärarutbildningen.

IT och vuxenutbildning

Regeringen anger att det är viktigt att alla medborgare kan få insikt i och kunskaper om tekniken och hur den på olika sätt kan påverka privat-, samhälls- och arbetslivet. En av vuxenutbildningens viktiga uppgifter är att erbjuda medborgarna möjlighet till kompetensutveckling inom IT-området, inte minst ur ett demokratiskt, jämställdhets- och arbetsmarknadsperspektiv.

Kompetensutveckling i arbetslivet

Regeringen anger att förmåga att ta till sig och omsätta ny kunskap blir avgörande för individernas utveckling, anställbarhet och trygghet samt företagets konkurrens- och utvecklingskraft. Det livslånga lärandet är därmed ett gemensamt intresse för den enskilde individen, arbetsmarknadens parter och staten.

Statens roll för att stödja det livslånga lärandet är framför allt att skapa strukturer i utbildningsväsendet som tydliggör utbud och möjligheter. Arbetsmarknads- och utbildningspolitiken har en viktig uppgift att rusta den enskilde utifrån efterfrågan på arbetsmarknaden.

Regeringen bedömer att en satsning för att öka IT-kompetensen i småföretag bör genomföras under en tvåårsperiod med start 2001, där informations-satsningar riktade mot småföretag samt företagsbesök bör vara centrala delar.

IT vid universitet och högskolor

Regeringen bedömer att alla universitet och högskolor bör ha en strategi och handlingsplan för det samlade IT-arbetet. Alla som studerar inom högre utbildning bör ha möjlighet att ingående lära sig nyttja IT som ett medel för inläring och för t.ex. kritisk informationssökning, kommunikation och simulering. Det är viktigt att de försök att utveckla pedagogiken med hjälp av IT som pågår stimuleras och utvärderas.

Högskoleutbildning i nätbyggande och IP-teknik

Regeringen framhåller att behovet av kompetens inom området nätbyggnad och IP-teknik har ökat kraftigt de senaste åren. Högskolorna bör beakta detta vid dimensioneringen av utbildningen av IT-specialister av olika slag, t.ex. inom området nätutbyggnad och IP-teknik.

Elektronik och IT-baserad industri

Det finns ett behov av en ny nationell strategi inom mikroelektronik, elektronikområden och närliggande IT-områden. En sådan strategi bör genomföras genom kraftsamlingar i ett antal nya kluster (grupper av institutioner och företag). Regeringen har i ett första steg beslutat att stödja utbyggnad av ett kluster med inriktning mot kiselteknik. Principerna för uppbyggnad och samverkan inom nämnda kluster bör utgöra en modell för övriga föreslagna satsningar.

Ett kompetenscentrum för Internetteknik

Ett kompetenscentrum för Internetteknik etableras inom högskolesektorn. Centrumets uppgifter bör främst vara att bedriva forskning och utveckling inom Internetområdet. Kompetenscentrumet bör etableras i anslutning till den IT-satsning som Kungl. Tekniska högskolan (KTH) påbörjat i Kista.

IT-forskning inom EU

Regeringen anser att det svenska deltagandet i EU:s femte ramprogram inom delprogrammet för IT bör öka.

6.2.1 Uppföljning av kommuners skolplaner

Motionsförslag

I motion Ub808 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) föreslås ett tillkännagivande av riksdagen om uppföljning av kommunernas skolplaner (yrkande 1). Enligt motionärerna är det viktigt att skolplanerna beskriver IT som pedagogiskt redskap. Det bör också framgå hur IT används för elever med svårigheter i sin skolsituation, för elever med funktionshinder och elever i särskolan och hur jämställdheten skall utvecklas. Invandrarundervisningens möjligheter bör beskrivas. Motionärerna påpekar att de ekonomiska förutsättningarna måste följa skolplanens mål. De hävdar också att det finns alltför många skolor där lärare utan utbildning får använda teknisk utrustning bestående av avlagda datorer och med dessa skapa en rimlig datormiljö. Skolverket har här ett uppföljningsansvar, heter det i motionen.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet anför i sitt yttrande (UbU5y) att kommunernas skyldighet att upprätta skolplan regleras i skollagen (1985:1100). Skolplanen skall visa hur kommunens skolväsende skall gestaltas och utvecklas. Av planen skall särskilt framgå de åtgärder som kommunen avser att vidta för att uppnå de nationella mål som har satts upp för skolan. Kommunen skall kontinuerligt följa upp samt utvärdera skolplanen (2 kap. 8 §). Utbildningsutskottet anser inte att det finns behov av mer detaljerad central reglering av skolplanerna och anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandet.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion Ub808 (kd) yrkande 1.

6.2.2 Bibliotekens roll för IT i skolan

Motionsförslag

Enligt Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd), motion Ub808, bör riksdagen ge regeringen till känna vad som anförts om bibliotekens roll för IT i skolan (yrkande 2). När elever får ett hundratal olika träffar på ett sökord, ger det rika möjligheter till källkritisk övning och diskussion, heter det i motionen. Inom biblioteken finns en god källkritisk kunskap, som är värdefull i detta sammanhang.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet instämmer i sitt yttrande (UbU5y) i motionärernas bedömning av bibliotekens viktiga roll i skolans verksamhet. Denna uppfattning delas också av regeringen, som i den senaste budgetpropositionen meddelade sin avsikt att särskilt uppmärksamma utvecklingen av skolbiblio-

tekens pedagogiska roll i skolan (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 16 s. 54). Utbildningsutskottet anser att motionärernas yrkande därmed är tillgodosett och avstyrker motionen i aktuell del.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion Ub808 (kd) yrkande 2.

6.2.3 Statistik över IT-användning

Motionsförslag

Centerpartiet vill enligt motion T703 att regeringen skall uppdra åt Skolverket att komplettera statistiken över skolans datorer med en kvalitativ analys (yrkande 7). Den kvalitativa beskrivningen är enligt motionärerna otillräcklig för att bedöma vilka insatser som behöver göras t.ex. inom fortbildningen eller lärarutbildningen.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet redovisar i sitt yttrande (UbU5y) att Skolverket ger ut en statistisk publikation *Skolans datorer*. Den senaste utgåvan, som gavs ut i samarbete med Delegationen för IT i skolan, avser våren 1999 (Skolverkets rapport nr 176). Delegationen meddelar på sin hemsida på Internet att Högskolan i Jönköping kommer att, tillsammans med Högskolan i Halmstad, utvärdera satsningen på IT i skolan. I uppdraget till de båda högskolorna ingår fortlöpande rapportering liksom en slutrapport hösten 2003. Mot denna bakgrund avstyrker utbildningsutskottet motionsyrkandet.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion T703 (c) yrkande 7.

6.2.4 Internetanslutning till skolor

Motionsförslag

Centerpartiet kritiserar i motion T703 regeringens satsning på Internetanslutning till skolor (yrkande 9). Enligt motionärerna utgår regeringens satsning från ett felaktigt perspektiv, nämligen att varje arbetsplats med Internet kostar lika mycket. Därmed överkompenseras stora skolor i befolkningstäta områden och små skolor i glesbygd missgynnas, hävdar motionärerna. Stöd till anslutning bör enligt deras mening ges i form av ett grundbidrag för anslutning och bör inte utgå per elev. Stödet bör öka efter behovet av anslutningskapacitet.

Utbildningsutskottet anför i sitt yttrande (UbU5y) att av de 1 490 miljoner kronor som IT-satsningen omfattar har Delegationen för IT i skolan avsatt cirka hälften för att stödja kommunerna i utbyggnaden av infrastrukturen. Fördelningen sker inte med ett lika stort belopp per elev till alla kommuner, utan med hjälp av vissa av delegationen beslutade nycklar, som tar hänsyn bl.a. till tätortsgrad. Riksdagen bör enligt utbildningsutskottets mening inte uttala sig om hur fördelningen i detalj skall gå till varför motionsyrkandet avstyrks.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion T703 (c) yrkande 9.

6.2.5 Tillgång till datorer och e-postadress*Motionsförslag*

Behovet av tillgång till dator och e-postadress för alla elever tas upp i Folkpartiets motioner Ub294 (yrkande 24) och T705 (yrkande 11). Motionärerna påtalar risken för att eleverna delas in i ett A- och B-lag, när några har tillgång till datorer och IT i hemmet medan andra inte har det. Även om ökningen av antalet datorer i skolan är tydlig så råder det fortfarande brist på dem, hävdas det i den ena motionen.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet framhåller i sitt yttrande (UbU5y) att som framgår av propositionen (s. 55) ingår i den treåriga satsningen på IT i skolan statsbidrag för att ge alla elever och lärare tillgång till e-postadress och ökad tillgång till Internet. Av den senaste utgåvan av *Skolans datorer*, som gavs ut i november 1999, alltså efter den allmänna motionstidens slut, framgår att det våren 1999 fanns betydligt fler datorer i skolorna än två år tidigare – det år som motionärerna hänvisar till. Antalet elever per dator i offentliga grundskolor hade minskat från 13 till 10, medan motsvarande antal i kommunala gymnasieskolor hade minskat från 7 till 5. Eftersom den statliga satsningen inleddes år 1999 och pågår t.o.m. år 2001, kan man utgå från att tillgången på datorer i skolorna kommer att öka ytterligare de närmaste åren. Delegationen för IT i skolan har valt att låta de kommuner som får bidrag från delegationen själva bestämma på vilket sätt som eleverna skall få tillgång till e-postadress. Antalet elever som har tillgång till e-post i skolan var enligt *Skolans datorer* våren 1999 drygt en tredjedel när det gäller grundskolorna och knappt 60 % när det gäller gymnasieskolor. Utbildningsutskottet anser mot denna bakgrund att det inte behövs något tillkännagivande i enlighet med motionsyrkandena.

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motionerna T705 (fp) yrkande 11 och Ub294 (fp) yrkande 24.

6.2.6 Integration av IT i undervisningen

Motionsförslag

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion 1999/2000:T705 ett tillkännagivande om att IT måste integreras i undervisningen. Det är en nödvändighet på arbetsmarknaden att ha bra kunskaper om IT och vana att använda tekniken som arbetsredskap, skriver motionärerna (yrkande 12).

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet anför i sitt yttrande (UbU5y) att motionen lades fram under allmänna motionstiden 1999. Det motionärerna vill överensstämmer väl med det som regeringen skriver i den nu aktuella propositionen. Utbildningsutskottet vill särskilt peka på att regeringen år 1998 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) förde in som ett av målen att uppnå i grundskolan att eleverna kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande. För gymnasieprogrammen med yrkesämnen ingår det nu bland programmålen att eleverna kan använda informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet. Motsvarande mål för samhällsvetenskaps-, naturvetenskaps- och teknikprogrammen i gymnasieskolan är att eleverna kan använda datorer och informationsteknik på ett sätt som stärker förståelse, begreppsutveckling och kommunikation samt har kunskaper om informationsteknikens möjligheter och problem (SKOLFS 1999:12). Utbildningsutskottet anser mot denna bakgrund att motionsyrkandet bör avstyrkas.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion T705 (fp) yrkande 12.

6.3 Kunskapslyft hos befolkningen

Motionsförslag

Centerpartiet för i motionerna T703 (yrkande 4) och T714 (yrkande 4) fram tanken på ett kunskapslyft inom IT. Det skall innebära att alla människor får möjlighet att lära sig utnyttja IT-verktygen och därmed de möjligheter som en utbyggd infrastruktur ger. Här kan många aktörer vara behjälpliga, såväl skolan som olika folkrörelser och andra organisationer, anser motionärerna. Centerpartiet vill att regeringen skall formulera målet om ett sådant kunskapslyft och även vara beredd att stödja insatserna ekonomiskt.

I motion Ub278 (s) pläderar motionärerna för behovet av resurser till IT redan i förskolan (yrkande 1). De anser också att IT kan utveckla välfärden och öka livskvaliteten för många människor i samhället. Omsorgspersonal behöver behärska tekniken som ett redskap för att underlätta deras eget arbete men också med tanke på IT:s möjligheter att underlätta för den enskilde servicemottagaren. Det är också angeläget att redan nu, när den elektroniska hemmamarknaden är i sin linda, börja utbilda inom konsumentområdet, heter det i motionen (yrkande 2). Detta sker enligt motionärerna lämpligast genom ett folkbildningsarbete med start inom de ideella konsumentorganisationerna.

I motion N241 (kd) föreslås ett tillkännagivande om att IT ger möjlighet att utveckla lokal kompetens- och vidareutbildning för vuxna i samverkan med befintliga företag i skärgården (yrkande 2).

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet bedömer i sitt yttrande (UbU5y) att yrkandena är i huvudsak tillgodosedda med vad regeringen anför i den nu aktuella propositionen. Utbildningsutskottet vill särskilt peka på folkbildningens viktiga roll i sammanhanget. Det framgår av bilaga 1 i propositionen att det inom folkbildningen redan i dag bedrivs en omfattande IT-utbildning anpassad till olika deltagargrupper. Inte minst är det enligt utbildningsutskottets mening viktigt att folkbildningen utnyttjas för att fördjupa den demokratiska diskussionen om den svenska IT-utvecklingen. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) betonas att barns utveckling och lärande kan främjas genom att de får skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer och att multimedier och IT kan användas i dessa sammanhang. Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) stöder fler än 30 projekt som gäller IT-användning i förskolan. Utbildningsutskottet avstyrker följaktligen motionsyrkandet.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motionerna T703 (c) yrkande 4, T714 (c) yrkande 4, Ub278 (s) och N241 (kd) yrkande 2.

6.4 Fler högskoleutbildade inom IT

Motionsförslag

Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna påtalar i motionerna T28 (m) respektive T24 (kd) behovet av fler personer med högskoleutbildning inom IT, framför allt civilingenjörer.

Moderaterna framhåller att bristen på kompetent IT-personal är ett allvarligt problem i Sverige och i hela världen. För att vi skall klara den digitala ekonomins globala konkurrens måste ett högre teknikkunnande och mer kunskap om entreprenörskap och om PR och marknadsföring stimuleras bland studenter, vilket kräver samverkan mellan stat, kommun, skola och näringsliv, heter det i motionen (yrkande 13). Sverige bör också inom fem år

utbilda 50 % fler civilingenjörer. För att detta skall vara möjligt krävs enligt Moderaterna snabba förändringar i hela skolsystemet. Flexibel skoltid och insatser för att öka intresset för teknikstudier är två av många åtgärder som krävs enligt partiets mening (yrkande 20).

Kristdemokraterna anser att examinationen av civilingenjörer inom elektro/IT-området bör öka med 1 000 per år. Det är också nödvändigt att elever i grundskolan och gymnasieskolan kan motiveras att välja naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Det nya teknikprogrammet i gymnasieskolan, som har visast sig locka allt färre sökande och särskilt färre kvinnliga elever, måste ses över, anser motionärerna (yrkande 12 i denna del).

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet anför i sitt yttrande (UbU5y) att de senaste åren har statsmakterna gjort kraftfulla satsningar på att öka högskoleutbildningen inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Mål har satts upp dels för antalet helårsstudenter inom dessa områden, dels för antalet civilingenjörsexamina. Examensmålen var för treårsperioden 1997–99 att minst 10 770 civilingenjörsexamina skulle avläggas, medan motsvarande mål för treårsperioden 2000–2002 är satt till minst 11 670 och planeringsförutsättningen för treårsperioden 2003–2005 är minst 12 900 civilingenjörsexamina. Av den ekonomiska vårpropositionen framgår att målet för perioden 1997–1999 uppnåddes (prop. 1999/2000:100 bil. 2 s. 11). Antalet helårsstudenter i grundläggande högskoleutbildning kommer att öka ytterligare åren 2001 och 2002, eller med drygt 10 500 vartdera året, av vilka drygt två tredjedelar skall avse naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Regeringen markerade i budgetpropositionen för år 2000 att man därvid särskilt bör uppmärksamma behovet av utbildning inom IT-området och gränsöverskridande utbildningar (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 16 s. 100).

Vad gäller gymnasieskolans teknikprogram vill utbildningsutskottet framhålla att regeringen planerar att inom kort tillsätta en utredning för att se över hela utbudet av nationella program i gymnasieskolan. Enligt vad utbildningsutskottet har erfarit kommer det i uppdraget att ingå att utredningen skall se över den framtida strukturens utformning för att motverka social och könsmissig snedrekrytering (dir. 2000:35).

På uppdrag av regeringen bedriver Högskoleverket och Skolverket gemensamt NOT-projektet, som syftar till att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik, inte minst bland flickor och kvinnor. NOT-projektet pågick åren 1993–1998 och fortsätter under åren 1999–2003.

Utbildningsutskottet avstyrker mot denna bakgrund samtliga motionsyrkanden.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motionerna T24 (kd) yrkande 12 i denna del och T28 (m) yrkandena 13 och 20.

Motionsförslag

Moderata samlingspartiet föreslår i motion T28 tillkännagivanden om digital distansutbildning (yrkande 18) och om ett virtuellt universitet i Sverige (yrkande 19). Partiet skriver att det sker en mycket snabb expansion av digital distansutbildning som innebär att inom några få år kommer många miljoner människor, som annars troligen inte hade haft vare sig tid, råd eller tillgång till en konventionell utbildningsplats, att utbilda sig. Möjligheter bör enligt motionärerna skapas för ett brett virtuellt universitet, i vilket alla lärosäten som vill delta skall kunna bidra med kurser.

Centerpartiet föreslår i motion T703 att Skolverket skall ges i uppdrag att initiera och utvärdera projekt för utvecklad distansundervisning i grundskolan och gymnasieskolan (yrkande 6). Målet bör enligt Centerpartiet vara att all offentligt finansierad utbildning skall vara tillgänglig på Internet (yrkande 10).

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet är i sitt yttrande (UbU5y) inte berett att ställa sig bakom Centerpartiets förslag till målsättning. Även om man skulle bortse från ekonomiska och praktiska begränsningar är det enligt utskottets mening inte klarlagt att *all* offentligt finansierad utbildning skulle gå att förmedla via IT.

Enligt utbildningsutskottets mening framgår det tydligt av propositionen (s. 59 f.) att regeringen är medveten om IT:s stora betydelse för möjligheterna att nå ut med distansutbildning till människor i hela vårt vidsträckta och delvis glesbefolkade land. En försöksverksamhet med distansundervisning i gymnasieskolan startar höstterminen 2000 och syftar till att möjliggöra för elever att få undervisning i en kurs som inte erbjuds i hemkommunens gymnasieskola (SFS 2000:158). Skolverket skall utvärdera försöksverksamheten. Distansutbildningsmyndigheten som inrättades förra året skall främja utvecklingen och användningen av IT-stödd distansutbildning främst inom högskolan och folkbildningen. I propositionen aviseras att regeringen tänker återkomma till frågan om utveckling av distansutbildningen. Enligt vad utbildningsutskottet har inhämtat är det meningen att detta skall ske i en proposition om vuxenutbildning i slutet av innevarande kalenderår. Förslaget om ett virtuellt universitet till vilket flera olika lärosäten bidrar tangerar systemet för högskolans styrning. En särskild utredare arbetar nu med styrningen (dir. 1999:70). Utredningen skall slutföras senast den 1 oktober 2000. Riksdagen bör enligt utbildningsutskottets uppfattning inte föregripa pågående utredning och regeringens beredning av sina förslag. Motionsyrkandena bör därför avstyrkas.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motionerna T28 (m) yrkandena 18 och 19 samt T703 (c) yrkandena 6 och 10.

6.6.1 Kompetenscentrum för Internetteknik

Motionsförslag

Regeringen gör i propositionen (s. 67) bedömningen att ett kompetenscentrum för Internetteknik skall etableras inom högskolesektorn, främst med syfte att bedriva forskning och utveckling inom Internetområdet. Centrumet bör enligt regeringen etableras i anslutning till den IT-satsning som Kungl. Tekniska högskolan (KTH) påbörjat i Kista. För ändamålet avsätts sammanlagt 20 miljoner kronor under en treårsperiod.

I motion T21 (v) framförs kritik mot regeringen för att den i alltför hög grad fokuserar intresset på KTH:s satsning i Kista. Det finns enligt motionärerna starka skäl för en investering i utbildning och kompetensspridning även utanför Stockholmsregionen. Det kan ske genom en satsning på ett kompetenskonsortium som förutom KTH består av Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Linköpings universitet, Mitthögskolan och Luleå tekniska universitet – alla lärosäten vilka har en väl dokumenterat kvalificerad forskning och avknoppning på IT-området. Genom en sådan satsning skulle man få en jämnare geografisk kompetensspridning utan att tumma på kvalitetsbegreppet, menar motionärerna. Satsningen bör omfatta både forskarutbildning inom IT-området och en utökning av antalet grundutbildningsplatser inom området byggande och drift av stora IP-nät (IP=Internet Protocol).

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet konstaterar i sitt yttrande (UbU5y) att det här gäller ett område som börjar spela en allt större roll. Etablerandet av ett kompetenscentrum för Internetteknik är därför viktigt. Regeringen uttalar i propositionen (s. 65) uppfattningen att utbildningen i nätbyggande och IP-teknik inom högskolan ännu inte är av tillräcklig omfattning och att högskolorna även fortsättningsvis bör beakta detta i dimensioneringen av denna utbildning. Detta gäller således inte enbart KTH i Kista. När det gäller satsning på forskning och forskarutbildning inom området har riksdagen enligt utbildningsutskottets uppfattning inte underlag för att göra någon annan bedömning än regeringen har gjort. Utbildningsutskottet avstyrker därmed motionsyrkandet.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion T21 (v).

6.6.2 Forskning inom vissa områden

Motionsförslag

Kristdemokraterna anser enligt motion T24 att regeringen bör överväga att inrätta ett särskilt forskningsprogram med inriktning mot pedagogisk kompetens och användning av modern IT (yrkande 12 i denna del).

Utbildningsutskottet konstaterar i sitt yttrande (UbU5y) att en proposition om myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering är just nu under behandling i riksdagen (prop. 1999/2000:81 Forskning för framtiden – en ny organisation för forskningsfinansiering). Enligt denna proposition skall det inrättas bl.a. två områdesinriktade forskningsråd – ett för sociala frågor och arbetsliv och ett för miljö, lantbruk och samhällsplanering – samt vidare en FoU-myndighet som skall initiera och finansiera behovsstyrd forskning och utveckling till stöd för innovationssystemet och en hållbar tillväxt.

I början av nästa riksmöte kommer regeringen att lägga fram en forskningspolitisk proposition. Som förberedelse inför denna har alla myndigheter som på något sätt berörs av forskning fått lämna in s.k. forskningsstrategier eller kunskapsstrategier. Med detta samlade underlag avser regeringen att göra sina bedömningar och prioriteringar och redovisa dessa för riksdagen i forskningspropositionen. Utbildningsutskottet anser att riksdagen bör avstå från att göra uttalanden om enstaka forskningsområden fristående från behandlingen av regeringens forskningspropositioner. Motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion T24 (kd) yrkande 12 i denna del.

6.7 Kompetensutveckling hos företag

6.7.1 Nationell IT-kampanj

Motionsförslag

Per Westerberg m.fl. (m, kd, fp) föreslår i motion N273 att en nationell kampanj bör genomföras i småföretag med hjälp av datakunniga ungdomar för att lyfta företagen över IT-tröskeln och öka deras IT-kunskaper. En första etapp bör omfatta 10 000 småföretag och – om denna utfaller väl – hela kampanjen ca 200 000 företag. Kampanjen bör bekostas av staten, IT-företagen och de deltagande småföretagen.

Marianne Andersson m.fl. (c, m, kd, fp) framhåller i motion Ub802 vikten av att informations- och utbildningsinsatser inom IT-området riktas till småföretag. För att Sverige skall bibehålla och successivt stärka sin position inom IT-området räcker det inte med att storföretag och nya företag satsar och har kompetens. Det är nödvändigt att den stora mängden småföretag blir datoriserade och även prövar de möjligheter som elektroniska affärer och annan användning av IT direkt i affärskommunikationen innebär.

Johnny Gylling m.fl. (kd) bedömer i motion T24 regeringens satsning för att öka IT-kompetensen i småföretag som lovande. Motionärerna framhåller dock vikten av att ta till vara de resurser som redan finns i dag hos t.ex. Smelink, IUC m.fl.

Som motionärerna uppmärksammar finns det i dag en brist på IT-kompetens hos småföretag. De mindre företagen är inte lika benägna att ta till sig nya informationstekniska lösningar och nya arbetsformer som de större företagen. I många fall beror detta på brist på kunskap om hur IT praktiskt kan användas i verksamheten. Den satsning som redovisas i propositionen för att öka IT-kompetensen i småföretag är därför angelägen. Kampanjen kommer att ske i samarbete med både regionala och lokala aktörer, däribland företrädare för näringslivet. Samarbetet följs sedan upp med konkreta företagsbesök, som hjälper företagen att identifiera sina IT-behov och utvecklingsmöjligheter. Syftet är att visa på informationsteknikens möjligheter samt motivera småföretag att höja sin IT-kompetens.

Enligt utskottets mening bör därmed syftet med motionerna Ub802 (c, m, kd, fp) yrkande 2 och N273 (m, kd, fp) yrkande 32 tillgodoses. Utskottet förutsätter att inom ramen för informationskampanjen kommer en prövning att ske av möjligheterna att ta till vara tillgängliga utbildningsresurser för att främja en god effektivitet. Utskottet bedömer därmed att syftet med motion T24 (kd) yrkande 13 tillgodoses. Samtliga motionsyrkanden bör därmed lämnas utan åtgärd från riksdagens sida och avstyrks följaktligen.

6.7.2 IT-företag och arbetsmarknadsutbildning

Motionsförslag

Eva Flyborg m.fl. (fp) erinrar i motion T705 om att grunden till den svenska välfärden skapades av energiska entreprenörer som kring sekelskiftet byggde upp svensk industri, tillsammans med kloka politiker som såg möjligheterna i en satsning på utbyggd infrastruktur. IT-utvecklingen ger oss åter liknande möjligheter. Enligt motionen skulle exportsatsningar av svenska mindre IT-företag och anställning av människor med särskilda språkkunskaper kunna vara lyckosam.

I motion T29 av Eva Flyborg m.fl. (fp) framhålls att det är viktigt att ta till vara de människor som finns på arbetsmarknaden genom att erbjuda korta IT-utbildningar i samarbete med näringslivet. Utbildningssatsningar som IT-företagen tidigare gjort med statlig finansiering inom ramen för projektet SwIt har visat sig viktigt för att lösa flaskhalsar på arbetsmarknaden och för att människor i vuxen ålder skall vara attraktiva på arbetsmarknaden.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet konstaterar att Sverige är en av världens mest framstående IT-nationer med bl.a. ett stort antal företag verksamma inom IT-området. Flera av världens största IT- och telekommunikationsföretag har nyligen valt att förlägga forskningsintensiv verksamhet till Sverige. För att vi skall kunna vidareutveckla vår goda position är det som framhålls i motion T705 (fp) viktigt att ta till vara de möjligheter som entreprenörer och småföretag kan erbjuda. Även många små svenska IT-företag har lyckats skaffa sig en le-

dande position på den internationella marknaden. De nackdelar som småföretag kan ha på grund av begränsade resurser finns i många fall i mindre utsträckning hos IT-företagen.

Trafikutskottet instämmer vidare i motionärernas uppfattning att anställning av människor med särskilda språkkunskaper kan vara betydelsefullt för småföretagens utveckling. Sveriges position som en nation med bl.a. språklig, kulturell och etnisk mångfald ger goda förutsättningar för en framgångsrik utveckling av företagstjänster och produkter på en global marknad. Utskottet förutsätter att dessa möjligheter tillvaratas och bedömer att syftet med motion T705 (fp) därmed kan tillgodoses.

Beträffande motion T29 (fp) framgår av regeringens redovisning att en arbetsgrupp är tillsatt på Näringsdepartementet som bl.a. skall analysera hur arbetsmarknadsutbildningen kan effektiviseras ytterligare för att möta de krav som näringslivet ställer på yrkesutbildad arbetskraft såväl inom IT-sektorn som inom arbetsmarknaden i övrigt. I avvaktan på resultatet av detta beredningsarbete är trafikutskottet inte berett att ta ställning till det aktuella motionsyrkandet.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna T29 (fp) yrkande 9 och T705 (fp) yrkande 13.

6.8 Övrigt

6.8.1 Klimatet för forskning, utbildning och utveckling

Motionsförslag

Moderata samlingspartiet föreslår i motion T28 ett tillkännagivande om det svenska klimatet för forskning, utbildning och utveckling (yrk. 17). Det är enligt motionen ny kunskap som lägger grunden för ökat välbefinnande och kulturell utveckling. Det finns tydliga brister framför allt i grundskolan, och dessa får dramatiska följdverkningar i alla andra utbildningsled. Därför krävs enligt motionärerna en övergripande strategi i syfte att reformera ungdomsskolan, den högre utbildningen och forskningen. Grundskolan måste sättas främst. En kunskapsgaranti skall ge alla elever möjlighet att lämna grundskolan med betyget godkänd i alla ämnen, det skall finnas utrymme för undervisning anpassad till varje elevs behov och intresse, det naturvetenskapliga och tekniska intresset måste utvecklas tidigt och IT:s möjligheter i läs- och skrivundervisningen måste tas till vara. För forskningssystemet måste kvalitet och förmåga till förnyelse stå i centrum.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet anser i sitt yttrande (UbU5y) att trafikutskottet bör avstyrka yrkandet. Det som motionärerna lyfter fram överensstämmer i allt väsentligt med den inriktning som gäller för den svenska utbildnings- och forskningspolitiken.

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion T28 (m) yrkande 17.

6.8.2 ”Hackarförädling”

Motionsförslag

Motion A228 (c, kd) handlar om integration i det svenska samhället av människor med utländsk härkomst. Motionärerna anser att satsning på ”hackarförädling” skulle vara en bra åtgärd för att ge elever som tröttnat på skolan under sjunde eller åttonde skolåret, men som är duktiga på datorer, ett stärkt självförtroende och möjlighet att tillägna sig en livsstil som passar in i arbetslivet (yrkande 3). Det handlar enligt motionärerna om att skapa en karriärväg för ungdomar med autodidakt kunskap, men som riskerar att hamna vid sidan av arbetslivet.

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet anför i sitt yttrande (UbU5y) att i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) sägs bl.a. att skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära och tillit till sin egen förmåga. Läraren skall utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. I läroplanen för det frivilliga skolväsendet (Lpf 94) sägs dessutom att skolan skall sträva efter flexibla lösningar för organisation, kursutbud och arbetsformer. Med utgångspunkt i bl.a. dessa formuleringar i läroplanerna har kommunerna ansvar för att alla barn och ungdomar – oavsett deras bakgrund – fullföljer den obligatoriska skolan och får möjlighet att också genomgå och slutföra en gymnasieutbildning. Utbildningsutskottet avstyrker mot denna bakgrund motionsyrkandet.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med utbildningsutskottet motion A228 (c, kd) yrkande 3.

7 Användningen av IT

7.1 IT för demokrati

Regeringens bedömning

Enligt regeringens bedömning bör försök genomföras i olika typer av boendemiljöer för att med IT-stöd öka medborgarnas insyn och delaktighet i demokratiska beslutsprocesser.

Enligt propositionen saknas det kunskaper inom området IT och demokrati, om hur IT kan användas för att t.ex. skapa mötesplatser och diskussionsforum som främjar den demokratiska dialogen. Regeringen vill fästa

uppmärksamheten på behovet av ytterligare kunskap om informationstekniken som ett demokratiskt redskap. Därför är det angeläget att det snarast tas initiativ som syftar till att testa IT-stödd demokrati i praktiken. Sådana försök kan utformas i relativt stor skala under en längre tid med ett brett spektrum av möjligheter samt med ett underifrånperspektiv. Regeringen avser att inleda ett utvecklingsarbete med IT och demokrati syftande till att via ett antal pilotkommuner få svenska och internationella erfarenheter av hur IT kan användas för att skapa demokratiska mötesplatser och diskussionsforum som främjar dialogen mellan medborgare och förtroendevalda.

I propositionen nämns i detta sammanhang också medborgarpaneler, som innehåller grupper av medborgare som valts ut med avseende på kön, ålder, inkomst, utbildning m.m. så att de motsvarar befolkningen som helhet. Grupperna informeras utförligt om en sakfråga eller ett samhällsproblem och får möjlighet till diskussion och eftertanke, varefter deras medlemmar genom en röstningsprocedur redovisar sina slutsatser.

I propositionen framhålls också problemet med skillnader mellan olika befolkningsgrupper i fråga om tillgång till IT i olika former. Om inte alla medborgargrupper har tillgång till den nya tekniken eller inte kan använda den, blir det enligt propositionen svårt att tala om en fullvärdig demokrati. Hamnar vissa grupper utanför samhällsutvecklingen, finns det en fara för ökad segregation och för att en permanent informationsunderklass växer fram.

Motionsförslag

I Kristdemokraternas motion T24 av Johnny Gylling m.fl. anförs bl.a. att offentlighetsprincipen borde kunna tillämpas så att handlingar som enligt lagstiftningens principer är att betrakta som allmänt tillgängliga också görs tillgängliga på nätet. För att öka valdeltagandet bör försöksverksamhet bedrivas i någon kommun och/eller skola med Internetbaserad röstning. Problem som måste lösas är dels legitimeringen, dels skyddet från otillbörlig påverkan i samband med själva valhandlingen. I samma motion föreslås att riksdagen beslutar att inrätta ett framtidsråd (yrkande 7). Enligt motionen borde riksdagen höja sin ambitionsnivå på IT-arbetet och låta IT-rådet eller en ny arbetsgrupp utgöra ett framtidsinriktat ”utskott” med huvudsaklig uppgift att diskutera framtiden och IT:s möjligheter att förbättra demokratin. Finlands parlament inrättade ett ”framtidsutskott” redan år 1993 vilket sedan den 1 mars 2000 har permanent status.

I Folkpartiets kommittémotion T29 av Eva Flyborg m.fl. förordas prov med beslutsfattande medborgarpaneler baserade på demokratiska samråd i Internetbaserade studiecirkel (yrkande 10). I medborgarpaneler kan beslutande ställningstaganden prövas i vissa typer av frågor. Elektroniska studiecirkel är en modell för medborgarsamråd som är en förutsättning för att välgrundade beslut senare skall kunna fattas. Med denna komplettering kan dagens representativa beslutsfattande förstärkas. Motionärerna vill komplettera den i propositionen föreslagna försöksverksamheten med IT-stödd medborgarinformation m.m. med medborgarpaneler i samverkan med nätbaserade studiecirkel där beslut tas i väl avgränsade typer av frågor. I motionen redovisas

också Folkpartiets allmänna syn på nya metoder och redskap som kan vidareutveckla det representativa demokratiska systemet och medborgarnas deltagande i det demokratiska beslutsfattandet. Det framhålls bl.a. att informationssamhället ger möjlighet till mer direkt politiskt deltagande i vissa politiska sammanhang.

Enligt motion K345 av Inger Lundberg m.fl. (s) tillhör det vår tids demokratiska utmaningar att utveckla informationstekniken som ett demokratiskt redskap och att sådan kunskap kräver praktiska försök. Ett sådant försök måste enligt motionärerna göras i begränsade geografiska områden under förhållanden som tillåter att ny kunskap och nya erfarenheter kan vinnas. För ett sådant försök bör utses ett relativt stort område, där medborgarna har vissa angelägenheter gemensamma. Området bör väljas så att det också inrymmer grupper som i dag är underrepresenterade i IT-debatter. Försöket bör omfatta en tidrymd om 4–5 år. Det bör avse ett brett spektrum av möjligheter, såväl information och diskussion som direkt demokratiskt handlande. Det bör vidare ha ett underifrånperspektiv med medborgarna/invånarna i centrum. I försöket bör slutligen lokala föreningar inom de politiska och demokratiska områdena engageras, bl.a. inom folkrörelser och inom idrott och kultur.

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet anför i sitt yttrande (KU8y) att syftet med motion K345 (s) om ett försök med digital demokrati täcks väl in av de försök som aviseras i propositionen och som i huvudsak går ut på att öka medborgarnas insyn och delaktighet i den politiska processen med hjälp av IT. Med detta får motionärens önskemål anses tillgodosedda, varför motionen bör avstyrkas.

Beträffande motion T24 (kd) om försök med Internetbaserad röstning anför konstitutionsutskottet att Demokratiutredningen har föreslagit försök med ungefärligen samma inriktning. Därmed får motionens önskemål anses tillgodosedda, varför den bör avstyrkas.

Konstitutionsutskottet konstaterar även att frågan i motion T29 (fp) om prov med beslutande medborgarpaneler baserade på samråd i Internetbaserade studiecirkel berörs i IT-propositionen. Därmed är det enligt konstitutionsutskottets mening rimligt att anta att frågan inklusive ansvarsförhållandena kommer att uppmärksammas under försökets gång. Någon anledning för riksdagen att ta något initiativ finns således inte. Motionen bör enligt konstitutionsutskottets mening avstyrkas i denna del.

Slutligen vad gäller motion T24 (kd) om att inrätta ett framtidsråd, som avses ersätta det nuvarande IT-rådet i riksdagen, konstaterar konstitutionsutskottet att detta är en inomorganisatorisk fråga för riksdagen som bör väckas i ett annat sammanhang. Denna bedömning gäller också alternativet som framförs i motionen att inrätta någon form av ”framtidsutskott” i riksdagen. Motionen bör i denna del avstyrkas.

Trafikuskottet avstyrker i likhet med konstitutionsutskottet motionerna T24 (kd) yrkandena 6 och 7, T29 (fp) yrkande 10 och K345 (s).

När det gäller riksdagens arbete med IT-frågor vill utskottet tillägga att informationsteknik numera utgör en viktig och integrerad del av alla politikområden. Det innebär att IT-frågor ingår i samtliga utskotts beredningsområden. För sektorsövergripande frågor om bl.a. IT-politikens mål och inriktning sker en samordnad beredning inom trafikuskottet. Vidare kan nämnas att för riksdagens interna arbete finns särskilda forum inom riksdagen med uppgift att vidareutveckla IT-användningen för att uppnå bl.a. ökad effektivitet och ett förstärkt demokratiskt inflytande i beslutsprocessen.

7.2 Staten som föregångare inom IT-användning

Regeringens bedömning

Regeringen anser att den statliga förvaltningen bör vara ett föredöme som aktiv användare av informationsteknik i den egna verksamheten och i samverkan med företag och medborgare. Arbetet med att utveckla myndigheternas IT-användning fortsätter därför i enlighet med de riktlinjer som regeringen angett i proposition 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst. Utvecklingen av s.k. 24-timmarsmyndigheter som är elektroniskt tillgängliga för informationshämtande och ärendehantering bör stimuleras. För att öka tilliten hos dem som skall utnyttja den nya tekniken bör hög säkerhet garanteras i den elektroniska kommunikationen mellan myndigheter, företag och medborgare. Det är angeläget att snabbt få till stånd för statsförvaltningen gemensamma säkerhetslösningar som innefattar system för hantering av elektroniska signaturer. Regeringen har därför uppdragit åt Riksskatteverket att i samverkan med Riksförsäkringsverket, Patent- och registreringsverket samt Statskontoret utveckla användningen av certifikat och elektroniska signaturer.

Motionsförslag

Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller i motion T28 att en av statens viktigaste roller är att vara föregångare och användare av de nya teknikerna. Förebilderna ökar kompetensen och förstärker attraktionskraften (yrkande 6). Stat och kommun bör vidare bli offensiva användare av elektroniska signaturer på ett sådant sätt att inte marknaden för elektroniska signaturer hämmas (yrkande 7).

I samma motion anges att statliga mål bör införas för olika myndigheters service via Internet (yrkande 8). För år 2001 föreslås att samtliga företag skall kunna deklarerat uppgifter och kommunicera med staten helt elektroniskt, att offerter vid statlig upphandling skall kunna skickas in, att alla medborgare skall kunna deklarerat elektroniskt och att all kommunikation med försäkringskassan och ansökan om bostadsbidrag skall kunna ske elektroniskt.

Trafikuskottet delar regeringens och motionärernas uppfattning att den statliga förvaltningen bör vara ett föredöme som aktiv användare av informationsteknik i den egna verksamheten och i samverkan med företag och medborgare. Utskottet bedömer att regeringens riktlinjer för en fortsatt utveckling av myndigheternas IT-användning är väl ägnade att främja en ökad effektivitet och tillgänglighet under former som inger förtroende. Utskottet finner därmed att syftet med motion T28 (m) i nu behandlad del är tillgodosett. Trafikuskottet avstyrker följaktligen berörda motionsyrkanden.

7.3 Användarinriktade kommunikationssystem m.m.

Motionsförslag

Lennart Daléus m.fl. (c) framhåller i motion T26 att den offentliga sektorn bör vara föregångare i utvecklingen av användarinriktade IT-tjänster. Tillgänglighet bör uppnås genom att forma teknik, inte människor. Staten bör därför verka för såväl utveckling som införande av användarvänliga gränssnitt.

Lena Sandlin-Hedman och Ingemar Josefsson (båda s) påtalar i motion T27 att om förvaltningen skall vara ett föredöme krävs det att de statliga myndigheterna ges extra pengar till kompetensutveckling inom IT-området.

Trafikuskottets ställningstagande

Enligt trafikuskottets uppfattning redovisas i motion T26 (c) en viktig utgångspunkt för den offentliga sektorns IT-användning, nämligen att forma tekniken efter människors behov. För att elektronisk kommunikation skall kunna ske på ett effektivt sätt mellan myndigheter, människor och företag krävs smidiga och lättillgängliga kontaktformer som är anpassade till olika grupper och som motverkar att klyftor i tillgänglighet uppstår i samhället. Det är därför en viktig uppgift för den offentliga sektorn att vara en föregångare i utvecklingen av användarinriktade kommunikationssystem. Som redovisas i propositionen anser också regeringen att myndigheter skall fästa stor vikt vid att utveckla lättillgängliga IT-system och även tillgodose kraven från medborgare med särskilda behov som t.ex. funktionshinder. Trafikuskottet anser därmed att yrkande 5 i motionen ligger väl i linje med propositionens riktlinjer varför syftet med motionen kommer att tillgodoses utan initiativ från riksdagens sida. Trafikuskottet avstyrker följaktligen det aktuella motionsyrkandet.

Trafikuskottet instämmer vidare i vad som sägs i motion T27 (s) om att en aktiv statlig IT-roll förutsätter en parallell kompetensuppbyggnad inom IT-området. Enligt utskottets mening bör medelsbehov för myndigheternas IT-kompetens hanteras inom ramen för det normala budgetarbetet. Trafikuskottet avstyrker följaktligen motion T27 (s).

Motionsförslag

Johnny Gylling m.fl. (kd) anför i motion T24 att en grundläggande uppgift för de statliga museerna och arkiven är att öka tillgängligheten till vårt gemensamma kulturarv (yrkande 5). Detta sker nu på många håll genom en digitalisering av samlingarna. Erfarenheterna hittills pekar dock på olika brister på IT-sidan. Enligt motionärerna borde de statliga museerna och arkiven ha mycket att vinna på ett mer direkt samarbete på detta område. Mot denna bakgrund förordas att ett mer direkt samarbete initieras mellan de s.k. ABM-institutionerna (arkiv, bibliotek och museer).

Trafikutskottets ställningstagande

Riksdagen har tidigare i vår behandlat samordningen inom ABM-gruppen (mot. 1999/2000:Kr5, bet. 1999/2000:KrU14). I sitt av riksdagen godkända betänkande redovisade kulturutskottet att enligt Kulturrådet finns det anledning att ta initiativ till ett mer direkt samarbete inom ABM-gruppen, t.ex. genom att tillsätta en utredning av expertkaraktär med parlamentariskt inslag. Kulturutskottet konstaterade att regeringen i sin budgetprövning har att ta ställning till den propå som Kulturrådet lämnat i ärendet. Med hänvisning till det anförda avstyrkte kulturutskottet ett motionsyrkande om förstärkt samarbete.

Trafikutskottet bedömer att en digitalisering av olika kulturkällor innebär ökade möjligheter att ta del av vårt gemensamma kulturarv. Ett samarbete inom IT-området mellan olika institutioner kan därför vara värdefullt. Som kulturutskottet framhållit bör dock detta vara en fråga som i första hand skall prövas inom ramen för det normala budgetarbetet. Trafikutskottet avstyrker följaktligen motion T24 (kd) yrkande 5.

7.5 Elektronisk handel**Regeringens bedömning**

Regeringen anser att elektronisk handel är ett viktigt medel för att öka tillväxten. Den elektroniska handeln är global och utvecklingen på området sker mycket snabbt. Statens roll bör vara att följa utvecklingen samt att vid behov införa lagreglering på de områden där det visar sig behövas. I de fall reglering är nödvändig bör den vara internationellt baserad och teknikberoende. Informationen kring och förtroendet för elektronisk handel vad gäller konsumenter och små och medelstora företag bör öka. Regeringen kommer att verka för detta.

Av propositionen framgår vidare att Europeiska kommissionen har presenterat ett förslag till direktiv om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt om elektronisk handel, på den inre marknaden. Förslaget är omfattande och komplext. Det berör en rad områden som civilrätt, marknadsrätt, processrätt och straffrätt. Direktivet föreslås reglera vad som

Motionsförslag

Maria Larsson (kd) framhåller i motion T715 att en översyn av befintlig lagstiftning rörande elektronisk handel krävs. Med hänsyn till den snabba utvecklingstakten lämpar sig en översyn av aktuell lagstiftning knappast för en traditionell statlig utredning. Enligt motionären bör i stället en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp finnas för att kontinuerligt följa utvecklingen och komma med förslag till förändringar inom lagstiftningen

I motion T703 yrkande 20 av Lennart Daléus m.fl. (c) anförs att regeringen bör ta initiativ till att studera de förändringar av t.ex. avtalsrätten som kan behöva göras för att underlätta elektronisk handel och minska behovet av bilaterala avtal som i detalj reglerar affärsförhållanden.

I samma motion anförs att EG-kommissionen föreslagit att konsumenträtten i köparens land skall tillämpas i samband med elektronisk handel (yrkande 21). Ett företag i ett EU-land som säljer till andra EU-länder tvingas därmed följa konsumenträtten i 15 olika länder. Detta är säkert möjligt för större företag, men frågan måste ställas vad det innebär för mindre företag. För att stärka konsumenternas ställning bör regeringen låta utreda effekterna främst för små företag av den föreslagna förändringen och i samband med detta också belysa alternativa handlingsvägar för ett förstärkt konsumentskydd.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet konstaterar att genom Internets starka framväxt har elektronisk handel och andra former av elektronisk affärskommunikation kommit att bli ett av de viktigaste användningsområdena för informationsteknik. Denna utveckling innebär stora möjligheter för svenska konsumenter och för svenskt näringsliv. Sverige är väl förberett att utnyttja de positiva effekter som utvecklingen möjliggör, bl.a. genom att vara ett av världens ledande och mest utvecklade länder när det gäller såväl tillgången till som användningen av avancerad informations- och kommunikationsteknik.

Utskottet delar regeringens uppfattning att elektronisk handel är viktig för tillväxten. Sverige bör därför sträva efter att bli ledande även när det gäller sådan handel. Kommunikationen över de elektroniska näten skapar nya affärsmöjligheter, vilket verkar som en drivkraft för att utveckla företagandet både i nya och redan etablerade verksamheter och branscher. Konsumenter kan genom elektronisk handel få ökade möjligheter att skaffa sig information om varor och tjänster och välja från ett större utbud. Den offentliga sektorn kan vidare öka sin interna och externa effektivitet genom ökad offentlig upphandling på elektronisk väg och genom anpassning av myndigheternas informationssystem till den moderna tekniken.

Trafikutskottet delar vidare regeringens uppfattning att statens roll bör vara att följa utvecklingen samt att vid behov införa lagreglering på de områden

där det visar sig behövas. I de fall reglering är nödvändig bör den vara internationellt baserad och teknikoberoende. I sammanhanget kan nämnas att tidigare i vår har Europaparlamentet och rådet antagit ett direktiv om elektronisk handel. En grundläggande regel i direktivet är att ett företag som ängar sig åt elektronisk handel skall följa de regler som gäller i det land där företaget är etablerat. Det gäller oavsett var företaget har sina webbplatser eller servrar placerade. Det skall även finnas en tydlig information om namn, adress och andra uppgifter som gör att man kan identifiera företaget. För medlemsländerna gäller att ha regler som gör det tillåtet att sluta avtal *online* likvärdiga traditionella avtal.

Som framhålls i motion T715 (kd) ställer den snabba utvecklingen på området särskilda krav på ett målmedvetet reformarbetet. Av propositionen framgår att regeringen noggrant kommer att följa utvecklingen för att snabbt kunna ingripa om så bedöms nödvändigt. Regeringen avser vidare att aktivt arbeta bl.a. genom EU för internationella regler och överenskommelser som stimulerar och främjar utvecklingen av den elektroniska handeln och samtidigt bevaka att det inte uppstår hinder för den fortsatta utvecklingen. Av propositionen framgår även att regeringen inför genomförandet av EU-direktivet om elektronisk handel har tillsatt en särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet för att se över vilken lagstiftning som kan komma att behöva ändras med anledning av direktivets genomförande. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i dessa frågor.

I motion T703 (c) tas en viktig fråga upp, nämligen principen om vilket lands lag som skall anses vara tillämplig vid gränsöverskridande elektronisk handel. Enligt regeringens bedömning är det viktigt att göra en avvägning mellan olika intressen när det gäller att bestämma detta. Det gäller också att på det internationella planet finna och etablera klara och begripliga regler, inbegripet enkla och billiga tvistlösningsförfaranden utanför domstol, som kan göra frågan om tillämplig lag mindre relevant. I det internationella samarbete där olika instrument utarbetas avseende dessa frågor, avser regeringen att noga uppmärksamma de särskilda problem som uppkommer i samband med elektronisk handel. Regeringen skall verka för balanserade tillämpningar som är till fördel för såväl företag som konsumenterna.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet att syftet med motionerna T703 (c) yrkandena 20 och 21 samt T715 (kd) till väsentlig del är tillgodosett. Motionsyrkandena avstyrks följaktligen.

7.6 Skatteeffekter av elektronisk handel

Motionsförslag

I motion T703 yrkande 14 av Lennart Daléus m.fl. (c) anföras att det är angeläget att insikten om att informationsteknikens spridning innebär påfrestningar på de nationella skattesystemen även resulterar i åtgärder nationellt. Enligt motionärerna är det nödvändigt att se över den tekniska utvecklingens påverkan på det svenska skattesystemet och dess påverkan på statens inkomster.

Skatteutskottet har i sitt yttrande (SkU9y) anfört att utskottet vid sin behandling av motsvarande motioner i betänkande 1999/2000:SkU15 avstyrkt dessa med hänvisning till att regeringen redan har uppmärksammat frågorna kring elektronisk handel. Skatteutskottet förutsatte då att deltagarna från Sverige i arbetsgrupperna inom EU och OECD tar aktiv del i arbetet och med sina insatser bidrar till att bringa frågorna till en tillfredsställande lösning eftersom de är viktiga för landet. Skatteutskottet förutsatte vidare att regeringen noga följer arbetet och på lämpligt sätt och i lämpligt sammanhang avrapporterar utvecklingen och redovisar vunna rön och erfarenheter för riksdagen. I yttrandet nämnas vidare att skatteutskottet vid en intern utfrågning med tjänstemän från Riksskatteverket och Finansdepartementet orienterat sig om arbetet på detta område.

Enligt skatteutskottets mening pågår det redan ett arbete på många fronter med de olika frågor som hänger samman med e-handelns beskattning, och skatteutskottet ser därför inte någon anledning till ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en översyn av dessa frågor. Skatteutskottet avstyrker motionsyrkandet.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med skatteutskottet motion T703 (c) yrkande 14.

7.7 Servicemyndighet för IT-konsumenter

Motionsförslag

Eva Flyborg m.fl. (fp) framhåller i motion T705 behovet av en ny tidsbegränsad servicemyndighet till konsumenter av IT (yrkande 47). Myndigheten skall i första hand svara på frågor och ge service. En jämförelse kan vara Regeringskansliets EU-information inför EU-inträdet. En sådan ny myndighet, Nätverket, bör inrättas och ges en sammanhållen och servicebetonad roll gentemot konsumenter av IT, privata användare, organisationer, företag och myndigheter.

Trafikutskottets ställningstagande

Riksdagen har tidigare behandlat ett liknande motionsförslag om att inrätta en servicemyndighet för konsumenter i IT-frågor (mot. 1998/99:K231, bet. 1998/99:LU10, rskr. 1998/99:135). Lagutskottet erinrade om att utredningen om konsumentpolitiken inför ett nytt sekel har i uppdrag att analysera den övergripande frågan beträffande det offentliga åtagandet inom konsumentpolitiken och att avväga vilka medel som bör utnyttjas för att bäst uppnå de konsumentpolitiska målen. Myndigheters och andra aktörers framtida roller inom konsumentpolitiken är därvid en aspekt som skall beaktas. En fråga som särskilt skall analyseras av kommittén är målen och medlen för konsumentaspekterna på området informationsteknik. Enligt direktiven skall

kommittén se över problem som användarvänlighet, information och service till konsumenterna av IT och lämna förslag till hur dessa frågor kan lösas på ett tillfredsställande sätt. I sammanhanget nämndes även att utredningen om konsumenträttigheter i IT-samhället har i uppgift att kartlägga vilka problem av främst marknadsrättslig art som konsumenten kan ställas inför i informationssamhället samt att analysera i vilken omfattning det finns ett behov av att stärka konsumentskyddet på området och på vilket sätt detta bör ske. Utredningens utgångspunkt skall, enligt direktiven, vara att stärka konsumenternas rättigheter i informationssamhället. Med hänvisning till det anförda avstyrkte ett enhälligt lagutskott det aktuella motionsyrkandet.

Trafikutskottet delar motionärernas syn på behovet av ökad information och stöd till konsumenterna för att uppnå ett starkt konsumentskydd. Med hänsyn till den beredning som för närvarande pågår av de olika utredningsförslag som nyligen presenterats inom området anser trafikutskottet att motionen inte nu påkallar någon åtgärd från riksdagens sida. Motion T705 (fp) yrkande 7 avstyrks följaktligen.

7.8 Skydd för barn från skadligt innehåll

Regeringens bedömning

Av propositionen framgår att regeringen anser det viktigt att samhället kan skydda barn från skadligt innehåll i nya informationsbärande medier, bl.a. Internet. Regeringen skall, utöver nationella åtgärder, aktivt delta i det internationella arbetet för att skapa ett gott skydd för barn i en globaliserad medievärld.

Motionsförslag

Kristdemokraterna anför i motion T24 av Johnny Gylling m.fl. (kd) att risken för att barn exponeras för olagligt material växer i takt med att tillgången till Internet ökar. Rädda Barnen som arbetar med att avslöja barnpornografi på nätet får i genomsnitt tio nya tips om dagen. IT-polisen saknar dock resurser att hänga med i utvecklingen. Enligt motionen bör filterprogram bli mer lättillgängliga för både föräldrar och skolor.

Trafikutskottets ställningstagande

Internet erbjuder barn och ungdomar nya möjligheter att skaffa kunskap, roa och förströ sig, knyta kontakter och utbyta erfarenheter med jämnåriga i andra delar av landet och i övriga världen. I takt med att tillgången till Internet växer ökar också risken för att barn exponeras för olagligt material och material som utan att vara illegalt ändå kan vara olämpligt och skadligt för yngre personer. Av avgörande betydelse för den framtida tilliten till Internet är att föräldrar, all personal inom förskola, skola och fritidsverksamhet och andra vuxna har möjlighet att skydda barn från olagligt och skadligt innehåll som t.ex. kan ta sig uttryck i våldsspel, pornografi och rasistisk propaganda.

Trafikutskottet delar därför motionärernas oro och uppfattning att åtgärder måste vidtas.

Trafikutskottet bedömer att såväl filterprogram som polisinsatser kan vara verksamma insatser för att skydda barn. Den stora, snabbt föränderliga, informationsmängden på Internet gör dock att även mer övergripande insatser måste vidtas. Enligt trafikutskottets mening vilar ansvaret dels på staten som genom lagstiftning sätter ramarna, dels på branschernas egna system för självreglering. Av stor betydelse är också att information om hur Internet kan användas på ett barnsäkert sätt når ut till föräldrar och pedagogisk personal m.fl.

Av propositionen framgår att särskilda insatser görs både för att skapa en bättre övervakning och för att sprida olika filtreringsverktyg. Enligt utskottets mening är det viktigt att Sverige driver ett aktivt arbete såväl nationellt som internationellt för att skapa ett gott skydd för barn från skadligt innehåll på Internet. Trafikutskottet förutsätter därmed att syftet med motionen om att vidta kraftfulla åtgärder för skydda barn från skadligt innehåll kommer att tillgodoses. Med det anförda avstyrks motion T24 (kd) yrkande 18.

7.9 Marksänd digital-TV

Regeringens bedömning

I propositionen anges att frågan om fortsatt utbyggnad av marksänd digital-TV skall avgöras av riksdagen (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178). Regeringen framhåller att det är för tidigt att nu uttala sig om den framtida utbyggnadstakten eller hur länge sändningar skall pågå parallellt med både analog och digital teknik. Strävandena att förse alla delar av Sverige med goda IT-förbindelser spelar också en viktig roll.

Motionsförslag

Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller i motion T28 att delar av det marksända digitala TV-nätet bör tas i anspråk för radiolänk och bredbandig mobiltelefoni (yrkande 5). Därigenom påskyndas processen med bredband samtidigt som en misslyckad storskalig TV-satsning avvecklas.

Åsa Torstensson m.fl. (c) anför i motion K355 att ett fullständigt utbyggt bredbandsnät baserat på optisk fiber skulle innebära att distributionsformerna för digital-TV måste omprövas (yrkande 11). Kommittén för utvärdering av digital-TV bör därför få i uppdrag att utvärdera konsekvenserna av en utbyggnad av bredband till hemmen.

Eva Flyborg m.fl. (fp) framhåller i motion T29 att ingen fortsatt utbyggnad bör ske av det digitala marksända TV-nätet utan att det prövas om frekvensutrymmet har större värde i något annat sammanhang (yrkande 1). Det kan ske genom att tillgängliga frekvenser bjuds ut på auktion där olika användare ställs mot varandra. Folkpartiet liberalerna anser mot denna bakgrund att det bör utredas hur de tillgängliga eterfrekvenserna kan utnyttjas på optimalt sätt.

Radiofrekvenser är en begränsad naturtillgång, en gemensam ändlig resurs. Trafikuskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att frekvensutrymmet används på ett effektivt sätt. Eftersom det kommer att råda frekvensbrist inom överskådlig framtid är det viktigt att säkerställa att användningen blir effektiv och att frekvenser används på ett sätt som kommer hela befolkningen till godo.

Post- och telestyrelsen har nyligen presenterat en utredning om frekvensanvändningen för digital marksänd television och andra tjänster (Den framtida användningen av frekvensområdet 470-862 MHz, 2000-04-07). Av utredningen framgår att en digital TV-kanal bara behöver en fjärdedel så stort frekvensutrymme som en analog kanal. Det frekvensutrymme som med övergång från analog till digital teknik frigörs skulle enligt PTS kunna användas för mobil bredbandskommunikation som förväntas växa kraftigt de kommande åren. Enligt rapporten är därför en övergång till digital-TV viktig för IT-utvecklingen. Den digitala tekniken innebär också att teletjänster kan integreras i radio- och TV-sändningar. Detta är enligt PTS till fördel för konsumenterna som därmed kan få tillgång till en rad avancerade tjänster.

Trafikuskottet har, mot den bakgrund som PTS tecknat, svårt att se hur motionsförslagen om att avbryta utbyggnaden av ett digitalt TV-nät, vilket innebär att analoga TV-sändningar bibehålls, skulle vara till gagn för vare sig en effektiv frekvensanvändning eller utvecklingen inom mobil telekommunikation. Enligt utskottets mening är det för tidigt att bedöma i vad mån en utbyggd IT-infrastruktur genom fiberoptik i en framtid kan komma att ersätta marksänd digital-TV. Utskottet förutsätter att denna fråga kommer att behandlas inom ramen för ett fortsatt utredningsarbete.

Trafikuskottet är mot denna bakgrund inte berett att förorda någon åtgärd med anledning av motionerna T28 (m) yrkande 5, T29 (fp) yrkande 11 och K355 (c) yrkande 1. Motionsyrkandena avstyrks följaktligen.

7.10 IT-användningen och en ekologiskt hållbar utveckling

Regeringens bedömning

Regeringen anser att ett mer samlat grepp bör tas kring frågorna om IT och miljö. Regeringen kommer därför att tillsätta en särskild delegation för att kartlägga hur IT-tillämpningar i högre grad kan utnyttjas för att minska miljöpåverkan och främja en hållbar utveckling.

Motionsförslag

Johnny Gylling m.fl. (kd) anför i motion T24 att en hållbar tillväxt måste uppnås genom en avsevärt intelligentare användning av befintliga resurser (yrkande 9). Kristdemokraterna har länge förordat att det till stor del saknats en koppling mellan hållbarhetsfrågor och informationsteknikutvecklingen och välkomnar därför regeringens ambition att föra samman IT-teknikens möjligheter och miljöfrågor i en särskild delegation. Enligt motionärerna är den bristande kunskap som finns i samhället om vad ny teknik kan erbjuda

ett stort hinder för utvecklingen. Möjligheten för allmänhet och företag att få ta del av information om teknikens möjligheter bör därför vara en självklar fråga i det fortsatta arbetet.

Trafikutskottets ställningstagande

Den föreslagna inriktningen för IT-politiken innebär att informationstekniken skall användas för att främja en ekologiskt hållbar utveckling, att datorer och annan IT-utrustning skall inordnas i ett hållbart kretslopp och att IT skall bidra till att minska transporters miljö- och hälsopåverkan. Som anges i propositionen bör därför olika aktörer stimuleras att arbeta för att IT-tillämpningar i högre grad utnyttjas i syfte att minska miljöpåverkan och främja en hållbar utveckling.

Som uppmärksammas i motion T24 (kd) är det betydelsefullt med information till olika användare i samhället om IT-tillämpningar för att förbättra miljön skall kunna få ett effektivt genomslag. Av propositionen framgår att en rad olika insatser planeras för att förstärka informationsutbudet. Utskottet förutsätter vidare att informationsfrågan kommer att vara en både naturlig och viktig fråga för den planerade miljödelegationens arbete.

Syftet med motionsyrkandet kommer därmed att tillgodoses. Med det anförda avstyrks motion T24 (kd) yrkande 9.

8 Övriga frågor

8.1 Uppföljning och utvärdering

Regeringens bedömning

Riksdagen gav i samband med 1996 års IT-beslut regeringen till känna att den parlamentariska förankringen skulle stärkas genom att regeringen årligen borde återkomma till riksdagen med en skrivelse som redovisade utvecklingen på IT-området. I propositionen redovisas mot denna bakgrund en kortfattad utvärdering av 1996 års IT-beslut.

Enligt riksdagens beslut år 1996 var det tre områden som skulle prioriteras i syfte att främja utvecklingen av informations- och kunskapssamhället, nämligen rättsordningen, utbildningen och samhällets informationsförsörjning. För varje område angavs ett antal målsättningar.

Målen för statens insatser på rättsområdet var att genomföra författningsändringar inom prioriterade rättsområden inom tre år samt att finna effektiva former för en kontinuerlig juridisk uppföljning av den snabba utvecklingen på IT-området.

Målet inom utbildningsområdet var att kunskaper om informationsteknik och dess användningsmöjligheter skall föras in på alla nivåer i utbildningsväsendet inom tre år.

Målet inom området för samhällets informationsförsörjning var att utforma en väl fungerande infrastruktur som ger hög tillgänglighet till basinformation och som verkar tillväxtbefrämjande.

Av propositionen framgår att såväl uppföljningar som utvärderingar är svåra inom IT-området med hänsyn bl.a. till att IT-politiken utvecklas och förverkligas i ett komplicerat samspel mellan stat och marknad. Enligt regeringens sammanfattande redovisning bedöms dock att flera mål har nåtts i stor utsträckning. Det gäller exempelvis målet att utnyttja IT:s möjligheter för att bidra till att skapa tillväxt och sysselsättning och stärka Sveriges konkurrenskraft. IT bedöms också ha utnyttjats för att utveckla välfärdssamhället och öka medborgarnas livskvalitet. IT har vidare förbättrat förutsättningarna för en ökad effektivitet och kvalitet inom den offentliga verksamheten och därmed förbättrat servicen till medborgare och företag. Däremot bedöms att målet om att utnyttja såväl kvinnors som mäns erfarenheter och kompetens i IT-utvecklingen ännu inte är tillfredsställande uppfyllt. Regeringen anger vidare att för flera mål är det svårt att bedöma måluppfyllelsen.

Av propositionen framgår att regeringen avser att även i fortsättningen hålla riksdagen fortlöpande underrättad om utvecklingen på IT-området. Erfarenheten har emellertid visat att en obligatorisk årlig skrivelse knappast är den lämpligaste formen för detta. IT-politiken aktualiserar många nya och ofta tekniskt komplicerade frågor. Den griper in över alla politikområden, vilket får till följd att redovisningar i ett sammanhang över hela det IT-politiska fältet blir mycket omfattande och resurskrävande samtidigt som det blir svårt att ge tillräckligt konkret och uttömmande information på varje område.

Enligt regeringens bedömning är det en bättre ordning att den parlamentariska förankringen tillgodoses genom att regeringen i olika propositioner eller i annan lämplig form utan krav på en särskild årlig IT-skrivelse håller riksdagen fortlöpande orienterad om utvecklingen.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet har under senare år lagt en allt större vikt vid att följa upp och utvärdera tidigare riksdagsbeslut. Bakgrunden är bl.a. att utvecklingen mot mål- och resultatstyrning gör det nödvändigt för riksdagen att i ökad utsträckning följa upp de beslut som fattas. Om så inte sker försvagas det demokratiska inflytandet över viktiga beslut. Många beslut, inte minst inom IT-området, har också långsiktiga konsekvenser där beslutsfattandet till stora delar måste grundas på strategiska bedömningar och prognoser för framtiden. Bedömningar och prognoser som kan behöva stämmas av mot de snabbt förändrade förutsättningar som kännetecknar det framväxande informations-samhället och den snabba teknikutvecklingen på IT-området.

Utskottets möjligheter att genomföra egna omfattande och kvalificerade granskningsprojekt är begränsade. Det är därför nödvändigt att regeringen lämnar information som möjliggör för utskottet att bedriva ett effektivt uppföljningsarbete. Det väsentliga är, enligt utskottets mening, att besluts- och planeringssystemet ger tillfredsställande information. I detta informationssystem måste uppföljning och granskning ingå som en naturlig del.

Som framgår av regeringens redovisning har det visat sig svårt att bedöma måluppfyllelsen av 1996 års IT-beslut. Även om klara positiva effekter kan redovisas på många områden är det inte lätt att tydligt klarlägga orsakssam-

band och resultat. Utskottet har förståelse för att det kan vara svårt att redovisa uppnådda resultat med hänsyn till utformningen av de övergripande IT-politiska målen. Möjligheten att bedöma effektivitet och måluppfyllelse är därmed begränsad.

Trafikutskottet delar regeringens uppfattning att den nuvarande redovisningsformen med en årlig skrivelse till riksdagen över IT-utvecklingen kan ifrågasättas. Sammanställningar över utvecklingen inom hela det IT-politiska fältet blir mycket omfattande och resurskrävande samtidigt som det blir svårt att ge tillräckligt konkret och uttömmande information på varje område. Enligt utskottets mening bör det i stället vara att föredra om en fördjupad uppföljnings- och utvärderingsinformation lämnas för särskilda områden. Utskottet har därmed inga erinringar mot regeringens önskemål att kravet på en samlad årlig redovisning slopas.

Utskottet vill samtidigt framhålla att för att underlätta uppföljningen och utvärderingen av det IT-politiska målet och IT-politikens inriktning är det viktigt att påskynda utvecklingen av relevanta indikatorer inom IT-området. I sammanhanget kan erinras om att trafikutskottet i samband med 1996 års IT-beslut förutsatte att de IT-politiska målen skulle vidareutvecklas och konkretiseras. En kontinuerlig uppföljning av konkreta förhållanden kan enligt utskottet visa om politiska åtgärder behöver ökas.

Som framgår av den stora mängd IT-motioner som behandlas i samband med den nu aktuella propositionen finns det ett klart politiskt intresse för en rad olika frågor inom IT-området. En utvecklad rapportering och en förbättrad IT-statistik är därför av stor vikt för att utvärdering av måluppfyllelsen skall kunna ske. Det är också enligt utskottets mening angeläget att en strategi utformas för vilken resultatinformation som skall lämnas och till vem samt när uppföljning och utvärdering skall ske och hur det skall gå till. Det finns även ett behov av en samlad och sektorsövergripande uppföljning.

Trafikutskottet vill också särskilt peka på betydelsen av att den fortsatta utbyggnaden av IT-infrastrukturen följs upp och redovisas för riksdagen. Det gäller såväl hur snabbt utbyggnaden sker som kostnaderna för utbyggnaden. En sådan redovisning kan lämpligen lämnas varje år i budgetpropositionen.

8.2 eEurope – Ett informationssamhälle för alla

Motionsförslag

Johnny Gylling m.fl. (kd) konstaterar i motion T24 att EG-kommissionens program eEurope – Ett informationssamhälle för alla endast omnämns översiktligt i propositionen. Enligt motionärerna borde regeringen ha redovisat programmets mål och vilka konsekvenser initiativet innebär för Sverige.

Trafikutskottets ställningstagande

Med anledning av motion T24 (kd) vill utskottet klarlägga att initiativet eEurope lanserades den 8 december 1999 genom att EG-kommissionen antog meddelandet ”eEurope – Ett informationssamhälle för alla”. Initiativet har tillkommit för att EU fullt ut skall dra nytta av de fördelar som informations-

samhället medför. Övergången från ett industriellt samhälle till ett informationssamhälle kommer att påverka europeisk sysselsättning, tillväxt och produktivitet. Avsikten med initiativet är att påskynda förändringen av den europeiska ekonomin och på bästa sätt utnyttja den tekniska kompetens som finns inom EU. Initiativet har följande tre huvudmål:

- Alla medborgare, hushåll, skolor, företag och förvaltningar skall föras in i den digitala tidsåldern och bli uppkopplade till Internet.
- Ett ”digitalt kompetent” Europa skall skapas. Detta måste understödjas av en företagskultur med beredskap att finansiera och utveckla nya idéer.
- Man måste säkerställa att hela processen inbegriper samtliga samhällsskikt, bygger upp konsumenternas förtroende och stärker den sociala sammanhållningen.

För att uppnå målen måste enligt programmet befintliga svagheter åtgärdas och hinder för en snabb spridning av digital teknik undanröjas. Följande åtgärder med specifika mål för åren 2001–2003 föreslås:

1. Europeisk ungdom på väg in i den digitala tidsåldern (tillgång till och användning av Internet och multimedier i skolan).
2. Billigare tillgång till Internet (mildrade tillståndsvillkor och ökad konkurrens).
3. Främjande av elektronisk handel (återstående direktiv skall antas och offentlig upphandling skall kunna ske elektroniskt).
4. Snabb Internettillgång för forskare och studenter (uppgradering av befintlig infrastruktur och interaktiva föreläsningar på nätet).
5. Smartkort för säker elektronisk tillgång (gemensamma specifikationer).
6. Riskkapital för högteknologiska små och medelstora företag (innovativa former för kapitalanskaffning, ökat deltagande från den privata sektorn).
7. eDeltagande för personer med funktionshinder (tillgänglighet och nätverk för forskningscenter).
8. Hälso- och sjukvård på nätet (kunskapscenter och tillgång till telematisk vårdinfrastruktur).
9. Intelligent transporter (säkerhets- och informationssystem).
10. Samhällsinformation på nätet (lättillgänglig information och elektronisk tvåvägskommunikation).

Trafikutskottet konstaterar att initiativet på många områden ligger väl i linje med svenska prioriteringar att utveckla informationssamhället. Enligt vad utskottet erfarit är det dock i dag svårt att klart ange vilka effekter initiativet kan få. Initiativet är fortfarande under beredning och oklarhet råder om hur det kan komma att genomföras.

I sammanhanget kan nämnas att Europaparlamentet den 13 mars 2000 lämnade ett betänkande med anledning av initiativet. Parlamentet välkomnar kommissionens program men förväntar sig att kommissionen utarbetar detaljerade planer, gör tydliga prioriteringar och definierar EU:s respektive medlemsstaternas uppgifter. Parlamentet framförde också en rad kommentarer om vad man bör prioritera inom initiativet.

Utskottet förutsätter att regeringen på lämpligt sätt återkommer och redovisar hur initiativet vidareutvecklas och dess konsekvenser för Sverige. Med det anförda avstyrker utskottet motion T24 (kd) yrkande 17.

8.3 EU-institut inom IT-området

Motionsförslag

I två motioner föreslås att delar av ett svenskt EU-institut inom IT-området lokaliseras till Karlskrona/Ronneby. Det gäller motionerna T711 av Willy Söderdahl m.fl. (v, m, kd) och T716 av Jan Björkman m.fl. (s).

Enligt motionärernas bedömning är det viktigt att frågan om ett EU-institut på IT-området drivs på ett kraftfullt sätt och att hela landets FoU-kapacitet inom IT-området utnyttjas. Det är därför angeläget att vid en etablering utnyttja alla de forskningsmiljöer som har byggts upp runt om i Sverige så att man kan skapa ett forskningsnätverk som utnyttjar den samlade styrkan som landet besitter inom området. Av motionerna framgår att Soft Center, Telecom City och Högskolan i Karlskrona/Ronneby tillsammans har byggt upp en av landets starkast tillämpade forskningsmiljöer inom programvaruutveckling, telekommunikation och signalbehandling i Blekinge. Högskolan bör därför, tillsammans med näringslivet, kunna skapa ett centrum där man bedriver tillämpad forskning och utveckling om kapacitet och säkerhet i nät, särskilt Internet, samt om tjänsteutveckling i mobiltelefonnät. Naturliga aktörer i en sådan centrumbildning är bl.a. de snabbväxande företagen inom Soft Center och Telecom City.

Motionärerna påpekar vidare att genom EU:s pågående utvidgning som Sverige stöder så ligger Blekinge rent geografiskt mycket väl till med dagliga förbindelser över Östersjön. Blekinge ligger dessutom långt framme i bygandet av "elektroniska motorvägar". Egna eller hyrda stadsnät finns i länets alla kommuner. Motionärerna föreslår mot denna bakgrund att den forskning som bedrivs inom IT-området vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby skall ingå som en del i det förslag till EU-institut på IT-området som regeringen bör verka för.

Trafikutskottets ställningstagande

Sverige är en av världens mest framstående IT-nationer med bl.a. en stark industriell bas, hög användning av informationsteknik samt en stark expansion av företag inom IT-sektorn. Trafikutskottet anser mot denna bakgrund att det är både naturligt och angeläget att verka för att ett eventuellt europeiskt IT-institut får sin placering i Sverige. Utskottet bedömer också att ett IT-institut verksamt kan komma att stödja EG-kommissionens initiativ "Europe – Ett informationsamhälle för alla. Trafikutskottet förutsätter därmed att regeringen aktivt följer den fortsatta hanteringen av frågan om en gemensam europeisk myndighet på IT-området och kraftfullt verkar för att en eventuell sådan myndighet lokaliseras i Sverige.

Trafikutskottet delar motionärernas uppfattning om att en betydelsefull IT-miljö har byggts upp i Blekinge. Enligt utskottets mening är dock frågan om

var och i vilka former en lokalisering i landet lämpligen bör ske alltför tidigt väckt. Trafikuskottet avstyrker därför motionerna T711 (v, m, kd) och T716 (s).

8.4 Personaloptioner

Bakgrundsuppgifter

En personaloption är en rättighet som ges ut enbart till anställda inom ett företag eller en företagsgrupp. Den innebär att den anställde under vissa förutsättningar i framtiden har rätt att förvärva aktier till ett i förväg bestämt pris. Optionsvillkoren är enhetliga för samtliga anställda som får del av förmånen och är ofta bestämda i en optionsplan.

Personaloptionen kännetecknas av att den är förenad med olika förfoganderättsinskränkningar – t.ex. att den inte får överlåtas eller pantsättas – och att den kan utnyttjas först efter en viss kvalifikationstid. Det är inte ovanligt att optionen är uppdelad i ”etapper” med olika kvalifikationstider. Optionens löptid är lång, ofta tio år. Vanligtvis förfaller personaloptionen om anställningen upphör på grund av uppsägning, avskedande eller dödsfall.

Enligt tidigare praxis (RÅ 1986 ref. 36) fanns möjlighet att skjuta upp beskattningstidpunkten genom ett avtal om inskränkning i en anställds rätt att förfoga över förvärvade värdepapper. Denna möjlighet upphörde genom en lagändring den 1 januari 1990 som innebar att förmån av värdepapper skall tas upp till beskattning vid avtalstidpunkten. I två avgöranden under år 1994 fann Regeringsrätten emellertid att reglerna inte var tillämpliga på de i målen aktuella optionerna eftersom de inte hade karaktär av värdepapper. Skatteplikten ansågs inträda först när den skattskyldige hade möjlighet att utnyttja optionen. Mot denna bakgrund infördes fr.o.m. 1999 års taxering nya bestämmelser som innebär att optioner som inte utgör värdepapper beskattas när de utnyttjas eller avyttras (prop. 1997/98:133, 1997/98:SkU26). För optioner som utgör värdepapper gäller alljämt att de skall beskattas vid förvärvet.

Nuerna finns reglerna i inkomstskattelagen. Av 10 kap. 11 § framgår dels att en skattskyldig som på grund av sin tjänst förvärvar värdepapper på förmånliga villkor skall ta upp förmånen som intäkt det beskattningsår då förvärvet sker, dels att en skattskyldig som på grund av sin tjänst förvärvar en rätt att i framtiden förvärva värdepapper till ett i förväg bestämt pris eller i övrigt på förmånliga villkor skall ta upp förmånen som intäkt det beskattningsår då rätten utnyttjas eller överlåts. Särskilda regler gäller vid in- och utflyttning. Syftet med dessa regler är att beskattningen endast skall träffa optionsrätt som är intjänad i Sverige.

Motionsförslag

I motion T28 av Bo Lundgren m.fl. (m) hemställs att beskattningen av personaloptioner ses över. De höga socialavgifterna skapar enligt dessa motionärer problem och en förändring av inbetalningstidpunkten bör därför övervägas. Vidare bör villkoren för personer med personaloptioner som arbetar

tillfälligt i Sverige ses över. Härvid måste konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler tas som utgångspunkt.

I motion T24 av Johnny Gylling m.fl. (kd) anføres att svårigheten att utfärda konkurrenskraftiga optionsprogram till medarbetare är ett konkret hinder för den svenska utvecklingen och att länder med mer fördelaktig optionsbeskattning lockar till sig våra mest kunniga personer. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag till nya regler för beskattningen av optionsprogram.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet anför i sitt yttrande (SkU9y) att optionsprogram innebär ett visst mått av risktagande från såväl arbetstagarens som arbetsgivarens sida. I och med att parterna – genom avtalets konstruktion – har valt att skjuta upp beskattningen till en framtida tidpunkt är det svårt att förutse storleken på de skatte- respektive avgiftsinbetalningar som krävs när beskattningen väl utlöses. Om värdet är noll har den anställde gått miste om sin löneförmån. Är värdet stort kan skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgifter bli betungande för arbetsgivaren.

Enligt skatteutskottets mening finns det inte något bärande skäl att beskatta lön i form av optioner efter förmånligare regler än de som gäller för andra löneförmåner. Det är bara inom vissa delar av arbetsmarknaden som den här typen av löneförmåner kan erhållas, och det skulle enligt utskottets mening skapa en i det närmaste ohållbar situation om vissa grupper på detta sätt fick en förmånligare beskattning än andra grupper.

När det gäller beskattningen av personaloptioner som innehas av personer som arbetar tillfälligt i Sverige har de nuvarande reglerna en utformning som syftar till att beskattningen endast skall träffa optionsrätter som är intjänade här. Motionärerna har inte anfört något som kan utgöra ett skäl att frångå denna princip.

Med det anförda avstyrker skatteutskottet de aktuella motionsyrkandena.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med skatteutskottet motionerna T24 (kd) yrkande 2 och T28 (m) yrkande 12 i denna del.

8.5 Riskkapitalbolag

Bakgrundsuppgifter

Det nuvarande systemet för beskattning av bolagsinkomster bygger på att skatt betalas i två led, en gång på företagsnivå när vinsten uppstår och en gång av ägaren som beskattas för utdelning eller reavinst. För att förhindra att en vinst beskattas flera gånger inom en koncern (kedjebeskattnings) beskattas inte moderbolag för utdelning från bl.a. dotterbolag. I konsekvens härmed borde även reavinst vid försäljning av dotterbolag, eller mer precist reavinst på s.k. näringsbetingade aktier och andra andelar, undantas från

beskattning. Det har emellertid inte varit möjligt att införa en sådan ordning eftersom den kan leda till att beskattningen undgås med hjälp av utlands-transaktioner.

För att göra det möjligt att använda aktiebolag som mellanhänder vid investering i aktier och liknande har särskilda regler tillskapats för s.k. investmentföretag. För dessa företag gäller att mottagna utdelningar beskattas samtidigt som avdrag medges för lämnade utdelningar. Vidare har den sedvanliga reavinstbeskattningen vid försäljning av aktier m.m. ersatts med en årlig schablonbeskattning på 2 % av aktievärdet. Särskilda villkor skall vara uppfyllda för att ett aktiebolag skall kunna tillämpa reglerna för investmentföretag. Av 39 kap. 15 § inkomstskattelagen framgår att aktiebolaget uteslutande eller så gott som uteslutande skall förvalta värdepapper eller liknande tillgångar, att dess uppgift väsentligen skall vara att genom ett väl-fördelat värdepappersinnehav erbjuda andelsägarna riskfördelning och att det skall ägas av ett stort antal fysiska personer.

Småföretagsdelegationen har i betänkandet Kapitalförsörjning till småföretag (SOU 1998:93) föreslagit att riskkapitalbolag skall klassas som investmentföretag i skattehänseende. Riskkapitalbolagen specialiserar sig på att göra mycket riskfyllda placeringar lönsamma genom att inrikta sig på vissa branscher och genom att välja placeringar som ger en mycket hög avkastning i de fall då de lyckas. Genom sin specialisering har de svårt att uppfylla de särskilda krav som gäller för investmentföretag.

Utredningen (Fi 1998:10) om vissa företagsskattefrågor arbetar med utformningen av ett system med slopad kapitalvinstbeskattning på näringsbetingade andelar inom företagssektorn. Samtidigt arbetar Utredningen (Fi 1998:11) om vissa internationella företagsskattefrågor med en lösning på utlandsproblemet, dvs. risken för skatteundandraganden med hjälp av utlandstransaktioner om kapitalvinster på näringsbetingade aktier skattebefrias.

Finansministern har i ett frågesvar i december 1999 redovisat ett underhandsbesked från Utredningen (Fi 1998:10) om vissa företagsskattefrågor som innebär att utredningens förslag kommer att lösa riskkapitalbolagens problem (fråga 1999/2000:306).

Motionsförslag

I motion T28 av Bo Lundgren m.fl. (m) anförs bl.a. att det bör övervägas att ge riskkapitalbolag samma regler som investmentföretag.

I motion T24 av Johnny Gylling m.fl. (kd) anförs att riskkapitalbolag som investerar i de nya IT-företagen måste få en rimligare beskattning. De har enligt motionärerna en mycket ofördelaktig skattesituation gentemot andra investmentbolag. I stället för att betala en 60-procentig skatt förekommer det att sådana bolag skattar på exempelvis Cayman Island. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag till nya regler för beskattningen av riskkapitalbolag.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet redovisar i sitt yttrande (SkU9y) att det pågår ett arbete som syftar till att finna en lösning på de problem med riskkapitalbolagens beskattning som motionärerna tar upp. Två utredningar arbetar med en lösning som kan innebära att kapitalvinstbeskattningen av näringsbetingade aktier slopas. En sådan lösning skulle medföra att riskkapitalbolag får förmånligare skatteregler för sina näringsbetingade aktier än vad som skulle gälla om de i stället fick tillämpa reglerna för investmentföretag. Enligt skatteutskottets mening bör resultatet av det nu aktuella utredningsarbetet avvaktas. Skatteutskottet avstyrker motionsyrkandena.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med skatteutskottet motionerna T24 (kd) yrkande 3 och T28 (m) yrkande 12 i denna del.

8.6 Skattesubventionering av programvara och dator**Motionsförslag**

I motion T210 av Johnny Gylling m.fl. (kd) anförs att regeringen inte redovisar någon fortsättning på strategin med skattesubventionering för hemköp av PC och att regeringen bör överväga den modell man valt i USA där man får göra avdrag för programvara och dator oavsett vem man är eller var man arbetar.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet anför i sitt yttrande (SkU9y) att motionärernas förslag innebär en vittgående avdragsrätt som skulle resultera i en kraftig och oönskad snedvridning av konkurrensen på detta område och omedelbart ge upphov till en mängd gränsdragningsproblem. Skatteutskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet avstyrker i likhet med skatteutskottet motion T210 (kd) yrkande 50.

8.7 Bokföringsregler**Motionsförslag**

I motion T24 av Johnny Gylling m.fl (kd) anförs att det i dag är svårt att värdera företagens intellektuella kapital. Motionärerna efterlyser därför en översyn av bokföringsreglerna.

Trafikuskottet bedömer att utvecklingen mot ett informationssamhälle innebär att olika kunskaps- och tjänsteföretag kommer att få ökad betydelse. När det gäller tillgångarna i dessa företag har det intellektuella kapitalet, dvs. de anställdas kompetens, databaser, kundregister, organisationsstrukturer etc., fått ökad betydelse. För en korrekt värdering av dessa värden krävs som påtalas i motionen en tillfredsställande ekonomisk redovisning.

Laguskottet har tidigare behandlat frågan om redovisning i kunskapsintensiva företag och i samband därmed anordnat en offentlig utfrågning (1997/98:LU11, rskr. 1997/98:69). Enligt laguskottets uppfattning är den pågående utvecklingen och arbetet i olika nationella och internationella forum positiva när det gäller redovisning av s.k. mjuka tillgångar. Laguskottet avstyrkte mot bl.a. denna bakgrund motionsyrkanden om översyn av redovisningslagen för att underlätta värdering av tjänsteföretag.

Med det anförda finner utskottet att syftet med motionen kommer att tillgodose utan att riksdagen tar något initiativ i frågan. Trafikuskottet avstyrker därmed motion T24 (kd) yrkande 4.

8.8 Intellektuell egendom

Motionsförslag

Lennart Daléus m.fl. (c) förordar i motion T703 att regeringen bör få i uppdrag att för riksdagen presentera förslag till svenska ståndpunkter vad avser förhandlingar om intellektuell egendom m.m. Redogörelsen bör även innehålla en samlad översyn av de bestämmelser som regeringen medverkat till och de effekter dessa bestämmelser kan få för Sverige.

Trafikuskottets ställningstagande

Trafikuskottet konstaterar att med den ökade internationaliseringen behandlas allt fler frågor i olika internationella forum. Det är därför av betydelse att regeringen i ett tidigt skede redovisar och samråder med riksdagen i viktigare frågor.

Inom ramen för riksdagens och regeringens hantering av EU-frågor har ett samråds- och informationssystem byggts upp för att förstärka den demokratiska insynen och riksdagens inflytande. Utskottet förutsätter att den av motionärerna påtalade frågan kommer att redovisas av regeringen inom ramen för det etablerade samrådssystemet. Med hänvisning till det anförda avstyrks motion T703 (c) yrkande 23.

8.9 Europeisk "Nasdaqbörs"

Motionsförslag

Bo Lundgren m.fl. (m) framhåller i motion T28 att Sverige är en ledande nation för IT-relaterade tjänster och teknik. Det är därför av yttersta vikt att de företag som nu verkar och finns på den svenska marknaden inte försvin-

ner till andra marknader. En förutsättning för detta är att riskkapitalmarknaden för kunskapsföretag fungerar väl. Enligt motionärerna skulle analyskapacitet, managementkapacitet och likviditet på marknaden förbättras om en "Nasdaqbörs" etableras i Europa.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet konstaterar att fri etableringsrätt och fri konkurrens är grundläggande principer för regelverket i Sverige när det gäller ekonomiska marknadsplatser. Förutsatt att marknadsunderlag finns kan marknadsplatser av varierande storlek och inriktning bildas.

Utskottet vill vidare tillägga att börshandeln genom utvecklingen av Internet blir alltmer konkurrensutsatt och gränsöverskridande. En utvecklingslinje är att det skapas färre och mer likvida börser. I sammanhanget kan nämnas att OM Gruppen tillsammans med den amerikanska investmentbanken Morgan Stanley Dean Witter planerar att senare i år starta en elektronisk europeisk börs, Jiway. Den amerikanska tillväxt- och teknikbörsen Nasdaq planerar dessutom att inleda ett samarbete med IX (International Exchanges) som nyligen bildats av Deutsche Börse i Frankfurt och London Stock Exchange.

Trafikutskottet kan mot denna bakgrund för sin del inte se några motiv för riksdagen att ta initiativ till skapande av nya börser eller andra marknadsplatser i Europa. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion T28 (m) yrkande 16.

8.10 Betalkortstelefoner

Motionsförslag

Bengt Silfverstrand (s) uppmärksammar i motion T804 att betalkortstelefoner inte är knutna till någon viss person och därmed inte kan spåras för brottsbekämpning. Motionären begär mot denna bakgrund förslag till lagstiftning som innebär att alla telefoninnehavare registreras.

Trafikutskottets ställningstagande

Vid halvårsskiftet 1999 uppgick antalet mobiltelefonabonnemang i Sverige till drygt 4,6 miljoner. Detta motsvarar en mobiltelefonföretäthet på över 50 % av befolkningen. Abonnemangen med kontantkort beräknas utgöra ca 34 % av det totala antalet abonnemang. Fortfarande sker en snabb tillväxt av mobiltelemarknaden, bl.a. som en följd av att tekniken hela tiden vidareutvecklas.

Utskottet konstaterar mot denna bakgrund att en obligatorisk registrering av alla innehavare av mobiltelefoner skulle ställa krav på en omfattande administrativ hantering och därmed även betydande kostnader. Beroende på registrerings utformning kan vidare tillkomma krav på tillsyn och kontroll. Till bilden hör dessutom att även med en obligatorisk registrering är det inte sannolikt att de åsyftade positiva effekterna för brottsbekämpning skulle kunna uppnås.

Trafikutskottet är därmed inte berett att förorda lagstiftning om obligatorisk registrering av mobiltelefoner. Motion T804 (s) avstyrks följaktligen.

1999/2000:TU9

8.11 Mobiltelefoners hälsorisker

Bakgrundsuppgifter

Världshälsoorganisationen (WHO) har ställt samman ett dokument om elektromagnetiska fält, EMF (Briefing pamphlet series; 32, 1999). I sammanfattningen anges följande:

Det finns välgrundade, allmänt erkända riktlinjer för mänsklig exponering av EMF. För de flesta av oss ligger vår exponering för EMF i vardagslivet klart under dessa riktlinjers gränsvärden. Man har inte hittat några negativa hälsoeffekter för personer som utsätts för sådana vardagliga bakgrunds nivåer. Men det pågår många studier, speciellt sådana som rör cancer och magnetfält och mobiltelefoners långtidseffekter. Det finns vidare ett klart intresse och viss oro hos allmänheten för vissa EMF-källor, speciellt högspänningsledningar och mobiltelefonsystemens basstationsantennar. Sådan oro har en direkt påverkan på folkhälsan i många länder. Därför är det viktigt att gå ut till allmänheten med en balanserad och objektiv information i dessa frågor.

När det särskilt gäller mobiltelefoners hälsorisker anges i dokumentet bl.a. följande:

Långtidseffekter av mobiltelefoner är ett annat område som ägnats mycket forskning. EU-kommissionens expertgrupp i den frågan konstaterar att definitiva svar om hälsorisken knappast kommer inom kort. Den rekommenderar ett omfattande program för biologisk forskning för att undersöka riskerna för hjärncancer och andra cancerformer. Den internationella kommissionen för skydd mot icke-joniserande strålning (ICNIRP) har gjort ett uttalande om hälsofrågor i samband med basstationer och användning av mobiltelefoner med avseende på cancerrisk. Den drar slutsatsen att det inte finns några klara bevis för en sådan risk, men att resultatet av vissa experimentella studier motiverar ytterligare undersökningar.

Motionsförslag

Hälsorisker på grund av elektromagnetiska fält från mobiltelefoner uppmärksammas i fyra motioner.

Eva Flyborg (fp) framhåller i motion T702 att strålningen skiljer sig stort mellan olika telefonmodeller. Mätningarna kontrolleras dock inte av några myndigheter eller oberoende forskningsinstitut och tillverkarna redovisar inte heller mätvärdena. Enligt motionären borde det vara naturligt för mobiltefontillverkarna att ge konsumenterna möjlighet att bedöma vilka faktorer man vill väga in när man skaffar mobiltelefon. Vill inte tillverkarna offentliggöra uppgifterna får man allvarligt överväga att lagstifta i frågan (yrkande 1). Motionären efterlyser vidare lagstiftad tillsyn av mobiltelefonernas strålningsvärde (yrkande 2) och ett klarläggande om gällande gränsvärden behöver skärpas med hänsyn till nya forskningsrön och ett ökat mobiltelefonanvändande.

Marianne Andersson och Gunnel Wallin (båda c) framhåller i motion Bo528 att det borde vara obligatoriskt att ange mängden strålning en viss mobiltelefon avger i olika lägen, t.ex. om man ringer utomhus eller från bilen eller från andra platser som skärmar av mikrovågorna.

Barbro Feltzing (mp) framhåller i motion T706 att så länge inget är fastställt om riskerna och forskningen inte kan påvisa entydiga resultat bör försiktighetsprincipen gälla vid användning av mobiltelefoner (yrkande 1). Strålningsvärden för mobiltelefoner bör göras officiella (yrkande 2). Forskningen om radiofrekventa fält bör ökas (yrkande 3). I motionen behandlas vidare den undantagsklausul som finns bl.a. i Sverige som anger att apparater under ett visst värde (7 watt) inte behöver kontrolleras. Enligt motionären bör denna undantagsklausul slopas eftersom ett stort antal mobiltelefoner nu kommer ut på marknaden, vilket innebär att strålningen ökar i samhället (yrkande 5). En varningstext som varnar för alltför flitigt användande bör finnas på mobiltelefoner (yrkande 6). Dessutom anges att en rekommendation bör utfärdas om användning av mobiltelefon i bilar med hänsyn till att strålningsvärdena kan variera betydligt (yrkande 7). Motionären framhåller slutligen att det finns en mängd olika elektriska fält som samverkar med varandra. Mot denna bakgrund efterlyses forskning för att utröna hur alla tillkommande elektriska fält samverkar i luften och hur detta eventuellt kommer att påverka mänskligheten (yrkande 8).

Guðrun Lindvall (mp) framhåller i motion T712 att biologiska effekter av elektromagnetisk strålning numera har påvisats. Det är därför viktigt att klarare kunskap vinnas om vilka hälsoeffekter strålningen kan få och hur skador skall kunna undvikas (yrkande 1). I motionen framhålls vidare att som alternativ till utbyggnad av tre parallella mobiltelefonnät och för att förebygga framtida hälsorisker bör regeringen skyndsamt utreda och därefter genomföra bildandet av ett bolag eller en myndighet med ansvar för ett samordnat mobiltelefonnät (yrkandena 2 och 3).

Utbildningsutskottets yttrande

Utbildningsutskottet har i sitt yttrande (UbU5y) behandlat motionerna T702 (fp) och T706 (mp) om forskning kring hälsoeffekter av elektromagnetiska fält. Enligt utbildningsutskottet bör riksdagen avstå från att göra uttalanden om enstaka forskningsområden fristående från behandlingen av regeringens forskningspropositioner. Av utbildningsutskottets yttrande framgår att i början av nästa riksmöte avser regeringen att lägga fram en forskningspolitisk proposition.

Trafikutskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla att mätningar och teoretiska beräkningar av radiovågor från mobiltelefoner ger en i huvudsak samstämmig bild. Vid normalt användande av mobiltelefoner understiger strålningen gällande gränsvärden och rekommendationer. Gränsvärdet, det s.k. SAR-värdet (W/kg) anger att högst 0,02 W får absorberas i en vävnadsvolym om 10 gram. Omräknat blir

detta 2 W/kg. Typiska SAR-värden för GSM-telefoner är 0,2–1,3 W/kg. Mot bakgrund av dagens samlade kunskap bedöms därmed inte användandet av mobiltelefoner innebära några hälsorisker.

Även om det råder en bred samstämmighet bland huvuddelen av forskarvärlden finns det dock en oro till följd av hälsorisker av elektromagnetisk strålning från mobiltelefoner. Enligt exempelvis en engelsk rapport som presenterats nyligen anges att även om det inte finns några bevis för att det är ohälsosamt att bruka mobiltelefoner bör barn och ungdomar inte använda dem fritt. Utskottet kan vidare konstatera att mot bakgrund av den oro som finns bland allmänheten i många länder för hälsorisker till följd av elektrisk och kommunikationsteknisk utrustning som kraftledning, mobiltelefoner samt radio- och radarsändare pågår det i dag ett omfattande internationellt och nationellt arbete för att klarlägga eventuella hälsorisker. Som exempel kan nämnas att Världshälsoorganisationen, WHO, sedan år 1996 bedriver ett särskilt projekt rörande elektromagnetiska fält (EMF). Projektet är planerat att slutföras år 2005 och målsättningen är att nå internationell samsyn när det gäller värdering av hälsorisker förknippade med elektromagnetiska fält. I projektet ingår bl.a. kunskapsvärdering, forskningsinsatser, utveckling av gränsvärden för EMF samt råd om skyddsåtgärder.

I avvaktan på projektets resultat har WHO utfärdat ett antal rekommendationer. Det gäller bl.a. uppmaning om strikt efterföljande av gällande internationella och nationella säkerhetsstandarder, regler för lokalisering av basstationer för mobiltelefoni och åtgärder för att motverka att mobiltelefoner stör annan elektrisk utrustning. I sammanhanget kan vidare nämnas att till projektet är knutet en rådgivande kommitté bestående av företrädare för de länder som stöder projektet, bl.a. Sverige.

Strålskyddsinstitutet (SSI), som är ansvarig tillsynsmyndighet för elektromagnetiska fält, har vidare utrett strålningsförhållanden kring basstationer där teleantennerna är uppsatta. SSI anser att basstationerna inte innebär någon risk ur strålskyddssynpunkt.

Trafikutskottet konstaterar att frågor om bl.a. mobiltelefoners eventuella hälsoeffekter ägnas stor uppmärksamhet. Utskottet anser att detta är angeläget. Med tanke på den snabbt ökande användningen av mobiltelefoner i olika befolkningsgrupper och den snabba IT-utvecklingen i övrigt är det otillfredsställande att många människor känner osäkerhet och fruktan inför teknikens eventuella hälsoeffekter. Med tanke särskilt på att minderåriga är mer sårbara än vuxna är det viktigt att denna fråga ägnas särskild uppmärksamhet.

Mot bakgrund av nuvarande kunskaper, den omfattande internationella kompetensuppbyggnad som pågår och den övervakning som görs av berörda myndigheter anser inte utskottet att riksdagen nu bör ta något initiativ i frågan. Trafikutskottet förutsätter att regeringen fortsättningsvis kommer att lämna en redovisning av de insatser som görs på området och sin bedömning av eventuella hälsorisker.

När det gäller motionsförslagen om särskilda forskningsinsatser delar utskottet den uppfattning som utbildningsutskottet har redovisat, nämligen att riksdagen inte i detta sammanhang bör göra uttalanden om enskilda forskningsområden. Beträffande de förslag som väckts i motion T712 (mp) i syfte att skapa ett effektivt samutnyttjande av de mobila telesystemen (yrkandena

1 och 2) vill utskottet hänvisa till nyligen beslutade och föreslagna förändringar i telelagen. Krav har sålunda införts på att överkapacitet inom befintliga mobiltelenät skall upplåtas till företag som saknar egna nät. Vidare har regeringen i 2000 års ekonomiska vårproposition föreslagit nationell roaming, dvs. skyldighet för vissa operatörer att låta abonnenter hos andra operatörer sända och ta emot meddelanden via sitt nät.

Trafikutskottet avstyrker mot denna bakgrund motionerna T702 (fp), T706 (mp) yrkandena 1–3 och 5–8, T712 (mp) och Bo528 (c) yrkande 4.

Utskottet hemställer

IT-politikens mål och inriktning

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T26 yrkande 1,
res. 1 (c)
2. beträffande *IT-politikens mål och inriktning*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:T24 yrkandena 1 och 8, 1999/2000:T26 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:T28 yrkandena 11, 12 i denna del, 14 och 15, 1999/2000:T210 yrkande 49 och 1999/2000:T714 yrkande 1 godkänner vad regeringen föreslår om
dels IT-politiskt mål
dels IT-politikens inriktning
dels prioriterade uppgifter,
res. 2 (m, kd, fp)
res. 3 (c)

Tillgänglighet

3. beträffande *IT-infrastruktur*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkande 14, 1999/2000:T26 yrkandena 6 och 7, 1999/2000:T28 yrkandena 1, 3 och 4, 1999/2000:T29 yrkandena 3–7, 1999/2000:T205 yrkande 3, 1999/2000:T209 yrkande 19, 1999/2000:T210 yrkandena 47, 48 och 53, 1999/2000:T220 i denna del, 1999/2000:T222 yrkande 2, 1999/2000:T243 yrkandena 9 och 10, 1999/2000:T701, 1999/2000:T703 yrkandena 1–3, 1999/2000:T704, 1999/2000:T705 yrkandena 4 och 6, 1999/2000:T710, 1999/2000:T713, 1999/2000:T714 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:N213 yrkande 4, 1999/2000:N239 yrkande 7 och 1999/2000:N279 yrkande 7,
res. 4 (m, kd, fp)
res. 5 (c)
4. beträffande *tillgång till accessnät och lokal monopolisering*
att riksdagen
dels avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkande 15, 1999/2000:T28 yrkande 2 och 1999/2000:T717 yrkande 3,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om åtgärder för att öka konkurrensen på accessnäten,
5. beträffande *ledningsrättslagen*
att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:T23 yrkande 1 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144),
res. 6 (m, c)
6. beträffande *expropriationslagens ersättningsbestämmelser*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T23 yrkande 2,
res. 7 (m)

7. beträffande *markägares ersättningsrätt*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T26 yrkande 8,
res. 8 (c)

8. beträffande *tillgänglighet för funktionshindrade*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkande 16,
1999/2000:T703 yrkande 24 och 1999/2000:T705 yrkande 5,

9. beträffande *samhällets informationsförsörjning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:N273 yrkande 27,

Tillit till IT

10. beträffande *informationssäkerhet*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:T25,
1999/2000:T28 yrkande 9 och 1999/2000:T29 yrkande 1 godkänner
vad regeringen föreslår om ansvarsfördelning vad gäller informations-
säkerhetsarbetet,

11. beträffande *Internet och domännamn*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T703 yrkande 22,

12. beträffande *elektroniska signaturer m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkandena 10 och 11,
1999/2000:T703 yrkandena 15 och 19, 1999/2000:T717 yrkandena 13
och 14 samt 1999/2000:Ub802 yrkande 3,
res. 9 (m, kd, fp)

13. beträffande *kryptering*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T29 yrkande 2,

14. beträffande *integritetsfrågor m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T22, 1999/2000:T26 yr-
kande 4 och 1999/2000:T28 yrkande 10,
res. 10 (m)

Kompetens

15. beträffande *uppföljning av kommuners skolplaner*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub808 yrkande 1,
res. 11 (kd)

16. beträffande *bibliotekens roll för IT i skolan*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub808 yrkande 2,
res. 12 (kd)

17. beträffande *statistik över IT-användning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T703 yrkande 7,
res. 13 (c)

18. beträffande *Internetanslutning till skolor*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T703 yrkande 9,
res. 14 (c)

19. beträffande *tillgång till datorer och e-postadresser*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T705 yrkande 11 och
1999/2000:Ub294 yrkande 24,
res. 15 (fp)

20. beträffande *integration av IT i undervisningen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T705 yrkande 12,
res. 16 (fp)
21. beträffande *kunskapslyft hos befolkningen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T703 yrkande 4,
1999/2000:T714 yrkande 4, 1999/2000:Ub278 och 1999/2000:N241
yrkande 2,
res. 17 (c)
22. beträffande *fler högskoleutbildade inom IT*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkande 12 i denna
del och 1999/2000:T28 yrkandena 13 och 20,
res. 18 (m)
res. 19 (kd)
23. beträffande *distansutbildning med IT-stöd*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T28 yrkandena 18 och 19
samt 1999/2000:T703 yrkandena 6 och 10,
res. 20 (m)
res. 21 (c)
24. beträffande *kompetenscentrum för Internetteknik*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T21,
res. 22 (v)
25. beträffande *forskning inom vissa områden*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T24 yrkande 12 i denna del,
res. 23 (kd)
26. beträffande *nationell IT-kampanj*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkande 13,
1999/2000:N273 yrkande 32 och 1999/2000:Ub802 yrkande 2,
27. beträffande *IT-företag och arbetsmarknadsutbildning*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T29 yrkande 9 och
1999/2000:T705 yrkande 13,
28. beträffande *klimatet för forskning, utbildning och utveckling*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T28 yrkande 17,
res. 24 (m)
29. beträffande *hackarförädling*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A228 yrkande 3,

Användningen av IT

30. beträffande *IT för demokrati*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkandena 6 och 7,
1999/2000:T29 yrkande 10 och 1999/2000:K345,
31. beträffande *staten som föregångare inom IT-användning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T28 yrkandena 6–8,
res. 25 (m, kd, fp)
32. beträffande *användarinriktade kommunikationssystem m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T26 yrkande 5 och
1999/2000:T27,
33. beträffande *samarbete inom kulturområdet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T24 yrkande 5,

34. beträffande *elektronisk handel*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T703 yrkandena 20 och 21
och 1999/2000:T715,

35. beträffande *skatteeffekter av elektronisk handel*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T703 yrkande 14,
res. 26 (c)

36. beträffande *servicemyndighet för IT-konsumenter*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T705 yrkande 7,

37. beträffande *barnskydd*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T24 yrkande 18,

38. beträffande *marksänd digital-TV*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T28 yrkande 5, 1999/2000:
T29 yrkande 11 och 1999/2000:K355 yrkande 1,
res. 27 (m, fp)
res. 28 (c)

39. beträffande *IT-användningen och en ekologisk hållbar utveckling*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T24 yrkande 9,

Övriga frågor

40. beträffande *eEurope – Ett informationssamhälle för alla*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T24 yrkande 17,

41. beträffande *EU-institut på IT-området*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T711 och 1999/2000:
T716,

42. beträffande *personaloptioner*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkande 2 och
1999/2000:T28 yrkande 12 i denna del,
res. 29 (m, kd, fp)

43. beträffande *riskkapitalbolag*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T24 yrkande 3 och
1999/2000:T28 yrkande 12 i denna del,
res. 30 (m, kd, c, fp)

44. beträffande *skattesubventionering av programvara och dator*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T210 yrkande 50,
res. 31 (kd)

45. beträffande *bokföringsregler*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T24 yrkande 4,

46. beträffande *intellektuell egendom*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T703 yrkande 23,

47. beträffande *europaisk Nasdaqbörs*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T28 yrkande 16,
res. 32 (m)

48. beträffande *betalkortstelefoner*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:T804,

49. beträffande *mobiltelefoners hälsorisker*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T702, 1999/2000:T706 yr-
kandena 1–3 och 5–8, 1999/2000:T712 och 1999/2000:Bo528 yrkande
4.

1999/2000:TU9

res. 33 (v, fp, mp)

Stockholm den 23 maj 2000

På trafikutskottets vägnar

Monica Öhman

I beslutet har deltagit: Monica Öhman (s), Sven Bergström (c), Per-Richard Molén (m), Jarl Lander (s), Hans Stenberg (s), Karin Svensson Smith (v), Johnny Gylling (kd), Krister Örnfjäder (s), Lars Björkman (m), Monica Green (s), Inger Segelström (s), Tuve Skånberg (kd), Birgitta Wistrand (m), Mikael Johansson (mp), Kenth Skårvik (fp), Jan-Evert Rådström (m) och Sture Arnesson (v).

1. Avslag på propositionen (mom. 1)

Sven Bergström (c) anför:

Regeringens proposition består framför allt av vaga ambitioner och allmänt resonerande kring vissa IT-frågor. Som redovisats i Centerpartiets partimotion om IT-politiken T26 (c) behövs det därför mycket snart en ny IT-proposition med konkreta förslag och tydliga åtaganden om en digital allemansrätt och att tillgången till snabba Internetförbindelser skall komma alla till del. Dessförinnan saknas anledning för riksdagen att behandla propositionen. Riksdagen bör därför avslå propositionen och ge regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med en ny proposition som bygger på Centerpartiets riktlinjer om en digital allemansrätt.

Jag anser att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T26 yrkande 1 och med avslag på proposition 1999/2000:86 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

2. IT-politikens mål och inriktning (mom. 2)

Per-Richard Molén (m), Johnny Gylling (kd), Lars Björkman (m), Tuve Skånberg (kd), Birgitta Wistrand (m), Kenth Skårvik (fp) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Sverige har än så länge en unik tillväxtpotential på IT-området. Men det är viktigt att vår position befästs och förstärks så att nya möjligheter kan tas till vara. Utvecklingen är snabb och det faktum att Sverige ligger långt framme i dag jämfört med de flesta andra länder är ingalunda någon garanti för att vi kommer att behålla vår ledande position i framtiden. I åtskilliga andra länder sker nu en snabb utveckling, och vi kan räkna med allt hårdare konkurrens redan de närmaste åren. Vårt försprång kan med andra ord snabbt förloras.

En fortsatt god utveckling kräver åtgärder inom flera områden. Företag och individer måste ha ekonomiska incitament att investera. Åtgärder är vidare nödvändiga inom arbetslagstiftningen, kompetensförsörjningen och – när det gäller infrastrukturen – för den digitala ekonomin. Syftet måste vara att övervaka marknadsaktörerna och stärka konkurrensen. Det är t.ex. inte statens uppgift att bygga svartfibernet med skattepengar eller att bedriva osund konkurrens med privata bolag som bygger eller redan har byggt svartfibernet.

Vi anser därför att det behövs en politik som förstår de nya förutsättningarna och har en vision för att IT-branschen skall kunna växa i Sverige. För att behålla vår tätposition krävs att vi genomför åtgärder som syftar till att göra Sverige till ett mera attraktivt land att bo och verka i. Vårt skattesystem måste vara internationellt konkurrenskraftigt när det gäller beskattningen av arbetsinkomster, kapitalinkomster och företag. Vi måste ha regler som gör det möjligt för den kunskapsintensiva och snabbväxande IT-sektorn att i högre grad attrahera och behålla kvalificerad personal i Sverige. Vi måste ha

ett klimat som gör det lockande för individer att komma till Sverige och att stanna här. Det finns annars en risk att kommersialiseringen av resultaten från forskning och utveckling inte kommer till stånd, alternativt förläggs till utlandet.

Trafiksituationen måste även lösas för att göra Sverige till den naturliga platsen för IT-investeringar i norra eller östra Europa. Bristande tillgång på bostäder utgör också en flaskhals och hindrar i t.ex. Stockholmsregionen nya företag att etablera sig och äldre företag att växa. Sverige kan därför inte dra full nytta av sitt IT-försprång. En ny bostadspolitik måste därför förverkligas så att det skapas goda förutsättningar för att bygga bostäder i områden där det finns en stark efterfrågan.

Vi anser att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *IT-politikens mål och inriktning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T24 yrkandena 1 och 8, 1999/2000:T28 yrkandena 11, 12 i denna del, 14 och 15 och 1999/2000:T210 yrkande 49 samt med avslag på regeringens förslag om IT-politiskt mål, IT-politikens inriktning och prioriterade uppgifter samt motionerna 1999/2000:T26 yrkandena 2 och 3 samt 1999/2000:T714 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

3. IT-politikens mål och inriktning (mom. 2)

Sven Bergström (c) anför:

Informationstekniken förändrar samhället på ett långtgående sätt. För att dra de politiska konsekvenserna av denna tekniska omvälvning har Centerpartiet formulerat en politisk vision om en digital allemansrätt. Med digital allemansrätt menas att alla hushåll och företag skall ges lika förutsättningar att kunna utnyttja den nya informationstekniken. Den digitala allemansrätten byggs upp av tre byggstenar, nämligen ett optiskt fibernät i hela landet, ett kunskapslyft som når alla grupper i samhället och ett rättssystem som skapar likvärdiga villkor, förhindrar monopol och som tryggar konsumenternas makt.

Med denna utgångspunkt kan inte IT-politiken avgränsas till att enbart handla om IT, utan politiken måste inriktas på att skapa goda grundkunskaper så att alla människor kan delta i ett framtida kunskapssamhälle. Ett samhälle där IT används för att ta till vara människors kunskaper och kreativitet och därmed för att förändra strukturer och funktionssätt i samhälle och näringsliv. Centerpartiet anser därför att det IT-politiska målet bör formuleras som att *Sverige som första land skall bli ett kunskapssamhälle för alla*. Detta bör uppnås genom en IT-politik som berör samhällets alla sektorer.

När det gäller IT-politikens inriktning menar Centerpartiet att regeringen har satt målet för lågt vad avser regional utveckling. Stora delar av landet riskerar därmed att bli utan en tillfredsställande IT-infrastruktur. Vägledande för IT-politiken bör vara att den skall *bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt i hela landet genom en bra och likvärdig IT-infrastruktur*.

Jag anser att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *IT-politikens mål och inriktning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T26 yrkandena 2 och 3 samt 1999/2000:T714 yrkande 1 och med avslag på regeringens förslag om IT-politiskt mål, IT-politikens inriktning och prioriterade uppgifter samt motionerna 1999/2000:T24 yrkandena 1 och 8, 1999/2000:T28 yrkandena 11, 12 i denna del, 14 och 15 samt 1999/2000: T210 yrkande 49 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anför,

1999/2000:TU9
Reservationer

4. IT-infrastruktur (mom. 3)

Per-Richard Molén (m), Johnny Gylling (kd), Lars Björkman (m), Tuve Skånberg (kd), Birgitta Wistrand (m), Kenth Skårvik (fp) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Medborgare och företag i alla delar av Sverige bör inom de närmaste åren få tillgång till IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet. Vi har en stark tilltro till att marknadens aktörer – producenter, företag och privatpersoner – kommer att lösa efterfrågan på hög överföringshastighet på Internet precis som den tillgodoser efterfrågan på mobiltelefoner, datorer, telefaxar, telefoner och mycket annat, utan statlig regleringspolitik eller bidrag. Vi anser därför att staten först och främst bör stimulera en satsning på ett kraftfullt system för telekommunikation i Sverige. Det bör ske genom att bl.a. främja god konkurrens och mångfald på nätet.

Regeringen vill öronmärka 8 325 miljoner kronor till olika insatser för att påskynda en utbyggnad av bredband – genom främst optisk fiber – i Sverige. Enligt vår mening är det olämpligt att låsa fast sig vid någon speciell distributionsform med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen. Vi anser vidare att utbyggnaden av ett stomnät bör genomföras i konkurrens och att staten bara bör gripa in där marknaden inte räcker till. Marknaden kan med en aktiv konkurrensvårdande politik från samhället se till att tillgång till bredband erbjuds i konkurrens så att individer och företag får ett flertal tjänsteoperatörer att välja på.

Precis som med mobiltelefonens GSM-nät kommer det dock att ta lång tid innan hela Sverige är täckt. Här har staten en tydlig uppgift och det finns flera idéer om hur detta kan gå till: genom upphandling utan låsning till viss teknik, genom ROT-avdrag för boende i glesbygdskommuner, rena investeringsbidrag till intresserade aktörer, investeringsstöd via länsstyrelsernas regionala infrastrukturmedel och till viss del via EU-medel.

Det finns både fördelar och nackdelar med skattereduktion för bredbandsanslutning. En stimulans kan utan tvivel påverka beteenden i positiv riktning, men det innebär samtidigt risker för sneda konkurrenssituationer och onödiga kostnader för skattebetalare och konsumenter. Prisnivån hos leverantörerna av bredbandsuppkopplingar riskerar att hållas uppe och dessutom kan beslut om uppkoppling komma att fördröjas i avvaktan på besked om hur det framtida stödet kommer att vara utformat.

Vi anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

94

3. beträffande IT-infrastruktur

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T24 yrkande 14, 1999/2000:T28 yrkandena 1, 3 och 4, 1999/2000:T29 yrkandena 3–7, 1999/2000:T209 yrkande 19, 1999/2000:T210 yrkandena 47, 48 och 53, 1999/2000:T704, 1999/2000:T705 yrkandena 4 och 6, 1999/2000:N239 yrkande 7 och 1999/2000:N279 yrkande 7 samt med avslag på motionerna 1999/2000:T26 yrkandena 6 och 7, 1999/2000:T205 yrkande 3, 1999/2000:T220 i denna del, 1999/2000:T222 yrkande 2, 1999/2000:T243 yrkandena 9 och 10, 1999/2000:T701, 1999/2000:T703 yrkandena 1–3, 1999/2000:T710, 1999/2000:T713, 1999/2000:T714 yrkandena 2 och 3 samt 1999/2000:N213 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

5. IT-infrastruktur (mom. 3)

Sven Bergström (c) anför:

Centerpartiet anser att staten bör stå som ägare till en heltäckande digital infrastruktur, byggd på optisk fiber till hushållen och företagen och finansierad antingen genom abonnemangsavgifter eller genom koncessionsavgifter för operatörerna, som i sin tur får ta ut avgifterna av konsumenterna. För att utbyggnaden snabbt skall komma i gång bör riksdagen bemyndiga regeringen att inrätta ett nytt helägt statligt bolag för att upphandla den nödvändiga infrastrukturen och för att tillhandahålla denna på likvärdiga villkor till alla operatörer. Kostnaden för bolagets investering beräknas till ca 60 miljarder kronor. Riksdagen bör bemyndiga regeringen att anvisa 10 miljarder kronor för detta bolags aktiekapital. Regeringen bör snarast framlägga förslag om dessa bemyndiganden.

Centerpartiets alternativ med en digital allemansrätt kan därmed på ett bättre och snabbare sätt än regeringens förslag ge hela landet tillgång till en heltäckande infrastruktur. Det betyder att någon skattereduktion för bredbandsanslutning inte behövs. I den fortsatta beredningen av regelverket för IT-infrastrukturen bör vidare lösningar sökas som motverkar framväxten av monopolsituationer. En sådan lösning bör vara att uppmuntra kunderna att själva äga förbindelserna på samma sätt som elektrifieringen av landsbygden en gång åstadkoms.

Centerpartiet anser vidare att anslutningsavgifterna för ISDN och motsvarande bör vara densamma över hela landet så att regional obalans motverkas.

Sammanfattningsvis menar Centerpartiet att den statliga politiken för digital infrastruktur bör utgå från tre tydliga kriterier:

- Att trygga konkurrensen på tjänste- och operatörssidorna som är den mer dynamiska delen av IT-sektorn genom ett nät öppet på lika villkor för alla operatörer.
- Att garantera likvärdiga förbindelser i hela landet.
- Att ge förutsättningar för en långsiktig planering som gör att nätet blir skalbart i takt med att efterfrågan på kapacitet ökar.

Jag anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *IT-infrastruktur*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T26 yrkandena 6 och 7, 1999/2000:T703 yrkandena 1–3, 1999/2000:T714 yrkandena 2 och 3 samt 1999/2000:T222 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1999/2000:T24 yrkande 14, 1999/2000:T28 yrkandena 1, 3 och 4, 1999/2000:T29 yrkandena 3–7, 1999/2000:T205 yrkande 3, 1999/2000:T209 yrkande 19, 1999/2000:T210 yrkandena 47, 48 och 53, 1999/2000:T220 i denna del, 1999/2000:T243 yrkandena 9 och 10, 1999/2000:T701, 1999/2000:T704, 1999/2000:T705 yrkandena 4 och 6, 1999/2000:T710, 1999/2000:T713, 1999/2000:N213 yrkande 4, 1999/2000:N239 yrkande 7 och 1999/2000:N279 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

1999/2000:TU9
Reservationer

6. Ledningsrättslagen (mom. 5)

Sven Bergström (c), Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Det utredningsförslag som ligger till grund för regeringens förslag beträffande ledningsrättslagen har ändrats till det bättre på en punkt. Förslaget har nämligen försetts med en regel som gör det möjligt för fastighetsägaren att få ersättning för det intrång i hans äganderätt som förslaget leder till. Regeringsförslaget har dock fortfarande brister.

Från rättssäkerhetssynpunkt kan den retroaktiva tillämpningen av lagförslaget ifrågasättas utifrån det egendomsskydd som finns reglerat i regeringsformen och Europakonventionen. Något mycket anmärkningsvärt är vidare att de utökade rättigheterna att dra fram och begagna kompletterande ledningar, som genom lagförslaget tillkommer ledningsrättshavaren, inte ger markägaren några möjligheter att få den utökade upplåtelsen prövad vid förrättning och ytterst av domstol. Markägaren är alltså utan möjlighet att få sina invändningar prövade. Detta skall ses mot bakgrund av att lagförslaget inte innehåller några begränsningar vad gäller antalet kablar som får dras fram och brukas.

Till detta kommer att även tillbehör till kabeln, t.ex. transformatorstationer eller master, kan sätta upp med stöd av ledningsrätten utan prövning vid en förrättning. Regeringen motiverar sitt förslag med att ett förrättningsförfarande skulle vara resurskrävande både i tid och pengar. Enligt vår mening är det inte godtagbart att enskilda intressen skall få stå tillbaka av de skäl regeringen anger.

Vi anser att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *ledningsrättslagen*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:T23 yrkande 1 och med avslag på det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144) som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

7. Expropriationslagens ersättningsbestämmelser (mom. 6)

1999/2000:TU9
Reservationer

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Expropriationslagen bör ändras så att ersättningsreglerna ger markägaren kompensation för fastighetens fulla marknadsvärde samt för de kostnader och det inkomstbortfall som inte kan återvinnas. De förändringar av expropriationslagens ersättningsregler som gjordes i början av 1970-talet innebar att den tidigare rådande grundprincipen om full ersättning övergavs. I stället för att på marknadsmässiga grunder kompensera drabbade fastighetsägare antogs en lagstiftning som inte på ett rimligt sätt avspeglar en fastighets egentliga värde, dvs. ett nuvärde som innefattar framtida förväntningsvärden.

Den enskilde fastighetsägarens underläge gentemot exproprianten förstärks av den s.k. presumtionsregeln. Att som presumtionsregeln föreskriver ålägga den drabbade fastighetsägaren bevisbördan avseende eventuella förväntningsvärden går på tvärs mot gängse rättssäkerhetsprinciper. Det enda rimliga förhållandet är att exproprianten skall ha bevisbördan. Presumtionsregeln bör således avskaffas.

De problem som nu angivits framträder särskilt tydligt när expropriationslagens regler används för att bestämma ersättningen för det intrång en ledningsrätt som utnyttjas inom IT-samhället medför. Förhållandet mellan de förtjänstmöjligheter kabelägaren har på grund av sitt kabelinnehav och de belopp markägaren har rätt till framstår som uppenbart orättvist.

Enligt vår mening bör regeringen anmodas att snarast återkomma med förslag om ändringar i expropriationslagen som innebär att exproprianten ges bevisbördan i fråga om orsaken till markvärdesökningarna. Förslag med denna inriktning bör kunna föreläggas riksdagen utan vidare dröjsmål. Därutöver bör utarbetas förslag om ändrade ersättningsregler i syfte att stärka markägarens ställning i enlighet med vad som anförts.

Vi anser att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *expropriationslagens ersättningsbestämmelser* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T23 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

8. Markägares ersättningsrätt (mom. 7)

Sven Bergström (c) anför:

De ändringar som regeringen föreslår i ledningsrättslagen för att möjliggöra en snabb utbyggnad innebär egentligen inte någon väsentlig skillnad gentemot dagens situation. I sammanhanget vill vi dock framhålla vikten av att markägaren hålls skadeslös och verkligen erhåller skälig ersättning för det intrång han drabbas av. Särskilt gäller detta två typer av skadefall. Det ena gäller om vid ledningsdragnings intrång sker med maskiner över t.ex. växande gröda. Det kan emellertid också hända att ledningsrätten till följd av den nya användningen kommer att bestå under en längre tid än som annars blivit fallet. Med andra ord kan tiden innan markägaren får tillbaka marken för-

längas. Även om den senare skadan är svårare att bedöma bör överväganden ske om skäligen kompensation för detta fall.

Enligt vår mening bör riksdagen hos regeringen begära förslag till ändring i ledningsrättslagen som tillgodoser berättigade anspråk från markägare både vad avser kompensation för nya intrång och för förlängd livslängd hos befintliga ledningar i enlighet med vad som ovan anförts.

Jag anser att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *markägares ersättningsrätt*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:T26 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

9. Elektroniska signaturer m.m. (mom. 12)

Per-Richard Molén (m), Johnny Gylling (kd), Lars Björkman (m), Tuve Skånberg (kd), Birgitta Wistrand (m), Kenth Skårvik (fp) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Det är angeläget att regeringen arbetar för att de principer som varit vägledande för den svenska lagstiftningen får genomslag när det gäller regelverken för digitala signaturer och elektronisk handel. När direktiven införlivas i svensk rätt bör det inte ske på ett sådant sätt att den infrastruktur för elektroniska avtalsslut som redan börjat byggas upp av privata intressen raseras. Krav bör heller inte ställas på att certifieringsorgan för digitala signaturer skall vara myndigheter.

Säkerheten i smart card-baserade system måste vidare förbättras. Allmänheten och företag måste kunna lita på att denna nya teknik är säker, eftersom Sveriges framtid inom den elektroniska handeln på Internet i stor utsträckning kommer att vara baserad på smarta kort. Smarta kort kan också användas till att signera elektroniska dokument, exempelvis skattedeklarationer, beställningar och kontrakt. Regeringen bör därför påskynda arbetet med elektroniska signaturer och bana väg för EID-kortet som möjliggör säker IT-användning i alla miljöer. Regeringen bör även prioritera arbetet med att finna rättsliga lösningar som uppfyller näringslivets önskemål när det gäller elektroniska signaturer och kryptering.

Vi anser att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *elektroniska signaturer m.m.*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T24 yrkandena 10 och 11, 1999/2000:T717 yrkandena 13 och 14 och 1999/2000:Ub802 yrkande 3 samt med avslag på motion 1999/2000:T703 yrkandena 15 och 19 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

10. Integritetsfrågor m.m. (mom. 14)

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Regeringens lagstiftningsarbete saknar en övergripande strategi för hur offentlighet, öppenhet och integritetsintressen skall vägas mot varandra. Rege-

ringen bör därför ta initiativ till att utarbeta en samlad integritetsskyddslag. En sådan lag bör göras generell och oberoende av den tekniska utvecklingen och syfta till att beivra missbruk av personuppgifter. Lagen om personregister bör därvid ändras så att de nuvarande oklarheterna om bl.a. myndigheters möjligheter att utnyttja Internet undanröjs. Det är också angeläget att den praxis som utvecklats för myndigheternas hantering av pappersdokument anpassas till de nya rutiner som måste gälla för elektroniska dokument utan att den traditionella öppenheten förloras.

Vi anser att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *integritetsfrågor m.m.*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T22 och 1999/2000:T28 yrkande 10 och med avslag på motion 1999/2000:T26 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

11. Uppföljning av kommuners skolplaner (mom. 15)

Johnny Gylling (kd) och Tuve Skånberg (kd) anför:

Politiker nämner ofta IT som en räddningsplanka för skolans utveckling utan att ge ekonomiska resurser för arbetet. Vi anser att det är viktigt att kommunernas skolplaner beskriver IT som ett pedagogiskt redskap. Det bör också framgå hur IT används för elever som har svårt med skolarbetet, för elever med olika funktionshinder, för elever i särskolan och hur jämställdheten utvecklas. Invandrarundervisningens möjligheter bör också beskrivas. De ekonomiska förutsättningarna måste följa skolplanens mål. Skolverket har här ett uppföljningsansvar.

Vi anser att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *uppföljning av kommuners skolplaner*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub808 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

12. Bibliotekens roll för IT i skolan (mom. 16)

Johnny Gylling (kd) och Tuve Skånberg (kd) anför:

För att nå bästa möjliga resultat bör biblioteken delta mera i arbetet med IT i skolan. Personalen i skolan behöver skaffa sig kompetens så att den kan känna sig säker på metoder för att söka, sortera, bearbeta, värdera, reflektera, sammanställa och utvärdera. Där kan den källkritiska kompetensen som finns i biblioteksverksamheten tas i bruk. När elever får ett hundratal olika träffar på ett sökord ges det rika möjligheter till källkritisk övning och diskussion. Denna del har undervärderats i skolans datorisering, medan den tekniska delen har övervärderats.

Vi anser att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *bibliotekens roll för IT i skolan*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub808 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

13. Statistik över IT-användning (mom. 17)

1999/2000:TU9
Reservationer

Sven Bergström (c) anför:

Den kvantitativa beskrivning som ges i publikationen *Skolans datorer* är otillräcklig för att bedöma insatser som behöver göras t.ex. inom fortbildningen eller inom lärarutbildningen. Skolverket bör därför få i uppdrag att till denna statistik knyta kvalitativa analyser.

Jag anser att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *statistik över IT-användning*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T703 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anføres,

14. Internetanslutning till skolor (mom. 18)

Sven Bergström (c) anför:

Den satsning regeringen nu genomför för att underlätta för skolor att skaffa anslutning till Internet bidrar inte till likvärdiga villkor i hela landet. Centerpartiets förslag om en digital infrastruktur skulle lösa problemet. I avvaktan på fiberanslutning till hemmen, skolorna och arbetsplatserna bör stöd till anslutning ges i form av ett grundbidrag. Stödet bör öka i distinkta steg som en följd av ökat behov av snabbare teknik.

Jag anser att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *Internetanslutning till skolor*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T703 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anføres,

15. Tillgång till datorer och e-postadresser (mom. 19)

Kenth Skårvik (fp) anför:

Alla elever borde få tillgång till dator och en e-postadress i skolan. Risken är annars stor för att eleverna delas in i ett A- och ett B-lag där några har tillgång till datorer och IT i hemmet medan andra inte har samma möjligheter.

Jag anser att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *tillgång till datorer och e-postadresser*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T705 yrkande 11 och 1999/2000:Ub294 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anføres,

16. Integration av IT i undervisningen (mom. 20)

Kenth Skårvik (fp) anför:

På arbetsmarknaden är det nödvändigt att ha bra IT-kunskaper liksom en god vana att använda IT som ett arbetsredskap. Informationstekniken bör därför integreras i skolans undervisning. Med den ökade informationsmängden i

samhället genom IT-användningen skärps vidare kraven på tänkande i samband med kunskapsinsamling. Eleverna bör därför även lära sig kritisk granskning och att vara misstänksamma mot desinformation.

Jag anser att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *integration av IT i undervisningen*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T705 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anför,

17. Kunskapslyft hos befolkningen (mom. 21)

Sven Bergström (c) anför:

Centerpartiet vill se ett nationellt kunskapslyft inom IT. Det skall innebära att alla människor får möjlighet att lära sig utnyttja verktygen och därmed de möjligheter som en utbyggd infrastruktur ger. Regeringen bör formulera målet om ett kunskapslyft inom IT och i samband därmed bjuda in en mängd aktörer som kan vara behjälpliga i detta arbete. Viktiga aktörer är skolans huvudmän, liksom alla de folkrörelser som organiserar människor i alla åldrar, över hela landet. Regeringen bör för ett sådant kunskapslyft också ha beredskap för att stödja insatserna ekonomiskt.

Jag anser att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *kunskapslyft hos befolkningen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T703 yrkande 4, 1999/2000:T714 yrkande 4 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub278 samt 1999/2000:N241 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anför,

18. Fler högskoleutbildade inom IT (mom. 22)

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Kompetent IT-personal är en bristvara i hela världen och denna brist är ett av de mest allvarliga problemen i Sverige. Det finns brist både på tekniskt och akademiskt utbildad personal. Utbildningssystemet måste få en tydligare inriktning på de behov som den digitala ekonomin har. Studenterna bör stimuleras att studera teknik i större utsträckning och skaffa sig mer kunskap om entreprenörskap och om PR och marknadsföring. Vi anser att Sverige inom fem år bör examinera 50 % fler civilingenjörer. För att detta skall vara möjligt krävs snabba förändringar i hela skolsystemet. Flexibel skoltid och insatser för att öka intresset för teknikstudier är två av många åtgärder som krävs.

Vi anser att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *fler högskoleutbildade inom IT*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T28 yrkandena 13 och 20 och med avslag på motion 1999/2000:T24 yrkande 12 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anför,

19. Fler högskoleutbildade inom IT (mom. 22)

1999/2000:TU9
Reservationer

Johnny Gylling (kd) och Tuve Skånberg (kd) anför:

För att Sverige skall kunna behålla och stärka sin position som ledande IT-nation krävs att vi har ett utbildningsväsende som kan försörja det privata näringslivet med duktiga medarbetare. Framför allt gäller det civilingenjörer, men även andra högutbildade kommer att behövas när tekniken tar sig in på allt fler områden i samhället. För att tillfredsställa hela samhällets behov bör fler platser för civilingenjörsutbildning inrättas och examinationen av civilingenjörer öka med 1 000 per år. Det är också nödvändigt att studerande redan i grundskolan och gymnasieskolan motiveras att läsa naturvetenskapliga ämnen och teknik. Det nya teknikprogrammet i gymnasieskolan måste ses över för att förbättra rekryteringen dit, särskilt när det gäller kvinnor.

Vi anser att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *fler högskoleutbildade inom IT*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T24 yrkande 12 i denna del och med avslag på motion 1999/2000:T28 yrkandena 13 och 20 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

20. Distansutbildning med IT-stöd (mom. 23)

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Det pågående teknikskiftet kommer att få långtgående konsekvenser för hela vårt samhälle och då inte minst vårt utbildningsväsende. Den digitala tekniken ger stora möjligheter att sprida utbildning. Det sker en mycket snabb expansion av digital distansutbildning, som inom några år kommer att utbilda många miljoner människor – människor som annars troligen varken hade haft tid eller råd till utbildning eller tillgång till en konventionell utbildningsplats. Sverige bör skapa ett virtuellt universitet med tillgång till en bred uppsättning kurser. I detta universitet skall alla lärosäten som vill bidra med kurser och kunnande ges möjligheter att delta.

Vi anser att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *distansutbildning med IT-stöd*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T28 yrkandena 18 och 19 och med avslag på motion 1999/2000:T703 yrkandena 6 och 10 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

21. Distansutbildning med IT-stöd (mom. 23)

Sven Bergström (c) anför:

Distansutbildningen bör utvecklas så att den i ännu större utsträckning än hittills omfattar all utbildning. Exempelvis kan nya former för undervisningen i grund- och gymnasieskolan prövas och eleverna läsa på distans någon dag i veckan. Skolverket bör ges i uppdrag att initiera och utvärdera sådana projekt. Det produceras i Sverige enorma mängder kunskap genom föreläs-

ningar, lektioner och distansundervisning, som bara kommer få människor till del. Alla medborgare bidrar genom skatten till att finansiera utbildningarna och borde därigenom kunna ta del av dem. Ett mål om att all offentligt finansierad utbildning skall göras tillgänglig på nätet bör därför fastställas.

Jag anser att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *distansutbildning med IT-stöd*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T703 yrkandena 6 och 10 och med avslag på motion 1999/2000:T28 yrkandena 18 och 19 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

22. Kompetenscentrum för Internetteknik (mom. 24)

Karin Svensson Smith (v) och Sture Arnesson (v) anför:

En särskild satsning på forskning och utbildning är nödvändig för att råda bot på den stora bristen på kompetent personal som kan bygga och underhålla stora IP-nät (IP=Internet Protocol) och för att inte äventyra den stora nationella satsningen på utbyggnad av bredband. Vi anser det olyckligt att regeringen i hög grad fokuserar intresset när det gäller forskning och utveckling till KTH och den påbörjade satsningen i Kista. Det finns enligt vår mening starka skäl för en resolut och effektiv investering i utbildning och kompetensspridning även utanför Stockholmsregionen. Detta kan ske genom en satsning på ett kompetenskonsortium för forskning och utveckling inom bredbandsteknologi, som förutom KTH består av Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Linköpings universitet, Mithögskolan och Luleå tekniska universitet. På så sätt skulle man få en jämnare geografisk kompetensspridning utan att tumma på kvaliteten. Samtliga dessa lärosäten har en väl dokumenterad kvalificerad forskning och avknoppning på IT-området.

Vi anser att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *kompetenscentrum för Internetteknik*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T21 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

23. Forskning inom vissa områden (mom. 25)

Johnny Gylling (kd) och Tuve Skånberg (kd) anför:

Lärarna måste ges bättre kunskap om hur tekniken kan användas för att utveckla utbildningen. Vi anser att regeringen bör överväga att inrätta ett särskilt tvärvetenskapligt forskningsprogram med inriktning mot pedagogisk kompetens och användning av modern IT.

Vi anser att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *forskning inom vissa områden*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T24 yrkande 12 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

24. Klimatet för forskning, utbildning och utveckling (mom. 28)

1999/2000:TU9
Reservationer

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Internet- och kunskapssamhället kommer att i grunden förändra de institutioner som bar upp industrisamhället. Detta ställer krav på ett tydligt ledarskap vad gäller exempelvis den övergripande kunskapsmiljön. Det är ny kunskap som lägger grunden för ökat välstånd och kulturell utveckling. De tydliga brister som finns framför allt i grundskolan får dramatiska följdverkningar i alla andra utbildningsled. Därför krävs en övergripande strategi i syfte att reformera ungdomsskolan, den högre utbildningen och forskningen.

Grundskolan måste sättas främst. En kunskapsgaranti skall ge alla elever möjlighet att lämna grundskolan med betyget godkänd i alla ämnen. Det måste finnas utrymme för undervisning anpassad efter varje elevs behov och intresse. Det naturvetenskapliga och tekniska intresset måste utvecklas tidigt. IT:s möjligheter i läs- och skrivundervisningen bör tas till vara. För forskningssystemet måste kvalitet och förmåga till förnyelse stå i centrum. Det förutsätter i sin tur skärpta kvalitetskrav, men också ökad flexibilitet och mångfald. Högre utbildning och forskning måste planeras utifrån långa perspektiv och får aldrig göras till en del av en kortsiktig arbetsmarknads- och regionalpolitik.

Vi anser att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *klimatet för forskning, utbildning och utveckling* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T28 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anför,

25. Staten som föregångare inom IT-användning (mom. 31)

Per-Richard Molén (m), Johnny Gylling (kd), Lars Björkman (m), Tuve Skånberg (kd), Birgitta Wistrand (m), Kenth Skårvik (fp) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

En av statens viktigaste roller är att vara föregångare och användare av de nya teknikerna. Förebilderna ökar kompetensen och förstärker attraktionskraften. Stat och kommun bör vidare bli offensiva användare av elektroniska signaturer på ett sådant sätt att inte marknaden för elektroniska signaturer hämmas.

Statliga mål bör vidare införas för myndigheter som skall kunna erbjuda service via Internet. För år 2001 bör samtliga företag kunna deklarerera uppgifter och kommunicera med staten helt elektroniskt. Vidare bör det vid samma tidpunkt vara möjligt att digitalt via Internet kunna lämna in offerter och deklARATIONER, kommunicera med försäkringskassan och ansöka om bostadsbidrag

Vi anser att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *staten som föregångare inom IT-användning*

26. Skatteeffekter av elektronisk handel (mom. 35)

Sven Bergström (c) anför:

Redan i dag går staten miste om skatteintäkter, främst moms, genom handel på Internet då användare beställer varor och produkter från länder utanför EU som inte deklarerar. I takt med att användningen ökar kommer skattebortfallet att accelerera. Även inom unionen, där moms erläggs i det land där varan säljs, kommer skattekonkurrensen att tillta. Genom att söka på Internet kan konsumenterna finna de varor de eftersöker i länder med lägre moms.

På grund av denna utveckling ökar kraven på samarbete inom skatteområdet, främst mellan de europeiska länderna. Det finns en risk att företag i länder med höga skatter på försäljning av information missgynnas av detta, då konsumenterna lika gärna kan vända sig till företag i andra länder och köpa informationen.

Enligt det engelska analys- och forskningsinstitutet Institute of Directors, IOD, riskerar myndigheterna i Storbritannien att redan detta år förlora 10 miljarder pund, eller upp mot en femtedel av den totala försäljningsskatten till följd av att handel flyttar över på Internet. Risken för motsvarande situation i Sverige är överhängande mot bakgrund av den datormognad som finns här.

Enligt analysföretaget IDC kan man räkna med att 25 % av alla konsumenter handlar på Internet år 2002, och att den elektroniska handelns omsättning i Sverige då uppgår till 69 miljarder kronor, att jämföra med knappt 2 miljarder 1998. Om stora delar av Internethandeln flyttar utomlands innebär detta inte bara påfrestningar för svenska företag, utan också för staten, som går miste om såväl moms som beskattning av företagets vinster.

Det är angeläget att insikten om att informationsteknikens spridning innebär påfrestningar på de nationella skattesystemen även resulterar i åtgärder nationellt. Det är nödvändigt att se över den tekniska utvecklingens påverkan på det svenska skattesystemet och dess påverkan på statens inkomster. Regeringen bör skyndsamt tillsätta en utredning för att bedöma dessa konsekvenser och återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder.

Jag anser att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *skatteeffekter av elektronisk handel*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T703 yrkande 14 som
sin mening ger regeringen till känna vad ovan anför,

27. Marksänd digital-TV (mom. 38)

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m), Kenth Skårvik (fp) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Utrymmet i eteren är begränsat. Olika användningsområden, t.ex. mobiltelefon, markbunden digital-TV och trådlöst Internet, konkurrerar om samma

radiofrekvenser. Det är viktigt från ett samhällsekonomiskt perspektiv att resurserna används där de gör störst nytta. Utbyggnaden av marksänd digital-TV har inte prövats mot marknadens efterfrågan eller vägts mot alternativ frekvensanvändning. Den statligt drivna utbyggnaden av marksänd digital-TV riskerar att hindra mer angelägna användningsområden för de tillgängliga frekvenserna.

Enligt vår mening bör mot den bakgrunden ingen fortsatt utbyggnad av det digitala markbundna TV-nätet ske utan att det prövas om frekvensutrymmet har större värde i något annat användningsområde. Det kan ske genom att tillgängliga frekvenser bjuds ut på auktion där olika användare ställs mot varandra.

Vi anser att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *marksänd digital-TV*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T28 yrkande 5 och 1999/2000:T29 yrkande 11 samt med avslag på motion 1999/2000:K355 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

28. Marksänd digital-TV (mom. 38)

Sven Bergström (c) anför:

Med ett fullständigt utbyggt bredbandsnät baserat på optisk fiber är det möjligt att överföra praktiskt taget obegränsade informationsmängder till mycket låga kostnader. Genom ett högkvalitativt fiberoptiskt nät som omfattar hela det svenska samhället kan därmed även digital-TV förmedlas. Den pågående utbyggnaden av marksänd digital-TV bör med hänsyn till konvergensen mellan Internet och TV därför omprövas. Kommittén för utvärdering av digital-TV bör få i uppdrag att utvärdera konsekvenserna av en utbyggnad av bredband till hemmen för distribution av digital-TV. Principen bör även fortsättningsvis vara att det skall finnas ett öppet nät, med lika tillgång för olika producenter och distributörer.

Jag anser att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *marksänd digital-TV*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K355 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1999/2000:T28 yrkande 5 och 1999/2000:T29 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

29. Personaloptioner (mom. 42)

Per-Richard Molén (m), Johnny Gylling (kd), Lars Björkman (m), Tuve Skånberg (kd), Birgitta Wistrand (m), Kenth Skårvik (fp) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Sverige måste vara attraktivt, inte minst när det gäller att locka till sig kompetenta personer. Annars riskerar vår goda position på IT-området att bli en

kort historisk parentes. Det behövs därför en politik som har förståelse för hur IT-branschen skall få växtkraft.

De ekonomiska villkoren för den snabbväxande IT-branschen är mer gynnsamma i andra delar av världen. För IT-företag, som är globala i sin själ, är det inte svårt att tänka sig att förlägga verksamheten på annan plats än i Sverige. För att Sverige långsiktigt skall kunna konkurrera framgångsrikt om den globala kompetensen måste en kombination av gynnsamma villkor och personliga utvecklingsmöjligheter säkerställas. Det betyder bl.a. att skatte- och optionsregler måste vara konkurrenskraftiga.

Invest in Sweden Agency (ISA) har genomfört en intervjuundersökning med personer i VD-befattning i 35 IT-företag. Vad avser svagheterna dominerar helt de områden som rör möjligheten att rekrytera och belöna personal både från Sverige och från utlandet. Här nämns förutom höga inkomstskatter bl.a. reglerna för personaloptioner. Personaloptionerna beskattas oförmånligt i Sverige beroende bl.a. på höga socialförsäkringsavgifter och höga inkomstskatter. Dessutom innebär lagstiftningen att företagets kostnader för personaloptioner inte är tillräckligt förutsägbara. Det medför särskilda problem för de små personalintensiva kunskapsföretag som saknar finansiell styrka. Osäkerheten försvårar även framtida analys och påverkar negativt marknadens värdering av företagen, exempelvis vid en börsintroduktion. Så länge personaloptioner belastas med socialförsäkringsavgifter bör därför en förändring av betalningstidpunkten av dessa också övervägas. Villkoren för personer med personaloptioner som tillfälligt arbetar i Sverige måste också ses över. Konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler för personaloptioner måste tas som utgångspunkt vid en översyn av dessa regler.

Vi anser att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. *beträffande personaloptioner*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T24 yrkande 2 och 1999/2000:T28 yrkande 12 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförts,

30. Riskkapitalbolag (mom. 43)

Sven Bergström (c), Per-Richard Molén (m), Johnny Gylling (kd), Lars Björkman (m), Tuve Skånberg (kd), Birgitta Wistrand (m), Kenth Skårvik (fp) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

När det gäller finansiellt kapital finns det i Sverige i dag god tillgång på riskvilligt kapital för vissa sektorer, bl.a. IT/telekom. Mycket av riskkapitalet kommer från ”venture capital” och från ”företagsänglar”, vilka karakteriseras av ett aktivt engagemang i de företag i vilka investeringarna sker. Dessa riskkapitalisters funktion är särskilt viktig inom nya, kunskapsintensiva verksamheter där investeringarna ofta är immateriella och den framtida potentialen svårbedömd.

Avgörande för den långsiktiga utvecklingen av riskkapitalmarknaden är hur svenska skatter kan konkurrera med omvärlden. Genom allt öppnare gränser, fria kapitalrörelser och snabb kommunikation har den internationella konkurrensen ökat. Skillnaderna i beskattning får ett allt starkare och snabb-

bare genomslag på investerarnas beteende. Flera inslag i det svenska skattesystemet har en klart negativ inverkan på riskkapitalmarknaden. Skatterna på förmögenhet och kapitalinkomster tenderar att driva kapitalet ur landet. Detta underminerar såväl skattebaser som verksamheter.

De mindre företagen, som i praktiken är starkt beroende av det inhemska sparandet, får svårare att finansiera sin verksamhet på ett konkurrenskraftigt sätt. När det gäller stora företag påverkas ägarstrukturen genom ett ökat utländskt ägande. Detta är i sig inte negativt men kan bli det om det i stor utsträckning är resultat av skilda skatteregler.

Många svenska riskkapitalbolag drabbas speciellt av skatteregler som missgynnar aktiva ägare (fåmansbolagsreglerna). I vissa sammanhang påverkas företag negativt av s.k. trippelbeskattning, där vinster dels beskattas i det företag som finansieras, dels i det finansierande företaget och dels i utdelningen från detta företag. Även reglerna för reavinstbeskattning ger inlåsnings effekter inom riskkapitalbolagen. Dubbelbeskattning och förmögenhetsskatt saknas i många länder. På flera håll har speciella lättnader för investeringar i småföretag införts, främst i syfte att investeraren skall kompenseras för den högre risk som är förenad med investeringar i onoterade bolag.

Skillnaden i beskattning mellan Sverige och andra länder riskerar att leda till att än fler svenska riskkapitalbolag föredrar att ha sitt säte utomlands. Faktum är att en stor del av det så kallade svenska riskkapitalet redan är placerat utanför Sverige. Danmark genomför t.ex. för närvarande betydande förändringar för att öka attraktionskraften för att riskkapital skall placeras i landet.

Finansministern har i ett frågesvar i december 1999 ställt i utsikt att de utredningar som nu arbetar med vissa företagsskattefrågor kommer att lämna förslag som löser riskkapitalbolagens problem genom att kapitalvinster på näringsbetingade aktier skattebefrias.

Vi anser att den aviserade förändringen skulle få stor betydelse för riskkapitalbolagens möjligheter att verka i Sverige och förutsätter att arbetet med förslaget bedrivs skyndsamt så att det kan antas under hösten 2000. Riskkapitalbolagens verksamhet är viktig för IT-sektorn, och det vore enligt vår mening olyckligt om regeringen skulle dröja med att lägga fram förslaget.

Vi anser att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *riskkapitalbolag*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T24 yrkande 3 och 1999/2000:T28 yrkande 12 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

31. Skattesubventionering av programvara och dator (mom. 44)

Johnny Gylling (kd) och Tuve Skånberg (kd) anför:

Regeringen beskriver att bakom den snabba utvecklingen på IT-området ligger en medveten strategi för att göra datorer tillgängliga för alla. Här nämns skattesubventioneringen av företagsdatorer för anställda samt LO:s och TCO:s program för hemköp av PC. Detta har onekligen bidragit till att Sverige i dag ligger i täten vad gäller tillgång till datorer och Internet. Men

en strategi skall vara långsiktig och innehålla flera steg. Regeringen redovisar inte fortsättningen på strategin.

Det finns även brister i dagens system: Hem-PC-programmet enligt dagens modell påverkar pensionen negativt för låginkomsttagare. Hem-PC-programmet når heller inte studenter, pensionärer och arbetslösa.

Regeringen bör mot denna bakgrund överväga den modell man valt i USA där man får göra avdrag för programvara och dator oavsett vem man är eller var man jobbar. Datorn får skrivas av på tre år.

Vi anser att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. beträffande *skattesubventionering av programvara och dator*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T210 yrkande 50
som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

32. Europeisk Nasdaqbörs (mom. 47)

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Vi anser att det är av yttersta vikt att de företag som nu verkar och finns på den svenska marknaden inte försvinner till andra marknader. En förutsättning för detta är att riskkapitalmarknaden för kunskapsföretag fungerar väl. Analyskapacitet, managementkapacitet och likviditet på marknaden skulle förbättras om en "Nasdaqbörs" etableras i Europa.

Vi anser att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. beträffande *europaisk Nasdaqbörs*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T28 yrkande 16 som
sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs,

33. Mobiltelefoners hälsorisker (mom. 49)

Karin Svensson Smith (v), Kenth Skårvik (fp) och Mikael Johansson (mp) anför:

Mobiltelefoner har på kort tid blivit mycket vanliga i samhället och används numera även allt oftare av barn. Trots den snabbt ökade användningen finns det stor kunskapsbrist om mobiltelefonernas hälsoeffekter. Forskningsrapporter om att inga effekter har kunnat påvisas avlöses av larmrapporter om nervskador, cellförändringar och cancer till följd av strålning. Undersökningar finns också om att mobiltelefonanvändare oftare känner av huvudvärk, koncentrationssvårigheter, sömnrubbingar och trötthet.

Vi anser mot denna bakgrund att tills dess vi vet något säkert om mobiltelefonernas säkerhet bör försiktighetsprincipen gälla. Strålningsvärden för mobiltelefoner bör vidare redovisas. Det borde vara naturligt för mobiltelefonföretagarna att ge konsumenterna själva möjlighet att bedöma vilka faktorer man vill väga in när man skaffar mobiltelefon. Vill inte tillverkarna offentliggöra dessa uppgifter bör lagstiftning övervägas. Den undantagsklausul som finns bl.a. i Sverige som anger att apparater under ett visst värde (7 watt) inte behöver kontrolleras bör vidare slopas, eftersom ett stort antal

mobiltelefoner nu kommer ut på marknaden vilket innebär att strålningen ökar i samhället. En varningstext som varnar för alltför flitigt användande bör finnas på mobiltelefoner, och en rekommendation bör utfärdas om användning av mobiltelefon i bilar m.m.

Enligt vår mening bör också forskningen om radiofrekventa fält förstärkas för att bl.a. klarlägga om gällande gränsvärden behöver skärpas med hänsyn till nya forskningsrön och ett ökat mobiltelefonanvändande. Med hänsyn till att det finns en mängd olika elektriska fält, som samverkar med varandra, bör även forskning ske för att utröna hur alla tillkommande elektriska fält samverkar i luften och hur detta eventuellt kommer att påverka mänskligheten.

Vi anser att utskottets hemställan under 49 bort ha följande lydelse:

49. beträffande *mobiltelefoners hälsorisker*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T702, 1999/2000:T706 yrkandena 1–3 och 5–8, 1999/2000:T712 yrkande 1 och 1999/2000:Bo528 yrkande 4 samt med avslag på motion 1999/2000:T712 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad ovan anförs.

Tillgång till accessnät och lokal monopolisering (mom. 4)

Per-Richard Molén (m), Lars Björkman (m), Birgitta Wistrand (m) och Jan-Evert Rådström (m) anför:

Vi anser att klarhet om regelverkets utformning måste skapas så att operatörerna på teleområdet kan ges långsiktiga spelregler. En fri och öppen tillgång till accessnätet har också stor betydelse för konsumenterna och för utvecklingen på IT-området. Alla monopol kring fast nät bör därför upphöra. Därmed kan den framgångsrika liberaliseringen av telemarknaden i Sverige vidareutvecklas.

Enligt vår mening kan regeringens hantering av denna fråga klandras. Trots mångårigt utredningsarbete har ännu inget lagförslag presenterats. Trots EG-kommissionens besked om att telemonopolen skall upphöra saknas svenska regler. Trots att flera andra länder öppnat sina accessnät har inget hänt i Sverige. Oklarhet råder dessutom om såväl när som hur nödvändig lagreglering kommer att införas. Sveriges ledande position på telemarknaden kan därmed äventyras. Inte minst mot bakgrund av att Telia inom kort skall börsnoteras och få andra ägare vid sidan av staten hade det varit angeläget att denna fråga hade kunnat lösas i god tid före försäljningen av Telia, då staten varit ensam ägare.

Vi ställer oss bakom trafikutskottets tillkännagivande att regeringen snarast skall föreslå riksdagen de lagändringar som krävs. Regeringen bör enligt moderat uppfattning komma in med dessa förslag före Telias börsnotering under första hälften av juni år 2000 och före det beslut som riksdagen avser att fatta med utgångspunkt från trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU9 Ett informationssamhälle för alla.

Propositionens lagförslag

Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

1999/2000:TU9
Bilaga 1

Ett informationssamhälle för alla

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har vid sitt sammanträde den 6 april beslutat att bereda bl.a. konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla jämte eventuella motioner i de delar som berör respektive utskottets beredningsområde. Yttrandena skall vara trafikutskottet till handa senast den 4 maj.

Konstitutionsutskottet koncentrerar sitt yttrande på avsnitten 5.1 (det IT-politiska målet), 5.2 (IT-politikens inriktning med avseende på demokrati och rättvisa) samt avsnitt som berör IT och demokrati (4.3.3 och 5.6.1) och samhällets informationsförsörjning (5.5.7). Beträffande frågor som rör IT och massmedierna hänvisar utskottet till sitt nyligen avgivna betänkande 1999/2000:KU15.

Konstitutionsutskottet överlämnar med eget yttrande motion 1999/2000:K345.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås mål, inriktning och prioritering av områden för IT-politiken. Vidare föreslås en ändring i ledningsrättslagen (1973:1144), en ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd samt en ansvarsfördelning vad gäller informationssäkerhetsarbetet.

Enligt propositionen präglas informationstekniken av snabbhet och gränslöshet. Utvecklingen påverkar och förändrar levnadsvillkoren för alla. Målen för en nationell IT-strategi som framfördes i 1996 års IT-proposition har följts upp och avrapporterats årligen sedan dess. Enligt regeringen kan tidigare angivna mål ligga kvar men de behöver utvecklas och preciseras, liksom de prioriterade åtgärdsområdena.

Sverige bör enligt propositionen som första land bli ett informationssamhälle för alla. Regeringens strävan är att IT-politiken skall bidra till ökad måluppfyllelse av de allmänna politiska målen och föreslår en inriktning som skall vara vägledande. Statens insatser skall främst gälla frågan om tilliten till IT, kompetensen att använda IT och tillgänglighet till informationssamhällets tjänster.

Propositionen innehåller också förslag till inriktning för statens åtaganden vad avser IT-infrastrukturen. Inriktningen avser omfattningen av stöd till utbyggnad i glesbygd och kommande utformning av stöd till kommuner för att möjliggöra abonnentanslutning med hög överföringskapacitet i glest bebyggda områden m.m.

IT-politikens innehåll

Det IT-politiska målet skall enligt propositionen vara att Sverige som första land blir ett informationssamhälle för alla. Med detta avses en bred IT-kompetens i samhället och ett starkt förtroende för användandet av denna teknik med målet att lyckas med detta före andra länder. Målformuleringen bygger på övertygelsen att bredbandssatsning är den enda hållbara grunden för att Sverige långsiktigt skall kunna hävda sig i den internationella konkurrensen. Statens ansvar är att se till att förutsättningarna för utvecklingen är goda och att de hinder som försvårar förverkligandet av detta mål avlägsnas. Statens ansvar är också att bevaka att inte kriminella och andra nedbrytande krafter får genomslag genom den nya tekniken.

IT-politikens inriktning

Regeringen föreslår att vägledande inriktning för IT-politiken skall vara att främja bl.a. demokrati och rättvisa genom att öka allas möjligheter till information om offentlig verksamhet och delaktighet i politiska beslutsprocessen, både i Sverige och i övrigt inom EU genom användningen av IT, vidare att bidra till ett aktivare medborgarskap genom att IT skapar nya möjligheter att använda yttrandefriheten. Genom de nya formuleringarna i förhållande till 1996 års IT-proposition framhävs särskilt värdet av IT i samband med stärkande av yttrandefriheten, av insyn även inom EU samt av att IT inte otillbörligt får kränka integriteten.

Regeringens bedömningar och förslag

IT för demokrati

Enligt regeringens bedömning bör försök genomföras i olika typer av boendemiljöer för att med IT-stöd öka medborgarnas insyn och delaktighet i demokratiska beslutsprocesser.

Enligt propositionen saknas det kunskaper inom området IT och demokrati, av hur IT kan användas för att t.ex. skapa mötesplatser och diskussionsfora som främjar den demokratiska dialogen. Regeringen vill fästa uppmärksamheten på behovet av ytterligare kunskap om informationstekniken som ett demokratiskt redskap. Därför är det angeläget att det snarast tas initiativ som syftar till att testa IT-stödd demokrati i praktiken. Sådana försök kan utformas i relativt stor skala under en längre tid med ett brett spektrum av möjligheter samt med ett underifrånperspektiv. Regeringen avser att inleda ett utvecklingsarbete med IT och demokrati syftande till att via ett antal pilotkommuner få svenska och internationella erfarenheter av hur IT kan användas för att skapa demokratiska mötesplatser och diskussionsfora som främjar dialogen mellan medborgare och förtroendevalda.

I propositionen nämns i detta sammanhang också medborgarpaneler, som innehåller grupper av medborgare som valts ut med avseende på kön, ålder, inkomst, utbildning m.m. så att den motsvarar befolkningen som helhet.

Grupperna informeras utförligt om en sakfråga eller ett samhällsproblem och får möjlighet till diskussion och eftertanke, varefter dess medlemmar genom en röstningsprocedur redovisar sina slutsatser.

I propositionen framhålls också problemet med skillnader mellan olika befolkningsgrupper i fråga om tillgång till IT i olika former. Om inte alla medborgargrupper har tillgång till den nya tekniken eller inte kan använda den, blir det enligt propositionen svårt att tala om en fullvärdig demokrati. Hamnar vissa grupper utanför samhällsutvecklingen, finns det en fara för att ökad segregation och för att en permanent informationsunderklass växer fram.

Samhällets informationsförsörjning

Enligt regeringens bedömning bör en strategi utformas för att effektivisera och underlätta tillgängligheten till den offentliga informationen och för att stimulera utveckling av elektroniska informationstjänster.

För att underlätta för allmänheten att skaffa sig information om vilka regler som gäller har regeringen beslutat att det skall byggas upp ett rättssystem som skall vara tillgängligt via Internet. Det nya systemet regleras av rättssystemförordningen (1999:175), som trädde i kraft den 1 maj 1999. I en första etapp blir all information som skall ingå i systemet sökbar via den gemensamma ingångssidan på Internet. I en andra etapp integreras den samlade informationsmängden så att det går att söka i olika rättskällor med en samlad sökning.

När det gäller övrig grundläggande information behöver enligt propositionen flera frågor lösas, t.ex. omfattningen av den offentliga åtagandet för den grundläggande offentliga informationen, omfattning av samverkan och samspel med olika intressenter, krav på kvalitet, standardisering m.m. Arbetet med dessa frågor kommer att redovisas i en kommande Ds-promemoria om samhällets grundläggande information. En annan viktig förutsättning för att materialet skall bli lätt tillgängligt är att det finns enkla ingångar eller portaler till den offentliga informationen. Tjänsten SverigeDirekt är en sådan gemensam icke-kommersiell ingångssida till den offentliga sektorn. SverigeDirekts sökmöjligheter kommer enligt propositionen att utvecklas. Portalen bör enligt propositionen användas för kvalitetssäkring av den information som är kopplad till SverigeDirekt.

Utredningar om demokrati, IT och lagstiftning om medier

Datalagskommittén (Ju 1995:08), som hade i uppgift att analysera på vilket sätt EG:s s.k. dataskyddsdirektiv om skydd för personuppgifter skulle införas med svensk lagstiftning, lämnade i april 1997 sitt betänkande Integritet Offentlighet Informationsteknik (SOU 1997:39). I betänkandet föreslogs i den del som rör reglerna om allmänna handlingars offentlighet en rad ändringar i bl.a. tryckfrihetsförordningen (TF) och sekretesslagen (SkrL). Efter remissbehandling och en genomförd kostnadsanalys överlämnade regeringen i december 1997 till riksdagen en proposition (prop. 1997/98:44) som byggde på Datalagskommitténs betänkande. Regeringen gick inte vidare med de förslag som gällde allmänna handlingars offentlighet eftersom dessa krävde

ytterligare överväganden. Det främsta skälet vara att konsekvenserna inte var tillräckligt utredda.

Våren 1998 tillkallades en kommitté – Offentlighets- och sekretesskommittén – (Ju 1999:06, dir. 1998:32) med uppgift att göra en översyn av bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet i syfte att vidga möjligheterna för offentlighetsprincipens tillämpning i IT-samhället. Det framgår av direktiven i denna del bl.a. att offentlighetsprincipen är en omistlig del i det svenska rättssystemet och att det därför är viktigt att den utvecklas så att den kan tillämpas i en modern IT-miljö. Allmänhetens förutsättningar att dra nytta av det enorma uppgiftsmaterial som tack vare IT-samhällets möjligheter finns samlat hos myndigheterna bör vidgas. Enligt direktiven öppnas nya möjligheter för allmänheten att få insyn i myndigheternas verksamhet, då allt fler har tillgång till Internet. För myndigheterna innebär detta en möjlighet att på ett effektivt och billigt sätt sprida information till allmänheten på elektronisk väg. Det gäller både sådan informationsspridning som sker inom ramen för myndigheternas allmänna service och sådan som innebär utlämnande av allmänna handlingar. Ett utlämnande av uppgifter på elektronisk väg innebär emellertid risker för t.ex. den personliga integriteten. Det måste enligt direktiven råda en god balans mellan myndigheternas användning av ny informationsteknik för informationsspridning och skyddet för känsliga uppgifter. Kommittén skall redovisa sitt arbete senast den 31 december 2000.

I detta sammanhang bör nämnas att enligt vad utskottets erfarit det inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med att ta fram direktiv till en utredning med uppgift att göra en bred kartläggning avseende skyddet för den personliga integriteten i det moderna samhället, inkluderande en undersökning av hur integritetsaspekten har hanterats och reglerats i befintlig lagstiftning både på det offentlighetsrättsliga och privaträttsliga området, och med utgångspunkt härifrån identifiera och analysera utvecklingstendenserna. Kommittén avses mot denna bakgrund komma att överväga om det finns behov att ändra och komplettera nuvarande lagstiftning på olika normgivningsnivåer till skydd för den personliga integriteten. Beslut om direktiv m.m. kan antas fattas efter sommaren.

Mediekommittén redovisade i sitt betänkande Grundlagsskydd för nya medier (SOU 1997:49) slutsatser och förslag angående mediegrundlagarnas tillämplighet på de nya medierna. Under den fortsatta beredningen av betänkandet pekades från olika håll på brister i främst YGL men även i viss mån tryckfrihetsförordningen (TF). Flera önskemål om grundlagsändringar framfördes. Regeringen hade emellertid ingen möjlighet att behandla dessa frågor i den aktuella propositionen (prop. 1997/98:43).

Konstitutionsutskottet avstyrkte i sitt betänkande 1997/98:KU19 ett motionsyrkande som rörde en teknikoberoende, generell yttrandefrihetsgrundlag, men utskottet utgick från att regeringen skulle se till att denna och sammanhängande frågor skulle övervägas i lämpligt sammanhang.

Våren 1999 tillsattes en parlamentarisk kommitté – Mediegrundlagskommittén – (Ju 1999:01, dir. 1999:8) med uppgift att bl.a. analysera behovet av och förutsättningarna för en mer teknikoberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten. Av direktiven framgår att utvecklingen av informationstekniken har gått snabbt sedan yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) trädde i kraft

år 1992. De medier som omfattas av YGL har fortlöpande utvecklats. Nya fysiska bärare av information har tillkommit och tillkommer alltjämt. De blir tillgängliga och användbara för i stort sett alla. Samtidigt skapas nya medel för kommunikation med hjälp av elektromagnetiska vågor. Till bilden hör också en fortgående internationalisering. Den snabba utvecklingen gör det nödvändigt att kontinuerligt bevaka och anpassa regelverken på området.

I direktiven heter det att det är regeringens uppfattning inte minst när det gäller grundlagsskyddet att yttranden i olika medier inte omfattas av olika bestämmelser endast på den grunden att de formella avgränsningarna för bestämmelsernas tillämplighet är förlagade och i otakt med den tekniska utvecklingen. I direktiven heter det vidare att det finns anledning att närmare analysera behovet av och förutsättningarna för en mer teknikberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten än den som gäller för närvarande. Utgångspunkten är dock – som en följd av det tryckta ordets särställning – att den nuvarande uppdelningen på två grundlagar bör bestå och att TF även i fortsättningen bör vara den grundlag som ger skydd åt yttranden i form av det tryckta ordet. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2000.

Demokratiutredningen har i sitt betänkande En uthållig demokrati (SOU 2000:1) behandlat frågor om informationsteknikens möjligheter att stärka demokratin. Enligt utredningen kan IT användas för att såväl stärka den ”snabba” demokratin, dvs. användas på ett sådant sätt att väljarna ges tillfälle att snabbt säga sin mening i politiska frågor, som ingå i den ”starka”, representativa demokratin, där medborgarna får möjlighet att genom IT få tillgång till information och synpunkter men även ingå i interaktiva dialoger med andra på nätet.

En förutsättning för att medborgarna ska ha motiv att engagera sig i processer som är avsedda att stöda demokratin på elektronisk väg är enligt utredningen med all sannolikhet att dessa också har betydelse för det faktiska beslutsfattandet. Som exempel nämns att informationstekniken bör kunna användas för att öka medborgarnas förutsättningar att ha insyn i och möjligheter att påverka beslutsunderlag, t.ex. i samband med miljökonsekvensanalyser. Det är också angeläget att söka former för att med hjälp av IT offentliggöra remissyttranden.

IT kan användas för att underlätta ansvarsutkrävandet bland förtroendevalda och för att stärka medborgarkontrollen över den offentliga makten. Här framstår en utveckling av offentlighetsprincipen så att den ger vidast möjliga insyn i offentlig förvaltning som en primär uppgift. IT kan också användas för att hävda medborgarintresset i partidemokratin, för att stärka civilsamhället och för att främja deltagardemokratin.

I förslagsdelen framhåller utredningen att en statlig och kommunal politik syftande till att stärka civilsamhället och deltagardemokratin i första hand bör inrikta sig på att utveckla tekniker och metoder för en sådan deltagardemokrati med IT-stöd. Vidare framhåller utredningen att den inte ser någon borte gräns för myndigheternas ansträngningar att ge medborgarna ökad öppenhet och insyn. Att offentliggöra alla viktiga dokument via Internet är ett om än litet steg i rätt riktning.

Regeringen har i den ekonomiska vårpropositionen aviserat att ett långsiktigt utvecklingsarbete för folkstyret kommer att initieras. Temat är Tid för demokrati. Syftet med utvecklingsarbetet är att genomföra aktiviteter som på längre sikt utvecklar demokratin och skapar förutsättningar för att öka medborgarnas aktiva deltagande i de politiska beslutsprocesserna. Aktiviteterna kommer enligt vad Justitiedepartementet redovisat att försiggå inom tre huvudområden: ett nationellt rådslag om demokrati och delaktighet, stöd till demokratiutveckling och 80-årsjubiléet av den allmänna rösträtten. För detta arbete avsätts 30 miljoner kronor under åren 2000-02. Utvecklingsarbetet kommer att ledas av en demokratidelegation.

Motionerna

I motion 1999/2000:K345 av Inger Lundberg m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande till regeringen om ett försök med digital demokrati. Enligt motionärerna tillhör det vår tids demokratiska utmaningar att utveckla informationstekniken som ett demokratiskt redskap, och sådan kunskap kräver praktiska försök. Ett sådant försök måste enligt motionärerna göras i begränsade geografiska områden under förhållanden som tillåter att ny kunskap och nya erfarenheter kan vinnas. För ett sådant försök bör utses ett relativt stort område, där medborgarna har vissa angelägenheter gemensamma. Området bör väljas så att det också inrymmer grupper som i dag är underrepresenterade i IT-debatter. Försöket bör omfatta en tidrymd om 4–5 år. Det bör avse ett brett spektrum av möjligheter, såväl information och diskussion som direkt demokratiskt handlande. Det bör vidare ha ett underifrånperspektiv med medborgarna/invånarna i centrum. I försöket bör slutligen engageras lokala föreningar inom de politiska och demokratiska områdena, inom folkrörelser och inom idrott, kultur etc.

Av de motioner som väckts med anledning av propositionen innehåller fem motioner yrkanden som har anknytning till konstitutionsutskottets beredningsområde.

I Moderata samlingspartiets partimotion 1999/2000:T28 föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om generell teknikoberoende och missbruksbaserad integritetsskyddslagstiftning (yrkande 11). I motionen anförts att den ökade tillgängligheten och informationen ställer krav på åtgärder i syfte att värna den personliga integriteten. Det finns enligt motionen behov av att uppdatera den personrättsliga lagstiftningen. Regeringens lagstiftningsarbete saknar enligt motionen en övergripande strategi för hur offentlighet, öppenhet och integritetsintressen skall vägas mot varandra. I motionen efterlyses en samlad integritetsskyddslag. En sådan lag bör göras generell och oberoende av den tekniska utvecklingen och syfta till att beivra missbruk av personuppgifter.

I en enskild m-motion 1999/2000:T22 hemställer Tom Heyman att reglerna för offentlighet och sekretess ses över. Flera olika sakfrågor och problemområden behandlas i motionen. Lagen om personregister bör enligt motionären ändras. Genom oklarheter i lagstiftningen har enligt motionären många av de problem som skapades av den tidigare datalagen levt kvar, bl.a. frågor

om myndigheters möjligheter att utnyttja Internet i sammanhang där personuppgifter förekommer, t.ex. protokoll. Det är enligt motionären svårt att förstå hur svenska myndigheter skall kunna bli världsledande på internetverksamhet om inte dessa problem kan lösas, men propositionen behandlar inte frågan. I motionen anförts också att integritetsskyddet är svagt inom såväl data- som telekommunikation. Det är enligt motionen också angeläget att den praxis som utvecklats för myndigheternas hantering av pappersdokument anpassas till de nya rutiner som måste gälla för elektroniska dokument utan att den traditionella öppenheten förloras. Inte heller dessa problem behandlas i propositionen.

I Kristdemokraternas kommittémotion 1999/2000:T24 hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT och demokrati (yrkande 6). I denna del anförts i motionen bl.a. att offentlighetsprincipen borde kunna tillämpas så att handlingar som enligt lagstiftningens principer är att betrakta som allmänt tillgängliga också görs tillgängliga på nätet. För att öka valdeltagandet bör försöksverksamhet bedrivas i någon kommun och/eller skola med internetbaserad röstning. Problem som måste lösas är dels legitimeringen, dels skyddet från otillbörlig påverkan i samband med själva valhandlingen. I samma motion föreslås att riksdagen beslutar inrätta ett framtidsråd (yrkande 7). Enligt motionen borde riksdagen höja sin ambitionsnivå på IT-arbetet och låta IT-rådet eller en ny arbetsgrupp utgöra ett framtidsinriktat "utskott" med huvudsaklig uppgift att diskutera framtiden och IT:s möjligheter för en förbättrad demokrati. Finlands parlament inrättade ett "framfidsutskott" redan 1993 vilket sedan den 1 mars 2000 har permanent status.

I Centerpartiets partimotion 1999/2000:T26 hemställs bl.a. att riksdagen, under föutsättning av avslag på yrkande 1 enligt vilket avslag yrkas på den här aktuella propositionen, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det bör vara en prioriterad uppgift för staten att se över lagar och förordningar för att bidra till ökad yttrandefrihet och offentlighet (yrkande 4). I motionen kritiserar regeringen prioritering av tillit till IT, vilket enligt motionärerna är en onödig inskränkning av statens prioriterade uppgifter. Öppenhet och yttrandefrihet är nog så viktiga för att IT ska kunna bli ett verktyg för fördjupad demokrati och bredare debatt. Vidare framhålls att personuppgiftslagen blivit ett hinder för såväl öppenhet som yttrandefrihet. Det finns enligt motionen anledning att ifrågasätta uppriktigheten i ambitionen att IT ska bli ett verktyg för att stärka demokratin. Det borde vara en prioriterad uppgift för staten att se över lagar och förordningar i syfte att bidra till ökad yttrandefrihet och offentlighet i kunskapssamhället.

I Folkpartiets kommittémotion 1999/2000:T29 hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förverkligande av prov med beslutsfattande medborgarpaneler baserade på demokratiska samråd i internetbaserade studiecirkel (yrkande 10). I medborgarpaneler kan beslutande ställningstaganden prövas i vissa typer av frågor. Elektroniska studiecirkel är en modell för medborgarsamråd som är en förutsättning för att välgrundade beslut senare skall kunna fattas. Med denna komplettering kan dagens representativa beslutsfattande förstärkas enligt motionärerna. Motionärerna vill komplettera den i propositionen föreslagna försöksverk-

samheten med IT-stödd medborgarinformation m.m. med medborgarpaneler i samverkan med nätbaserade studiecirklar där beslut tas i väl avgränsade typer av frågor. – I motionen redovisas också Folkpartiets allmänna syn på nya metoder och redskap som kan vidareutveckla det representativa demokratiska systemet och medborgarnas deltagande i det demokratiska beslutsfattandet. Det framhålls bl.a. att informationssamhället ger möjlighet till mer direkt politiskt deltagande i vissa politiska sammanhang.

Utskottets bedömning

Utskottet tillstyrker dels propositionens IT-politiska mål, enligt vilket Sverige som första land skall bli ett informationssamhälle för alla, dels den inriktning av IT-politiken, i den del som svarar mot konstitutionsutskottets beredningsområde, som innebär att demokrati och rättvisa skall främjas genom att allas möjlighet till information om offentlig verksamhet och delaktighet i politiska beslutsprocesser ökas både i Sverige och i övrigt inom EU genom användningen av IT samt att ett aktivare medborgarskap skapas genom att IT skapar nya möjligheter att använda yttrandefriheten.

I flera motioner behandlas frågor om ändringar i integritetslagstiftningen (motion T28, m, yrkande 11) och översyn av reglerna för offentlighet och sekretess (T22, m, T24, kd, yrkande 6 delvis, T26, c, yrkande 4). I samtliga fall berörs frågor som i olika sammanhang är föremål för utredning och översyn i olika kommittéer, vilkas arbetsinriktning i här aktuella delar redovisats i det föregående. Det gäller Offentlighets- och sekretesskommittén och Mediegrundlagskommittén, vilkas arbete avses avslutas senast vid årsskiftet 2000/2001. Det gäller också den nyligen avslutade Demokratiutredningen, vars betänkande (SOU 2000:1) är föremål för en bred remiss. Dessutom pågår ett arbete med att ta fram direktiv för en kommitté som avses behandla integritetsfrågor på bred front. Utskottet finner mot denna bakgrund ingen anledning för riksdagen att ta något initiativ i de här aktuella frågorna, varför de nämnda motionerna bör avstyrkas.

I flera motioner behandlas frågor om IT och demokrati.

I s-motionen K345 begärs ett tillkännagivande om ett försök med digital demokrati. Motionärens intentioner täcks enligt utskottets mening väl in av de försök som aviseras i propositionen och som i huvudsak går ut på att öka medborgarnas insyn och delaktighet i politiska processen med hjälp av IT. Med detta får motionärens önskemål anses tillgodosedda, varför motionen bör avstyrkas.

I kd-motionen T24 yrkande 6 delvis föreslås försök med internetbaserad röstning. Demokratiutredningen har föreslagit försök med ungefärligen samma inriktning som föreslås i motionen. Därmed får motionens önskemål anses tillgodosedda, varför den bör avstyrkas.

I fp-motionen T29 yrkande 10 förordas prov med beslutande medborgarpaneler baserade på samråd i internetbaserade studiecirklar. Utskottet konstaterar att även denna fråga berörs i propositionen i samband med den nämnda försöksverksamheten. Därmed är det rimligt att anta att frågan inklusive ansvarsförhållandena kommer att uppmärksammas under försökets gång.

Någon anledning för riksdagen att ta något initiativ finns således inte. Motionen bör enligt utskottets mening avstyrkas i denna del.

I motion T24 yrkande 7 (kd) föreslås att riksdagen inrättar ett framtidsråd, som avses ersätta det nuvarande IT-rådet i riksdagen. Enligt utskottets mening är detta en inomorganisatorisk fråga för riksdagen som bör väckas i ett annat sammanhang. Denna bedömning gäller också alternativet som framförs i motionen att inrätta någon form av "framtidsutskott" i riksdagen. Motionen bör i denna del avstyrkas.

Stockholm den 4 maj 2000

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Pär-Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholz (fp), Kenth Högström (s), Per-Samuel Nisser (m) och Britt-Marie Lindkvist (s).

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla jämte motioner.

Sammanfattning

Utskottet har ingen invändning mot att de 3,2 miljarder kronor som avsätts för utbyggnaden av accessnätet i glest bebyggda områden delvis kommer att utgå i form av en skattereduktion eller mot att regeringen nu utreder den närmare utformningen av denna skattereduktion med sikte på att skattereduktionen skall kunna medges första gången vid inkomsttaxeringen år 2002. I anslutning härtill avstyrker utskottet ett antal motionsyrkanden som helt eller delvis berör den planerade skattereduktionen och dess utformning.

Utskottet avstyrker vidare ett antal motionsyrkanden om behovet av ändrade skatteregler när det gäller personaloptioner, riskkapitalbolag, etc.

Slutligen avstyrker utskottet ett motionsyrkande från den allmänna motionstiden hösten 1999 om en översyn av e-handelns skattefrågor.

Vid yttrandet fogas nio avvikande meningar.

Utskottet

Skattelättnad för bredbandsanslutning

Propositionen

I propositionen förslår regeringen att det IT-politiska målet skall vara att Sverige som första land blir ett informationssamhälle för alla (yrkande 3) och att IT-politiken inriktas på en rad åtgärder som främjar tillväxt, sysselsättning, regional utveckling, jämställdhet, ett hållbart samhälle, m.m. (yrkande 4). Staten skall enligt regeringens förslag prioritera tre uppgifter, nämligen att öka tilliten till IT, att öka kompetensen att använda IT och att öka tillgängligheten till informationssamhällets tjänster (yrkande 5).

När det gäller den ökade tillgängligheten överväger regeringen att införa ett stöd på sammanlagt 3,2 miljarder kronor för utbyggnaden av accessnätet i glest bebyggda områden. Stödet planeras utgå dels som ett direkt stöd till kommunerna för att ordna abonnentanslutning med hög överföringskapacitet till fastigheter där en anslutning skulle bli avsevärt dyrare för abonnenterna än i normala fall, dels i form av en skattelättnad för fysiska och juridiska personer som haft utgifter för en anslutning för datakommunikation som innebär en väsentlig kapacitetshöjning i förhållande till överföringskapaciteten i det normala telefonnätet. Utredningen om infrastrukturprogram för bredbandskommunikation (dir. 2000:04) kommer att få i uppdrag bl.a. att föreslå hur den angivna ramen på 3,2 miljarder kronor bör fördelas mellan de båda stödformerna.

När det gäller skattelättnaden bör denna enligt vad regeringen anför lämpligen ges formen av en skattereduktion som riktar sig mot de anslutningar som är avsevärt mer kostnadskrävande än i normala fall. Ett sätt att göra detta är att ge en skattereduktion för anslutningsutgifter som överstiger ett visst belopp och att ge den endast för en relativt låg andel av den totala kostnaden. Genom att skattelättnaden får formen av en skattereduktion undviks även negativa effekter på det kommunala skatteuttaget.

Vidare är det enligt vad som anförs i propositionen viktigt att skattereduktionen utformas så att den är enkel att tillämpa för skatteförvaltningen och lätt att administrera. Regeringen avser att utreda den närmare utformningen av skattereduktionen och förelägga riksdagen ett lagförslag. Lagen bör enligt vad som anförs träda i kraft den 1 januari 2001 och skattereduktionen medges första gången vid inkomsttaxeringen år 2002.

Motionerna

I *Moderaternas* partimotion T28 yrkande 6 delvis av Bo Lundgren m.fl. (m) anförs att det är statens ansvar att ge goda förutsättningar och avlägsna hinder. De anser emellertid att det är tveksamt med speciella skatteavdrag för inköp av bredbandsuppkoppling. Sett som arbetsredskap finns det redan i dag avdragsmöjligheter för bredbandsanslutning. Dessutom finns det en risk för bristande konkurrensneutralitet mellan olika typer av utveckling. Prisnivån hos leverantörerna riskerar att hållas uppe och beslut om uppkoppling att dröja i avvaktan på ett framtida stöd.

I *Kristdemokraternas* kommittémotion T24 yrkande 14 delvis av Johnny Gylling m.fl. (kd) anförs att utbyggnaden av IT-infrastruktur i första hand bör ske i marknadens regi men att staten har ett alldeles särskilt ansvar för glesbygden eftersom det knappast är troligt att landet kommer att täckas om enbart marknadsmässiga villkor skall gälla. Enligt motionärerna har staten här en tydlig uppgift och de anförs att det finns många olika möjligheter; ROT-avdrag för boende i glesbygd, investeringsbidrag, stöd via regionala strukturmedel, EU-medel, etc. Beträffande en skattelättnad för accessnätet anförs motionärerna att en sådan kan vara ett sätt att nå målet om bredband till alla, men de framhåller att förslaget är otydligt och att remissinstanserna haft olika åsikter om hur en stimulans bäst kan ges till hushåll i glesbygd. Enligt motionärerna är det beklagligt att regeringen inte kunnat samla sig till ett konkret förslag på denna punkt.

I *Centerpartiets* partimotion T26 av Lennart Daléus m.fl. (c) hemställs om avslag på propositionen bl.a. med hänvisning till att IT-politikens inriktning bör vara att "bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt i hela landet genom en bra och likvärdig IT-infrastruktur" (yrkandena 1 och 3), och motionärerna anser att staten i första hand bör ta ett direkt ansvar för accessnätet och upplåta detta på lika villkor till alla operatörer för att garantera en likvärdig IT-infrastruktur i hela landet. I andra hand – med den av regeringen valda inriktningen – är det enligt dessa motionärer viktigt att undvika monopoluppbyggnad. Reglerna bör inriktas på att stärka det enskilda ägandet, vilket t.ex. kan ske genom att samfälligheter gynnas framför vanlig upphandling av förbindelser (yrkandena 6 och 7).

I *Folkpartiets* kommittémotion T29 yrkande 7 av Eva Flyborg m.fl. (fp) motsätter sig motionärerna planerna på en skattelättnad för bredbandsuppkoppling. Motionärerna anför att en riktad skattelättnad riskerar att leda till att prisnivån fortsätter att vara hög och anser också att det är tveksamt om det över huvud taget är en klok fördelningspolitik att subventionera bredbandsuppkopplingar. Enligt motionärernas mening är det främst stadsbor samt människor med god ekonomi och datorvana som efterfrågar höghastighetsinternet. För många låginkomsttagare är det inte alls aktuellt att köpa en dator till hemmet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet går inte närmare in på valet mellan subventioner och andra metoder för att uppnå en gynnsam utveckling för glesbygden på IT-området utan begränsar i denna del yttrandet till regeringens planer på en skattereduktion för bredbandsanslutning och de synpunkter på dessa planer som framförts i motionerna.

Flera motionärer har ifrågasatt planerna på en skattereduktion främst därför att ett riktat bidrag skulle vara kontraproduktivt och på längre sikt kunna leda till att kostnaden för anslutning blir högre än som skulle bli fallet utan ett bidrag. Enligt utskottets mening kan ett stöd som av någon anledning begränsar utbudet på en marknad motverka sitt syfte eftersom det minskade utbudet kan ge upphov till prisökningar. När det gäller den av regeringen planerade skattereduktionen är emellertid avsikten att denna skall lämnas direkt till den som har utgiften för anslutningen. Härigenom undviks enligt utskottets mening att det uppkommer negativa effekter på utbudet.

Vidare invänds att planerna på ett stöd kan medföra att pågående arbete avbryts och att nya arbeten inte startas i avvaktan på besked om stödets närmare utformning. I sammanhanget kan framhållas att skattereduktionen är avsedd att öka spridningen av snabba uppkopplingar till områden som kommersiella aktörer inte skulle täcka in inom en rimlig tid och att den skall utgöra ett relativt sett lågt bidrag till totalkostnaden. Härigenom begränsas enligt utskottets mening risken för negativa effekter på marknaden under den tid stödets utformning utreds.

Slutligen har det riktats fördelningspolitiska invändningar mot förslaget. Enligt motionärerna är det i första hand stadsbor med god ekonomi som använder Internet med höghastighetsanslutning, och för många låginkomsttagare är det inte alls aktuellt att skaffa en dator i hemmet. Enligt utskottets mening är syftet med den föreslagna stimulansen inte i första hand fördelningspolitiskt utan avsikten är att låta de delar av landet som inte har samma kommersiella bärkraft som storstadsregionerna få del av de möjligheter som IT-utvecklingen ger. De möjligheter till ekonomisk tillväxt och annan samhällsutveckling som väl utvecklade kommunikationsnät på detta område ger upphov till bör vara tillgängliga i hela Sverige med rimliga ekonomiska insatser.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla att det från skattemyndigheternas synvinkel är viktigt att skattereduktionen utformas så att den är enkel att tillämpa och lätt att administrera.

Av det anförda framgår att utskottet inte har någon erinran mot regeringens planer på en skattereduktion. Utskottet avstyrker motionerna T24 yrkande 14 i denna del, T28 yrkande 6 i denna del och T29 yrkande 7.

1999/2000:TU9
Bilaga 2

E-handeln

Motionen

I motion T703 yrkande 14 av Lennart Daléus m.fl. (c) – som väckts under den allmänna motionstiden hösten 1999 – anføres att det är angeläget att insikten om att informationsteknikens spridning innebär påfrestningar på de nationella skattesystemen även resulterar i åtgärder nationellt. Enligt motionärerna är det nödvändigt att se över den tekniska utvecklingens påverkan på det svenska skattesystemet och dess påverkan på statens inkomster.

Bakgrund

Utskottet har i sitt betänkande 1999/2000:SkU15 Allmänna motioner om mervärdesskatt behandlat bl.a. frågan om beskattningen av e-handel och har där lämnat en utförlig redovisning av de förhållandevis komplicerade regler som gäller på mervärdesskatteområdet i detta hänseende.

Utskottets ställningstagande

Regeringen anför i den nu aktuella propositionen bl.a. att den elektroniska handeln kan få betydande konsekvenser för de svenska skattebaserna eftersom handeln berör såväl skattebaserna för finansiellt kapital, som för varor och tjänster (mervärdesskatt) och att detta i förlängningen kan innebära att det svenska skatteuttaget minskas genom att skattebaser rör sig från Sverige till länder med låga eller inga skatter alls. Konkurrensförhållandena mellan olika företag påverkas också av att mervärdesskattesatsen varierar i olika länder. Skatteuttaget kan enligt vad regeringen anför också minska om kontrollbehovet inte tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Regeringen anför vidare att skattebasernas rörlighet inte är något nytt fenomen, men att de senaste decenniernas internationalisering av den svenska ekonomin samt tillväxten av elektronisk handel har accelererat utvecklingen och att det mot denna bakgrund är angeläget att vara uppmärksam på vilka områden, i vilket tidsperspektiv och i vilken omfattning den elektroniska handeln kan komma att öka. Regeringen följer därför löpande denna fråga.

När det gäller reglerna för beskattningen anför regeringen att utgångspunkten är att de nuvarande skattereglerna skall tillämpas även vid elektronisk handel, men det är angeläget att de regler som tillämpas även fungerar på ett internationellt plan. Det pågår därför ett arbete både inom EU och OECD med att anpassa beskattningsprinciperna till den handel som den nya tekniken medför. Arbetet inom båda organisationerna utgår ifrån de principer som antogs dels av EU:s ministerråd i juli 1998, dels vid OECD:s ministerkonferens i Ottawa i oktober 1998. Principerna kan sammanfattas enligt följande: Inga nya skatter skall införas nu utan de som finns skall anpassas,

beskattningen skall präglas av neutralitet och ske där konsumtionen sker, förfarandet skall vara enkelt för skattskyldiga och myndigheter. Arbetet inom EU förväntas leda till att kommissionen under första halvåret 2000 lämnar ett förslag till vissa ändringar i det gemensamma mervärdesskattedirektivet.

Utskottet har vid sin behandling av motsvarande motioner i betänkandet 1999/2000:SkU15 avstyrkt dessa med hänvisning till att regeringen redan har uppmärksammat frågorna kring elektronisk handel. Utskottet förutsatte då att deltagarna från Sverige i arbetsgrupperna inom EU och OECD tar aktiv del i arbetet och med sina insatser bidrar till att bringa frågorna till en tillfredsställande lösning eftersom frågorna är viktiga för landet. Utskottet förutsatte vidare att regeringen noga följer arbetet och på lämpligt sätt och i lämpligt sammanhang avrapporterar utvecklingen och redovisar vunna rön och erfarenheter för riksdagen.

I sammanhanget kan också nämnas att utskottet vid en intern utfrågning med tjänstemän från Riksskatteverket och Finansdepartementet orienterat sig om arbetet på detta område.

Enligt utskottets mening pågår det redan ett arbete på många fronter med de olika frågor som hänger samman med e-handels beskattning, och utskottet ser därför inte någon anledning till ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en översyn av dessa frågor. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Personoptioner

Motionerna

I motion T28 yrkande 12 delvis av Bo Lundgren m.fl. (m) hemställs att beskattningen av personoptioner ses över. De höga socialavgifterna skapar enligt dessa motionärer problem och en förändring av inbetalningstidpunkten bör därför övervägas. Vidare bör villkoren för personer med personoptioner som arbetar tillfälligt i Sverige ses över. Härvid måste konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler tas som utgångspunkt.

I motion T24 yrkande 2 av Johnny Gylling m.fl. (kd) anförs att svårigheten att utfärda konkurrenskraftiga optionsprogram till medarbetare är ett konkret hinder för den svenska utvecklingen och att länder med mer fördelaktig optionsbeskattning lockar till sig våra mest kunniga personer. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag till nya regler för beskattningen av optionsprogram.

Bakgrund

En personoption är en rättighet som ges ut enbart till anställda inom ett företag eller en företagsgrupp. Den innebär att den anställde under vissa förutsättningar i framtiden har rätt att förvärva aktier till ett i förväg bestämt pris. Optionsvillkoren är enhetliga för samtliga anställda som får del av förmånen och är ofta bestämda i en optionsplan.

Personoptionen kännetecknas av att den är förenad med olika förfoganderättsinskränkningar – t.ex. att den inte får överlåtas eller pantsättas – och att den kan utnyttjas först efter en viss kvalifikationstid. Det är inte ovanligt

att optionen är uppdelad i "etapper" med olika kvalifikationstider. Optionens löptid är lång, ofta tio år. Vanligtvis förfaller personaloptionen om anställningen upphör på grund av uppsägning, avskedande eller dödsfall.

Enligt tidigare praxis (RÅ 1986 ref 36) fanns möjlighet att skjuta upp beskattningstidpunkten genom ett avtal om inskränkning i en anställds rätt att förfoga över förvärvade värdepapper. Denna möjlighet upphörde genom en lagändring den 1 januari 1990 som innebar att förmån av värdepapper skall tas upp till beskattning vid avtalstidpunkten. I två avgöranden under år 1994 fann Regeringsrätten emellertid att reglerna inte var tillämpliga på de i målen aktuella optionerna eftersom de inte hade karaktär av värdepapper. Skatteplikten ansågs inträda först när den skattskyldige hade möjlighet att utnyttja optionen. Mot denna bakgrund infördes fr.o.m. 1999 års taxering nya bestämmelser som innebär att optioner som inte utgör värdepapper beskattas när de utnyttjas eller avyttras (prop. 1997/98:133, SkU26). För optioner som utgör värdepapper gäller alltså att de skall beskattas vid förvärvet.

Numera finns reglerna i inkomstskattelagen. Av 10 kap. 11 § framgår dels att en skattskyldig som på grund av sin tjänst förvärvar värdepapper på förmånliga villkor skall ta upp förmånen som intäkt det beskattningsår då förvärvet sker, dels att en skattskyldig som på grund av sin tjänst förvärvar en rätt att i framtiden förvärva värdepapper till ett i förväg bestämt pris eller i övrigt på förmånliga villkor skall ta upp förmånen som intäkt det beskattningsår då rätten utnyttjas eller överläts. Särskilda regler gäller vid in- och utflyttning. Syftet med dessa regler är att beskattningen endast skall träffa optionsrätt som är intjänad i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening innebär optionsprogrammen ett visst mått av risktagande från såväl arbetstagarens som arbetsgivarens sida. I och med att parterna – genom avtalets konstruktion – har valt att skjuta upp beskattningen till en framtida tidpunkt är det svårt att förutse storleken på de skatte- respektive avgiftsinbetalningar som krävs när beskattningen väl utlöses. Om värdet är noll har den anställde gått miste om sin löneförmån. Är värdet stort kan skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgifter bli betungande för arbetsgivaren.

Enligt utskottets mening finns det inte något bärande skäl att beskatta lön i form av optioner efter förmånligare regler än de som gäller för andra löneförmåner. Det är bara inom vissa delar av arbetsmarknaden som den här typen av löneförmåner kan erhållas och det skulle enligt utskottets mening skapa en i det närmaste ohållbar situation om vissa grupper på detta sätt fick en förmånligare beskattning än andra grupper.

När det gäller beskattningen av personaloptioner som innehas av personer som arbetar tillfälligt i Sverige har de nuvarande reglerna en utformning som syftar till att beskattningen endast skall träffa optionsrätter som är intjänade här. Motionären har inte anfört något som kan utgöra ett skäl att frångå denna princip.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Motionerna

I motion T28 yrkande 12 delvis av Bo Lundgren m.fl. (m) anförs bl.a. att det bör övervägas att ge risikkapitalbolag samma regler som investmentföretag.

I motion T24 yrkande 3 av Johnny Gylling m.fl. (kd) anförs att risikkapitalbolag som investerar i de nya IT-företagen måste få en mera rimlig beskattning. De har enligt motionärerna en mycket ofördelaktig skattesituation gentemot andra investmentbolag. I stället för att betala en 60-procentig skatt förekommer det att sådana bolag skattar på exempelvis Cayman Island. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag till nya regler för beskattningen av risikkapitalbolag.

Bakgrund

Det nuvarande systemet för beskattning av bolagsinkomster bygger på att skatt betalas i två led, en gång på företagsnivå när vinsten uppstår och en gång hos ägaren som beskattas för utdelning eller reavinst. För att förhindra att en vinst beskattas flera gånger inom en koncern (kedjebeskattnings) beskattas inte moderbolag för utdelning från bl.a. dotterbolag. I konsekvens härmed borde även reavinst vid försäljning av dotterbolag, eller mer precist reavinst på s.k. näringsbetingade aktier och andra andelar, undantas från beskattning. Det har emellertid inte varit möjligt att införa en sådan ordning eftersom den kan leda till att beskattningen undgås med hjälp av utlands- transaktioner.

För att göra det möjligt att använda aktiebolag som mellanhänder vid investering i aktier och liknande har särskilda regler tillskapats för s.k. investmentföretag. För dessa företag gäller att mottagna utdelningar beskattas samtidigt som avdrag medges för lämnade utdelningar. Vidare har den sedvanliga reavinstbeskattningen vid försäljning av aktier m.m. ersatts med en årlig schablonbeskattning på 2 % av aktievärdet. Särskilda villkor skall vara uppfyllda för att ett aktiebolag skall kunna tillämpa reglerna för investmentföretag. Av 39 kap. 15 § inkomstskattelagen framgår att aktiebolaget uteslutande eller så gott som uteslutande skall förvalta värdepapper eller liknande tillgångar, att dess uppgift väsentligen skall vara att genom ett väl fördelat värdepappersinnehav erbjuda andelsägarna riskfördelning och att det skall ägas av ett stort antal fysiska personer.

Småföretagsdelegationen har i betänkandet Kapitalförsörjning till småföretag (SOU 1998:93) föreslagit att risikkapitalbolag skall klassas som investmentföretag i skattehänseende. Risikkapitalbolagen specialiserar sig på att göra mycket riskfyllda placeringar lönsamma genom att inrikta sig på vissa branscher och genom att välja placeringar som ger en mycket hög avkastning i de fall då de lyckas. Genom sin specialisering har de svårt att uppfylla de särskilda krav som gäller för investmentföretag.

Utredningen (Fi 1998:10) om vissa företagsskattefrågor arbetar med utformningen av ett system med slopad kapitalvinstbeskattning på näringsbetingade andelar inom företagssektorn. Samtidigt arbetar Utredningen (Fi 1998:11) om vissa internationella företagsskattefrågor med en lösning på

utlandsproblemet, dvs. risken för skatteundandraganden med hjälp av utlandstransaktioner om kapitalvinster på näringsbetingade aktier skattebefrias.

Finansministern har i ett frågesvar i december 1999 redovisat ett underhandsbesked från Utredningen (Fi 1998:10) om vissa företagsskattefrågor som innebär att utredningens förslag kommer att lösa riskkapitalbolagens problem (fråga 1999/2000:306).

Utskottets ställningstagande

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen pågår det ett arbete som syftar till att finna en lösning på de problem med riskkapitalbolagens beskattning som motionärerna tar upp. Två utredningar arbetar med en lösning som kan innebära att kapitalvinstbeskattningen av näringsbetingade aktier slopas. En sådan lösning skulle medföra att riskkapitalbolag får förmånligare skatteregler för sina näringsbetingade aktier än vad som skulle gälla om de i stället fick tillämpa reglerna för investmentföretag. Enligt utskottets mening bör resultatet av det nu aktuella utredningsarbetet avvaktas. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Övriga skattefrågor

Motionerna

I motion T28 yrkande 12 delvis av Bo Lundgren m.fl. (m) tas ytterligare skattefrågor upp. Enligt motionärerna krävs åtgärder som gör det attraktivt att bo och verka i landet om Sverige skall kunna behålla tätt positionen som IT-nation. För att ett internationellt konkurrenskraftigt skattesystem skall kunna skapas bör personbeskattningen sänkas, kapitalskatterna sänkas och förmögenhetsskatten slopas.

I motion T210 yrkande 50 av Johnny Gylling m.fl. (kd) anförs att regeringen inte redovisar någon fortsättning på strategin med skattesubventionering för hemköp av PC och att regeringen bör överväga den modell man valt i USA där man får göra avdrag för programvara och dator oavsett vem man är eller var man jobbar.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening finns det inte något skäl att i detta sammanhang göra allmänna uttalanden om framtida skattesänkningar. Sådana frågor bör tas upp i ett större ekonomisk-politiskt sammanhang där en avvägning kan göras mot anspråken på resurser för ändamål som t.ex. vård, skola och omsorg. Utskottet avstyrker T28 yrkande 12 även i denna del.

När det gäller förslaget i motion T210 om en generell möjlighet att göra avdrag för utgifter för programvara och inköp av dator är utskottet inte berett att tillstyrka en sådan. En så vittgående avdragsrätt skulle enligt utskottets mening innebära en kraftig och oönskad snedvridning av konkurrensen på detta område och omedelbart ge upphov till en mängd gränsdragningsproblem. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

I beslutet har deltagit: Arne Kjörnsberg (s), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Per Rosengren (v), Kenneth Lantz (kd), Carl Erik Hedlund (m), Per Erik Granström (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Lena Sandlin-Hedman (s), Marie Engström (v), Desirée Pethrus Engström (kd), Catharina Hagen (m), Rolf Kenneryd (c), Johan Pehrson (fp), Lars U Granberg (s), Margareta Cederfelt (m) och Per-Olof Svensson (s).

Avvikande meningar

1. Skattelättnad för bredbandsanslutning – m

Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Catharina Hagen (m) och Margareta Cederfelt (m) anför:

Sverige har än så länge en unik tillväxtmöjlighet på IT-området. Men det är viktigt att vår position befästs och förstärks så att nya möjligheter kan tas till vara. Utvecklingen är snabb och det faktum att Sverige ligger långt framme i dag jämfört med de flesta andra länder är ingalunda någon garanti för att vi kommer att behålla vår ledande position i framtiden. I åtskilliga andra länder sker nu en snabb utveckling, och vi kan räkna med allt hårdare konkurrens redan de närmaste åren. Vårt försprång kan med andra ord snabbt förloras.

En fortsatt god utveckling kräver åtgärder inom områden som ekonomiska incitament för företag och individer, arbetslagstiftningen, kompetensförsörjningen och när det gäller en god infrastruktur för den digitala ekonomin. Syftet måste vara att övervaka marknadsaktörerna och stärka konkurrensen. Det är t.ex. inte statens uppgift att bygga svartfibernet med skattepengar eller att bedriva osund konkurrens mot privata bolag som bygger eller redan har byggt svartfibernet.

Ett viktigt regionalpolitiskt mål måste vara att det inte får bli väsentligt dyrare för företag och konsumenter i glesbygd att tillgodogöra sig den nya tekniken, och den regionala utvecklingen av bredbandskapaciteten bör följas noga. Det är viktigt att beakta den snabba teknikutvecklingen för olika behov och olika geografiska avstånd. Staten skall om så blir nödvändigt upphandla bredbandskapacitet utan låsning till viss teknik.

När det gäller regeringens planer på en skattereduktion för bredbandsanslutning är vi tveksamma. En stimulans kan utan tvivel påverka beteenden i riktningar som må vara positiva, men det innebär samtidigt risker för sneda konkurrenssituationer och onödiga kostnader för skattebetalare och konsumenter. Prisnivån hos leverantörerna av bredbandsuppkopplingar riskerar att hållas uppe, och dessutom kan beslut om uppkoppling komma att fördröjas i avvaktan på besked om hur det framtida stödet kommer att vara utformat.

Vad som anförts om skattelättnaden för bredbandsanslutning bör riksdagen med bifall till motion T28 yrkande 6 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

1999/2000:TU9
Bilaga 2

2. Skattelättnad för bredbandsanslutning – kd

Kenneth Lantz (kd) och Desirée Pethrus Engström (kd) anför:

Vi delar den bedömning regeringen gör om att hushåll och företag i alla delar av Sverige inom de närmaste åren bör få tillgång till IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet. Vi är också överens om att detta i första hand skall ske i marknads regi. De slutsatser vi sedan drar för att nå målet är helt skilda ifrån regeringens. Regeringen vill öronmärka 8,325 miljarder kronor för att Sverige skall få bredband. Vi anser i stället att staten bör gripa in där marknaden inte räcker till.

Vi anser att staten först och främst bör stimulera en satsning på en kraftfull telekommunikation i Sverige. Vi vill se en nätmarknad som påminner om elmarknaden, där man skiljer på nätdelen och tjänstedelen. Det skall vara möjligt för nya tjänsteföretag att köpa in sig på andras nät för att sälja tjänster till slutanvändaren.

Och vi anser att staten har ett alldeles särskilt ansvar för glesbygden. Marknaden kommer med all säkerhet att se till att först storstäderna, sedan alla större tätorter får tillgång till bredband i konkurrens och med ett flertal tjänsteoperatörer att välja på. Men precis som med mobiltelefonins GSM-nät kommer det att ta lång tid innan hela Sverige är täckt. Det är knappast ens troligt att samtliga kvadratkilometer av landet någonsin kommer att täckas om enbart marknadsmässiga villkor skall gälla. Här har staten en tydlig uppgift och det finns flera idéer om hur detta kan gå till: genom ROT-avdrag för boende i glesbygdskommuner, rena investeringsbidrag till intresserade aktörer, investeringsstöd via länsstyrelsernas regionala infrastrukturmedel, till viss del via EU-medel.

När det gäller regeringens förslag om skattelättnad för bredbandsanslutning kan detta vara ett sätt att nå målet om bredband till alla. Men förslaget är otydligt, och remissinstanserna har olika åsikter om hur en stimulans bäst kan ges till hushåll i glesbygd. Det är beklagligt att regeringen inte kunnat samla sig till ett konkret förslag.

Vad som anförts om skattelättnad för bredbandsanslutning bör riksdagen med bifall till motion T24 yrkande 14 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

3. Skattelättnad för bredbandsanslutning – c

Rolf Kenneryd (c) anför:

Centerpartiet anser att staten bör stå som ägare till en heltäckande digital infrastruktur, byggd på fiber till hushållen och företagen och finansierad antingen genom abonnemangsavgifter eller genom koncessionsavgifter för operatörerna, som i sin tur får ta ut avgifterna av konsumenterna. Förslag av

denna innebörd har lagts fram i två allmänna motioner under hösten 1999 som behandlas i detta ärende.

Med denna utgångspunkt framstår de överväganden m.m. som regeringen redovisar i propositionen som en alltför låg ambitionsnivå. Vi har också yrkat att propositionen avslås och att regeringen får i uppdrag att återkomma med en ny proposition med konkreta förslag och tydliga åtaganden om att snabba Internetförbindelser skall komma alla till del.

Av det anförda framgår att Centerpartiets alternativ med en digital allemansrätt på ett bättre och snabbare sätt skulle ge hela landet tillgång till en heltäckande infrastruktur och att någon skattereduktion för bredbandsanslutning inte behövs med denna lösning.

4. Skattelättnad för bredbandsanslutning – fp

Johan Pehrson (fp) anför:

Vi har en stark tilltro till att marknadens aktörer, producenter, företag och privatpersoner kommer att lösa efterfrågan på hög överföringshastighet på Internet precis som den löst efterfrågan på mobiltelefoner, datorer, telefexar, telefoner och mycket annat, utan statlig regleringspolitik eller bidrag. Som liberaler har vi inga ideologiska blockeringar i att statligt ansvarstagande eller stimulanser absolut inte får ske. Det är angeläget att exempelvis även glesbygdsboende får tillgång till så god teknisk infrastruktur som möjligt. Men vi har sett alldeles för många statliga engagemang både i Sverige och utomlands som lett till helt andra effekter än stimulans för tillväxt och teknisk utveckling.

Folkpartiet liberalerna vill påpeka att en riktad skattereduktion för konsumtion innebär en mycket stor risk för att prisnivån på produkterna kan fortsätta att vara hög. Anslagen kan lika gärna komma bredbandsbolagen till större del än konsumenterna. Man kan på politisk grund också ifrågasätta varför just bredbandsanvändning skall skattereduceras. Teknikutvecklingen kommer sannolikt också att göra att vi i framtiden får uppleva betydligt billigare erbjudanden om bandbredd än vad vi ser i dag. Mobiltelefoner som hade mycket höga priser under 1980-talet kunde exempelvis med bättre utförande ”kastas” efter konsumenterna några år senare.

Enligt en utredning av Demoskop, presenterad i Finanstidningen den 11 april, är 39 % av de boende utanför städerna ”inte alls intresserade av snabba Internetuppkoppling. För många låginkomsttagare är det inte ens aktuellt att köpa en dator till hemmet. Det faktum att det främst är stadsbor samt människor med god ekonomi och datorvana som efterfrågar höghastighetsinternet gör att vi ställer oss frågan om det över huvud taget är en klok fördelningspolitik att subventionera dessas bredbandsuppkopplingar, eller som vi tidigare nämnt att forcera fram en hastig utbyggnad av bredband till vartenda hushåll, när det sannolikt kommer att komma en snabb utveckling av bättre teknik till lägre priser.

Med det anförda tillstyrks motion T29 yrkande 7 om att planerna på en skattereduktion för bredbandsanslutning inte skall genomföras.

Rolf Kenneryd (c) anför:

Redan i dag går staten miste om skatteintäkter, främst moms, genom handel på Internet då användare beställer varor och produkter från länder utanför EU som inte deklarerar. I takt med att användningen ökar kommer även skattebortfallet att accelerera. Även inom unionen, där moms erläggs i det land där varan säljs, kommer skattekonkurrensen att tillta. Genom att söka på Internet kan konsumenterna finna de varor de eftersöker i länder med lägre moms.

På grund av denna utveckling ökar kraven på samarbete inom skatteområdet, främst mellan de europeiska länderna. Det finns en risk att företag i länder med höga skatter på försäljning av information missgynnas av detta, då konsumenterna lika gärna kan vända sig till företag i andra länder och köpa informationen.

Enligt det engelska analys- och forskningsinstitutet Institute of Directors, IOD, riskerar myndigheterna i Storbritannien att redan detta år förlora 10 miljarder pund, eller upp mot en femtedel av den totala försäljningsskatten till följd av att handel flyttar över på Internet. Risken för motsvarande situation i Sverige är överhängande mot bakgrund av den datormognad som finns här.

Enligt analysföretaget IDC kan man räkna med att 25 % av alla konsumenter handlar på Internet år 2002, och att den elektroniska handelns omsättning i Sverige då uppgår till 69 miljarder kronor, att jämföra med knappt 2 miljarder 1998. Om stora delar av Internethandeln flyttar utomlands innebär detta inte bara påfrestningar för svenska företag, utan också för staten, som går miste om såväl moms som beskattning av företagets vinster.

Det är angeläget att insikten om att informationsteknikens spridning innebär påfrestningar på de nationella skattesystemen även resulterar i åtgärder nationellt. Det är nödvändigt att se över den tekniska utvecklingens påverkan på det svenska skattesystemet och dess påverkan på statens inkomster. Regeringen bör skyndsamt tillsätta en utredning för att bedöma dessa konsekvenser och återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder.

Detta bör ges regeringen till känna med bifall till motion T703 yrkande 14.

6. Personaloptioner – m, kd, fp

Kenneth Lantz (kd), Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Desirée Pethrus Engström (kd), Catharina Hagen (m), Johan Pehrson (fp) och Margareta Cederfelt (m) anför:

Sverige måste vara globalt attraktivt, inte minst vad avser att locka till sig kompetenta personer. Annars riskerar vår goda position att bli en kort historisk parentes. Det behövs därför en politik som förstår de nya förutsättningarna och hur IT-branschen skall få växtkraft. Visionen måste tydligt adressera några viktiga punkter.

De ekonomiska villkoren för den snabbväxande IT-branschen är mer gynnsamma i andra delar av världen. För IT-företag, som är globala i sin själ, är det inte svårt att tänka sig att förlägga verksamheten på annan plats än i

Sverige. För att Sverige långsiktigt skall kunna konkurrera framgångsrikt om den globala kompetensen måste en kombination av gynnsamma villkor och personliga utvecklingsmöjligheter säkerställas. Det betyder bl.a. att skatte- och optionsregler måste vara konkurrenskraftiga, liksom att näringslivet måste vara konkurrenskraftigt nog att behålla utvecklingen i landet.

Invest in Sweden Agency (ISA) har genomfört en intervjuundersökning med personer i VD-befattning i 35 IT-företag. Vad avser svagheter dominerar helt de områden som rör möjligheten att rekrytera och belöna personal både från Sverige och från utlandet. Här nämns förutom höga inkomstskatter bl.a. reglerna för personaloptioner. Personaloptionerna beskattas oförmånligt i Sverige beroende bl.a. på höga socialförsäkringsavgifter och höga inkomstskatter. Dessutom innebär lagstiftningen för personaloptioner att företagens kostnader för personaloptioner inte är tillräckligt förutsägbara. Det medför särskilda problem för de små personalintensiva kunskapsföretag som saknar finansiell styrka. Osäkerheten försvårar även framtida analys och påverkar negativt marknadens värdering av företagen, exempelvis vid en börsintroduktion. Så länge personaloptioner belastas med socialförsäkringsavgifter bör därför en förändring av betalningstidpunkten av dessa också övervägas. Villkoren för personer med personaloptioner som tillfälligt arbetar i Sverige måste också ses över. Konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler för personaloptioner måste tas som utgångspunkt vid en översyn av dessa regler.

Riksdagen bör med anledning av motionerna T28 yrkande 12 i denna del och T24 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om beskattningen av personaloptioner.

7. Riskkapitalbolag – m, kd, c, fp

Kenneth Lantz (kd), Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Desirée Pethrus Engström (kd), Catharina Hagen (m), Rolf Kenneryd (c), Johan Pehrson (fp) och Margareta Cederfelt (m) anför:

När det gäller finansiellt kapital råder det i Sverige i dag god tillgång på riskvilligt kapital för vissa sektorer, bl.a. IT/telekom. Mycket av riskkapitalet kommer från "venture capital" och från "företagsänglar", vilka karakteriseras av ett aktivt engagemang i de företag i vilka investeringarna sker. Dessa riskkapitalisters funktion är särskilt viktig inom nya, kunskapsintensiva verksamheter där investeringarna ofta är immateriella och den framtida potentialen svårbedömd.

Avgörande för den långsiktiga utvecklingen av riskkapitalmarknaden är hur svenska skatter kan konkurrera med omvärlden. Genom allt öppnare gränser, fria kapitalrörelser och snabb kommunikation har den internationella konkurrensen ökat. Skillnaderna i beskattning får ett allt starkare och snabbare genomslag på investerarnas beteende. Flera inslag i det svenska skattesystemet har en klart negativ inverkan på riskkapitalmarknaden. Skatterna på förmögenhet och kapitalinkomster tenderar att driva kapitalet ur landet. Detta underminerar såväl skattebaser som verksamheter.

De mindre företagen, som i praktiken är starkt beroende av det inhemska sparandet, får svårare att finansiera sig på ett konkurrenskraftigt sätt. När det gäller stora företag påverkas ägarstrukturen genom ett ökat utländskt ägande. Detta är i sig inte negativt men kan bli det om det i stor utsträckning är resultat av skilda skatteregler.

Många svenska riskkapitalbolag drabbas speciellt av skatteregler som missgynnar aktiva ägare (fåmansbolagsreglerna). I vissa sammanhang påverkas företag negativt av s.k. trippelbeskattning, där vinster dels beskattas i det företag som finansieras, dels i det finansierande företaget och dels i utdelningen från detta företag. Även reglerna för reavinstbeskattning ger inlåsnings effekter inom riskkapitalbolagen. Dubbelbeskattning och förmögenhetsskatt saknas i många länder. På flera håll har speciella lättnader för investeringar i småföretag införts, främst i syfte att investeraren skall kompenseras för den högre risk som är förenad med investeringar i onoterade bolag.

Skillnaden i beskattning mellan Sverige och andra länder riskerar att leda till att än fler svenska riskkapitalbolag föredrar att ha sitt säte utomlands. Faktum är att en stor del av det så kallade svenska riskkapitalet redan är placerat utanför Sverige. Danmark genomför t.ex. för närvarande betydande förändringar för att öka attraktionskraften för att riskkapital skall placeras i landet.

Finansministern har i ett frågesvar i december 1999 ställt i utsikt att de utredningar som nu arbetar med vissa företagsskattefrågor kommer att lämna förslag som löser riskkapitalbolagens problem genom att kapitalvinster på näringsbetingade aktier skattebefrias.

Vi anser att den aviserade förändringen skulle få stor betydelse för riskkapitalbolagens möjligheter att verka i Sverige och förutsätter att arbetet med förslaget bedrivs skyndsamt så att det kan antas under hösten 2000. Riskkapitalbolagens verksamhet är viktig för IT-sektorn, och det vore enligt vår mening olyckligt om regeringen skulle dröja med att lägga fram förslaget.

Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna med anledning av motionerna T28 yrkande 12 i denna del och T24 yrkande 3.

8. Ett internationellt konkurrenskraftigt skattesystem – m

Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Catharina Hagen (m) och Margareta Cederfelt (m) anför:

Vårt skattesystem måste vara internationellt konkurrenskraftigt när det gäller beskattningen av arbetsinkomster, kapitalinkomster och företag.

När det gäller marknadsförutsättningarna för e-handel ligger Sverige långt framme. Vi har av flera skäl goda kommersiella förutsättningar för att få en fungerande e-handel som utvecklas positivt. Men det är ett växande problem att e-handelsföretagen flyttar och utvecklar sig i andra länder än i Sverige för att undvika den höga svenska moms.

Vi måste också ha regler som gör det möjligt för den kunskapsintensiva och snabbväxande IT-sektorn att i högre grad attrahera och behålla kvalificerad personal i Sverige. Vi måste därför ha ett skattesystem för individer som gör det lockande att komma till Sverige och att stanna här. Risken blir annars

att kommersialiseringen av resultaten från forskning och utveckling inte kommer till stånd, alternativt förläggs till utlandet.

Utvecklingen mot kompetensdrivna och därmed individrelaterade investeringar är speciellt tydlig inom IT-sektorn. Det immateriella kapitalet i form av kunskap blir allt viktigare för konkurrenskraften, och det råder en global konkurrens om utbildade personer. Regeringen skriver också i sin proposition att ”det är viktigt att se Sverige som en global marknad även när det gäller tillgången på kompetens”. Slutsatsen av detta är att vi måste koppla vår konkurrenskraft till omvärlden. Sänkt personbeskattning är ett villkor för att skapa konkurrenskraftiga villkor för välutbildad arbetskraft. En avvecklad statlig inkomstskatt skulle reducera problematiken kring personaloptioner och fämansbolag. Detta leder till att människor utbildar och specialiserar sig samtidigt som det leder till en ökning av arbetskraftsutbudet. Därmed minskar också riskerna för en skattedriven brain-drain.

En sänkning av kapitalinkomstskatterna skulle sänka tröskeln för omplaceringar i nya verksamheter och öka möjligheten för en optimal allokering av finansiellt kapital. Detta minskar behovet av krångliga regler med riskkapitalavdrag, uppskjutande av reavinstskatt med mera. En sänkning av kapitalinkomstskatterna skulle också minska incitamentet att placera kapitalet utomlands.

Den nuvarande förmögenhetsbeskattningen leder till kapitalflykt och drar därmed undan basen för finansiell verksamhet i Sverige. Kapitalförvaltning läggs i ökande grad hos företag utanför Sverige. Om förmögenhetsbeskattningen slopades skulle det locka sparkapital till Sverige och därmed närmare olika nationella investeringsobjekt. Framför allt skulle finansieringen av småföretag då underlättas.

Det anförda bör riksdagen med bifall till motion T28 yrkande 12 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

Kenneth Lantz (kd) och Desirée Pethrus Engström (kd) anför:

Regeringen beskriver att bakom den snabba utvecklingen på IT-området ligger en medveten strategi för att göra datorer tillgängliga för alla. Här nämns skattesubventioneringen av företagsdatorer för anställda samt LO:s och TCO:s program för hemköp av PC.

Detta har onekligen bidragit till att Sverige i dag ligger i täten vad gäller tillgång till datorer och Internet. Men en strategi skall vara långsiktig och innehålla flera steg. Regeringen redovisar inte fortsättningen på strategin.

Det finns även brister i dagens system: Hem-PC-programmet enligt dagens modell påverkar pensionen negativt för låginkomsttagare. Hem-PC-programmet når inte studenter, pensionärer och arbetslösa.

Regeringen bör överväga den modell man valt i USA där man får göra avdrag för programvara och dator oavsett vem man är eller var man jobbar. Datorn får skrivas av på tre år.

Det anförda bör riksdagen med bifall till motion T210 yrkande 50 som sin mening ge regeringen till känna.

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har berett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1999/2000:86 *Ett informationssamhälle för alla*, jämte motioner.

Försvarsutskottet

Regeringens överväganden och förslag

Regeringen anser att regler och system på IT-området bör vara sådana att de skapar förtroende genom att vara

- säkra, förutsägbara och teknikneutrala,
- internationella,
- skydda individens integritet.

Det finns *olika begrepp* som beskriver säkerhet kring elektronisk informationshantering. Informationssäkerhet, som är det övergripande begreppet, omfattar IT-säkerhet (traditionell datasäkerhet) och administrativ säkerhet som är relaterad till hantering av information i olika verksamheter.

Begreppet IT-säkerhet används för att beskriva skydd av information i informationsbehandlande tekniska system. IT-säkerhet kan delas upp i ADB-säkerhet (bearbetning och lagring) och kommunikationssäkerhet.

Fortsättningsvis kommer huvudsakligen det vidare begreppet informationssäkerhet att användas. I följande avsnitt behandlas även ämnesområdet informationsoperationer. Informationsoperationer är samlade och samordnade åtgärder i fred, kris och krig till stöd för politiska eller militära mål genom att påverka eller utnyttja motståndares eller annan utländsk aktörs information och informationssystem. Det kan ske genom att utnyttja egen information och egna informationssystem samtidigt som dessa också måste skyddas. Ett viktigt inslag är att påverka beslutsprocesser och beslutsfattande.

Det finns både *offensiva* och *defensiva* informationsoperationer. De genomförs i politiska, ekonomiska och militära sammanhang. Exempel på informationsoperationer är t.ex. informationskrigföring, massmediemanipulation, psykologisk krigföring och underrättelseverksamhet.

Defensiva informationsoperationer är samordnade och samlade åtgärder i fred, kris och krig avseende policy, operationer, personal och teknik för att skydda och försvara information, informationssystem och förmåga till rationellt beslutsfattande.

Regeringens förslag

Regeringens förslag är att ansvaret för informationssäkerheten även fortsättningsvis skall ligga hos de myndigheter, företag och organisationer som har det normala verksamhetsansvaret.

Enligt *regeringens bedömning* bör för den närmaste framtiden tre områden prioriteras: skydd mot informationsoperationer, ett säkrare Internet samt elektroniska signaturer och annan säkerhetsteknik. En tvärspektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring bör utformas.

Bakgrunden till regeringens förslag är att riksdagen med anledning av 1996 års IT-proposition gav regeringen till känna sin syn på behovet av ett mer samlande och samordnande ansvar för IT-säkerhetsfrågorna än för närvarande (bet. 1995/96:TU19, rskr. 1995/96:282). I det sammanhanget skulle behovet av att koordinera Sveriges medverkan i det internationella IT-säkerhetsarbetet beaktas. Riksdagen ansåg vidare att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en utvecklad strategi på IT-säkerhetsområdet, där regeringen preciserar statens ansvar och anger hur säkerhetsarbetet inordnas i det nationella handlingsprogrammet för IT samt hur säkerhetsarbetet bör organiseras.

Regeringens syn på arbetet har breddats från IT-säkerhet till informations-säkerhet och informationsoperationer. Under år 1999 har regeringen behandlat informationsoperationer och informationssäkerhet i propositionerna Förändrad omvärld – omdanat försvar (prop. 1998/99:74) och Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30).

Arbetet med att organisera ett mer samlande och samordnande ansvar för informationssäkerhetsfrågor

Regeringen har i propositionen Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30) konstaterat att informationssäkerhetsarbetet måste ske hos de myndigheter, företag och organisationer som har det normala verksamhetsansvaret. Att respektive myndighet vidtar åtgärder för att säkerställa detta faller därmed inom ramen för det departements ansvarsområde under vilket myndigheten etc. lyder.

Sedan riksdagen begärde att regeringen ytterligare skulle samla och samordna arbetet inom IT-säkerhetsområdet (prop. 1995/96:125, bet. 1995/96:TU19, rskr. 1995/96:282) har frågan breddats och flera utredningar har belyst området. Såväl arbetsgruppen om informationskrigföring och Statskontoret har i rapporter understrukit vikten av en bättre samordning av IT-säkerhetsarbetet och skyddet mot informationskrigföring.

Regeringen delar utredningarnas bedömningar att *samordningen behöver förbättras*. Frågan om vad samordningsansvaret bör omfatta, och hur det skall organiseras, behandlas *inom ramen för en utredning* om det civila försvaret och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen har beslutat om direktiv (dir. 1999:63) för en särskild utredare med uppgift att lämna förslag till principer för att åstadkomma en förbättrad helhetssyn när det gäller planeringen för civilt försvar och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utredaren skall bl.a., efter analys av nuvarande ansvars- och rollfördelning, föreslå hur utformningen av en tvärspektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring bör utformas. Det är naturligt att i detta samarbete beakta frågan om Sveriges medverkan i det internationella arbetet inom området.

Ansvarsfördelning

I dag ingår IT-system eller ett beroende av IT-system i nästan all verksamhet i samhället. Arbetet med IT-omställningen inför år 2000 har tydligt visat detta. I dagens samhälle är det i princip omöjligt att urskilja informationssystem och därmed informationssäkerheten ur den dagliga verksamheten.

Vad gäller verksamhetsansvar, att varje myndighet ansvarar för den egna verksamhetens informationssäkerhet, finner regeringen att Statskontorets förslag är vad som gäller för närvarande och ser ingen anledning att ändra detta. Varje myndighet har ett självständigt förvaltningsansvar.

Utöver detta uppmärksammas informationssäkerhetsfrågorna alltmer både i totalförsvarsplanering och när det gäller beredskapen för svåra påfrestningar på samhället i fred.

Staten ställer krav på myndigheter som skall kunna bedriva verksamhet under höjd beredskap genom beredskapsförordningen. Detta innebär att myndigheterna måste ha fungerande system även i fred.

Informationssäkerhetsarbetet i det nationella handlingsprogrammet

För den närmaste framtiden har regeringen valt att i det nationella handlingsprogrammet prioritera tre områden:

- skydd mot informationsoperationer,
- ett säkrare Internet samt
- elektroniska signaturer och annan säkerhetsteknik.

Regeringen kommer även fortsättningsvis att följa utvecklingen inom området och vid behov prioritera nya eller andra områden i informationssäkerhetsarbetet.

Skydd mot informationsoperationer

Regeringens arbete med informationssäkerhet bör bl.a. syfta till att *öka skyddet mot informationsoperationer*.

Det är nödvändigt med ett fortsatt och fördjupat arbete kring frågor som rör skyddet mot informationsoperationer, informationssäkerhet och IT-säkerhet. Gränsdragningen mellan vad som är att betrakta som åtgärder för att motstå informationskrigföring (eller andra informationsoperationer) och åtgärder för att öka IT-säkerheten är enligt regeringen diffus. Utvecklingen inom området informationskrigföring ställer ökade krav på den grundläggande IT-säkerheten i samhället.

Det är viktigt för Sverige att aktivt stödja internationella avtal och regler inom detta område som snabbt internationaliseras. Informationsoperationer och informationskrigföring har bl.a. behandlats i Förenta nationerna, en G8-kommitté och i EU:s ministerråd.

Regeringens arbete skall bidra till ett säkrare Internet. Regeringen anser att ett säkrare Internet skulle innebära en snabb och effektiv höjning av säkerheten för många aktörer i samhället.

Under de senaste åren har användningen av Internet ökat mycket kraftigt. Stora grupper av användare har blivit beroende av Internet som kommunikations- och informationsväg. Informationsutbytet mellan myndigheter, företag och medborgare ökar dramatiskt. Myndigheter och företag använder i allt större utsträckning elektroniska tjänster och Internet för tjänster och förmedling av information. Alltfler hushåll använder Internet för att kommunicera med varandra, med myndigheter, med sina arbetsplatser och med företag. Regeringen menar att *en säker infrastruktur för Internet* utgör en viktig del i arbetet med samhällets informationssäkerhet.

Elektroniska signaturer och annan säkerhetsteknik

Med den ökande kommunikationen ökar exponeringen av den information som hanteras. Hoten mot informationssystemen och kraven på säkerheten i dessa ökar och ändrar karaktär.

Den ökade användningen av elektronisk kommunikation innebär krav på system som medger säker identifiering, att ett meddelande inte har förändrats under överföringen, samt att man skall kunna skydda information från insyn. För att uppnå detta kan olika former av krypteringsteknik användas.

Staten kan skapa förutsättningar för en ökad användning av säkerhetsteknik genom att undanröja eventuella legala hinder. Det är viktigt att den offentliga förvaltningen med gemensamma ansträngningar börjar använda system för säker elektronisk kommunikation och driver på denna utveckling i samhället. Regeringen anser att användning av krypteringsteknik för att åstadkomma säkra elektroniska kommunikationer utgör en viktig del av arbetet för att förbättra samhällets informationssäkerhet.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser i *motion T28 (m parti)* att säkerhetsmedvetandet är lågt i såväl offentlig som privat sektor. Den enda metod som står till buds för att skapa säkerhet i en öppen digital miljö som Internet är användning av kryptering. Med stark kryptering når signaturer och nycklar den säkerhetsnivå som det digitala samhället behöver.

Sverige bör under sitt ordförandeskap i EU ta initiativ till en konferens om åtgärder och arbete i Europa för att skydda den kritiska digitala infrastrukturen. Elektroniska signaturer är en viktig beståndsdel i de elektroniska affärerna, men förtroendet för och bruket av dessa uppstår inte via lagstiftning.

Kristdemokraterna delar i *motion T24 (kd kommitté)* regeringens uppfattning att den myndighet eller organisation som har verksamhetsansvar också ansvarar för informationssäkerheten. Det innebär inte att regeringen saknar ett sammanhållande ansvar för att koordinera det internationella IT-säkerhetsarbetet. Regeringen bör snarast ta initiativ med anledning av Do-

Folkpartiet liberalerna anser i *motion T29 (fp kommitté)* att det är viktigt att känslig information hanteras på ett sådant sätt att riskerna för intrång i personlig och affärsmässig integritet blir så små som möjligt. Regeringens förslag till ansvar för informationssäkerheten är lika rimligt som okontroversiellt; informationssäkerheten kan inte betraktas som något annat än en normal del av verksamheten. Folkpartiet föreslår (*yrkande 1*) att det skall ställas krav på revision av IT-säkerheten på alla myndigheter som hanterar information som är känslig för enskilda, företag, organisationer eller för samhället i stort. IT-revisionen bör utföras av experter som är fristående från de myndigheter som granskas.

I *motion T25* av Bengt-Göran Hansson (s) betonas att behovet av ett sammanhållande organ för säkerhetsfrågor kommer att öka mycket kraftigt ju fler som blir användare och ju snabbare den tekniska utvecklingen blir. Skall regering och riksdag kunna hålla jämna steg med den mycket snabba utvecklingen blir det nödvändigt att myndigheter, organisationer och företag i Sverige snarast bildar ett IT-institut för utveckling och säkerhet, samt att någon statlig myndighet får till ansvar att vara samordnare i säkerhetsfrågor.

Försvarsutskottets överväganden

Hotet mot informationssamhället har fått ökad betydelse i takt med att samhällsviktiga system och funktioner blir beroende av informationsteknik. Den internationella utvecklingen inom området har tydligt visat att *hela samhället berörs* – inte bara den offentliga förvaltningen. Hela samhällets beroende och dess sårbarhet har därför även en stor säkerhetspolitisk betydelse. Utgångspunkten för beredskap och skyddsåtgärder är inte primärt knutet till skyddet av Sveriges territorium utan i högre grad till behovet att skydda svenska intressen och nationella tillgångar, t.ex. en funktionssäker samhällsviktig infrastruktur, såväl i fred som i kris och krig. En nationell samordning och ett sektorsövergripande ansvar för planering och exekutiva åtgärder blir därmed nödvändigt.

Regeringen pekar i propositionen på att det finns både offensiva och defensiva informationsoperationer. De genomförs i politiska, ekonomiska och militära sammanhang. Exempel på informationsoperationer är t.ex. informationskrigföring, massmediemanipulation, psykologisk krigföring och under rättelseverksamhet.

Enligt försvarsutskottets mening behöver begreppen i den säkerhetspolitiska dimensionen utvecklas. Sålunda bör man skilja på *informationsoperationer* å ena sidan och *informationskrigföring* i kris och krig å den andra sidan. Informationsoperationer kan förekomma i hela spektrumet fred–kris–krig medan informationskrigföring enligt utskottets mening är en militär aktivitet riktad mot vårt militära försvar och därmed i huvudsak är Försvarsmaktens ansvar.

I sitt yttrande (1995/96:FöU4y) över 1996 års IT-proposition till trafikutskottet framhöll *försvarsutskottet* att det saknades ett uttalat samlat ansvar för sårbarhets- och säkerhetsaspekterna på departements- eller myndighetsnivå för informationstekniken. Ett betydande antal myndigheter inom staten har viktiga uppgifter och stor kompetens inom IT-säkerhetsområdet – var och en dock inom sitt speciella ansvarsområde. Ingen myndighet har emellertid av regeringen getts ett sammanhållet ansvar för helheten och för att ha en samlad överblick inom området. Försvarsutskottet anförde mot denna bakgrund följande:

– Utskottet anser för sin del att den av regeringen aviserade arbetsgruppen för att följa hot- och sårbarhetsaspekterna är otillräcklig med hänsyn till de krav som numera bör ställas, dels mot bakgrund av vad riksdagen uttalat under 1987/88 års riksmöte, dels mot bakgrund av den vidgade hotbilden och den betydelse som samhällets infrastruktur har både i fred, kriser och i krig – särskilt lednings- och informationssystemen. Regeringen har anledning att inför propositionen om 1996 års försvarsbeslut på nytt överväga frågorna om informationsteknikens särskilda betydelse för totalförsvaret och hur en hög säkerhet för denna skall ordnas redan i fred. Utskottet har vidare inhämtat att regeringen under hösten 1996 avser att genom en proposition lämna riksdagen förslag i anledning av Hot- och riskutredningens förslag. Med hänsyn till ämnets särskilda betydelse förordar utskottet emellertid att riksdagen ger regeringen i uppdrag att organisera ett mer samlande och samordnande ansvar för IT-säkerhetsfrågorna än för närvarande. I det sammanhanget bör behovet av att koordinera Sveriges medverkan i det internationella IT-säkerhetsarbetet beaktas. Utskottet anser vidare att regeringen bör återkomma till riksdagen med en utvecklad strategi på IT-säkerhetsområdet, där regeringen preciserar statens ansvar och anger hur säkerhetsarbetet inordnas i det nationella handlingsprogrammet för IT samt hur säkerhetsarbetet bör organiseras. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Trafikutskottet delade försvarsutskottets uppfattning att informationstekniken har genomgripande effekter på samhällets säkerhet och sårbarhet. Enligt trafikutskottets uppfattning borde därför riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad försvarsutskottet i sitt yttrande anfört dels om organisationen av ett mer samlande och samordnande ansvar för IT-säkerhetsfrågorna, dels om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en utvecklad strategi på området.

Försvarsutskottet anslöt sig i samband med den *säkerhetspolitiska kontrollstationen våren 1999* till regeringens bedömning om behovet av en sammanhållen strategi för informationskrigföring och samhällets IT-säkerhet. Utskottet ansåg att det krävdes ett samlat grepp om detta nya område och att ansvaret på myndighetsnivå måste definieras och läggas fast. Utskottet påtalade behovet av att komma i gång snabbt med det fortsatta arbetet.

Försvarsberedningen har vid flera tillfällen behandlat frågan om hoten mot informationssäkerheten, senast i rapporten Ds 1999:55 *Europas säkerhet – Sveriges försvar*.

I rapporten framhåller försvarsberedningen bl.a. följande:

- Försvarsberedningen vill avslutningsvis betona att det är nödvändigt med ett fortsatt och fördjupat arbete kring frågor som rör skyddet mot informationsoperationer och IT-säkerhet. Det krävs ett samlat grepp om detta nya område och ansvaret på myndighetsnivå måste snarast definieras och läggas fast. Detta är viktigt inte minst mot bakgrund av att olika myndigheter i brist på styrning agerar självständigt till förfång för möjligheten att få till stånd en samlad lösning. Frågan om samhällets sårbarhet i detta hänseende är säkerhetspolitiskt av stor betydelse. Försvarsberedningen avser därför noga följa utvecklingen inom detta område och hur regeringens arbete fortskrider.

Regeringen anmäler i propositionen att frågan om vad samordningsansvaret bör omfatta, och hur det skall organiseras, behandlas *inom ramen för en utredning* om det civila försvaret och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen har beslutat om direktiv (dir. 1999:63) för en särskild utredare med uppgift att lämna förslag till principer för att åstadkomma en förbättrad helhetssyn när det gäller planeringen för civilt försvar och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utredaren skall bl.a., efter analys av nuvarande ansvars- och rollfördelning, föreslå hur utformningen av en tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring bör utformas. Det är naturligt att i detta samarbete beakta frågan om Sveriges medverkan i det internationella arbetet inom området.

Regeringen har i de ursprungliga direktiven förutsatt att utredaren skulle lämna en delrapport senast den 1 april år 2000 om informationskrigföring och IT-säkerhet. Enligt vad utskottet erfarit kommer delrapporten att lämnas under början av år 2001. Tidsutdräkten är beklaglig. Därmed ökar risken för att den föreliggande bristen på nationell styrning som nu råder kommer att leda till en försvårad samordning över sektorsgränserna.

Försvarsutskottet delar regeringens uppfattning att ansvaret för informations-säkerheten även fortsättningsvis skall ligga hos de myndigheter, företag och organisationer som har det normala verksamhetsansvaret. Ställningstagandet är – som anförs i motion T29 – okontroversiellt. Informations-säkerheten kan inte betraktas som något annat än en normal del av verksamheten. Denna ordning är emellertid inte tillräcklig. Tvärsektoriella hot kräver tvärsektoriella lösningar. Ansvarsfrågorna i ett mer nationellt perspektiv måste nu äntligen klaras ut. Det är utskottets mening att den utredare som nu arbetar måste lämna förslag till hur en tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring i Sverige bör utformas.

Utskottet erinrar om riksdagens tidigare tillkännagivande i frågan (bet. 1995/96:TU19). Försvarsutskottet utgår således från att regeringen snarast därefter återkommer till riksdagen med förslag som redovisar de konkreta åtgärder – och eventuella författningsförslag – som behövs för ett mer samlat ansvarstagande för Sveriges informations-säkerhet än hittills.

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

I beslutet har deltagit: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Laila Bäck (s), Berndt Sköldestig (s) och Amanda Agestav (kd).

Ett informationssamhälle för alla

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har den 6 april 2000 beslutat bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla jämte motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar yttrandet till motionerna 1999/2000:T24 (kd) yrkande 16 och 1999/2000:T28 (m) yrkande 21 vilka berör främst avsnitten 5.5 och 5.6 i propositionen.

Socialutskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag på mål, inriktning och prioritering av områden för IT-politiken.

Regeringen anför att informationstekniken präglas av snabbhet och gränslöshet och att utvecklingen påverkar oss alla och förändrar våra levnadsvillkor. Regeringen anser att tidigare angivna grundläggande mål kan ligga kvar men att de behöver utvecklas och preciseras. Det gäller också de prioriterade åtgärdsområdena.

Mot bakgrund av att Sverige redan är en ledande IT-nation bör ambitionen vara att Sverige som första land blir ett informationssamhälle tillgängligt för alla. För att uppnå detta krävs målmedvetna insatser inom varje politikområde. Regeringens strävan är att IT-politiken skall bidra till ökad måluppfyllelse av de allmänna politiska målen och man föreslår en inriktning som skall vara vägledande. Regeringen föreslår vidare att statens insatser främst ska prioritera tre uppgifter. Dessa är tilliten till IT, kompetensen att använda IT samt tillgänglighet till informationssamhällets tjänster.

IT inom vissa områden

Propositionen

Regeringen anför att utvecklingen inom IT-området för många människor med funktionshinder kan innebära ökade möjligheter att kommunicera med andra. Att nära följa och ta del av hälso- och sjukvård, utbildning, kultur, samhällsdebatt och underhållning kan höja livskvaliteten väsentligt för många som annars skulle ha svårt att ta del av samhällets tjänster och aktiviteter. Många barn med funktionshinder kan t.ex. om de har tillgång till datorer med bra program och styrhjälpmedel leka som andra barn. Vid datorn kan elever i skolan också arbeta i sin egen takt och på sin egen nivå vilket kan stärka självkänslan.

Enligt propositionen skall personer med funktionshinder ha tillgång till och kunna använda de IT-system som byggs upp. Särskilda lösningar för personer med funktionshinder skall så långt som möjligt undvikas. IT-systemen skall vara så flexibelt utformade att de går att utnyttja av så många som möjligt och med samma utrustning som andra. Den offentliga sektorn bör vara ett föredöme och kunna ställa krav på tillgänglighet och användbarhet vid upphandling av IT-system. En generell tillgänglighet är samhällsekonomiskt lönsam och bör eftersträvas. En satsning från statens sida bör på olika sätt innehålla åtgärder som säkerställer en sådan utveckling.

Enligt propositionen pågår vidare en långsiktig satsning för att stärka patientens ställning inom svensk hälso- och sjukvård. Därvid betonas behovet av att förbättra vårdens tillgänglighet och att öka patientens inflytande och delaktighet. Tillgången till information är en avgörande förutsättning för patientens möjligheter att utöva självbestämmande i vården. Ett aktivt utvecklingsarbete för att finna nya vägar för patientinformation har påbörjats. På nationell, regional och lokal nivå utvecklas allt fler informationssystem för patientinformation. Där finns bl.a. information om hälsa, sjukdomar, funktionshinder, behandlingsmetoder, läkemedel, hjälpmedel, egenvård och patienträtt. Den ökade tillgången till information och den ökade komplexiteten medför också ett ökat behov av hjälp att hitta den önskade informationen. För att informationen skall nå ut till patienter, anhöriga, vårdpersonal etc. behövs organisatoriska enheter på lokal nivå med kompetens att utnyttja systemen. I detta syfte har patientinformationscentraler byggts upp på många håll i landet.

Regeringen anför att det inom ramen för den s.k. Dagmaröverenskommelsen har anvisats medel som stöd för IT-utvecklingen i hälso- och sjukvården. Syftet är att stärka samspelet mellan olika vårdnivåer och vårdgivare, vilket bedöms kräva en ökad och bättre samverkande användning av IT. Gemensamma synsätt och standarder bör etableras och tillämpas. En gemensam infrastruktur eller plattform för IT i hälso- och sjukvården bör införas för att möjliggöra ett effektivt informationsutbyte. Fortsatta överväganden kommer att ske beträffande hur det ovan angivna samspelet kan stärkas. Med ett utvecklat IT-stöd kan vården arbeta på ett nytt och mer effektivt sätt. Det kan t.ex. gälla förbättrade kommunikationshjälpmedel men även bättre hjälpmedel för att kvalitetssäkra vårdinsatser och effektivt kunna analysera mätningar och prov. Nära kopplat till detta är behovet av vidareutveckling av de administrativa stödsystemen. Bl.a. bör bedömning av vårdbehov och resursinsatser underlättas.

Motioner

I motion T24 av Johnny Gylling m.fl. (kd) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om funktionshindrade och IT (yrkande 16). Motionärerna anför att informationstekniken kan vara till stor hjälp för funktionshindrade människor i vardagen. Mobiltelefonens SMS-meddelanden kan göra att hörselskadade kan kommunicera med sin familj eller sitt arbete. Ett talprogram kan ge blinda människor möjlighet att sköta ett arbete eller studera. Motionärerna anser som grundprincip att *alla* IT-

system skall utformas så att *alla* medborgare oavsett funktionshinder skall kunna ta del av dem. Särskilt bör uppmärksammas de synskadades möjligheter att ta del av IT-infrastrukturen. Motionärerna anför vidare att de ställer sig bakom regeringens förslag i propositionen att en försöksverksamhet för personer med funktionshinder bör inledas när det gäller möjligheterna till förbättrade levnadsvillkor med hjälp av produkter och tjänster som kräver hög överföringskapacitet inom telekommunikationsområdet.

I *motion T28 av Bo Lundgren m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om ett svenskt "National Institute of Health" (*yrkande 21*). Motionärerna anför att den biomedicinska forskningen i Sverige håller hög internationell klass. För att kunna kraftsamla och optimalt tillvarata den potential som finns inom medicin, bioteknik, hälso- och sjukvård, beteendevetenskap, social omsorg och arbetsmiljö bör en svensk motsvarighet till det amerikanska "National Institute of Health" inrättas. Motionärerna betonar att Sveriges goda IT-position kommer att få avgörande betydelse för denna verksamhets framgång.

Tidigare behandling

Socialutskottet bereddes med anledning av proposition 1995/96:125 Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik tillfälle att yttra sig till trafikutskottet. I yttrandet *1995/96:SoU4y Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik* anförde utskottet i sin bedömning (s. 4) bl.a. följande:

Enligt utskottet är den s.k. telemedicinen ett utmärkt exempel på den nytta hälso- och sjukvården kan förväntas ha av IT-utvecklingen. Med hjälp av telemedicin kan tillgången på hälso- och sjukvård och expertkunskap spridas geografiskt. Telemedicinen bör kunna medföra både kvalitetsförbättringar och effektiviseringar inom hälso- och sjukvården. För att fullt ut kunna utnyttja telemedicinens möjligheter kan dock organisatoriska och strukturella förändringar krävas. Tillämpning och utvecklingsarbete sker inom ett stort antal medicinska specialiteter och på flera håll i Norden, bl.a. i Tromsö i Norge. En delegation inom utskottet besökte förra året regionsjukhuset i Tromsö och informerades om arbetet med dessa frågor. Ett forskningsprogram finns också inom EU. Endast ett fåtal applikationer av telemedicinen används dock i daglig rutinsjukvård. Ett fortsatt utrednings- och utvärderingsarbete krävs därför. Utskottet vill betona vikten av att integritetsfrågorna noga uppmärksammas för att förtroendet för hälso- och sjukvården skall kunna upprätthållas. Spri bör därför som anges i propositionen aktivt arbeta med dessa frågor, och den av Spri påbörjade satsningen avseende IT-säkerhet och integritet inom hälso- och sjukvården fullföljas. De kontinuerligt förda och individbaserade register över personer som insjuknar i olika sjukdomar, t.ex. Socialstyrelsens cancerregister, måste få en utformning som garanterar den enskildes rätt till integritet. Ur integritetssynpunkt och även med tanke på forskningen bör möjligheten prövas att upprätta regionala register, som vid behov kan användas nationellt. T.ex. kan så kallade pekarregister användas för olika sjukdomar. För att kunna påverka synen inom Europa på frågor om personlig integritet inom hälso- och sjukvården är det betydelsefullt att Sverige medverkar i det europeiska arbetet inom detta område. Utskottet har ingen erinran mot det IT-program som anges i propo-

sitionen för att bredda och utveckla användningen av IT inom hälso- och sjukvården.

1999/2000:TU9
Bilaga 2

I regeringens *skrivelse 1999/2000:21 angående den s.k. Dagmaröverenskommelsen för år 2000* anförs bl.a. följande (s. 8):

Det finns behov av ett nationellt organ för strategiska frågor på IT-området och som arbetar på uppdrag och med finansiellt stöd av alla sjukvårdshuvudmän och vårdgivare, såväl offentliga som privata. Landstingsförbundet utreder för närvarande de närmare formerna för ett sådant nationellt organ. Inriktningen är att organisationen skall vara i funktion fr.o.m. årsskiftet 1999/2000. För detta ändamål har parterna enats om att avsätta 10 miljoner kronor år 2000.

Utskottet har vidare behandlat ett antal motionsyrkanden rörande IT-frågor i *betänkande 1999/2000:SoU9 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.* I sin bedömning (s. 38–39) anförde utskottet följande:

Utskottet delar inställningen i motion – – – att det är angeläget att olika enheter i vården på ett enkelt sätt kan kommunicera med varandra och därvid utnyttja de möjligheter som informationstekniken ger. Inom Landstingsförbundet har ett projekt för IT-samverkan nyligen startats. Vidare pågår en utredning inom förbundet med sikte på att ett fristående och självständigt IT-samverkansorgan skall kunna inrättas vid årsskiftet 2000/2001. – – –

Socialutskottets bedömning

Utskottet erinrar om att regeringen nyligen i proposition 1999/2000:79 Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken tagit upp frågeställningar och farhågor på ett sätt som i stor utsträckning anknyter till vad som anförs i motion T24 (kd) yrkande 16. I propositionen konstateras nämligen att regeringen just nu förbereder en omfattande satsning på IT-området. Syftet är att skapa en god och bred användning av IT som gynnar både producenter och konsumenter och som ökar välfärd och livskvalitet. För t.ex. personer med funktionshinder kan den nya IT-tekniken, rätt använd, skapa nya och ökade möjligheter att ta del av samhällets utbud av varor, tjänster, information m.m. och underlätta kommunikationen människor emellan. Men samtidigt, anförs det, finns det en risk för att nya kommunikationsmönster och ny teknik kan innebära att funktionshindrade personer ställs utanför utvecklingen och således inte har möjligheter att ta del av de positiva effekterna som t.ex. bredbandstekniken kan medföra. Det konstateras vidare att frågor om synskadade och deras tillgång till information på Internet är ett område som bör ses över närmare. Det poängteras att nya tjänster och produkter inom IT-området måste göras tillgängliga och användbara för alla. En generell tillgänglighet är samhällsekonomiskt lönsam och bör eftersträvas. Staten har här en viktig roll när det gäller att påverka tillverkarna av nya system och produkter och att styra utvecklingen i mer tillgänglig riktning. En satsning från statens sida på t.ex. bredbandsinfrastruktur bör på olika sätt innehålla åtgärder som säkerställer en sådan utveckling. I propositionen görs bedömningen att det är viktigt att funktionshindrade personers behov beaktas tidigt i en kommande satsning inom bredbandsområdet.

Socialutskottet ställer sig bakom dessa bedömningar. Motionsyrkandet är i allt väsentligt tillgodosett.

1999/2000:TU9
Bilaga 2

Utskottet anser att en fortsatt gynnsam utveckling av IT-området är av största betydelse för att forskningen i Sverige skall kunna bibehållas på en hög vetenskaplig nivå. Utskottet anser emellertid inte, vilket också har redovisats i ett till utbildningsutskottet avgivet yttrande, 1999/2000:SoU6y, med anledning av proposition 1999/2000:81 Forskning för framtiden – en ny organisation för forskningsfinansiering, att det i Sverige bör inrättas en svensk motsvarighet till det amerikanska "National Institute of Health". Något tillkännagivande till regeringen bör därför inte göras.

Med hänvisning till det anförda anser socialutskottet att trafikutskottet bör avstyrka bifall till motion T28 (m) yrkande 21.

Stockholm den 4 maj 2000

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Leif Carlson (m), Hans Karlsson (s), Elisebeht Markström (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Lars Elinderson (m), Tullia von Sydow (s), Lena Olsson (v), Rosita Runegrund (kd) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

Avvikande mening

IT inom vissa områden

Chris Heister, Leif Carlson, Cristina Husmark Pehrsson och Lars Elinderson (alla m) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att regeringen nyligen i proposition 1999/2000:79 Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken tagit upp frågeställningar och farhågor på ett sätt som i stor utsträckning anknyter till vad som anförs i motion T24 (kd) yrkande 16. Syftet är att skapa en god och bred användning av IT som gynnar både producenter och konsumenter och som ökar välfärd och livskvalitet. För t.ex. personer med funktionshinder kan den nya IT-tekniken, rätt använd, skapa nya och ökade möjligheter att ta del av samhällets utbud av varor, tjänster, information m.m. och underlätta kommunikationen människor emellan. Men samtidigt, anförs det, finns det en risk för att nya kommunikationsmönster och ny teknik kan innebära att funktionshindrade personer ställs utanför utvecklingen och således inte har möjligheter att ta del av de positiva effekterna som t.ex. bredbandstekniken kan medföra. Det konstateras vidare att frågor om synskadade och deras tillgång till information på Internet är ett område som bör ses över

närmare. Det poängteras att nya tjänster och produkter inom IT-området måste göras tillgängliga och användbara för alla. En generell tillgänglighet bör eftersträvas. I propositionen görs bedömningen att det är viktigt att funktionshindrade personers behov beaktas tidigt i en kommande satsning inom bredbandsområdet. Utskottet delar emellertid inte regeringens förslag om ett nytt statligt stömnät. Som framhålls i motion T28 (m) skall staten inte med skattesubventioner gå in och konkurrera med de bredbandsaktörer som redan etablerat sig på marknaden. Verksamheten skall vara förenlig med marknads ekonomi och konkurrens på lika villkor. Angelägna utbyggnader, som inte är kommersiellt möjliga, kan komma till stånd genom att staten upphandlar bredbandstjänster. Utskottet anser inte att skattemedel skall låsas vid en speciell teknik eftersom teknikutvecklingen går så fort. Staten ska inte syssla med sådant som andra gör lika bra eller bättre.

Motionsyrkandet T24 (kd) yrkande 16 är i allt väsentligt tillgodosett med vad utskottet nu anfört.

Utskottet anser att det behövs en politik som förstår de nya förutsättningarna, med en vision för att IT-branschen skall kunna växa i Sverige.

Den biomedicinska forskningen i Sverige håller hög internationell klass. För att kunna kraftsamla och optimalt tillvarata den potential som finns inom medicin, bioteknik, hälso- och sjukvård, beteendevetenskap, social omsorg och arbetsmiljö anser utskottet att ett institut för hälsa och medicin, dvs. en svensk motsvarighet till det amerikanska "National Institute of Health", bör inrättas. Ett sådant institut blir en stark forskningsfinansierare med ansvar för hela det samlade hälsovetenskapliga spektret. Institutet skall ha möjlighet att etablera särskilda institutioner för avancerad forskning. Utskottet är positivt till att substantiella resurser anslås till den nya organisationen. Sveriges goda IT-position bl.a. inom bioinformatiken, som är en snabbt växande del av biotekniken, kommer enligt utskottet att kunna få en avgörande betydelse för verksamhetens framgång.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion T28 (m) yrkande 21 bör ge regeringen detta till känna.

Utbildningsutskottets yttrande 1999/2000:UbU5y

Ett informationssamhälle för alla

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har den 6 april 2000 beslutat att bereda bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 1999/2000:86 *Ett informationssamhälle för alla* jämte eventuella motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utbildningsutskottet behandlar i det följande *dels* vissa motioner som väckts med anledning av propositionen, *dels* ett fåtal yrkanden från allmänna motionstiden 1999 som trafikutskottet har meddelat kommer att behandlas i dess betänkande med anledning av propositionen och som berör utbildningsutskottets beredningsområde, *dels* ett antal yrkanden från allmänna motionstiden 1999 som remitterats till utbildningsutskottet och som har sådan beröring med propositionen att utbildningsutskottet har beslutat att överlämna dem till trafikutskottet.

Inom utbildningsutskottets beredningsområde lägger regeringen i propositionen inte fram några förslag för riksdagens ställningstagande. Vissa motionsyrkanden anknyter till regeringens bedömningar som redovisas i propositionen.

De yrkanden som sålunda behandlas i detta yttrande är följande:

Motioner väckta med anledning av propositionen

1999/2000:T21 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) vari yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kompetenskonsortium för forskning och utveckling inom bredbandsteknologi.

1999/2000:T24 av Johnny Gylling m.fl. (kd) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning och forskning.

1999/2000:T28 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompetensförsörjningen till IT-branschen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det svenska klimatet för forskning, utbildning och utveckling,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om digital distansutbildning,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om virtuellt universitet i Sverige,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utbilda 50 % fler civilingenjörer.

Motioner från allmänna motionstiden 1999, remitterade till trafikutskottet

1999/2000:TU9
Bilaga 2

1999/2000:T702 av Eva Flyborg (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av snabb forskning kring nivåerna av gränsvärdena.

1999/2000:T706 av Barbro Feltzing (mp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att forskningen om radiofrekventa fält bör öka,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att forskning om interaktionen mellan elektriska fält i lufrummet påbörjas.

1999/2000:T714 av Sven Bergström m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kunskapslyft inom IT-området.

Motioner från allmänna motionstiden 1999, remitterade till utbildningsutskottet

1999/2000:Ub278 av Eva Arvidsson och Carina Moberg (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av IT redan i förskolan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av omsorgspersonal och konsumenter.

1999/2000:Ub294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillgång till dator och egen e-postadress för alla elever.

1999/2000:Ub808 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av kommunernas skolplaner,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibliotekens roll för IT i skolan.

1999/2000:T703 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kunskapslyft inom IT,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag till Skolverket att initiera och utvärdera projekt för utvecklad distansutbildning i grundskola och gymnasieskola,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag till Skolverket att komplettera statistiken över skolans datorer med en kvalitativ analys,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om satsningen på Internetanslutning till skolor,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målet att all offentligt finansierad utbildning skall vara tillgänglig på Internet.

1999/2000:T705 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla elever bör ges full tillgång till dator,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integrerad IT i undervisningen.

1999/2000:N241 av Rosita Runegrund och Åke Carnerö (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT-teknikens möjligheter att utveckla kompetens- och vidareutbildning,

1999/2000:A228 av Ulla-Britt Hagström och Birgitta Carlsson (kd, c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ”Hackersförädling” bland ungdom med autodidakt kunskap.

Utbildningsutskottet

Som framgår av propositionen pågår för närvarande en särskild treårig satsning på IT i skolan. Den leds av en delegation tillsatt av regeringen (U 1998:04), och för verksamheten finns en särskild förordning (1999:751).

Användningen av IT i skolan

I motion 1999/2000:Ub808 (kd) föreslås ett tillkännagivande av riksdagen om *uppföljning av kommunernas skolplaner* (yrk. 1). Enligt motionärerna är det viktigt att skolplanerna beskriver IT som pedagogiskt redskap. Det bör också framgå hur IT används för elever med svårigheter i sin skolsituation, för elever med funktionshinder och elever i särskolan, hur jämställdheten skall utvecklas osv. Invandrarundervisningens möjligheter bör beskrivas. Motionärerna påpekar att de ekonomiska förutsättningarna måste följa skolplanens mål. De hävdar också att det finns alltför många skolor där lärare utan utbildning får tillskapa en teknisk utrustning bestående av avlagda datorer och med dessa skapa en rimlig datormiljö. Skolverket har här ett uppföljningsansvar, heter det i motionen.

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandet.

Kommunernas skyldighet att upprätta skolplan regleras i skollagen (1985:1100). Skolplanen skall visa hur kommunens skolväsende skall gestaltas och utvecklas. Av planen skall särskilt framgå de åtgärder som kommunen avser att vidta för att uppnå de nationella mål som har satts upp för skolan. Kommunen skall kontinuerligt följa upp samt utvärdera skolplanen (2 kap. 8 §). Utbildningsutskottet anser inte att det finns behov av mer detaljerad central reglering av skolplanerna.

Samma motionärer (kd) föreslår också ett tillkännagivande om *bibliotekens roll för IT i skolan* (yrk. 2). När elever får ett hundratal olika träffar på ett sökord, ges det rika möjligheter till källkritisk övning och diskussion, heter det i motionen. Inom biblioteken finns en god källkritisk kunskap, som är värdefull i detta sammanhang.

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t föreslår att trafikutskottet skall avstyrka yrkandet om tillkännagivande.

I fråga om bibliotekens viktiga roll i skolans verksamhet har utbildningsutskottet samma uppfattning som motionärerna. Den delas också av regeringen, som i den senaste budgetpropositionen meddelade sin avsikt att särskilt uppmärksamma utvecklingen av skolbibliotekens pedagogiska roll i skolan (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 16 s. 54). Utskottet anser att motionärernas yrkande därmed är tillgodosett.

Centerpartiet vill enligt motion 1999/2000:T703 att regeringen skall uppdraga åt Skolverket att *komplettera statistiken över skolans datorer med en kvalitativ analys* (yrk. 7). Den kvalitativa beskrivningen är enligt motionärerna otillräcklig för att bedöma vilka insatser som behöver göras t.ex. inom fortbildningen eller lärarutbildningen.

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t föreslår att trafikutskottet skall avstyrka yrkandet om tillkännagivande.

Skolverket ger ut en statistisk publikation *Skolans datorer*. Den senaste utgåvan, som gavs ut i samarbete med Delegationen för IT i skolan, avser våren 1999 (Skolverkets rapport nr 176). Delegationen meddelar på sin hemsida på Internet att Högskolan i Jönköping kommer att tillsammans med Högskolan i Halmstad utvärdera satsningen på IT i skolan. I uppdraget till de båda högskolorna ingår fortlöpande rapportering liksom en slutrapport hösten 2003.

I samma motion 1999/2000:T703 kritiserar Centerpartiet regeringens *satsning på Internetanslutning till skolor* (yrk. 9). Enligt motionärerna utgår regeringens satsning från ett felaktigt perspektiv, nämligen att varje arbetsplats med Internet kostar lika mycket. Därmed överkompenseras stora skolor i befolkningstäta områden och små skolor i glesbygd missgynnas, hävdar motionärerna. Stöd till anslutning bör enligt deras mening ges i form av ett grundbidrag för anslutning och bör inte utgå per elev utan öka efter behovet av anslutningskapacitet.

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandet.

Av de 1 490 miljoner kronor som IT-satsningen omfattar har Delegationen för IT i skolan avsatt cirka hälften för att stödja kommunerna i utbyggnaden av infrastrukturen. Fördelningen sker inte med ett lika stort belopp per elev till alla kommuner, utan med hjälp av vissa av delegationen beslutade nycklar, som tar hänsyn bl.a. till tätortsgrad. Riksdagen bör enligt utskottets mening inte uttala sig om hur fördelningen i detalj skall gå till.

Behovet av *tillgång till dator och e-postadress för alla elever* tas upp i Folkpartiets motioner 1999/2000:Ub294 (yrk. 24) och 1999/2000:T705 (yrk. 11). Motionärerna påtalar risken för att eleverna delas in i ett A- och ett B-lag, när

några har tillgång till datorer och IT i hemmet medan andra inte har det. Även om ökningen av antalet datorer i skolan är tydlig råder det fortfarande brist på dem, hävdas det i den ena motionen.

U t s k o t t e t föreslår att trafikutskottet avstyrker yrkandena om tillkännagivande.

Som framgår av propositionen (s. 55) ingår i den treåriga satsningen på IT i skolan statsbidrag för att ge alla elever och lärare tillgång till e-postadress och ökad tillgång till Internet. Av den senaste utgåvan av *Skolans datorer*, som gavs ut i november 1999, alltså efter allmänna motionstidens slut, framgår att det våren 1999 fanns betydligt fler datorer i skolorna än två år tidigare – det år som motionärerna hänvisar till. Antalet elever per dator i offentliga grundskolor hade minskat från 13 till 10, medan motsvarande antal i kommunala gymnasieskolor hade minskat från 7 till 5. Eftersom den statliga satsningen inleddes år 1999 och pågår t.o.m. år 2001, kan man utgå från att tillgången på datorer i skolorna kommer att öka ytterligare de närmaste åren. Delegationen för IT i skolan har valt att låta de kommuner som får bidrag från delegationen själva bestämma på vilket sätt som eleverna skall få tillgång till e-postadress. Antalet elever som har tillgång till e-post i skolan var enligt *Skolans datorer* våren 1999 drygt en tredjedel när det gäller grundskolorna och knappt 60 % när det gäller gymnasieskolor. Utskottet anser mot denna bakgrund att det inte behövs något tillkännagivande i enlighet med motionsyrkandena.

Folkpartiet föreslår också i motion 1999/2000:T705 ett tillkännagivande om att *IT måste integreras i undervisningen*. Det är en nödvändighet på arbetsmarknaden att ha bra kunskaper om IT och vana att använda tekniken som arbetsredskap, skriver motionärerna (yrk. 12).

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t föreslår att trafikutskottet avstyrker yrkandet om tillkännagivande. Motionen lades fram under allmänna motionstiden 1999. Det motionärerna vill överensstämmer väl med det som regeringen skriver i den nu aktuella propositionen. Utskottet vill särskilt peka på att regeringen år 1998 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) förde in som ett av målen att uppnå i grundskolan att eleverna kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande. För gymnasieprogrammen med yrkesämnen ingår det nu bland programmålen att eleverna kan använda informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet. Motsvarande mål för samhällsvetenskaps-, naturvetenskaps- och teknikprogrammen i gymnasieskolan är att eleverna kan använda datorer och informationsteknik på ett sätt som stärker förståelse, begreppsutveckling och kommunikation samt har kunskaper om informationsteknikens möjligheter och problem (SKOLFS 1999:12).

Kompetenslyft i befolkningen

Centerpartiet för i motionerna 1999/2000:T703 (yrk. 4) och 1999/2000:T714 (yrk. 4) fram tanken på ett *kunskapslyft inom IT*. Det skall innebära att alla människor får möjlighet att lära sig utnyttja IT-verktygen och därmed de

möjligheter som en utbyggd infrastruktur ger. Här kan många aktörer vara behjälpliga, såväl skolan som olika folkrörelser och andra organisationer, anser motionärerna. Centerpartiet vill att regeringen skall formulera målet om ett sådant kunskapslyft och även vara beredd att stödja insatserna ekonomiskt.

I motion 1999/2000:Ub278 (s) pläderar motionärerna för behovet av resurser till IT redan i förskolan (yrk. 1). De anser också att IT kan utveckla välfärden och öka livskvaliteten för många människor i samhället. Omsorgspersonal behöver behärska tekniken som ett redskap för att underlätta sitt eget arbete men också med tanke på IT:s möjligheter för att underlätta för den enskilde servicemottagaren. Det är också angeläget att redan nu, när den elektroniska hemmamarknaden är i sin linda, börja utbilda inom konsumentområdet, heter det i motionen (yrk. 2). Detta sker enligt motionärerna lämpligast genom ett folkbildningsarbete med start inom de ideella konsumentorganisationerna.

I motion 1999/2000:N241 (kd) föreslås ett tillkännagivande om att IT ger möjlighet att utveckla lokal kompetens- och vidareutbildning för vuxna i samverkan med befintliga företag i skärgården (yrk. 2).

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandena om tillkännagivande. Yrkandena – som väcktes under allmänna motionstiden – är enligt utbildningsutskottets mening i huvudsak tillgodosedda med vad regeringen anför i den nu aktuella propositionen. Utskottet vill särskilt peka på folkbildningens viktiga roll i sammanhanget. Det framgår av bilaga 1 i propositionen att det inom folkbildningen redan i dag bedrivs en omfattande IT-utbildning anpassad till olika deltagargrupper. Inte minst är det enligt utskottets mening viktigt att folkbildningen utnyttjas för att fördjupa den demokratiska diskussionen om den svenska IT-utvecklingen. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) betonas att barns utveckling och lärande kan främjas genom att de får skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer och att multimedia och IT kan användas i dessa sammanhang. Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) stödjer fler än 30 projekt som gäller IT-användning i förskolan.

Fler högskoleutbildade inom IT

Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna påtalar i motionerna 1999/2000:T28 (m) respektive 1999/2000:T24 (kd) behovet av fler personer med högskoleutbildning inom IT, framför allt civilingenjörer.

Moderaterna framhåller att det råder brist på kompetent IT-personal i hela världen och att detta är ett allvarligt problem i Sverige. För att vi skall klara den digitala ekonomins globala konkurrens måste ett högre teknikkunnande och mer kunskap om entreprenörskap och om PR och marknadsföring stimuleras bland studenter, vilket kräver samverkan mellan stat, kommun, skola och näringsliv, heter det i motionen (yrk. 13). Sverige bör också inom fem år utbilda 50 % fler civilingenjörer. För att detta skall vara möjligt krävs enligt Moderaterna snabba förändringar i hela skolsystemet. Flexibel skoltid och insatser för att öka intresset för teknikstudier är två av många åtgärder som krävs enligt deras mening (yrk. 20).

Kristdemokraterna anser att examinationen av civilingenjörer inom elektro/IT-området bör öka med 1 000 per år. Det är också nödvändigt att elever i grundskolan och gymnasieskolan kan motiveras att välja naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Det nya teknikprogrammet i gymnasieskolan, som har visast sig locka allt färre sökande och särskilt färre kvinnliga elever, måste ses över, anser motionärerna (yrk. 12 i denna del).

Utbildningsutskottet anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandena om tillkännagivande.

De senaste åren har statsmakterna gjort kraftfulla satsningar på att öka högskoleutbildningen inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Mål har satts upp dels för antalet helårsstudenter inom dessa områden tillsammans, dels för antalet civilingenjörsexamina. Examensmålen var för treårsperioden 1997–99 att minst 10 770 civilingenjörsexamina skulle avläggas, medan motsvarande mål för treårsperioden 2000–02 är satt till minst 11 670 och planeringsförutsättningen för treårsperioden 2003–05 är minst 12 900 civilingenjörsexamina. Av den ekonomiska vårpropositionen framgår att målet för perioden 1997–99 uppnåddes (prop. 1999/2000:100 bil. 2 s. 11). Antalet helårsstudenter i grundläggande högskoleutbildning kommer att ytterligare öka åren 2001 och 2002 med drygt 10 500 vardera året; därav skall drygt två tredjedelar avse naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Regeringen markerade i budgetpropositionen för år 2000 att man därvid särskilt bör uppmärksamma behovet av utbildning inom IT-området och gränsöverskridande utbildningar (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 16 s. 100).

Vad gäller gymnasieskolans teknikprogram vill utskottet framhålla att regeringen nyligen har beslutat tillkalla en parlamentarisk kommitté för att se över hela utbudet av nationella program i gymnasieskolan. Kommittén skall beakta hur utformningen av gymnasieskolans olika program och kärnämnen kan bidra till att öka andelen studerande inom NT-området. Enligt direktiven till kommittén bör den framtida programstrukturen utformas för att motverka social och könsmissig snedrekrytering (dir. 2000:35).

På uppdrag av regeringen bedriver Högskoleverket och Skolverket gemensamt NOT-projektet, som syftar till att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik, inte minst bland flickor och kvinnor. NOT-projektet pågick åren 1993–1998 och fortsätter under 1999–2003.

Distansutbildning med IT-stöd

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1999/2000:T28 tillkännagivanden om digital distansutbildning (yrk. 18) och om ett virtuellt universitet i Sverige (yrk. 19). Partiet skriver att det sker en mycket snabb expansion av digital distansutbildning, som inom några få år kommer att utbilda många miljoner människor som annars troligen inte hade haft vare sig tid, råd eller tillgång till en konventionell utbildningsplats. Möjligheter bör enligt motionärerna skapas för ett brett virtuellt universitet, i vilket alla lärosäten som vill delta skall kunna bidra med kurser.

Centerpartiet föreslår i motion 1999/2000:T703 att Skolverket skall ges i uppdrag att initiera och utvärdera projekt för utvecklad distansundervisning i grundskola och gymnasieskola (yrk. 6). Målet bör enligt Centerpartiet vara

att all offentligt finansierad utbildning skall vara tillgänglig på Internet (yrk. 10).

Utbildningsutskottet anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandena om tillkännagivande.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom Centerpartiets förslag till målsättning. Även om man skulle bortse från ekonomiska och praktiska begränsningar är det enligt utskottets mening inte klarlagt att *all* offentligt finansierad utbildning skulle gå att förmedla via IT.

Enligt utskottets mening framgår det tydligt av propositionen (s. 59 f.) att regeringen är medveten om IT:s stora betydelse för möjligheterna att nå ut med distansutbildning till människor i hela vårt vidsträckta och delvis glesbefolkade land. En försöksverksamhet med distansundervisning i gymnasieskolan startar höstterminen 2000 och syftar till att möjliggöra för elever att få undervisning i en kurs som inte erbjuds i hemkommunens gymnasieskola (SFS 2000:158). Skolverket skall utvärdera försöksverksamheten. Distansutbildningsmyndigheten som inrättades förra året skall främja utvecklingen och användningen av IT-stödd distansutbildning främst inom högskolan och folkbildningen. I propositionen aviseras att regeringen tänker återkomma till frågan om utveckling av distansutbildningen. Enligt vad utskottet har inhämtat är det meningen att detta skall ske i en proposition om vuxenutbildning i slutet av innevarande kalenderår. Förslaget om ett virtuellt universitet till vilket flera olika lärosäten bidrar tangerar systemet för högskolans styrning. En särskild utredare arbetar nu med styrningen (dir. 1999:70). Utredningen skall slutföras senast den 1 oktober 2000. Riksdagen bör enligt utskottets uppfattning inte föregripa pågående utredning och regeringens beredning av sina förslag.

Forskning

Regeringen gör i propositionen (s. 67) bedömningen att ett *kompetenscentrum för Internetteknik* skall etableras inom högskolesektorn med syftet främst att bedriva forskning och utveckling inom Internetområdet. Centrumet bör enligt regeringen etableras i anslutning till den IT-satsning som Kungl. Tekniska högskolan (KTH) påbörjat i Kista. För ändamålet avsätts sammanlagt 20 miljoner kronor under en treårsperiod.

I motion 1999/2000:T21 (v) framförs kritik mot regeringen för att den i alltför hög grad fokuserar intresset på KTH:s satsning i Kista. Det finns enligt motionärerna starka skäl för en investering i utbildning och kompetensspridning även utanför Stockholmsregionen. Det kan ske genom en satsning på ett kompetenskonsortium som förutom KTH består av Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Linköpings universitet, Mitthögskolan och Luleå tekniska universitet – alla lärosäten vilka har en väl dokumenterad kvalificerad forskning och avknoppning på IT-området. Genom en sådan satsning skulle man få en jämnare geografisk kompetensspridning utan att tumma på kvalitetsbegreppet, menar motionärerna. Satsningen bör omfatta både forskarutbildning inom IT-området och en utökning av antalet grundutbildningsplatser inom området byggande och drift av stora IP-nät (IP=Internet Protocol).

Utbildningsutskottet anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandet om tillkännagivande.

Utskottet konstaterar att det här gäller ett område som börjar spela en allt större roll. Etablerandet av ett kompetenscentrum för Internetteknik är därför viktigt. Regeringen uttalar i propositionen (s. 65) uppfattningen att utbildningen i nätbyggande och IP-teknik inom högskolan ännu inte är av tillräcklig omfattning och att högskolorna även fortsättningsvis bör beakta detta i dimensioneringen av denna utbildning. Detta gäller således inte enbart KTH i Kista. När det gäller satsning på forskning och forskarutbildning inom området har riksdagen enligt utskottets uppfattning inte underlag för att göra någon annan bedömning än regeringen har gjort.

I tre andra motioner föreslås tillkännagivanden om behovet av mer *forskning inom vissa områden* med anknytning till IT.

Kristdemokraterna anser enligt motion 1999/2000:T24 att regeringen bör överväga att inrätta ett särskilt forskningsprogram med inriktning mot pedagogisk kompetens och användning av modern IT (yrk. 12 i denna del).

Motion 1999/2000:T702 (fp) tar upp radiostrålningen från mobiltelefoner. Motionären menar att vi har lite kunskap om dessa telefoners hälsorisker. Den ökade användningen av mobiltelefoner gör det angeläget att snabbt få fram underlag för att bedöma om gränsvärdena behöver skärpas (yrk. 3).

Även i motion 1999/2000:T706 (mp) tas strålningen från mobiltelefoner upp och motionären vill ha mer forskning om radiofrekventa fält (yrk. 3). Hon påtalar också att det runt omkring oss i luften nu finns en mängd olika elektriska fält som interagerar med varandra. Forskning om hur dessa elektriska fält interagerar i luften och hur detta eventuellt påverkar människor djur behöver påbörjas, anser motionären (yrk. 8).

Utbildningsutskottet anser att trafikutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

En proposition om myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering är just nu under behandling i riksdagen (prop. 1999/2000:81 *Forskning för framtiden – en ny organisation för forskningsfinansiering*). Enligt regeringens förslag där skall det inrättas bl.a. två områdesinriktade forskningsråd – ett för sociala frågor och arbetsliv och ett för miljö, lantbruk och samhällsplanering – samt vidare en FoU-myndighet som skall initiera och finansiera behovsstyrd forskning och utveckling till stöd för innovationssystemet och en hållbar tillväxt.

I början av nästa riksmöte kommer regeringen att lägga fram en forskningspolitisk proposition. Som förberedelse inför denna har alla myndigheter som på något sätt berörs av forskning fått lämna in s.k. forskningsstrategier eller kunskapsstrategier. Med detta samlade underlag avser regeringen att göra sina bedömningar och prioriteringar och redovisa dessa för riksdagen i forskningspropositionen. Utskottet anser att riksdagen bör avstå från att göra uttalanden om enstaka forskningsområden fristående från behandlingen av regeringens forskningspropositioner.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1999/2000:T28 ett tillkännagivande om det svenska *klimatet för forskning, utbildning och utveckling* (yrk. 17). Det är ny kunskap som lägger grunden för ökat välbefinnande och kulturell utveckling, heter i det motionen. Det finns tydliga brister framför allt i grundskolan, och dessa får dramatiska följdverkningar i alla andra utbildningsled. Därför krävs enligt motionärerna en övergripande strategi i syfte att reformera ungdomsskolan, den högre utbildningen och forskningen. Grundskolan måste sättas främst. En kunskapsgaranti skall ge alla elever möjlighet att lämna grundskolan med betyget godkänd i alla ämnen, det skall finnas utrymme för undervisning anpassad till varje elevs behov och intresse, det naturvetenskapliga och tekniska intresset måste utvecklas tidigt och IT:s möjligheter i läs- och skrivundervisningen måste tas till vara. För forsknings-systemet måste kvalitet och förmåga till förnyelse stå i centrum.

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandet om tillkännagivande. Det som motionärerna lyfter fram överensstämmer i allt väsentligt med den inriktning som gäller för den svenska utbildnings- och forskningspolitiken.

Motion 1999/2000:A228 (c, kd) handlar om integration i det svenska samhället av människor med utländsk härkomst. Motionärerna anser att satsning på "*hackersförädling*" skulle vara en bra åtgärd för att ge elever som tröttnat på skolan under sjunde eller åttonde skolåret, men som är duktiga på datorer, ett starkt självförtroende och möjlighet att tillägna sig en livsstil som passar in i arbetslivet (yrk. 3). Det handlar enligt motionärerna om att skapa en karriärväg för ungdomar med autodidakt kunskap, men som riskerar att hamna vid sidan av arbetslivet.

U t b i l d n i n g s u t s k o t t e t anser att trafikutskottet bör avstyrka yrkandet om tillkännagivande.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) sägs bl.a. att skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära och utvecklar tillit till sin egen förmåga. Läraren skall utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. I läroplanen för det frivilliga skolväsendet (Lpf 94) sägs dessutom att skolan skall sträva efter flexibla lösningar för organisation, kursutbud och arbetsformer. Med utgångspunkt i bl.a. dessa formuleringar i läroplanerna har kommunerna ansvar för att alla barn och ungdomar – oavsett deras bakgrund – fullföljer den obligatoriska skolan och får möjlighet att också genomgå och slutföra en gymnasieutbildning.

Stockholm den 9 maj 2000

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Eva Johansson (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Ulf Nilsson (fp), Anders Sjölund (m), Nils-Erik Söderqvist (s), Kalle Larsson (v) och Birgitta Sellén (c).

1999/2000:TU9
Bilaga 2

Avvikande meningar

1. Uppföljning av kommunernas skolplaner

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Politiker nämner ofta IT som en räddningsplanka för skolans utveckling utan att ge ekonomiska resurser för arbetet. Vi anser att det är viktigt att kommunernas skolplaner beskriver IT som ett pedagogiskt redskap. Det bör också framgå hur IT används för elever med svårigheter i sin skolsituation, för elever med olika funktionshinder, elever i särskolan, hur jämställdheten utvecklas osv. Invandrarundervisningens möjligheter bör beskrivas. De ekonomiska förutsättningarna måste följa skolplanens mål. Skolverket har här ett uppföljningsansvar.

Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub808 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

2. Bibliotekens roll för IT i skolan

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

För att nå bästa möjliga resultat bör biblioteken komma med mera i arbetet med IT i skolan. Personalen i skolan behöver skaffa sig kompetens att känna säkerhet inför metoder att söka, sortera, bearbeta, värdera, reflektera, sammanställa och utvärdera. Där kan den källkritiska kompetensen som finns i biblioteksverksamheten tas i bruk. När elever får ett hundratal olika träffar på ett sökord ges det rika möjligheter till källkritisk övning och diskussion. Denna del har undervärderats i skolans datorisering, medan den tekniska delen har övervärderats.

Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub808 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

3. Komplettering av statistiken över skolans datorer med en kvalitativ analys

Birgitta Sellén (c) anför:

Den kvantitativa beskrivning som ges i publikationen *Skolans datorer* är otillräcklig för att bedöma insatser som behöver göras t.ex. inom fortbildningen eller inom lärarutbildningen. Skolverket bör därför få ett uppdrag att till denna statistik knyta kvalitativa analyser.

Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T703 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

1999/2000:TU9
Bilaga 2

4. Satsningen på Internetanslutning till skolor

Birgitta Sellén (c) anför:

Den satsning regeringen nu genomför för att underlätta för skolor att skaffa anslutning till Internet bidrar inte till likvärdiga villkor i hela landet. Centerpartiets förslag om en digital infrastruktur skulle lösa problemet. I avvaktan på fiberanslutning till hemmen, skolorna och arbetsplatserna bör stöd till anslutning ges i form av ett grundbidrag för anslutning. Stödet bör öka i distinkta steg efter behovet av snabbare teknik.

Enligt min mening bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:T703 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

5. Tillgång till dator och e-postadress för alla elever

Ulf Nilsson (fp) anför:

Alla elever borde få tillgång till dator och en e-postadress i skolan. Risken är annars stor för att eleverna delas in i ett A- och ett B-lag där några har tillgång till datorer och IT i hemmet medan andra inte har samma möjligheter.

Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub294 yrkande 24 och 1999/2000:T705 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

6. Integration av IT i undervisningen

Ulf Nilsson (fp) anför:

Informationstekniken måste integreras i undervisningen. Det är en nödvändighet på arbetsmarknaden att ha bra kunskaper om informationstekniken och vana att använda den som arbetsredskap. Information är inte kunskap. Därigenom skärper IT kraven på kritiskt tänkande hos eleverna. Det är nödvändigt att eleverna lär sig granska kritiskt, vara misstänksamma mot bluff och desinformation.

Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T705 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

7. Ett kunskapslyft inom IT

Birgitta Sellén (c) anför:

Vi i Centerpartiet vill se ett nationellt kunskapslyft inom IT. Det skall innebära att alla människor får möjlighet att lära sig utnyttja verktygen och därmed de möjligheter som en utbyggd infrastruktur ger. Regeringen bör formulera målet om ett kunskapslyft inom IT och i samband därmed bjuda in en

mängd aktörer som kan vara behjälpliga i detta arbete. Viktiga aktörer är skolans huvudmän, liksom alla de folkrörelser som organiserar människor i alla åldrar, över hela landet. Regeringen bör för ett sådant kunskapslyft också ha beredskap för att stödja insatserna ekonomiskt.

Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:T703 yrkande 4 och 1999/2000:T714 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

8. Fler högskoleutbildade inom IT

Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Kompetent IT-personal är en bristvara i hela världen och denna brist är ett av de mest allvarliga problemen i Sverige. Kompetensbehoven ligger både på yrkesutbildade (tekniker) och på akademisk nivå. Utbildningssystemet måste få en tydligare inriktning på de möjligheter som den digitala ekonomin erbjuder. Ett högre teknikkunnande, mer kunskap om entreprenörskap och om PR och marknadsföring måste stimuleras bland studenter. Vi anser att Sverige inom fem år skall examinera 50 % fler civilingenjörer. För att detta skall vara möjligt krävs snabba förändringar i hela skolsystemet. Flexibel skoltid och insatser för att öka intresset för teknikstudier är två av många åtgärder som krävs.

Vi anser att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T28 yrkandena 13 och 20 som sin mening bör ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

9. Fler högskoleutbildade inom IT

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

För att Sverige skall kunna behålla och stärka sin position som ledande IT-nation krävs att vi har ett utbildningsväsende som kan försörja det privata näringslivet med duktiga medarbetare. Framför allt gäller det civilingenjörer, men även andra högutbildade kommer att behövas när tekniken tar sig in på allt fler områden i samhället. För att tillfredsställa hela samhällets behov bör fler utbildningsplatser för civilingenjörsutbildning inrättas och examinationen av civilingenjörer öka med 1 000 per år. Det är också nödvändigt att studerande redan i grundskolan och gymnasieskolan motiveras att läsa naturvetenskapliga ämnen och teknik. Det nya teknikprogrammet i gymnasieskolan måste ses över för att förbättra rekryteringen dit, särskilt när det gäller kvinnor.

Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T24 yrkande 12 i denna del som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

10. Distansutbildning med IT-stöd

1999/2000:TU9
Bilaga 2

Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Det pågående tekniskiftet kommer att få långtgående konsekvenser för hela vårt samhälle och då inte minst vårt utbildningsväsende. Den digitala tekniken ger stora möjligheter att sprida utbildning. Det sker en mycket snabb expansion av digital distansutbildning, som inom några år kommer att utbilda många miljoner människor – människor som annars troligen varken hade haft tid eller råd till utbildning eller tillgång till en konventionell utbildningsplats. Sverige bör skapa ett virtuellt universitet med tillgång till en bred uppsättning kurser. I detta universitet skall alla lärosäten som vill bidra med kurser och kunskaper ges möjligheter att delta.

Vi anser att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T28 yrkandena 18 och 19 som sin mening bör ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

11. Distansutbildning med IT-stöd

Birgitta Sellén (c) anför:

Distansutbildningen bör utvecklas så att den i ännu större utsträckning än hittills omfattar all utbildning. Exempelvis kan nya former för undervisningen i grund- och gymnasieskolan prövas och eleverna läsa på distans någon dag i veckan. Skolverket bör ges i uppdrag att initiera och utvärdera sådana projekt. Det produceras i Sverige enorma mängder kunskap genom föreläsningar, lektioner och distansundervisning, som dock bara kommer få människor till del genom deltagande i utbildningar. Alla medborgare bidrar genom skatten till att finansiera utbildningarna och borde därigenom kunna ta del av dem. Ett mål om att all offentligt finansierad utbildning skall göras tillgänglig på nätet bör därför fastställas.

Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T703 yrkandena 6 och 10 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

12. Ett kompetenscentrum för Internetteknik

Lennart Gustavsson (v) och Kalle Larsson (v) anför:

En särskild satsning på forskning och utbildning är nödvändig för att råda bot på den stora bristen på kompetent personal som kan bygga och underhålla stora IP-nät (IP=Internet Protocol) och för att inte äventyra den stora nationella satsningen på utbyggnad av bredband. Vi anser det olyckligt att regeringen i hög grad fokuserar intresset när det gäller forskning och utveckling till KTH och den påbörjade satsningen i Kista. Det finns enligt vår mening starka skäl för en resolut och effektiv investering i utbildning och kompetensspridning även utanför Stockholmsregionen. Detta kan ske genom en satsning på ett kompetenskonsortium för forskning och utveckling inom bredbandsteknologi, som förutom KTH består av Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Linköpings universitet, Mithögskolan och Luleå tekniska

universitet. På så sätt skulle man få en jämnare geografisk kompetensspridning utan att tumma på kvaliteten. Samtliga dessa lärosäten har en väl dokumenterad kvalificerad forskning och avknoppning på IT-området.

Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T21 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

13. Forskning inom vissa områden

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Lärarna måste ges bättre kunskap i hur tekniken kan användas för att utveckla utbildningen. Vi anser att regeringen bör överväga att inrätta ett särskilt tvärvetenskapligt forskningsprogram med inriktning mot pedagogisk kompetens och användning av modern IT.

Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T24 yrkande 12 i denna del som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

14. Forskning inom vissa områden

Ulf Nilsson (fp) anför:

Jag anser att den ökade användningen av mobiltelefoner gör det angeläget att snabbt få fram underlag för att bedöma om de nuvarande gränsvärdena behöver skärpas.

Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T702 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

15. Klimatet för forskning, utbildning och utveckling

Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Internet- och kunskapssamhället kommer att i grunden förändra de institutioner som bar upp industrisamhället. Detta ställer krav på ett tydligt ledarskap vad gäller exempelvis den övergripande kunskapsmiljön. Det är ny kunskap som lägger grunden för ökat välstånd och kulturell utveckling. De tydliga brister som finns framför allt i grundskolan får dramatiska följdverkningar i alla andra utbildningsled. Därför krävs en övergripande strategi i syfte att reformera ungdomsskolan, den högre utbildningen och forskningen.

Grundskolan måste sättas främst. En kunskapsgaranti skall ge alla elever möjlighet att lämna grundskolan med betyget godkänd i alla ämnen. Det måste finnas utrymme för undervisning anpassad efter varje elevs behov och intresse. Det naturvetenskapliga och tekniska intresset måste utvecklas tidigt. IT:s möjligheter i läs- och skrivundervisningen bör tas till vara. För forskningssystemet måste kvalitet och förmåga till förnyelse stå i centrum. Det förutsätter i sin tur skärpta kvalitetskrav, men också ökad flexibilitet och mångfald. Högre utbildning och forskning måste planeras utifrån långa per-

spektiv och får aldrig göras till en del av en kortsiktig arbetsmarknads- och regionalpolitik.

Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:T28 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

1999/2000:TU9
Bilaga 2

Ett informationssamhälle för alla

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har berett bl.a. näringsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1999/2000:86 om ett informationssamhälle för alla jämte motioner.

Näringsutskottet behandlar i första hand förslag i propositionen om inriktning av IT-politiken för att främja bl.a. tillväxt och regional utveckling samt förslag om tillgängligheten till informationssamhällets tjänster jämte motsvarande yrkanden i parti- och kommittémotionerna 1999/2000:T24 (kd), 1999/2000:T26 (c), 1999/2000:T28 (m) och 1999/2000:T29 (fp).

Regeringens förslag om börsintroduktion av Telia AB (prop. 1999/2000:84) jämte motioner behandlar näringsutskottet i betänkande 1999/2000:NU18.

Näringsutskottet

Propositionen

Allmänt om förslagen

Regeringen framlägger i propositionen förslag om mål, inriktning och prioritering av områden för IT-politiken. Vidare föreslås två lagändringar samt en ansvarsfördelning vad gäller informationssäkerhetsarbetet.

Mot bakgrund av att Sverige redan är en ledande IT-nation bör ambitionen enligt regeringen vara att Sverige som första land blir ett informationssamhälle tillgängligt för alla, varmed avses en bred IT-kompetens i samhället och ett starkt förtroende för användandet av denna teknik, med ambitionen att lyckas med detta före andra länder.

Regeringens strävan är att IT-politiken skall bidra till ökad måluppfyllelse av de allmänna politiska målen. Vägledande inriktning för IT-politiken skall bl.a. vara att främja tillväxt genom att öka den svenska IT-sektorns internationella konkurrenskraft, bidra till nya marknader, fler jobb och ökad produktivitet i hela samhället genom användningen av IT samt att öka den elektroniska handeln. Ett annat syfte med IT-politiken skall vara att främja regional utveckling genom att den skall bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt i hela landet genom en bra IT-infrastruktur.

Regeringen föreslår vidare att statens insatser skall koncentreras till uppgifter när det gäller tilliten till IT, kompetensen att använda IT samt tillgängligheten till informationssamhällets tjänster. Insatserna för att öka tilliten till IT syftar till att skapa bättre generella förutsättningar för informationssäkerhetsarbetet. Bland insatserna för att öka IT-kompetensen aviseras en satsning på att öka IT-kunskapen i småföretagen med start år 2001. Vidare menar regeringen att det finns behov av en ny nationell strategi inom mikroelektronik samt elektronik- och närliggande IT-områden. En sådan strategi skall genomföras genom kraftsamlingar i ett antal kluster (grupper av institutioner

och företag). Regeringen har i ett första steg beslutat att stödja utbyggnad av ett kluster med inriktning mot kiselteknik med bl.a. ett nytt institut i Norrköping.

När det gäller insatser för att öka tillgängligheten, som beskrivs mer utförligt i följande avsnitt, föreslås ändringar i ledningsrättslagen (1973:1144) för att underlätta en utbyggnad av IT-infrastrukturen med hög överföringskapacitet i befintliga ledningsnät och kanalisationer. Vidare redovisas regeringens bedömning att ett nationellt infrastrukturprogram bör inrättas för att skapa en helhetsbild av behovet av IT-infrastrukturen samt ge underlag till principer för ansvarsfördelningen mellan staten och övriga aktörer. Regeringens förslag i denna del bygger bl.a. på den s.k. IT-infrastrukturutredningens förslag i betänkandet Bredband för tillväxt i hela landet (SOU 1999:85).

Insatser för att öka tillgängligheten

Enligt regeringens bedömning bör alltså ett nationellt infrastrukturprogram, som omfattar hela infrastrukturen på IT-området, skapas. Programmet bör i första hand vara vägledande och underlätta en utbyggnad i marknadens regi. Programmet bör innehålla förslag till regler och riktlinjer som garanterar säkerheten och framkomligheten. Staten bör ha ett övergripande ansvar för säkerheten i den tekniska infrastrukturen men bör inte i detalj peka ut tekniska lösningar.

I propositionen betonas att staten har ett ansvar för att skapa förutsättningar för att behoven av IT-infrastruktur – både när det gäller teknik och andra delar – kan tillgodoses i hela landet. En väl utbyggd IT-infrastruktur främjar en konkurrenskraftig IT-industri och användningen av IT i företag, offentlig förvaltning, skola och hushåll. Informationsteknikens betydelse för regional utveckling och utjämning understryks också. Tillgång till modern informationsteknik till konkurrenskraftiga priser bör enligt regeringen finnas för att näringslivet i hela landet skall kunna utvecklas så att det bidrar till den ekonomiska tillväxten. För att hela Sverige skall leva och utvecklas bör även företag i regionalpolitiskt prioriterade regioner snabbt få tillgång till denna teknik så att de kan konkurrera på mer likvärdiga villkor med företag i övriga landet. I detta syfte bör, menar regeringen, särskilda åtgärder vidtas, bl.a. för att stimulera utbyggnaden av transportnätet i dessa områden.

Regeringen förordar i propositionen att ett *stomnät* till alla landets kommuner skall skapas. Tillgängligheten i nätet skall vara hög så att konkurrens, låga priser och en snabb utveckling främjas av att ett stort antal aktörer har möjlighet att nyttja nätet. Konkurrens skall skapa förutsättningar för låga och så långt möjligt avståndsberoende priser i hela landet. Enligt regeringen skall det vara möjligt för alla tjänsteleverantörer som så önskar att få tillgång till ledningen, och huvudorterna i alla kommuner bör nås.

För att få klarhet i de kommersiella förutsättningarna gav regeringen i oktober 1999 i uppdrag till Affärsverket svenska kraftnät att utreda de kommersiella förutsättningarna för uthyrning av öppen ledning samt ökad data-transmissionskapacitet på marknaden genom en accelererad utbyggnad av optokabel på i första hand stamnätet för starkströmsledningar. Genom att en

eller flera optofiberkablar placeras på redan existerande stolpar skulle dessa kunna utnyttjas på ett sätt som kan sänka investeringskostnaden i jämförelse med att gräva ner kablar. Svenska kraftnät har bildat ett bolag för ändamålet, och investeringen finansieras på marknadsmässiga grunder.

Regeringens uppfattning är att det första steget i utvecklingen mot en tillgänglig infrastruktur med hög överföringskapacitet bör tas genom utbyggnad av ett stomnät för bredbandskommunikation mellan landets alla kommuner. Svenska kraftnäts uppdrag är att erbjuda svart fiber på marknadsmässiga villkor. Ett sådant nät utgör början av utvecklingen mot en högre kapacitet i nätet som helhet. Det ankommer på regeringen att fatta nödvändiga beslut. Investeringskostnader för ett nationellt optofibernet som når fram till varje kommunhuvudort har beräknats till ca 2,5 miljarder kronor.

Regeringen förväntar att *det regionala transportnätet*, som förbinder de olika orterna i kommunen med stomnätet, i stor utsträckning kan förverkligas av marknaden och andra icke-statliga aktörer. Emellertid finns det transportnätförbindelser som inte bedöms komma till stånd under de närmaste fem åren på helt kommersiella grunder och som därför enligt regeringen bör prioriteras av regional- och näringspolitiska skäl. För statligt stöd till dessa nät under åren 2000–2004 har regeringen beräknat ca 2,6 miljarder kronor.

På samma sätt kan det enligt regeringen finnas delar av *accessnätet* som inte bedöms komma till stånd på kommersiella grunder. En kommun kan av näringspolitiska eller andra skäl välja att prioritera utbyggnad av accessnätet i vissa delar av kommunen. För att underlätta en utbyggnad också i glesbygd bör en kommun kunna få möjlighet att ansöka om stöd för att ordna anslutning med hög överföringskapacitet. Stödet bör avse fastigheter där anslutning skulle bli avsevärt dyrare för abonnenterna än i normala fall. Det statliga stödet bör täcka endast en mindre del av utgiften, och stödet bör förenas med villkor. Sådana villkor kan vara att nätet skall kunna hyras av alla operatörer och att priserna är rimliga och enhetliga inom kommunen. Vidare skall det finnas ett lokalt försörjningsprogram. Ansökningarna från kommunerna skall också prövas utifrån regional- och näringspolitiska grunder. Regeringen understryker att kommunala initiativ vad gäller utbyggnad av accessnät är ett frivilligt åtagande för kommunerna.

Enligt regeringens bedömning bör även en viss stimulans lämnas för bredbandsanslutning av de hushåll som finns utanför tätorterna. I propositionen aviseras därför förslag om skattelättnad för fysiska och juridiska personer som haft utgifter för en anslutning för datakommunikation som innebär en väsentlig kapacitetshöjning i förhållande till överföringskapaciteten i det normala telefonnätet. Skattelättnaden, som bör kunna utformas som en skattereduktion, bör avse anslutningsutgifter över ett visst belopp och motsvara en mindre del av utgiften. Skattelättnaden skall tillsammans med det kommunala stödet till accessnät uppgå till totalt 3,2 miljarder kronor.

Regeringen har tidigare beslutat uppdra (dir. 2000:04) åt en särskild utredare (kommunalarådet Peter Roslund) att utarbeta förslag till ett nationellt infrastrukturprogram och till hur staten skall medverka i nätutbyggnaden, m.m. I propositionen meddelar regeringen att utredaren skall ges tilläggsdirektiv att lämna förslag till fördelningen av de två sistnämnda stödformerna och hur stödet kan begränsas till totalt 3,2 miljarder kronor. Det är viktigt att

skattereduktionen kan utformas så att den är enkel att tillämpa av skatteförvaltningen och lätt att administrera, påpekas det. Regeringen avser att utreda den närmare utformningen av skattereduktionen och förelägga riksdagen ett lagförslag. Lagen bör träda i kraft den 1 januari 2001, och skattereduktionen bör medges första gången vid taxeringen år 2002. Regeringen har i den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1999/2000:100 s. 125) lagt fram förslag om ett nytt anslag om 400 miljoner kronor på tilläggsbudget för innevarande budgetår för stödet till regionala transportnät. Näringsutskottet kommenterar detta förslag i ett yttrande (1999/2000:NU7y) till finansutskottet.

Tillgång till accessnät

Post- och telestyrelsen överlämnade i september 1999 till regeringen ett förslag till ändringar i telelagen (1993:597) för att möjliggöra åtkomst till vissa accessnät. Förslaget innebär att tillståndshavare enligt lagen som är anmälda till EG-kommissionen på grund av att de har ett betydande inflytande på den svenska marknaden genom tillståndsvillkor skall kunna ges skyldighet att ge tillgång till sitt accessnät på rimlig begäran. Skyldigheten skall gälla på likvärdiga villkor och ersättningen för upplåtelsen skall grunda sig på kostnaderna. Rätten att få tillgång till accessnätet avses gälla för teleoperatörer som tillhandahåller teletjänster inom ett allmänt tillgängligt telenät. I dagsläget är det endast Telia AB som uppfyller kraven för att åläggas denna skyldighet.

Avsikten med förslaget är att främja konkurrensen på tjänster och produkter inom accessnätet. Tillgången till ett accessnät är av avgörande betydelse för att möjliggöra för en operatör att kunna tillhandahålla produkter och tjänster i accessnätet och därmed öka konkurrensen på området. För utvecklingen av konkurrensen beträffande produkter och tjänster såsom lokal telefoni, abonnemang, ISDN-anslutning och ADSL-anslutning är således tillgång till accessnät av avgörande betydelse. Beträffande bredbandsaccess kan det dessutom antas att utvecklingen av tjänsten ur teknisk synvinkel, t.ex. avseende ADSL-teknik, främjas om konkurrens skapas i operatörsledet liksom utbudet av tjänsten snabbt kan förväntas öka.

Inför fusionen med Telenor AS gjorde Telia ett åtagande i förhållande till EG-kommissionen att öppna sitt accessnät. I och med att fusionen inte genomfördes gäller dock inte längre åtagandet. Telia har emellertid förklarat att bolaget ändå avser att leva upp till åtagandet genom att öppna sitt accessnät. En lagreglering om tillgång till accessnät ger, betonas det i propositionen, aktörerna på marknaden klara spelregler som bildar förutsättning för långsiktiga investeringar på ett sätt som inte torde kunna säkerställas om aktörerna hänvisas till att endast förlita sig på avtal som med all sannolikhet kommer att innehålla tidsbegränsningar. Starka skäl talar därför enligt regeringen för att tillgång till accessnät görs möjlig och att detta skall ske genom lagstiftning.

Den senaste tidens tekniska utveckling har emellertid inneburit att radio- och TV-tjänster samt andra tjänster som kräver hög överföringskapacitet, t.ex. kommunikation via Internet, kan förmedlas även genom telenätet. Detta innebär att vissa bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen aktualiseras även

när det gäller telenät. Bestämmelsen i 3 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen innebär att varje svensk medborgare och svensk juridisk person har rätt att sända radioprogram genom tråd. Enligt regeringen kan det inte uteslutas att en skyldighet att ge tillgång till accessnätet innebär en begränsning av denna grundlagsfästa rätt för nätinnehavaren. I propositionen meddelas därför att frågans förhållande till yttrandefrihetsgrundlagen måste övervägas innan något förslag till lagstiftning kan presenteras.

Motionerna

Sverige har en stark ställning på IT-området, påpekas det i motion 1999/2000:T28 (m). Enligt motionärerna är det uppenbart att den tidiga avregleringen av telemarknaden i Sverige tillsammans med utvecklandet av mobiltelefoni – såsom NMT, GSM och WAP – har haft stor betydelse för Sveriges starka ställning på området. Vidare har de globalt inriktade svenska företagen inneburit att det funnits en kundbas för IT med lång erfarenhet av försäljning och handel, vilket även gett effekter till en ny typ av globala entreprenörer.

För att inte den starka positionen skall gå förlorad måste Sverige vara attraktivt, inte minst i fråga om kompetensen, sägs det vidare i motionen. Det behövs därför enligt motionärerna en politik som förstår de nya förutsättningarna, med en vision för att IT-branschen skall kunna växa i Sverige. För att behålla tätpositionen krävs att det genomförs åtgärder som syftar till att göra Sverige till ett mera attraktivt land att bo och verka i.

Enligt motionärerna skall statens roll på IT-området inte vara att bygga svartfibernät med statlig subvention och därmed bedriva osund konkurrens mot privata företag. Staten skall alltså inte konkurrera med de bredbandsaktörer som redan etablerat sig på marknaden. Angelägna utbyggnader som inte är kommersiellt möjliga i glesbygd eller på andra orter kan komma till stånd genom att staten upphandlar bredbandstjänster, anser motionärerna. De påpekar också att staten inte heller med skattemedel skall låsa sig vid en speciell teknik eftersom teknikutvecklingen går så fort.

På det nu aktuella området skall statens roll i stället vara att bl.a. främja konkurrenstrycket på marknaden. Sålunda menar motionärerna att det måste skapas konkurrenstryck i de lokala monopolen genom införande av ett system med förutsägbara, allmänt accepterade och transparenta samtrafikavgifter, så att alla operatörer kan använda alla nät konkurrensneutralt. Motionärerna erinrar härvid om att ett förslag med detta syfte (s.k. local loop unbundling, LLUB) finns utarbetat och att detta system har införts i Tyskland och Förenta staterna. Vidare framhålls att konkurrenstrycket i de nationella och regionala näten kan öka genom s.k. national roaming, dvs. möjlighet för en abonnent att utnyttja andra operatörers nät när det egna nätet inte är tillgängligt. Det är konkurrens och marknadsekonomi som måste bli vägledande – inte storskaliga statliga fiberverk, heter det i motionen.

Modern informationsteknik är inte längre bara ett sätt att effektivisera företagets verksamhet, den håller på att ändra näringslivet i grunden, sägs det i motion 1999/2000:T24 (kd). Tillsammans med globaliseringen och avregleringen har informationstekniken gjort det möjligt att göra affärer på helt nya

sätt. På sikt kommer ett helt nytt näringsliv att växa fram, där information och kunskap blir viktigare än maskiner och inventarier. Samtidigt talar mycket för, menar motionärerna, att framtidens företag är mindre och mer flexibla till sin uppbyggnad och organisation. I motionen förordas att regelverket för företagen måste bli mer flexibelt och att det måste bli lättare att starta och driva företag.

I fråga om riktlinjer för bredbandsutbyggnad sägs det i motionen att staten först och främst bör stimulera en satsning på en kraftfull telekommunikation i Sverige, bl.a. genom att förbereda spelregler för konkurrensneutralitet på marknaden. Risken med statligt teknikval är att valet inte blir långsiktigt hållbart, påpekas det. Motionärerna vill se en nätmarknad som påminner om elmarknaden, där man skiljer på nätdelen och tjänstedelen. Enligt motionärernas förslag skall det vara möjligt att köpa in sig på andras nät för att sälja tjänster till slutanvändarna. Priserna för nätutnyttjandet måste vara så att monopol och oligopol undviks, anför motionärerna och menar att Post- och telestyrelsen bör ges i uppgift att föreslå och övervaka dessa regler.

I motionen framhålls att staten har ett särskilt ansvar för att glesbygden får tillgång till bredband. Som exempel på statliga stöd för att främja denna utbyggnad, som inte torde komma till stånd om enbart marknadsmässiga villkor skall gälla, nämns i motionen s.k. ROT-avdrag, investeringsstöd och regionalpolitiskt stöd, till viss del bekostade av EU-medel.

Vidare förordar motionärerna att regeringen snarast skall se till att accessnätet blir tillgängligt så att konkurrensen kan öka. Det måste klargöras för alla operatörer vilka regler som gäller för eventuellt nya accessnät som dras fram till hushållsfastigheter, sägs det i motionen.

Hemställan i motion 1999/2000:T26 (c) inleds med ett yrkande om att propositionen skall avslås. Enligt motionärerna bör regeringen mycket snart lägga fram en ny IT-proposition med konkreta förslag och tydliga åtaganden om att tillgången till snabba Internetförbindelser skall komma alla till del. Dessförinnan, hävdas det, saknas det anledning för riksdagen att behandla en proposition som framför allt består av ”vaga ambitioner och allmänt resonerande kring frågan”.

I stället hänvisar motionärerna bl.a. till förslag som framlagts under allmänna motionstiden i motion 1999/2000:T703 (c) med rubriken En digital allemansrätt. Där förordas att staten skall stå som ägare till en heltäckande digital infrastruktur, byggd på fiber, till hushållen och företagen. Denna skall finansieras antingen genom abonnemangsavgifter eller genom koncessionsavgifter för operatörerna, som i sin tur får ta ut avgifter av konsumenterna. Vidare bör enligt motionärerna inrättas ett statligt bolag för digital infrastruktur med uppgift att upphandla den nödvändiga infrastrukturen och tillhandahålla denna på likvärdiga villkor till alla operatörer. Till detta bolag skulle riksdagen anvisa 10 miljarder kronor som aktiekapital. I motion 1999/2000:N21 (c), som väcktes i december 1999 med anledning av den avbrutna fusionen mellan Telia och Telenor, förordas att Telia skall privatiseras och att 60 miljarder kronor av försäljningssumman skall utnyttjas för utbyggnaden av den digitala infrastrukturen i enlighet med motionärernas förslag. Den sistnämnda motionen, som är hänvisad till näringsutskottet, tar

utskottet upp i samband med behandlingen av förslaget om börsintroduktion av Telia i betänkande 1999/2000:NU18.

I den tidigare nämnda motionen 1999/2000:T26 (c) framställs också två andra yrkanden av intresse för näringsutskottet. Dels finns ett yrkande om att likvärdig IT-infrastruktur bör vara vägledande för IT-politiken vad avser regional politik; motionärerna anser att regeringens inriktning av IT-politiken med avseende på regional utveckling är för lågt ställd. Dels aktualiseras i motionen den fortsatta beredningen av regelverket för IT-infrastrukturen med hänvisning till risken för lokala infrastrukturmonopol. Oaktat att motionärernas förslag till infrastruktursatsningar skiljer sig från regeringens förslag pläderas i motionen för en lösning som hindrar framväxten av monopolsituationer. En sådan lösning kan enligt motionärerna vara att uppmuntra kunderna att själva äga förbindelserna, på samma sätt som elektrifieringen av landsbygden åstadkoms.

I motion 1999/2000:T29 (fp) yrkas avslag på regeringens förslag dels om införande av ett nationellt infrastrukturprogram, dels om att staten skall bygga upp ett stomnät för bredbandsnät, dels om att statligt stöd skall lämnas för regionala transportnät och dels om att statligt stöd skall utgå till lokala transport- och accessnät. Vidare ifrågasätts förslaget om skattelättnader för bredbandsanslutning.

Motionärerna argumenterar för att statens roll inte skall vara att garantera bredband till varje hushåll utan snarare att främja en god konkurrens, en god mångfald på nätet och att tillse att Post- och telestyrelsen bevakar denna konkurrens. Härav följer att byggandet av stomnät bör genomföras i konkurrens och att regeringen bör stimulera till investeringar av olika aktörer i olika slags nät samt ta hänsyn till regionala och sociala obalanser. Dessutom påtalas i motionen risken för att utbyggnaden av bredband forceras fram alltför snabbt med följderna att man bygger fast sig i gammal teknik.

Förslaget om skattelättnader för bredbandsanslutning ifrågasätts av motionärerna med hänvisning till risken att prisnivån fortsätter att vara hög. Förslaget möter invändningar även från fördelningssynpunkt (gynnar stadsbor med god ekonomi och datorvana) och från tekniksynpunkt (sannolikt kommer det att ske en snabb utveckling av bättre teknik till lägre priser).

Slutligen beskrivs här yrkanden i vissa motioner om kompetensutvecklingen på IT-området bland främst småföretag. I motion 1999/2000:N273 (m, kd, fp), från allmänna motionstiden, finns ett yrkande med krav på en nationell IT-kampanj i småföretag. Enligt motionärerna bör ett nationellt projekt genomföras för att främja IT-kunskapen i småföretagen. Med hjälp av datakunniga ungdomar bör i en första etapp 10 000 – och senare totalt 200 000 – småföretag stimuleras att öka IT-kunskapen. Enligt motionärerna bör kampanjen bekostas av staten, IT-företagen och de deltagande småföretagen.

Också i motion 1999/2000:Ub802 (c, m, kd, fp), från allmänna motionstiden, framhålls vikten av informations- och utbildningsinsatser inom IT-området till småföretag. Enligt motionärerna är det nödvändigt att den stora mängden småföretag blir datoriserade och även prövar de möjligheter som elektroniska affärer och annan användning av IT direkt i affärskommunikationen innebär.

Regeringens satsning för att öka kompetensen bland småföretag verkar lovande, sägs det i motion 1999/2000:T24 (kd). Motionärerna vill dock erinra om de resurser på området som finns hos t.ex. Smelink och IUC.

I motion 1999/2000:T205 (fp), från allmänna motionstiden, finns ett yrkande om exportsatsningar från svenska IT-företag. Motionärerna erinrar om att grunden till den svenska välfärden skapades av energiska entreprenörer som i början av 1900-talet byggde upp svensk industri, tillsammans med politiker som såg möjligheten i en satsning på utbyggd infrastruktur. IT-utvecklingen ger nu enligt motionärerna möjligheter för svenska mindre IT-företag att genom exportsatsningar nå liknande framgångar.

Näringsutskottets ställningstagande

Användningen av IT genomsyrar alla samhällssektorer och samhällsnivåer. Informationstekniken är den viktigaste motorn i den nya ekonomin och dess potential börjar nu realiseras i form av förbättrad produktivitet och högre tillväxttakt. En ökad användning av IT ger förutsättningar för nya marknader, fler jobb och stigande produktivitet i hela samhället. Samtidigt gäller att framgången i den nya ekonomin kommer att vara beroende av medborgarnas förmåga att utnyttja alla de möjligheter som informationstekniken erbjuder.

IT-sektorn är en sektor med hög tillväxtpotential. IT-branschens betydelse för att skapa tillväxt och fortsatt välstånd ökar hela tiden. En resursomvandling i ekonomin från mindre produktiva sektorer med svag efterfrågetillväxt till IT-sektorn kommer att ge ökad tillväxt. En bred IT-kunskap leder också till att andra sektorer kan öka sin IT-användning, vilket förbättrar möjligheterna till tillväxt. De nya IT-företagen räcker alltså inte ensamma till för att skapa ökat välstånd, utan det är genom kombinationen av framväxten av de ”nya” företagen och omvandlingen av de ”gamla” företagen som grunden läggs för högre tillväxt och ökat välstånd.

Informationstekniken har vidare en potential att skapa förutsättningar för tillväxt i hela landet genom en bra IT-infrastruktur. Genom att tekniken underlättar informationsöverföring och kontakter minskar betydelsen av avståndsskillnader. Om människor och företag i hela landet får goda förutsättningar att utnyttja den nya teknikens möjligheter, kan detta bidra till att den regionala utvecklingen och utjämningen främjas.

Sverige har en stark och snabbt växande IT-sektor och en jämförelsevis intensiv användning av IT i mer traditionella näringar. Enligt en undersökning som presenterades av en internationell dataorganisation i februari i år (International Data Corporation's World Times Survey 2000) placerades Sverige som främsta IT-nation, följd av Förenta staterna och Finland. I undersökningen har organisationen jämfört 55 länder med avseende på 23 variabler på IT-området, t.ex. tillgång till pc och Internet samt användning av mobiltelefoni. Sveriges position som ledande IT-nation leder i sin tur till betydande inflöde av utländska investeringar till Sverige avseende forskning och utveckling på IT-området. Flera av världens största IT- och telekommunikationsföretag har valt att förlägga forskningsintensiv verksamhet till Sverige.

Med denna inledning vill näringsutskottet peka på den svenska IT-sektorns starka ställning men också på de möjligheter till tillväxt och regional utjämning som informationstekniken för med sig. Samtidigt gäller att det råder en mycket stark internationell konkurrens på IT-området. För att Sverige skall kunna behålla sin tätposition krävs uppmärksamhet på de faktorer som de svenska IT-företagen är beroende av för att de skall kunna utvecklas ytterligare.

Kunskap och mångfald är två sådana nyckelfaktorer för fortsatta framgångar för den svenska IT-branschen. Sverige är numera en del av en global marknad även när det gäller tillgången till kompetens. Det är därför väsentligt att Sveriges internationellt konkurrenskraftiga förmåga att producera avancerade system och produkter främjas, t.ex. genom satsningar – i form av kluster – på strategiskt viktiga områden. Vidare är det viktigt att utländska studenter, forskare och specialister upplever Sverige som attraktivt att studera och arbeta i.

Beträffande mångfald vill näringsutskottet här aktualisera två konkurrensfrågor av betydelse för konsumenterna men också för branschens fortsatta utveckling. Den ena gäller tillgången till accessnätet. Som tidigare nämnts har regeringen – efter förslag från Post- och telestyrelsen (PTS) – tagit upp frågan om lagstiftning för att säkerställa aktörernas tillgång till accessnätet (s.k. local loop unbundling, LLUB). Som också framhålls i propositionen är tillgång till detta nät av avgörande betydelse för en operatörs möjlighet att kunna tillhandahålla produkter och tjänster i accessnätet och därmed för att öka konkurrensen på området. Med hänvisning till yttrandefrihetsgrundlagen har regeringen beslutat att frågan måste övervägas ytterligare innan något förslag till lagstiftning kan presenteras. Enligt näringsutskottets mening är det väsentligt att beredningen av denna fråga sker med skyndsamhet och att regeringen därefter snarast återkommer till riksdagen i ärendet.

Den andra här uppmärksamade konkurrensfrågan gäller risken för s.k. lokal monopolisering. Under senare tid har utvecklingen av de nya fastighetsnäten för bredbandskommunikation gått oerhört snabbt. Enligt en undersökning (från december 1999) av Hyresgästernas Riksförbund, som refereras i propositionen, har 138 bostadsföretag fattat beslut eller kommer att fatta beslut inom sex månader om utbyggnad av fastighetsnät. I 81 av dessa företag kommer hyresgästerna inte att få välja operatör. Det är sålunda uppenbart att det föreligger risk för lokal monopolisering. Regeringen har mot den bakgrunden uppdragit åt Post- och telestyrelsen att utreda frågan och därvid också belysa fastighetsägarens ansvar för anläggning av fastighetsnät.

Post- och telestyrelsen har i dagarna redovisat sin utredning. I rapporten till regeringen konstaterar PTS att det finns risker för att konkurrensen hämmas när fastighetsnät för bredbandskommunikation utvecklas. Många fastighetsbolag och bostadsrättsföreningar tecknar i dag avtal med en operatör som, i utbyte mot finansiering av nätet till fastigheten, får ensamrätt till leverans av tjänsten. Ofta har dessa avtal lång bindningstid. Ett annat problem är att många fastighetsägare på mindre orter ofta är hänvisade till en enda kabel-TV-operatör eller till Telia.

Post- och telestyrelsen föreslår i rapporten fyra åtgärder som kan minska riskerna för monopol på bredbandsområdet. För det första kommer PTS att

noga bevaka utvecklingen på området, bl.a. med hjälp av en referensgrupp som PTS har regeringens uppdrag att tillsätta. För det andra föreslås att PTS skall sprida information till beställare och användare av bredbandstjänster så att de får bättre möjligheter att ställa krav på operatörerna. För det tredje anser PTS att det är lämpligt att villkora de subventioner för bredbandsanslutningar som föreslås i IT-propositionen; enligt PTS bör konkurrensfrämjande lösningar gynnas så att t.ex. flera operatörer får möjlighet att sälja tjänster till konsumenterna i ett och samma nät. För det fjärde kommer PTS under år 2000 att utreda om vissa bestämmelser i telelagen bör ändras så att de även omfattar samtrafik för datakommunikation; en lagändring i detta avseende skulle innebära att operatörer blir skyldiga att förmedla tjänster från konkurrerande operatörer i det egna nätet.

Enligt näringsutskottets mening är det positivt att PTS har kartlagt riskerna för monopol vid bredbandsutbyggnaden och framlagt olika förslag för att begränsa dessa risker. Regeringen bör, menar näringsutskottet, utan fördröjning bereda rapporten från PTS och undersöka om ytterligare åtgärder erfordras för att minska riskerna för monopol på bredbandsområdet.

De två konkurrensfrågor som näringsutskottet här har uppmärksammat, nämligen frågan om tillgång till accessnätet och risken för lokal monopolisering, är som tidigare framhållits av stor betydelse för konsumenterna men också för utvecklingen på IT-området. Trafikutskottet bör enligt näringsutskottets uppfattning i sin fortsatta beredning av ärendet överväga behovet av ett särskilt tillkännagivande till regeringen i de två nu nämnda frågorna.

Vad sedan gäller övriga berörda förslag i propositionen och här aktuella motioner rörande bl.a. statligt stöd till utbyggnaden av bredband har näringsutskottet vid sin beredning av ärendet funnit att företrädarna i utskottet för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet ställer sig bakom förslagen i propositionen, medan företrädarna för övriga partier ansluter sig till uppfattningarna i respektive parti- och kommittémotioner. Det senare innebär

- att företrädarna för Moderata samlingspartiet tillstyrker berörda förslag i motion 1999/2000:T28 (m),
- att företrädarna för Kristdemokraterna tillstyrker berörda förslag i motion 1999/2000:T24 (kd),
- att företrädaren för Folkpartiet tillstyrker berörda förslag i motion 1999/2000:T29 (fp),
- att företrädaren för Centerpartiet tillstyrker berörda förslag i motionerna 1999/2000:T26 (c) och 1999/2000:T703 (c).

Näringsutskottet finner inte anledning att här ytterligare utveckla dels majoritetens inställning, dels övriga partiers inställning i avvikande meningar. I stället hänvisar företrädarna för respektive parti till propositionen respektive berörda motioner, vilka utförligt beskrivits i det föregående.

Stockholm den 9 maj 2000

1999/2000:TU9
Bilaga 2

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Ola Karlsson (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Marie Granlund (s), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s) och Lennart Värmbö (v).

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har berett bostadsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla jämte motioner i de delar de berör utskottets beredningsområde.

Utskottet behandlar propositionens förslag i allt väsentligt endast i de delar de mött invändningar i motioner. Det gäller regeringens förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144). Därutöver finner utskottet anledning att ta upp ett motionsförslag om vissa bostadspolitiska frågor. Följande motionsförslag behandlas därför i yttrandet: motion 1999/2000:T23 (m) yrkande 1 i motsvarande del och yrkande 2, Centerpartiets partimotion 1999/2000:T26 yrkande 1 i motsvarande del och yrkande 8 samt Moderata samlingspartiets partimotion 1999/2000:T28 yrkande 15 i motsvarande del.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ändring i ledningsrättslagen och avstyrker de i anledning därav väckta motionsförslagen. Också ett motionsförslag som gäller bostadspolitiken avstyrks.

Till yttrandet har fem avvikande meningar fogats.

Utskottet

Ledningsrättslagen

Enligt propositionens förslag skall den som har ledningsrätt som avser utrymme antingen för elektrisk starkströmsledning för vilken koncession fordras eller för elektrisk starkströmsledning som ingår i telekommunikationssystem för allmänt ändamål eller i allmän svagströmsledning, ha rätt att dra fram och begagna både teleledningar för allmänt ändamål och allmänna svagströmsledningar för signalering m.m. inom det utrymmet. För detta behövs ingen ny förrättning. Den kompletterande ledningen skall få dras fram tidigast två veckor efter det att ledningens innehavare underrättat fastighetsägaren om när arbetet skall påbörjas. Underrättelse skall anses ha skett när ledningens innehavare sänt meddelandet med brev till fastighetsägaren.

Frågan om eventuell ersättning för skada och intrång skall enligt regeringsförslaget prövas i fastighetsdomstol med tillämpning av expropriationslagens ersättningsregler. Vid beräkning av fastighetens värde skall den ökning som ägt rum de senaste tio åren från det att fastighetsägaren underrättades om att den kompletterande ledningen skulle dras fram tillgodoräknas endast i den utsträckning det blir utrett att ökningen beror på annat än förväntningar om ändring i markens tillåtna användningssätt. Vid fördelning av rättegångskostnader skall bestämmelserna om rättegångskostnader i mål om inlösenersättning i fastighetsbildningslagen gälla.

I Centerpartiets partimotion 1999/2000:T26 yrkande 1 föreslås att propositionen avslås jämte ett riksdagens tillkännagivande om att regeringen för riksdagen skall lägga fram ett förslag till en ny IT-politik i enlighet med vad som närmare anges i motionen. I samma motion, yrkande 8, föreslås (under förutsättning av att motionens yrkande 1 avslås) att riksdagen genom ett tillkännagivande skall begära att regeringen lägger fram förslag med syfte att markägarens berättigade anspråk på kompensation för nya intrång och förlängd livslängd hos befintliga ledningar tillgodoses. Två skadefall framhålls i motionen. Det gäller dels om vid ledningsdragningen intrång sker med maskiner över t.ex. växande gröda, dels om mark till följd av regeringsförslaget kommer att belastas av ledningsrätt under en längre tid än som annars skulle ha blivit fallet.

I motion 1999/2000:T23 yrkande 1 (m) lämnas förslag om att riksdagen skall ge till känna att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i ledningsrättslagen med syftet att berörda markägares rättssäkerhet skall bli tillgodosedd. I motionen görs invändningar mot att markägaren enligt propositionens förslag inte vid en lantmäteriförrättning kan få sina invändningar mot själva ledningsdragningen prövade. Det påpekas att antalet nya kablar inte är begränsat och att ledningsrätten också omfattar vissa tillbehör såsom transformatorstationer och master. Motionärerna ifrågasätter också lagförslaget retroaktivitet utifrån bestämmelserna om egendomsskydd i 2 kap. 18 § regeringsformen och Europakonventionen. I samma motion, yrkande 2, föreslås att en översyn skall göras av expropriationslagens ersättningsregler med utgångspunkt i den obalans som råder mellan kabelägarens möjligheter att tjäna pengar på sitt kabelinnehav och de låga ersättningsbelopp som expropriationslagen innebär.

I Centerpartiets partimotion yrkas i första hand avslag på hela propositionen. Utskottet tar endast ställning till detta förslag i vad det avser de föreslagna ändringarna i ledningsrättslagen. Det finns enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att i enlighet med vad som i motionen anförts avslå regeringens förslag. Motionens yrkande 1 i motsvarande del bör således inte bifallas.

Regeringen anser att om en starkströmsledning har dragits fram över annans mark med stöd av ledningsrätt och denna starkströmsledning i ett senare skede kompletteras med en eller flera svagströmsledningar, som teleledningar, medför detta som regel inte något ytterligare intrång i fastighetsägarens rätt. Ett betydande intrång för fastighetsägaren har redan skett i och med framdragandet av starkströmsledningen. Framdragandet av ytterligare teleledningar och fiberoptiska ledningar har därför mycket liten betydelse. Enligt regeringens uppfattning är däremot en sådan komplettering av väsentlig betydelse från allmän synpunkt då utbyggnaden av ett allmänt tillgängligt telenät med kapacitet för tjänster som kräver hög bandbredd är ett angeläget intresse. Enligt regeringen bör därför en sådan komplettering i befintligt ledningsrättsutrymme kunna tillåtas utan ny förrättning med hänsyn till de kostnader och den tidsutdräkt som är förenade med ett sådant i förhållande till frågans ringa betydelse för berörda fastighetsägare. Utskottet delar regeringens uppfattning. Det kan därutöver tilläggas att Lagrådet inte haft något att invända mot förslaget. Motion 1999/2000:T23 (m) yrkande 1 i motsva-

rande del avstyrks. Bostadsutskottet tar inte till behandling upp övriga av motionärerna till grund för detta yrkande åberopade invändningar – gällande grundlagsenlighet m.m. – eftersom konstitutionsutskottet också beretts tillfälle till att yttra sig och således, om så anses erforderligt, kan behandla de gjorda invändningarna i ett yttrande.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det anförda propositionens förslag till ändring i ledningsrättslagen.

Som framgått ovan skall enligt regeringsförslaget frågan om ersättning för skada och intrång bestämmas enligt expropriationslagens ersättningsregler.

Bostadsutskottet har tidigare i år (bet. 1999/2000:BoU6) uttalat att expropriationslagens ersättningsregler i grunden är väl avfattade när det gäller fastighetsägarens rätt till ersättning. Inom Justitiedepartementet finns planer på att genomföra en analys av behovet av vissa förändringar i ersättningsreglerna. Avsikten är att analysera om det under senare år skett några förskjutningar av lagens tillämpningsområde som bör föranleda att ersättningsreglerna revideras. Med hänvisning till det anförda ansåg utskottet att ersättningsreglerna i vart fall tills vidare bör kvarstå oförändrade. Utskottet avstyrkte i sammanhanget vissa m-förslag om ändrade ersättningsregler. Utskottet finner inte skäl att ändra sina nu redovisade tidigare ställningstaganden och avstyrker i enlighet med detta förslaget om en översyn av expropriationslagen med den i motion 1999/2000:T23 (m) yrkande 2 föreslagna inriktningen.

Vad gäller de i c-motionen väckta frågeställningarna om markägarens rätt till ersättning kan följande anföras. En ledningsrätt är inte begränsad i tiden. Ersättning för det intrång en ledningsrätt förorsakar fastighetsägaren bestäms enligt en grundprincip som ger honom rätt till skillnaden mellan värdet på hans fastighet före och efter upplåtelsen av ledningsrätten, dock utan att vissa förväntningsvärden ersätts. Vid upphörandet av en ledningsrätt som i enlighet med regeringsförslaget givit rätt till framdragnings- och brukningsrätt också av en kompletterande ledning kan en ny ledningsrätt för den senare ledningen prövas vid en förrättning enligt ledningsrättslagen. Också annan ersättning än den som avser en minskning av själva fastighetens värde kan utgå. Sådan ersättning kan även omfatta skador som beräknas inträffa i framtiden. Det kan gälla att en fastighetsägare åsamkas en utgift eller att han går miste om en inkomst som han kunnat påräkna. Det kan också gälla att fastighetsägarens fasta kostnader för t.ex. ett befintligt jordbruk kvarstår men måste fördelas på en mindre brukningsareal. Lika med kontanta utgifter anses värdet av förlorade naturaförmåner, värdet av eget arbete och annat som kan skattas i pengar. Syftet med ersättningen är att ge fastighetsägaren möjlighet att bibehålla det ekonomiska läge som skulle ha förelegat om någon upplåtelse inte hade ägt rum. Det är i princip fråga om samma syfte som ersättningen för intrånget skall tillgodose.

Av det nämnda framgår enligt utskottets mening att det inte finns anledning till farhågor för att en fastighetsägare inte skulle få berättigade anspråk på kompensation tillgodosedda i enlighet med vad som kommit till uttryck i Centerpartiets partimotion. Motionens förslag – yrkande 8 – avstyrks därför.

Det är onekligen så att bostadspolitiken har stor betydelse för många samhällssektorer och att denna politik på olika sätt påverkar landets ekonomiska utveckling. Det gäller, som konstaterats i Moderata samlingspartiets partimotion 1999/2000:T28, också i förhållande till IT-sektorn. I motionens yrkande 15 i motsvarande del föreslås ett riksdagens tillkännagivande omfattande bl.a. att en ny bostadspolitik är en förutsättning för att bl.a. Storstockholm skall kunna dra full nytta av sitt internationella försprång inom IT-området och att det nuvarande bruksvärdessystemet utgör ett problem för att öka byggandet i synnerhet i storstadsregionerna.

Utskottet anser att det finns anledning att särskilt ge uttryck för att en socialt ansvarsfull bostadspolitik är nödvändig som en av grundstenarna för den välfärd vi önskar skall säkerställas och utvecklas. Riksdagen behandlar årligen ett stort antal förslag med en mer eller mindre allmän bostadspolitisk inriktning men också ett flertal detaljförslag. Flera nyligen avslutade och tillsatta utredningar kommer att ligga till grund för beslut om politikens framtida utformning. Här är tillräckligt att nämna den nu sittande utredningen om allmännyttiga bostadsföretag och boendesocial utveckling (ALLBO-utredningen; dir. 1999:110) och det nyligen avlämnade utredningsbetänkandet Bruksvärde, förhandling och hyra (SOU 2000:33) samt att särskilda utredningsinsatser görs med avseende på bostadssituationen i Stockholm (regeringsbeslut den 30 september 1999; dnr Fi 1999/3519). Enligt utskottets mening finns det mot den angivna bakgrunden inte anledning för riksdagen att nu i sak behandla bostadspolitikens inriktning i enlighet med förslaget i Moderata samlingspartiets partimotion. Motionens yrkande 15 i motsvarande del avstyrks därför.

Stockholm den 4 maj 2000

På bostadsutskottets vägnar

Knut Billing

I beslutet har deltagit: Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Bengt-Ola Rytter (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Inga Berggren (m), Anders Ygeman (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Sten Lundström (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Carl-Erik Skårman (m), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Rigmor Stenmark (c), Yvonne Ångström (fp), Carina Adolfsson (s), Ewa Thalén Finné (m) och Annelie Enochson (kd).

1. Rättssäkerhetsgarantier vid en utökad ledningsrättsupplåtelse

Knut Billing (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalen Finné (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Ledningsrättslagen börjar med ”I Centerpartiets” och slutar med ”i ledningsrättslagen” bort ha följande lydelse:

Det utredningsförslag som ligger till grund för regeringens förslag beträffande ledningsrättslagen har ändrats till det bättre på en punkt. Förslaget har nämligen försetts med en regel som gör det möjligt för fastighetsägaren att få ersättning för det intrång i hans äganderätt som förslaget leder till.

Regeringsförslaget innehåller dock ur rättssäkerhetssynpunkt fortfarande brister.

Förslagets retroaktivitet kan starkt ifrågasättas utifrån det egendomsskydd som finns reglerat i regeringsformen och Europakonventionen. Eftersom denna frågeställning faller inom konstitutionsutskottets beredningsområde, vilket utskott också beretts tillfälle att yttra sig, nöjer sig utskottet med detta kortfattade konstaterande.

Något mycket anmärkningsvärt är att de utökade rättigheterna, att dra fram och begagna kompletterande ledningar, som genom lagförslaget tilläggs ledningsrättshavaren uppkommer direkt på grund av lag utan möjligheter för markägaren att få den utökade upplåtelsen prövad vid förrättning och ytterst av domstol. Markägaren är alltså utan möjlighet att få sina invändningar prövade. Detta skall ses mot bakgrund av att lagförslaget inte innehåller några begränsningar vad gäller antalet kablar som får dras fram och brukas. Till detta kommer att även tillbehör till kabeln, t.ex. transformatorstationer eller master, kan sätta upp med stöd av ledningsrätten utan prövning vid en förrättning. Regeringen motiverar sitt förslag med att ett förrättningsförfarande skulle vara resurskrävande både i tid och pengar. Enligt utskottets mening är det inte godtagbart att enskilda intressen skall få vika av de skäl regeringen anger. Enligt utskottets mening bör därför riksdagen med anledning av motion 1999/2000:T23 (m) yrkande 1 i motsvarande del avslå regeringens förslag till ändring i ledningsrättslagen. Härigenom blir förslaget i Centerpartiets partimotion yrkande 1 i motsvarande del tillgodosett.

2. Avslag på propositionen

Rigmor Stenmark (c) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Ledningsrättslagen börjar med "I Centerpartiets" och slutar med "i ledningsrättslagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som redovisats i Centerpartiets partimotion om att det mycket snart behövs en ny IT-proposition med konkreta förslag och tydliga åtaganden om att tillgången till snabba Internetförbindelser skall komma alla till del. Dessförinnan saknas egentlig anledning för riksdagen att behandla en proposition som framför allt består av vaga ambitioner och allmänt resonerande kring vissa IT-frågor. Regeringen bör få i uppdrag att återkomma med en ny proposition med den inriktning som anges i motionen. Det finns inte anledning för utskottet att i detta sammanhang närmare gå in på vare sig de närmare skälen för ställningstagandet eller vilken utformning den nya IT-propositionen skall ha. Med bifall till Centerpartiets partimotion yrkande 1 motsvarande del avstyrker utskottet regeringens förslag till ändring i ledningsrättslagen. Härigenom kommer även förslaget i motion 1999/2000:T23 (m) yrkande 1 i motsvarande del att bli tillgodosett.

3. Expropriationslagens ersättningsregler

Knut Billing (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thälén Finné (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Ledningsrättslagen börjar med "Bostadsutskottet har" och slutar med "föreslagna inriktningen" bort ha följande lydelse:

Expropriationslagen bör ändras så att ersättningsreglerna ger markägaren kompensation för fastighetens fulla marknadsvärde samt för de kostnader och det inkomstbortfall som inte kan återvinnas. De förändringar av expropriationslagens ersättningsregler som gjordes i början av 1970-talet innebar att den tidigare rådande grundprincipen om full ersättning övergavs. I stället för att på marknadsmässiga grunder kompensera drabbade fastighetsägare antogs en lagstiftning som inte på ett rimligt sätt avspeglar en fastighets egentliga värde, dvs. ett nuvärde som innefattar framtida förväntningsvärden.

Den enskilde fastighetsägarens underläge gentemot exproprianten förstärks av den s.k. presumtionsregeln. Att som presumtionsregeln föreskriver ålägga den drabbade fastighetsägaren bevisbördan avseende eventuella förväntningsvärden går på tvärs mot gängse rättssäkerhetsprinciper. Det enda rimliga förhållandet är att exproprianten skall ha bevisbördan. Presumtionsregeln bör således avskaffas.

Vad utskottet nu sagt framträder särskilt tydligt när expropriationslagens regler används för att bestämma ersättningen för det intrång en ledningsrätt som utnyttjas inom IT-samhället medför. Förhållandet mellan de förtjänstmöjligheter kabelägaren har på grund av sitt kabelinnehav och de belopp markägaren har rätt till framstår som uppenbart orättvist.

Enligt utskottets mening bör regeringen anmodas att snarast återkomma med förslag om ändringar i expropriationslagen som innebär att presumtionsregeln avskaffas och att exproprianten ges bevisbördan i fråga om orsaken till markvärdesökningarna. Förslag med denna inriktning bör kunna förelägg-

gas riksdagen utan vidare dröjsmål. Därutöver bör i övrigt utarbetas förslag om ändrade ersättningsregler i syfte att stärka markägarens ställning i enlighet med vad utskottet förordat.

Enligt utskottets mening bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:T23 (m) yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad vi anfört.

4. Ersättning för den utökade ledningsrättsupplåtelsen m.m.

Rigmor Stenmark (c) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Ledningsrättslagen börjar med "Av det" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

De ändringar som regeringen föreslår i ledningsrättslagen för att göra möjligt en snabb utbyggnad innebär egentligen inte någon väsentlig skillnad gentemot dagens situation. I sammanhanget vill utskottet dock framhålla vikten av att markägaren hålls skadeslös och verkligen erhåller skälig ersättning för det intrång han drabbas av. Särskilt gäller detta två typer av skadefall. Framför allt om vid ledningsdragning intrång sker med maskiner över t.ex. växande gröda. Det kan emellertid också hända att ledningsrätten till följd av den nya användningen kommer att bestå under en längre tid än som annars blivit fallet. Med andra ord kan tiden innan markägaren får tillbaka marken förlängas. Även om den senare skadan är svårare att bedöma bör överväganden ske om skälig kompensation för detta fall.

Enligt utskottets mening bör riksdagen med bifall till Centerpartiets partimotion yrkande 8 hos regeringen begära förslag till ändring i ledningsrättslagen som tillgodoser berättigade anspråk från markägare både vad avser kompensation för nya intrång och för förlängd livslängd hos befintliga ledningar i enlighet med vad utskottet nu anfört.

5. Bostadspolitiken och IT

Knut Billing (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalen Finné (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Bostadspolitiken och IT börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Den bostadspolitik som i dag förs hämmar Sveriges ekonomiska tillväxt. Bristande tillgång på bostäder utgör en flaskhals och hindrar i t.ex. Stockholmsregionen nya företag att etablera sig och äldre företag att växa. Sverige kan därför inte dra full nytta av sitt IT-försprång. En ny bostadspolitik måste förverkligas så att det skapas goda förutsättningar för att bygga bostäder i områden där det finns en stark efterfrågan. Bruksvärdessystemet är i sin nuvarande utformning ett av de allvarligaste hindren mot ett ökat byggande av hyresrätter. Fler hyresrätter måste byggas på många håll i landet. För Stockholms del har bruksvärdessystemet – i vilket de allmännyttiga bostadsföretagen har en hyresledande roll – genom politiskt satta hyror i det allmännyttiga beståndet fått nyproduktionen av hyresrätter att praktiskt taget helt upphöra. En sådan ordning skall inte kunna råda.

Bruksvärdessystemet måste därför reformeras. De s.k. allmännyttiga företagens hyresledande roll måste avskaffas. Lägesfaktorn måste ges ökad tyngd och möjligheter öppnas för hyresavtal med längre löptid. Moderata samlingspartiet har tidigare redovisat de förändringar som är nödvändiga för att bostadsbyggandet skall kunna öka i tillväxtområdena i vårt land och därmed bidra till att gynna företagsutvecklingen särskilt inom IT-branschen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av Moderata samlingspartiets partimotion yrkande 15 i motsvarande del som sin mening ge regeringen till känna.

1999/2000:TU9
Bilaga 2

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	2
Motioner väckta med anledning av proposition 1999/2000:86	2
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1999	5
UTSKOTTET	11
1 Bakgrund	11
1.1 Inledning	11
1.2 Informationsteknik.....	11
1.3 1996 års IT-beslut	12
2 Avslag på propositionen	13
2.1 Motionsförslag	13
2.2 Trafikutskottets ställningstagande.....	13
3 IT-politikens mål och inriktning	13
3.1 Regeringens förslag	13
3.2 Motionsförslag	15
3.3 Trafikutskottets ställningstagande.....	17
4 Tillgänglighet.....	19
4.1 IT-infrastruktur	19
Regeringens bedömning	19
Motionsförslag	22
Skatteutskottets yttrande	26
Trafikutskottets ställningstagande	27
4.2 Tillgång till accessnät och lokal monopolisering	29
Regeringens bedömning	29
Motionsförslag	29
Näringsutskottets yttrande.....	30
Trafikutskottets ställningstagande	31
4.3 Ledningsrättslagen m.m.	32
Regeringens förslag.....	32
Motionsförslag	33
Bostadsutskottets yttrande.....	33
Trafikutskottets ställningstagande	34
4.4 Tillgänglighet för funktionshindrade	35
Regeringens bedömning	35
Motionsförslag	35
Socialutskottets yttrande	36
Trafikutskottets ställningstagande	36
4.5 Samhällets informationsförsörjning	37
Regeringens bedömning	37
Motionsförslag	38
Trafikutskottets ställningstagande	38
5 Tillit till IT	38
5.1 Informationssäkerhetsarbetet	38
Regeringens förslag.....	38

Motionsförslag	40
Försvarsutskottets yttrande.....	40
Trafikutskottets ställningstagande	41
5.2 Internet och domännamn.....	42
Regeringens bedömning.....	42
Motionsförslag	42
Trafikutskottets ställningstagande	42
5.3 Åtgärder för att främja elektronisk kommunikation.....	43
Regeringens bedömning.....	43
Motionsförslag	43
Trafikutskottets ställningstagande	44
5.4 Integritetsfrågor m.m.	45
Motionsförslag	45
Konstitutionsutskottets yttrande.....	46
Trafikutskottets ställningstagande	47
6 Kompetens.....	47
6.1 Regeringens bedömning.....	47
6.2 Användningen av IT i skolan	49
6.2.1 Uppföljning av kommuners skolplaner	49
6.2.2 Bibliotekens roll för IT i skolan	49
6.2.3 Statistik över IT-användning.....	50
6.2.4 Internetanslutning till skolor	50
6.2.5 Tillgång till datorer och e-postadress	51
6.2.6 Integration av IT i undervisningen	52
6.3 Kunskapslyft hos befolkningen.....	52
6.4 Fler högskoleutbildade inom IT	53
6.5 Distansutbildning med IT-stöd.....	55
6.6 Forskning	56
6.6.1 Kompetenscentrum för Internetteknik.....	56
6.6.2 Forskning inom vissa områden.....	56
6.7 Kompetensutveckling hos företag.....	57
6.7.1 Nationell IT-kampanj	57
6.7.2 IT-företag och arbetsmarknadsutbildning	58
6.8 Övrigt.....	59
6.8.1 Klimatet för forskning, utbildning och utveckling	59
6.8.2 ”Hackarförädling”	60
7 Användningen av IT	60
7.1 IT för demokrati.....	60
Regeringens bedömning.....	60
Motionsförslag	61
Konstitutionsutskottets yttrande.....	62
Trafikutskottets ställningstagande	63
7.2 Staten som föregångare inom IT-användning	63
Regeringens bedömning.....	63
Motionsförslag	63
Trafikutskottets ställningstagande	64
7.3 Användarinriktade kommunikationssystem m.m.....	64
Motionsförslag.....	64

Trafikuskottets ställningstagande	64
7.4 Samarbete inom kulturområdet	65
Motionsförslag	65
Trafikuskottets ställningstagande	65
7.5 Elektronisk handel	65
Regeringens bedömning	65
Motionsförslag	66
Trafikuskottets ställningstagande	66
7.6 Skatteeffekter av elektronisk handel	67
Motionsförslag	67
Skatteuskottets yttrande	68
Trafikuskottets ställningstagande	68
7.7 Servicemyndighet för IT-konsumenter	68
Motionsförslag	68
Trafikuskottets ställningstagande	68
7.8 Skydd för barn från skadligt innehåll	69
Regeringens bedömning	69
Motionsförslag	69
Trafikuskottets ställningstagande	69
7.9 Marksänd digital-TV	70
Regeringens bedömning	70
Motionsförslag	70
Trafikuskottets ställningstagande	71
7.10 IT-användningen och en ekologiskt hållbar utveckling	71
Regeringens bedömning	71
Motionsförslag	71
Trafikuskottets ställningstagande	72
8 Övriga frågor	72
8.1 Uppföljning och utvärdering	72
Regeringens bedömning	72
Trafikuskottets ställningstagande	73
8.2 eEurope – Ett informationssamhälle för alla	74
Motionsförslag	74
Trafikuskottets ställningstagande	74
8.3 EU-institut inom IT-området	76
Motionsförslag	76
Trafikuskottets ställningstagande	76
8.4 Personaloptioner	77
Bakgrundsuppgifter	77
Motionsförslag	77
Skatteuskottets yttrande	78
Trafikuskottets ställningstagande	78
8.5 Riskkapitalbolag	78
Bakgrundsuppgifter	78
Motionsförslag	79
Skatteuskottets yttrande	80
Trafikuskottets ställningstagande	80
8.6 Skattesubventionering av programvara och dator	80

Motionsförslag	80
Skatteutskottets yttrande	80
Trafikutskottets ställningstagande	80
8.7 Bokföringsregler	80
Motionsförslag	80
Trafikutskottets ställningstagande	81
8.8 Intellectuell egendom.....	81
Motionsförslag.....	81
Trafikutskottets ställningstagande	81
8.9 Europeisk "Nasdaqbörs"	81
Motionsförslag.....	81
Trafikutskottets ställningstagande	82
8.10 Betalkortstelefoner	82
Motionsförslag	82
Trafikutskottets ställningstagande	82
8.11 Mobiltelefoners hälsorisker.....	83
Bakgrundsuppgifter.....	83
Motionsförslag	83
Utbildningsutskottets yttrande.....	84
Trafikutskottets ställningstagande	84
HEMSTÄLLAN	87
RESERVATIONER	92
1. Avslag på propositionen (c)	92
2. IT-politikens mål och inriktning (m, kd, fp)	92
3. IT-politikens mål och inriktning (c).....	93
4. IT-infrastruktur (m, kd, fp)	94
5. IT-infrastruktur (c).....	95
6. Ledningsrättslagen (m, c).....	96
7. Expropriationslagens ersättningsbestämmelser (m)	97
8. Markägares ersättningsrätt (c).....	97
9. Elektroniska signaturer m.m. (m, kd, fp)	98
10. Integritetsfrågor m.m. (m).....	98
11. Uppföljning av kommuners skolplaner (kd)	99
12. Bibliotekens roll för IT i skolan (kd)	99
13. Statistik över IT-användning (c)	100
14. Internetanslutning till skolor (c).....	100
15. Tillgång till datorer och e-postadresser (fp).....	100
16. Integration av IT i undervisningen (fp).....	100
17. Kunskapslyft hos befolkningen (c)	101
18. Fler högskoleutbildade inom IT (m)	101
19. Fler högskoleutbildade inom IT (kd)	102
20. Distansutbildning med IT-stöd (m).....	102
21. Distansutbildning med IT-stöd (c).....	102
22. Kompetenscentrum för Internetteknik (v).....	103
23. Forskning inom vissa områden (kd).....	103
24. Klimatet för forskning, utbildning och utveckling (m)	104
25. Staten som föregångare inom IT-användning (m, kd, fp)	104
26. Skatteeffekter av elektronisk handel (c).....	105

27. Marksänd digital-TV (m, fp).....	105	1999/2000:TU9
28. Marksänd digital-TV (c)	106	
29. Personaloptioner (m, kd, fp)	106	
30. Riskkapitalbolag (m, kd, c, fp).....	107	
31. Skattesubventionering av programvara och dator (kd)	108	
32. Europeisk Nasdaqbörs (m).....	109	
33. Mobiltelefoners hälsorisker (v, fp, mp).....	109	
SÄRSKILT YTTRANDE.....	111	
Tillgång till accessnät och lokal monopolisering (m)	111	
Bilaga 1		
Propositionens lagförslag.....	112	
Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)	112	
Bilaga 2		
Konstitutionsutskottets yttrande 1999/2000:KU8y	114	
Skatteutskottets yttrande 1999/2000:SkU9y	123	
Försvarsutskottets yttrande 1999/2000:FöU5y	139	
Socialutskottets yttrande 1999/2000:SoU7y	147	
Utbildningsutskottets yttrande 1999/2000:UbU5y	153	
Näringsutskottets yttrande 1999/2000:NU5y.....	169	
Bostadsutskottets yttrande 1999/2000:BoU8y.....	180	